

UGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK AZ UGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

3. SZÁM.

SVÉD-LAPP NYELVTAN ÉS OLVASMÁNYOK

ÍRTA ÉS KÖZÖLTE

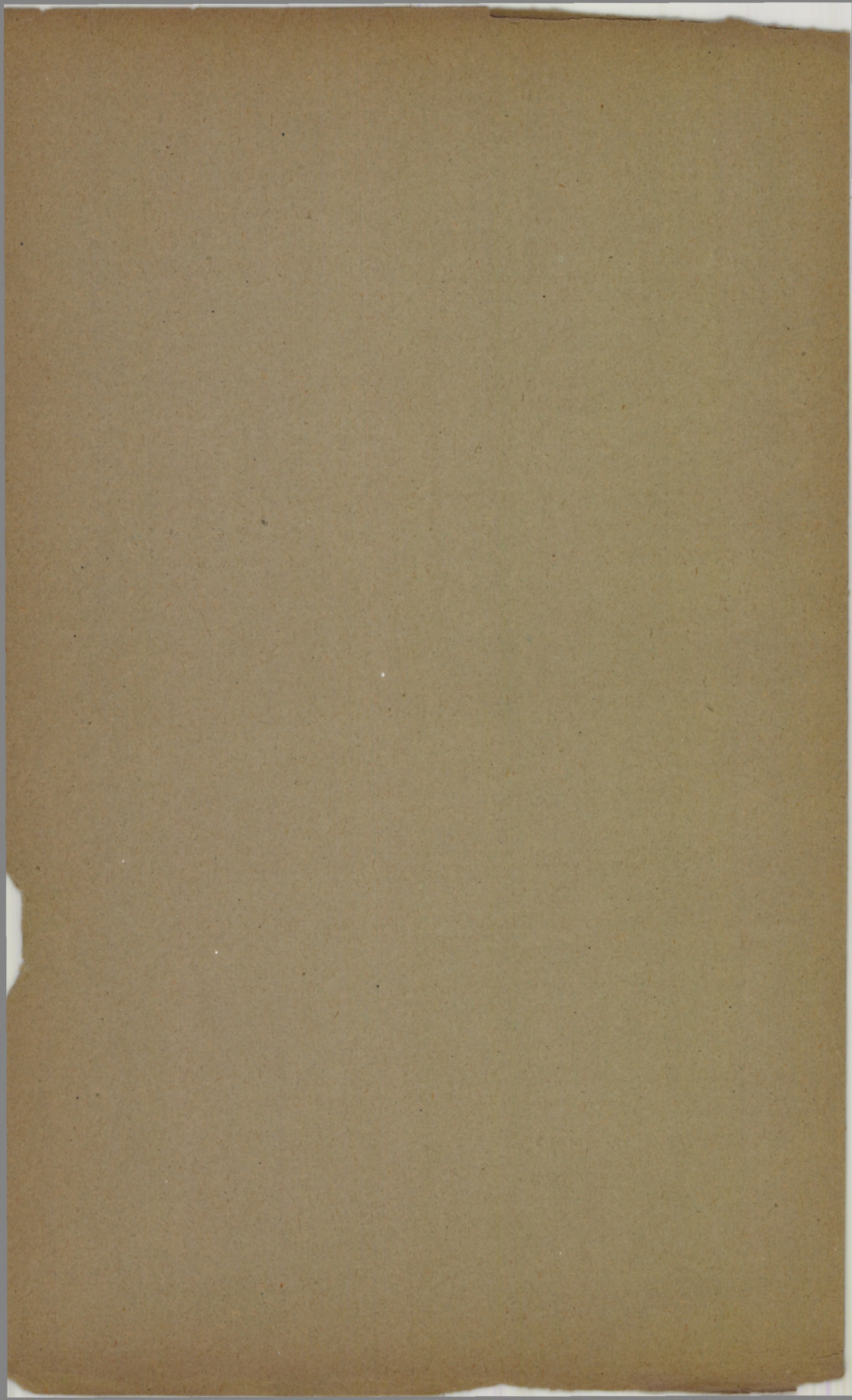
HALÁSZ IGNÁCZ.

KÜLÖNNYOMAT A NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK XVI. KÖTETÉBŐL.

BUDAPEST, 1881.

A MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(AZ AKADÉMIA ÉPÜLETÉBEN.)

UGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK AZ UGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

3. SZÁM.

SVÉD-LAPP NYELVTAN ÉS OLVASMÁNYOK

ÍRTA ÉS KÖZÖLTE

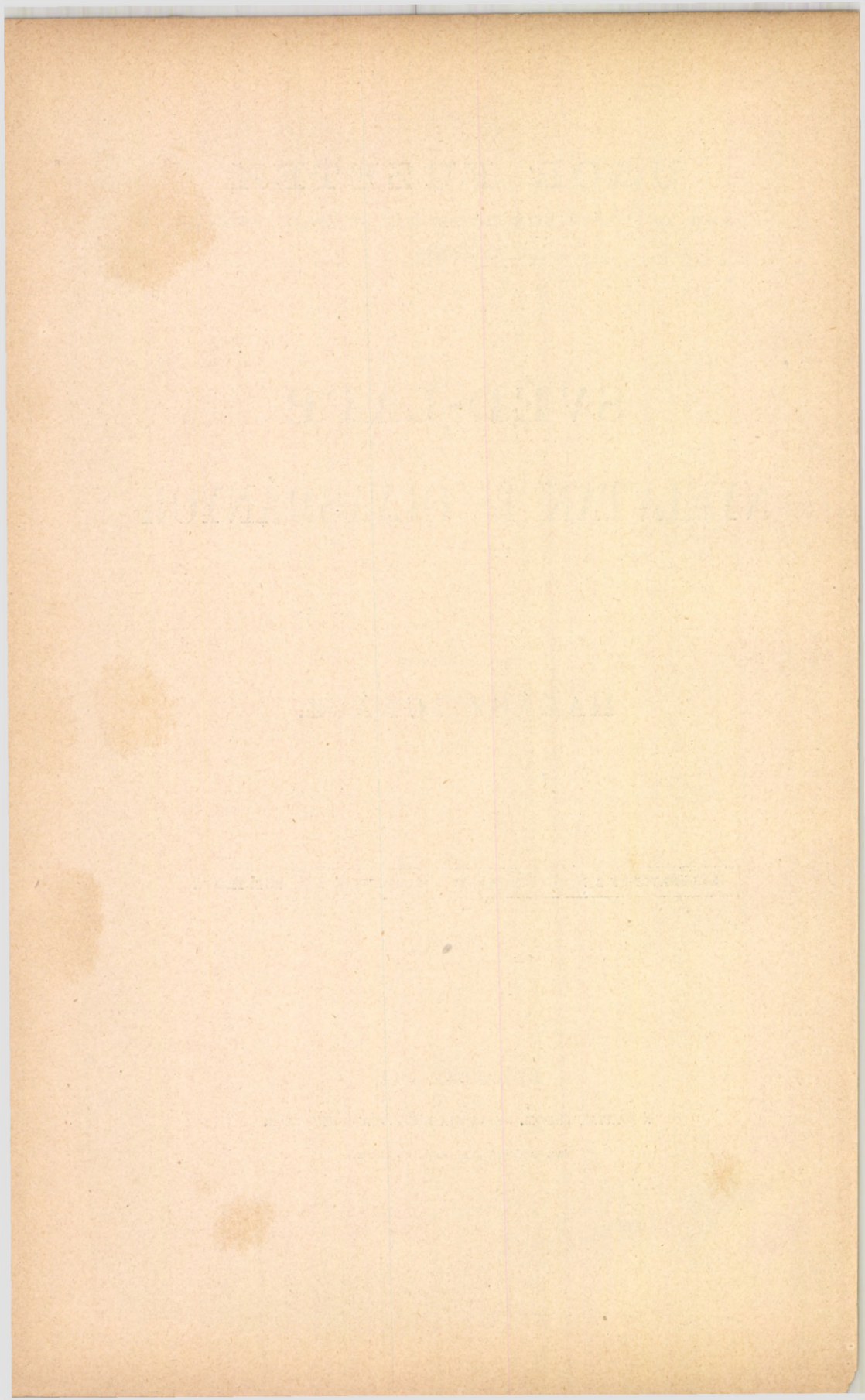
HALÁSZ IGNÁCZ.

KÜLÖNNYOMAT A NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK XVI. KÖTETÉBŐL.

BUDAPEST, 1881.

A MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(AZ AKADÉMIA ÉPÜLETÉBEN.)

SVÉD-LAPP NYELVTAN.

A lapp nyelvnek négy földialectusa van: a finnmarki, a svéd, az Enaretó-melléki és az orosz. E négy nyelvjárás mind hang-, mind alaktanilag annyira különbözik egymástól, hogy egyik nyelvjárásbeli egyáltalában nem érti meg a másikat. A nyelvjárások ily nagy különbözése mellett tehát mindegyiknek terén külön kutatásokat szükséges tennünk. Legtöbb gondot fordítottak eddig a legelterjedtebb dialectusra, a finnmarkira. Ezen van számos fordított és némi eredeti szövegünk is (Friis: Lappiske sprogprøver. Christiania 1856), Friis és Hunfalvy pedig az ezekben nyújtott anyagot teljesen föl is dolgozták.¹⁾ Az Enare-lapp dialectusról az első dolgozat jelent meg Lönnrottól,²⁾ az orosz lappok nyelvét azonban alig ismertük és csak a lefolyt évben jelent meg egy esomó fordítás és eredeti szöveg ezen a nyelvjáráson is Genetz Arvidtól a Nyelvtudományi Közleményekben. — A svéd-lappal nem bántak olyan mostohán mint az utóbb említett két dialectussal. A svéd kormány már rég gondoskodott róla, hogy missionariusai által a kóbor lappokat a keresztény hitre téríttesse. A térítéssel aztán együtt járt, hogy itt is különféle szentírásbeli könyveket adtak a nép kezébe és így lassankint kis irodalom keletkezett. Közvetetlenül a nép ajkáról vett szövegeket azonban csak a legújabb időben kaptunk. 1873-ban Malå vidéki lappok mutogatták itt magukat nálunk Budapesten és akkor Budenznek alkalma nyílt

¹⁾ Lappisk Grammatik, af J. A. Friis. Christiania 1856. — Hunfalvy Fál: A lapp nyelv. Nyelvt. Közl. V. k.

²⁾ Ueber den Enare-lappischen Dialekt, von Elias Lönnrot. Helsingfors 1854.

tőlük egy pár eredeti, meseszerű elbeszélést leírni. 1876-ban Donner O. Helsingforsban egy kötet lapp dalt adott ki, melyek közt számos költemény, köztük a legértékesebbek, svéd-lapp nyelven van közölve. — A nyelvi anyag földolgozásában már nem buzgolkodtak anynyira. Összes svéd-lapp nyelvi tudományunkat abból a kis nyelvtani vázlatból kell merítenünk, mely Lindahl és Öhrlingnek a múlt században, 1780-ban megjelent svéd-lapp szótárát megelőzi. Az azóta megjelent szövegek több új alakot tártak föl előttünk, melyeket Lindahlnál hiába keresünk; maga ez a vázlat is olyan hozzáférhetetlen, hogy a svéd-lapp nyelvnek újabb, még pedig példákkal megvilágított, földolgozása elkerülhetlenné lett.

1875-ben a tudományos egyetem pályadíjat tűzött ki azon föladat megoldására, hogy Budenznek a Nyelvt. Közleményekben közölt svéd-lapp szövegeiből a nyelvtani alakok kikerestessenek. A pályadíjat Sonnenfeld (Szilasi) Móricz barátommal közösen dolgozott munkával el is nyertük. E munka vázlatban szintén kis nyelvtan volt, de természetesen nagyon hiányos és tökéletlen, mert egyedül azon pár lapnyi szövegre támaszkodott, melyet Budenz közölt. Ez a kis munka azonban ösztönzött, hogy további kutatásokat tegyek és számos újabb szöveget olvastam el, részint hogy Lindahl adatainak hitelességét saját tapasztalatommal is megállapítsam, részint hogy az e vázlatban talált nyelvalakokat, a hol kellett, megigazítsam, a hol lehetett, pótoljam, bővítsem.

Az átolvasott szövegek közt különösen fontosak Budenz svéd-lapp nyelvmutatványai a Nyelvt. Közlemények XII. kötetében és Donnernek «Lieder der Lappen» művében közölt elbeszélő és lantos költeményei. Mind a kettő a mai élő kiejtést tükrözteti vissza és mind a kettőnél több olyan alakot találunk, melyeket Lindahlnál vagy a többi irodalmi szövegekben nem találunk. A nyelvtanban Budenz szövegéből idézve *B.*, Donner gyűjteményéből vett példáknál pedig *D.* rövidítést használtam. A nyelvtannak alapul szolgáló egyéb olvasmányok ezek: 1. Dokt. Mart. Lutherusen uőčeb katekes akten čalgestemin dokt. Ol. Svebiliusest. Same kiälei puoktetum G. E. Rhenest (dokt. Luther M. kisebb kátéja dokt. Svebilius Ol. magyarázatával együtt. Lapp nyelvre fordítva Rhen G. E.-től) Hernösand, 1847. 128 lap = *K.* — 2. Kyrko-käta- kirje, juosne piejetove, kokte jubmelteudnestem taro čoggolvasisne kalka adnetovet (Egyházi kézi könyv, melyben előadatik [tp. téte-

tik], hogyan tartassék az isteni tisztelet a svéd községekben) Hernösand 1850. 157 lap = *Kk.* — 3. Same čoggolvasen psalmkirje (Lapp községnek zsoltár könyve) Hernösand 1849. 400 lap = *Ps.* — 4. Ailekes-ja passe-peivi evangeliumeh ja episteleh (Vasár- és ünnepnapi evangéliumok és episztolák) Hernösand 1849. 303 lap = *E.*

A nyelvtanban fölvilágosításul vagy összehasonlításul néha a lpF., lpE. és olykor a lpK. (oroszországi, Kola félszigeti lappok) nyelvjárásra is hivatkozom. Az ide vonatkozó források 1. a lpF.-ra nézve: Friis: Lappisk grammatik, Christiania 1856 és Friis: Lappiske sprogprøver, Christiania 1856; 2. a lpE.-ra nézve Lönnrot értekezése «Ueber den Enarelappischen Dialekt» Helsingfors 1854; az orosz lappok nyelvéből pedig, mint említettem, Genetz Arvid adott mutatványokat a NyK. XV. kötetében.

I. Hangtan.

1. §. A svéd-lapp nyelv a nyelvhangok, különösen a magánhangzók gazdagságát tekintve, nem igen marad el a többi lapp dialectustól. Hangzórendszere a következő:

a) magánhangzók:

a, o, u

ä, e, é (i felé közeledő e. B.), ö, i

b) ikermagánhangzók:

ai, oi, ui, äi, ei, öi

iä, ie, ie (ie, ié), ue | au, ou, äu, eu, öu

uo (úo, uó), úö (uő)

c) triphthongusok:

iēi, uei, uoi (uói), uöi, iäu, iäu, uou, uöu

d) hosszú magánhangzók:

ā, ū, ǟ, ē, ī

e) mássalhangzók:

k, g, h (χ), j, ñ

č, ž, š

c, ž

t, d, s, n

ð, ð

p, b, f, v, m

r, l

ñ, ð.

A *ž, ž, ñ, ð, ð* hangok csak szó közepén fordulnak elő. — Az *ü, ie, ou, uö* diphthongusok és az *äu, ei* triphthongusok csak Budenz és Donner szövegeiben találhatók. Az *i* felé közeledő *e* szintén nem általános, hanem csak Budenz textusainak sajátja. — A *ð* csak Donnernál, a *ð* leginkább nála (de Budenznél is egy pár-szor) kerül elő, Lindahlnál és az irodalmi szövegekben azonban e két hang egyáltalában nincs meg.

A finnmarki lappság öt jésített hangjából (*k, g, l, ñ, r*) csak kettő van meg a lpS.-ban, ezek közt is az *l* csak Donnernél található. A lpF. és lpE.-ban oly nagyon elterjedt lágy gutt. spirans *ɣ* hangot a svéd-lappság szintén nem ismeri.

2. §. A hangzók változása.

1. Általános hangváltozások.

A lpS. nyelvjárás maga is több tájszólásra oszlik. Más nyelvet tüntet föl Lindahl szótára, melylyel az irodalmi szövegek majdnem egészen megegyeznek, mást Budenz és ismét mást Donner közleményei. A hangtani eltérések, melyek az egyes tájszólások közt vannak, nem valami lényegesek ugyan, de elég nagyok, hogy meglehetősen választó falat vonjanak köztük.

Budenz és Lindahl közt, a magánhangzók hosszúságának és rövidségének jelölését nem tekintve, a főbb eltérések ezek: a) Lindahl és az irodalmi szövegek egyszerű magánhangzója helyett Budenznél gyakran ikerhangzókkal találkozunk és viszont; pl. *üno* v. *üno* folyam, L. *äno*; *kieres* drága, szeretett, L. *keres*; *k'eče* vég, extremitas, L. *keče*; *fürro* habarófa, L. *fürro*; *caute* ujj, L. *čute*; *čeuke* madárfi, L. *čuk*; *čuoovo*- követni, L. *čovo*-; *kuorestak* fonál, L. *korestak* | *mälgat* sok, L. *miälkat*; *čožžele*- fölállni, L. *čuozžele*-; *čolde*- elválasztani, L. *čuolde*-; *cobb* béka, L. *cuobbo*; *tohkai* mögé, L. *tuokai*. — b) Lind. o-ja helyett B.-nél többször u-t találunk és viszont; pl. *kukte* hogyan, L. *kokte*; *tübak* dohány, L. *tobak*; *sühke*- evezni, L. *sokke*-; *pudno* test dereka, L. *podn*; *muhčare* elmúlni, L. *moččare*; *ručos* hátnak felső része, marj, L.

ročos; *luhpede-* megengedni, odaigérni, *L. loppete-* | *oks* ajtó, *L. uks*; *olkos* ki, *L. ulkos*; *koim* -val, -vel, *L. kuim*; *kōne* hamu, *L. kuna*; *sīdot* akarát, *L. situd*. — Ezekhez hasonló kisebb eltérés, mint az *a*-nak némelykor *ä*-re, az *e*-nek *i*-re, az *i*-nek *e*-re, az *uo*-nak *ue*-re változása, több is van, de minthogy nem rendszeres, hanem csak esetleges változások, nem is szükséges velők bővebben foglalkoznunk.

Sokkal élesebben megkülömböztetik Budenz szövegeinek nyelvét a Lindahlétól a következő hangtani tűnemények: *a*) hogy *Lind. kk, tt, čč, pp*-je helyett mindig *hk, ht, hč, hp*-t találunk; *b*) hogy a *b* és *d* erősítő hangokon kívül itt még egy harmadik erősítő hangra is akadunk, t. i. a *h*-ra, mely a *k, t, p, c* és *č* mássalhangzó előtt foglal helyet. Példák: *ahka* asszony, feleség, *L. akka*; *ahče* atya, *L. ačče*; *ahte* hogy, úgy hogy, *L. atte*; *ohpe-* tanulni, *L. oppe* | *čahkane* férfi, *L. čakane-*; *kaihko-* szaggatni, *L. kaiko-*; *spaihte-* gyors, sebes, *L. spaite*; *nauhte* így, úgy, *L. naute*; *čāhce* (így is: *čāce*) víz, *L. čace*; *kahcem* nyakszirt, *L. kacem*; *mehce* erdő, *L. mece*; *mehče* messze, *L. meče*.

Donner szövegeiben ez utóbbi eltéréseket, bár nem oly rendszeresen, szintén megtaláljuk, mint: *cahke* ember vagy állat feje, *L. cakke*; *rohtu*, *L. rottu*; *kahpahahtet* ugrándozi, *L. kappet* (*kappahattet*); *kahčatet* leejteni, *L. kaččetet* | *pahka* forróság, melegség, *L. pak(a)*; *ohco-* keresni, *L. oce-*; *čehčer* ujj, *L. čečer*.

Ezekén kívül azonban több olyan hangtani tűneményt is találunk, mely mind *Lind.* mind *Bud.* szövegeinek nyelvétől nagyon elütő szintén a tájshólásnak. Mindenek előtt yelvhangokra akadunk, milyenek *a* (*a* és *ä* közt levő hang), *u* mélyen ejtett *u*), *uō uōu* (*Budenz*nél is megtaláljuk, de csak ezekben a szókban: *vuōlte* alól, *kuōutelen* közepett, közepén), *uōi*; továbbá *θ* (kemény angol *th*, új-görög *θ*) és *δ* (lágy angol *th*. — *Budenz*nél is előfordúl, de csak néhány szóban, mint *kodē* [*kode*- is] szőni; *lodkote* leeregetni, legombolyítani, *L. luotko*). — Jellemző továbbá a tájshólásra, hogy a szóvégző *o* kevés kivétellel *u*-ra változik, az *uo* ikerhangzó meg *uō*-re, pl. *pāru* hab, hullám, *L. paro*; *mānu* hold, *L. mano*; *stālu* orias, *L. stalo*; *pōldus* szétszórta, *L. poddos*; *valduk* nőlen, *L. valdok* | *vuōtne* szerencse, *L. vuodna*; *vuōssta*, *L. vuoste* ellen, contra; *čuōžžetahte* -constituere, *L. čuožžedatte*; *čuōlma* csomó, *L. čuolma*; *čuōppe* -vágni, metszeni, *L. čuoppe*. — A szóközépi *d*, *dd*

majdnem általánosan keményebb ∂ , $\partial\partial$ -ra, a t pedig gyakran lágyabb d , ∂ -re változik, pl. *tauda* him, himnemű, L. *teudo*; *eðne* anya, L. *edne*; *tudno* tonna, L. *tudno*; *pūðu* závár, zárt hely, L. *puodo* | *šaððe*-lenni (fieri), L. *šadde*; *ðäððe*-lenyomni, L. *tädde*; *maððer* eredet, törzsök, L. *madder* | *vellede*-lefelekedni, L. *vellete*; *stuorude*-nagyobbítani, L. *stuorete*- | *keðkam* böcső, L. *kätkem*, *kätkä*. — Megtörténik azonban az is, hogy a d t -re vagy ∂ -re, a dd tt -re, a t pedig ∂ -ra változik, mint *valte*-venni, L. *valde*; *vüötne* szerencse, L. *vuodna* | *keðge* kő, L. *kedke*; *múoðe* nyugtalanság, L. *muode* | *küötte*-hordani, elleni, szülni, L. *kuedde*- | *ðon* te, L. *ton*, *todn*; *olmaides* embereit, L. *olmaites*; *ðätte*-, L. *tädde*; *meiðē* mit, L. *maite*.

Nevezetesebb hangtani változások, melyek nem alkotnak tájszólásbeli különbséget, hanem a különböző szövegekben hol itt, hol ott csak esetleg fordulnak elő, még a következők:

k helyett g és viszont: *kalke*.: *kalge*-fogni, akarni; *raiike*.: *raige* lyuk; *krühto*, L. *gruto* fazék; *kedke*.: *kedge* kő | *kolle* D.: *golle*, *gulle* L. arany; *čēgus* D.: *čäkos* L. rejtett; *velgä* D.: *velket* L. fehér; *selge* D.: *selke* L. hát (dorsum).

d h. r .: *kedge*.: *kerge* B. kő; *piedegñes*.: *piergñes* B. lapoczka (L. *pedges*, *pergnes*). — A d -ből az átmenet r -be a ∂ révén történt (v. ö. Donner jegyzetét, mely szerint a ∂ -t, ha utána g , k következik, majdnem r -nek ejtik Sorseleben és Jokmokban is).

s h. $š$.: *seudñet*.: *šseudñet* sötétség; *sälbm̃t*, L. *šälma* küszöb; *orjas* délnék, D. *orjaš*.

k , c h. $č$.: *kägñel* B.: *čägñel* L. mély | *uce*.: *učče* kicsiny.

2. Ragozásbeli hangváltozások.

A lpS.-ban a ragoknak a névszóhoz vagy igéhez járulása folytán keletkezett olyan hangváltozásról, mint a lpF. vagy a lpE.-ban nem lehet szó. A mi változás van, az is csak esetleges és nem köthető biztos törvényhez. Még legrendszeresebb változást tüntet föl az e magánhangzó. Ez ugyanis a név- és igeragozásnál számos esetben vagy a -ra változik, vagy pedig ha i következik utána (az egyes számú allativust kivéve), az i -be olvad. Ilyen i -be olvadást az a , o magánhangzóknál is tapasztalunk, de csak kivételesen. Példákat itt fölsőleges felsorolnom, mert az egyes változásokat az illető helyen mindig megjelölöm.

Az igeragozásban az *e*-nek *a*-ra változásán kívül még más hang-változást is találunk, nevezetesen a praeteritumban az *a* néha *ä*-re, az *uo* diphthongus pedig *ue*-re változik vagy *ü*, *u*-ba vonódik össze, pl. *alge*-kezdeni, praet. (sing. 3.) *älgä*; *vaze*-járni: *väzi*; *lahpe*-hagyni, elveszteni: *lähpi*; *vadde*-adni: *vädädi*; *kalke*-(*kalge*): praet. (plur.) *kälgen* (de van *algi*, *lahpi*, *vädädi*, *kalgen* is) | *kuohce*-v. *kuoce*-futni: *küci*; *čuoce*-hozzáfogni: *čueci*; *puokte*-(*puökte*-) vinni, hozni: *puekti* v. *pukti* (de így is van: *kuohci* v. *kuoci*; *čuoci*, *puokti*). — Mind ez alakok Budenz szövegeiben fordulnak elő.

Megemlítendő még az *n* genitivusragnak elejtése a birtokos ragozásban, mint *aččen* (ered. *aččenem*, *aččenem*, *aččenn*) atyámé; *aččat* (er. *ačče-n-t*) atyádé; *aččes* (er. *aččens*) atyjáé. Elesik ezenkívül még *a* *b* accusativusi rag is az első birtokos személyrag előtt, mint *aččam* (er. *ačče-b-m*) atyámat. A *b*-nek kiesését itt még eredetibb *ačče-me-m*, *aččemm* alakból is magyarázhatjuk.

3. §. Mássalhangzók erősbulése és gyöngülése.

Erősbulésről és gyöngülésről olyan értelemben mint a lpF. vagy lpE.-ban, a lpS.-ban nem szólhatni. Ott az erősbulésnek és gyöngülésnek ugyanis nagy szerepe van a név- és igeragozásban és abból áll, hogy a szerint, a mint a szótag nyílt vagy zárt, az egyszerű hangok kettősekké, a gyengék erősekké lesznek és viszont. A lpS.-ban a szótag nyíltságának vagy zártságának semmi befolyása sincs az erősbulésre vagy gyöngülésre és nem is más, mint hogy az *m* elé gyakran *b*, az *n* elé *d*, a *k*, *t*, *c*, *č* hangok elé pedig *h* járul, továbbá hogy az egyszerű hangok gyakran kettősekké lesznek. Az így erősített szavak legnagyobb része ragozva vagy nem ragozva egyképen használatos erősítéssel vagy a nélkül, pl. *olbma* v. *olma* ember, *kolbma* v. *kolma* három; *albme* v. *alme* ég; *ilbme* v. *elme* regio, terra | *pārðne* v. *pārne* gyermek, legény; *adno*-v. *ano*-követelni; *kaidno* v. *kaino* kötél | *čahkane*-v. *čakane*-férfi; *kaihko*-v. *kaiko*-szaggatni; *kähte*-v. *küte*-köszönni | *kiesse*, L. *kese* nyár; *pivve*-, L. *pive*-melegen lenni, nem fázni; *pirre*, *birre*, L. *bire* medve; *vallo*-, L. *valo*-jajgatni, sírni; *kovve* D. kép, L. *kove*, *kov*; *veikke* D. réz (messing), L. *veike*. — Az utóbbi két erősbulés csak Budenz és Donner szövegeiben fordul elő.

II. Alaktan.

Névszó.

4. §. Névragozás.

A lpS. nyelvjárás viszonyragokban gazdagabb és teljesebb mint a lpF., lpE. vagy a lpK. dialectus. A lpF. lpE. és a lpK. az egyes szám genitivusában és accusativusában már csak a tiszta tőt, illetőleg annak erősbült vagy gyöngült alakját tüntetik föl. Ezek ellenében a lpS. e két eset megkülönböztetésére külön ragokat használ. A többi három nyelvjárásnak az inessivus és elativusra közös ragja van, a lpS. ezeket is külön ragokkal jelöli meg.

A lpS-ban a minden ragozható névszóhoz járuló viszonyesetek a következők:

1. **Nominativus.** Az egyes számban megegyezik a névszótővel, ha a szó magánhangzóval végződik; a mássalhangzón végződő szóknál a tőt egy vocalissal ki kell egészíteni: *māna* gyermek, *jāgāna* jég, *āce* atya, *ēce* víz, *poššo* betegség, *mānu* hold, *pāru* hullám | *jerbme* v. *jerme* velő (cerebrum), ész; *fabmo* v. *famo* erő; *olbma* v. *olma* ember, férfi; *lebma*, *liebma*, L. *lema* leves | *veholač* ellenség (tő *veholače*); *č'äpot* nyak (tő *č'äpote*); *oks*, L. *uks* ajtó (tő *okse*, *ukse*; ez utóbbi meg is van még mint nom. Bud. szövegében); *nahkar*, *nahkar* álom (tő *nahkare*.) — A nominativus többesszámi alakja megegyezik a *h* képzős többesi névszótővel, melyhez más esetragok nem járúlnak. Ez a *h* a népnyelvi szövegekben ma már nem hallható és meglevését vagy nyomát csak a végmagánhangzó megnyújtása jelöli: *almačeh*; *čalmeh*: *čalme* szem; *peivch*: *peive* nap; *kaikah* (B. *kaike'*) *viesatejeh*: *kaik* omnis, *viesateje* lakó | *sāme'*: *sabme* lapp; *veholače'*, *māna'*, *stālo'*: *stālo* óriás B. | *neidača'*: *neidač* leányka; *pārnača'*: *pārdnač*, *pārnač* gyermek; *olma'*; *vānesa'*: *vānes* hiányzó; *pāru'* D.

Jegyzet. Az lpE. szintén *h*-val jelöli a többes nominativust, a lpK. semmi raggal, a lpF. azonban eredetibb *k* ragot őrizett meg.

2. **Genitivus.** Ragja az egyes számban egy a tőalakhoz járuló *n*, pl. *lodden*: *lodde* madár; *saijen*: *saije* hely; *hugson*: *hugso* gond; *ädnamen*: *ädnam* föld | *ñalmen*: *ñalbme* száj; *almen* ég:

albme, alme; jubmelen: jubnel isten; kaudnen: kaudne, kaune holmi; kuimen: kuibme társ. — Budenznél néhány olyan szót is találunk, a hol a *tő* vég *e*-je az egyes-sz. genitivusban *i*-vé gyengült, mint *vārin: vāre* hegy; *jaurin: jaure* tó; *kōtin: kōte* ház (így is: *vāren, jauren, kōten*).

Donner szövegeiben az egyes-számi genitivust ugyancsak *n* raggal találjuk; de ugyanitt több példa van arra is, hogy a genitivusi *n* rag el is maradhat, pl. *čace vuotai* víz alá (e h. *čacen vuolai*) 85. l. | *nubbe sīta oive* (e h. *sītan oive*) a másik falunak feje 84. l. | *oive koiku* fejhez (*tē le nubbe sīta oive tai sītai oive koiku pōtam*: most a másik falunak feje ezen falvak fejéhez jött) 84. l. | *aijataka nalne* a medvebőrön (e h. *aijatakan n.*) 83., *poššu nalmi* a lapp sátor szájához (e h. *pošsun n.*) 83., *pāive neita* a nap leánya (e h. *pāiven n.*) 103., *kōte dāgamisne* a ház csinálásában v. csinálása közben (e h. *kōten d.*) 104. Úgy látszik az *n* elhagyása mind nagyobb és nagyobb tért kezd foglalni és valószínűleg a lpS. is odajut majd idővel, a hová a többi lapp nyelvjárás, hogy az egyessz. gen. jelölésére nem fog külön ragot használni. — Az irodalmi szövegekben is találkozunk már az *n* gen. rag elhagyásával, mint: *jamem' vaivesne* a halál bajában v. kinjában (e h. *jamen v.*).

A többes-számi genitivusnak ragja tőhöz járuló *i*, pl. *vieljai: vielja* frater; *stāloi: stālo* óriás; *veholači: veholač* B.; *sītai: sīta* falu; *luotui: luotu'* (L. *luotoh* csak többesben használatos) sivatag; *keðkai: keðke*, L. *kedke* kő; *sabbeki: sabbek* D. hócipő; *pakoi: pako* szó; *vālkogesvuotai: vālkogesvuot* tartozás, adósság; *rokkolvasi: rokkolvas* L. könyörgés. — Az *e* véghangzó majd mindig, az *a* és *o* pedig néha beleolvad az *i*-be, pl. *pārdni: pārdne; peivi: peive; vaivi: vaive* baj; *toðdesteji: toðdesteje* megvalló, gyónó; *vālji* (v. ö. *vieljai*); *keðki* (v. ö. *keðkai*); *sīti* (v. ö. *sītai*), *skiällmi: skiällma* gazember; *pōci: pōco* rénszarvas; hangváltozással: *sāmi: sabme* lappság (pl. *sāme'* lappok, lapp emberek) B. — Donnernél az *i*-t megnyújtva is találjuk: *pessī: pesse* külső nyirfahéj; *juolgakī: juolgak* lábra való, harisnya 122; *neiti olkē-virtī nalne* (*virte* nincs meg a szótárban, de alighanem ugyanaz mint a finn *varte*: szár, nyél; — a kifejezés fordítása: «a leányoknak vállára [tkp. válla szárára]») 113.

J e g y z e t. A többes gen. *i* ragja nem egyéb mint azon pluralis képző, melyhez a többi esetek is járúlnak; a tulajdonképeni

gen. rag pedig elkopott. Ha tekintetbe vesszük az egyes-sz. genitivusának *n* ragját, bizvást föltehetjük, hogy lpS. gen. pl. ragja *in* volt. Ha nem sajtóhiba, a többes gen. e teljesebb alakját meg is találjuk egy helyen Donner szövegében: *airuin: airu* evező (*jō kulu' airuin spohkasa'*: már hallatszanak az evezők csapkodásai) 65. — A teljesebb alak a többi dialectusban sincs már meg, ott is csak *i-t*, illetőleg *ij-t* találunk.

3. Accusativus. — Egyes-számi ragja a svéd-lappság legnagyobb részében egy a tőalakhoz járuló *b*, pl. *kēdkeb: kiedke* kő; *pardneb: pardne*; *mehceb: mehce* erdő; *okseb: oks* (ukse) ajtó; *tollob: tollo* tűz; *karvob: karvo* ruha B. || *laipēb: laipe* kenyér; *kātab: kāta* (*kiāta*) kéz; *huolab: huola* nyíl D. || *jerbmēb: jerbme*; *nammab: namma* név; *nisunēb: nisun* asszony; *torvob: torvo* remény.

Jegyzet. Az egyes-számi accus. jelölése eltér a többi lapp nyelvjárásától. A lpF. egy.-sz. accusativusa vagy olyan mint a tőalak, vagy pedig, ha hanggyengülés vagy erősbulés lehetséges, az accusativust ezzel találjuk megjelölve, mint *jokka* folyó, acc. *jōra*; *giēta* kéz, acc. *giēda* | *rumaš* test, acc. *rubmaš*; *naŕe* álmom, acc. *nakkar*. — A lpE. vagy megnyújtja a tő véghangzóját, vagy pedig szintén gyöngülés vagy erősbulés történik, pl. *okko* hét (hebdomas), acc. *oho*; *soate* háború, acc. *soude* | *juölge* láb, acc. *juölge* | *vahe* tartozás, bűn, schuld, acc. *vare*; *pānu* kutya, acc. *pādnū*. — Az accusativus eredetibb alakja valamennyi lapp dialectusban *m* volt. Ez a lpS.-ban *b* re változott, a többi lappságban pedig eltűnt; a gyöngülés, erősbulés, hangnyújtás azonban élénken tanuszkodnak a megvolt, de most már elkopott tárgyrag hatásáról. Ennek az elkopott *m* accusativusi ragnak nyoma a lpF.-ban csak a *dat* mutató névmásnak *dam*, a lpE.-ban pedig a *tot, tat* névmásnak *tom, tam* accusativusi alakjában maradt fenn.

A lpS. nyelvjárásban azonban nem csak a *b*, hanem az eredetibb *m* alakot is bőven találjuk. Donner gyűjteményében számos *m*-es accusativusra akadunk, pl. *laivem: laive* hajó; *aija-röüdem* (*aja-röüdim*): *aija-röüde* vashorog; *čuolbmam: čuolbma* csomó; *rājum: rāju*, L. *rajo* lakodalmi ajándék a lappoknál; *virum: viru*, L. *viro* vihar, szélvész; *morbimim: morbmi* csikó; *vađnasam: vađnas* csónak, hajó; *mellasem: mellas*, L. *mele* kormány, gubernaculum; *čautakam: čautak* kules (Päiven pärne'); *pardnem: pardne; āra-hau-*

tem: *ārahaute* kögödör, kincses gödör; *stainam*: *staina*, *stainak* meddő nöstény rénszarvas; *mallasem*: *mallas* lakoma (Pišša-Paššan pardne). — A *b*-n kívül az eredeti *m*-nek még egy *v*, sőt *n* változatát is találjuk mint accusativusi ragot, pl. *āluv*: *ālu*, L. *ālo* baromnyáj 83.; *mallasav*: *mallas* (céggebet *mallasav* állítsatok lakodalmat, richtet eine mahlzeit an) 85.; *vuordnusav*: *vuordnus* eskü 90.; *stainav*: *staina* rénszarvasborjú 92; *mānav*: *māna* gyermek (*keseh manav jaurai*: húzd a gyermeket a tóba) 120. | *mānun*: *mānu* (így is *mānum*) 62., *skerrun* (így is *skerrum*): *skerru* korong, trochus, orbiculus 62; *tālun*: *tālu* major ház, finn *talo* 62; *vuördnusan* (így is: *vuördnusav*) 83; *keresvuoten*: *keresvuot* szeretet 128.; *lakkamusen*: *lakkamus* legközelebbi (*luode erit valda so lakkamusen vānab*: a golyó elveszi legközelebbi barátját) 128. — Bud. szövegében ered. *m*-nek *v*, illetőleg *u*-ra változását szintén megtaláljuk, de csak ez egy példában: *mubbeu čalmev* másik szemet (*mubbe(b) čalme(b)*). — Donner megjegyzése szerint a *b*-s accusativus a herjedali, az *m*-es a többi déli, az *n*-es pedig az éjszaki svéd-lappságban használatos.

Az accusativus ragja előtt gyakran elváltozik a *tő* vég *e*-je, mint *podnáb*: *podne* férj; *lagab*: *lage* törvény; *kiālab*: *kiāle* nyelv. — Megemlítésre méltó még, hogy Donner szövegeiben olyan accusativusi alakra is akadunk, mely mellől a tárgyrag hiányzik, mint *porjus*, e. h. *porjusab* vitorla (*porjus porri* fölhúzta a vitorlát) 65.

A többes-számi accusativus ragja általában *it*; ez is a *tő*höz járul és az *e* véghangzót magába olvasztja, pl. *čorvit*: *čorve* szarv; *čeukit*: *čeuke* madárfi; *treplit*: *trepie* folt; *aihtikit* (v. *aitigit*): *aihtike* szülék; *peljit*: *pelje* fül | *olbmait*: *olbma*; *kūnait*: *kuna* hamu; *piärgoit*: *piäрге* hús; *laikoit*: *laiko* adósság; *piesutakit*: *piesutak* fűzfa; *teudnarit*: *teudnar* szolga; *čäpotit*: *čäpot* nyak. — Donner-nél a többes-sz. accusativus számos esetben hosszú *i*-vel is van, mint *podnūt*: *podne* férj, férfi 61; *aulokīt*: *aulolk*, L. *auolelg* kereszt-rúd lapp sátor fölött, melyen a szoknyák lógnak, vitorlarúd; *juoksit*: *juokse* íj; *saitīt*: *saite* dárda; *spaggakīt*: *spaggak*, L. *spaggok* lánsa 85.

A Budenz közlötte népnyelvi szövegben és Donnernél is egy-kétszer a többes tárgyragnak még egy teljesebb alakja is előkerül, t. i. *ite*, *ide* B. | *ite*, *īte*, *īta* D., pl. *kēdkite*: *kēdke* (*kedge*, *kedke*);

tüktite: takte csont; *juoksite*: *juoks* (*juokse*); *herkite*: *herke* him rénszarvas; *puočite*: *puoco* (*póco*) rénszarvas; *vadnemite*: *vadnem* hód, biber; *cobbite*: *cobb* béka; *luddite*: *lodde* madár | *kuilide*: *kuele* hal || *muonasite*: *muones* halott (Donner fordítása szerint; L-nál nincs meg; — *lēji okteb tōjam*, *muonasite laškalam akti*: er hatte den sturm gebrochen, die todten mit einander versöhnet) 88.; *varreküte*: *varrek* cipők, melyekkel jól lehet futni 84.; *krap-puküte*: *krappuk*, L. *krappok* bőrkecstyű 84.; *peipārīte* csapda, medvefogó (D. fordítása sz.; L-nál nincs meg); *porjasīta*: *porjes* vitorla; (*porjasīta pohtannahtā*: a vitorlákat földuzzasztja) 66.

Jegyzet. A többes-sz. accusativusának teljes alakja az egyes-száméval összehasonlítva *-itam*, *-item* volt. A *m* tkpeni accusativusi rag elkopásával *-ita*, *īte*, még tovább kopással *-it* maradt fenn. Ennek első tagját, az *i*-t mint plur. képzőt említettük már a többes-sz. genitivus tárgyalásánál. A *t* szintén nem egyéb mint a majd valamennyi ugor nyelvben ilyen alakban előforduló többes-számi képző, mely a lappban *k* (*h'*)-vá változott (l. nom. pl.). — Az összetett *it* többes-sz. képzőt még az allativusban is találjuk. — A többes-sz. accusat. a többi nyelvjárásban kis hangalaki eltéréssel ugyanaz mint a lpS.-ban (lpF. *-id*; lpE. *-id*; lpK. *-ijt*).

4. Co mitativus. — Ragja az egyes-számban egy a tőalakhoz járuló *in*, melybe az *e* véghangzó ritka kivétellel beleolvad, pl. *saihtin*: *saihte* kopja; *puvvin*: *puvre* marha; *nīpin*: *nīpe* kés; *gollin*: *golle* arany; *kroppin*: *kroppe* test; *haddoin*: *haddo* bosszú; *āloin*: *ālo* nyáj; *ahkain*: *ahka* asszony; *silbain*: *silba* ezüst; *jetanasin*: *jetanas* óriás; *piktasin*: *piktas* ruha; *autanemin*: *autanem* haladás, siker | *jasketusein*: *jasketus* vigasztalás Kk. 122; *vuollekesvuotein* és *vuollekesvuotain*: *vuollekesvuot* alázatosság, humilitas Kk. 37 és 7.

Lindahl csak ezt az *in* ragot ismeri; előfordul azonban az irodalmi szövegekben egy teljesebb *ina* alakja is, melyet Donner gyűjteményében *īne*, *ijn'* változatban is találunk, pl. *torvoina*: *torvo* remény K. 13.; *pakoina*: *pako* szó K. 16.; *kudnina*: *kudne* tisztelt, gyönyörűség Ps. 77; *īalmina*: *īalme* száj Ps. 77; *armoina*: *armo* kegyelem Ps. 77; *varresvuotina*: *varresvuot* ép egészség Ps. 23. | *spaggakīne*: *spaggak* dárda D. 86.; *vuotalabēijn'* (ucjoki nyelvjárásban: *vuotaläučin*: mit haar-zügel, D. ford. szerint; L. *labēe* habena) D. 120.

J e g y z e t. Az egyes-sz. comitativus a lpF. és lpE.-ban is *in*, a lpK.-ban *ijn*. Az oroszlapban azonban ezen *ijn*-en kívül még egy más com. rag is fordul elő, t. i. *-l*; pl. *vanzel*: *vans* csónak (*ja:vre milte vi:łki vanzel*: a tavon elindult a sajkával NyK. XV. 139.); *nieskemel*: *nieskem* husoló kés (*nieskemel korta iose ča:cki*: egy husoló késsel keresztülvágta a homlokát) NyK. XV. 141. — Lehet, hogy ebben az *l*-ben megmaradt az eredetibb *ln* finn *-llä*, *-lla*, (ered. *l-nä*, *l-na*) első része ép úgy mint *sne* iness. a lpS.-ban; de az is meglehet, hogy ez *l*-ben a finn nyelv hatásának egyik nyoma van meg.

A többes-számi comitativus ragja *i*, pl. *vuovdnai*: *vuovdn* félelem Ps. 87; *törnei*: *törne* tövis Ps. 87 (*vuovdnai leh ton albe:ovum*, *tass ai törnei kronetum*: félelmekkel rágalmaztattál, azon fölül tövisekkel megkoronáztattál); *almaci*: *almač* Ps. 92 (*tasne mije aktetoveb jubmelin ja almuči*: ebben mi egyesülünk istennel és az emberekkel); *judari*: *judar* zsidó E. 197; *teudnari*: *teudnar* szolgálja E. 197 (*te tuobbelin toro-knihtah akten oiveolminesa ja judari teudnari Jesuseb*: ekkor megfogták a katonák vezérükkel és a zsidó szolgálkával Jézust); *kadñeli*: *kadñel* könny K. 126 (*mon verteb kunait porret ko laipeb, ja jukkemasam kadñeli säkotet*: nekem hamut (hamukat) kell ennem mint kenyeret és italomat könnyekkel vegyíteni). — A com.-nak ezen alakja azonban nagyon ritka. Leginkább összetétellel képeztetik a többes-sz. genitivus és a *kum*, *kum* viszonyzóval, mint *pakoi kum* szavakkal; *rokkolvasi kum* imádságokkal; *välkogesvuotai kum* kötelességekkel | *kätij kum* kezekkel D. 132.

J e g y z e t. A többi lappságban nincs a többes comitativusnak ragja, ott is a *kum*, *kujm*, *gujm*-mal összekötött genitivussal fejezik ki. Ez okból hajlandó vagyok föltenni, hogy a lpS. többes-sz. comitativus nem egyéb mint eredetileg több. genitivus, mely *kum* nélkül használva is megtartotta comitativusi értékét.

5. **Essivus.** — Ragja az egyes-számban a tőalakokhoz járuló *n*, pl. *rektotasen*: *rektotes* irány, richtschnur (*rektotasen adna*: irányúl birja Kk. 132); *skadan*: *skada* kár (*skadan orrot*: kárul lenni Kk. 108); *savotaken*: *savotak*, *-es* kívánni való, erwünscht (*savotaken le* Kk. 87); *pelikanen*: *pelikán* (*mon leb aktalakač pelikanen mecesne*: én olyan vagyok mint a pelikán az erdőben K. 125.) | *päggan*: *pägga* szél (*pötus päggan päiven pärne*: jöjj

szélként napnak fia) D. 63.; *vehkēn*: *vehke* segítség D. 87. — Az essivusi alak időhatározóul is szolgál, úgy mint a finnben, pl. *aiken*: *aike* idő (*vuostes aiken* először) B.; *kolmad peiven*: harmad nap B. | *färten jaken* minden évben Kk. 80. | *kolman aiken* háromszor; *kuõkten aiken* kétszer D. 135.

A többes-szám essivusának ragja *in*, Donnernél így is: *ine*, pl. *kocejin*: *koceje* virrasztó, éber (*juoit herra kocejin kaudna*: a kiket az úr ébren talál Kk. 132); *arbolačin*: *arbolač* örökös (*arb. orrot*: örökösöknek lenni K. 16); *likkokasin*: *likkokes* szerencsés (*l. viesoh*: szerencsésen [szerencsésekkül] élnek Kk. 121) | *karvasin*: *karves* kész (*karvasin läh*: készen vannak D. 85); *koððine*: *koððe*, L. *kodde* erdei rénszarvas D. 104; *keðkine*: *keðke* kő D. 104.

Az essivusnak gyakran olyan értéke van mint a finn translativusnak, pl. *akkan valdet* feleségül venni Kk. 97.; *osalačin šad-det* részesekké lenni Kk. 18.; *takka mijeb* . . . *tuñi muotogasin ja likkokasin*: tégy minket . . hozzád (tkp. neked) hasonlókká és [előttd] kedvesekké Kk. 40; *takket kaikit almačit mu oppetesmanain*: tegyetek minden embert tanítványaimmá. Kk. 131. | *koððine šäðða*: vad rénszarvasokká lesz D. 104.

J e g y z e t. A lpF., lpK. és lpE. nyelvjárásokban az essivus ragja az egyes számban olyan mint a lpS.-ban, a többes számban, a lpK. kivételével, hol szintén *n*, *in* a ragja, azonban hiányzik.

6. Inessivus. — Ragja általában *sne*, D-nél és az E. szövegben többször rövidült *sn* is, pl. *mehcesne*: *mehce* erdő; *kirjesne*: *kirje* könyv, levél; *ahkasne*: *ahka* ásszony, feleség; *fárosne*: *fáro* költözés, társaság; *väraldesne*: *värald* világ; *čoggolvasesne*: *čoggolvas* gyülekezet | *surgosn'*: *surgo* szomorúság D. 123.; *fangakotesn*: *fangakote* börtön E. 9; *algosn*: *algo* kezdet E. 14; *radesn*: *rade* tanács E. 18; *nammasn*: *namma* név E. 21; *heimasn*: *heima* ház, otthon E. 37. — A *sne*-n kívül még egy inessivusi rag van, *n*, pl. *saijen*: *saije* hely Ps. 3.; *almen*: *alme* ég Ps. 35.; *ädnamen*: *ädnam* föld; *tempelen*: *tempel* templom Kk. 2. | *okten*: *okte* eső D. 62.; *Ruõhten*: *Ruõhte* Svédország D. 67.; *kuõkten pēlen* két oldalon D. 85.; *kiätan*: *kiäta* D. 85.; *vaiven*: *vaive* baj D. 63. — Különös egy.-számi inessivus alakok: *vadžnasin*: *vadžnas* hajó; (*lākus vadžnasin vielan vārē*: van-e a hajóban még hely) D. 64;

mietalahkĭn: *mietalahke* jó szerencse D. 63. *vuõsstalahkĭn* balsors D. 63.

A többes-számban az inessivusi rag a többes *i*-hez járul, alakja tehát *isne*, *ĭsn*, *isn*, *in*, *ĭn*, pl. *aikisne*: *aike*; *pargoisne*: *pargo* dolog; *vaimoisne*: *vaimo* szív; *gruopteisne* Kk. 109, L. *gruopta* sír; *uõšolmisne*: *uõšolm* vélemény; | *dāgamisne*: *dāgam*, L. *tak-kem* cselekvés, csinálás; *duörkastemisne*: *duörkastem* ágakkal behintés (L. *turgestet ramulis sternere*) D. 104. | *poddusisn*: *poddus* szétszórta, ritka D. 61.; *muodĭsn*: *muode*, L. *muode* nyugtalanság; *sālahaĭsn*: *sālaha* fogás, különösen halfogás D. 63. — *karjelpĕlĭn*: *karjelpĕle* karjeli rész D. 67.; *pānin*: *pāne* fog D. 86.; *vaimupakčasĭn*: *vaimupakčas*, L. *pakčes* szívfájdalom D. 63. — Lehet, hogy a fentebb említett *mietalahkĭn*, *vuõsstalahkĭn* alakok szintén többes számban vannak. — Különösen figyelemre méltó az *s*-nek *n*-hez hasonulása ebben a szóban *supmaisine* D. 63. (D. «in der entzückung»-nak fordítja; L.-nál nincs meg), melynek *sopmaisine* változatát is találjuk D. 70. — Ezen alak kulesül szolgál az *n*-es inessivus megmagyarázására; a *sne*-ből lett *nne*, aztán a vég *e* elkopásával *nn*, *n*.

J e g y z e t. A most felsorolt inessivusi ragokat a többi lapp dialectus nem ismeri. Az iness. jelölésére külön alakjuk nincs is, és az elativusi *st*-vel jelzik az inessivust is; csak a lpK.-ban találunk a több.-számban *-ijn* ragot.

7. E l a t i v u s. Legközönségesebben *st* raggal találjuk, mely mindig a tőhöz járul, pl. *melkest*: *melke* tej; *laddost*: *laddo* mosás; *pĭnost*: *pĭno* kín B. | *ĕdnest*: *ĕdne*; *ahčest*: *ahče*; *ālust*: *ālu* D. | *peivest*: *peive*; *vadast*: *vada* veszedelem (B. *vāda*, L. *vahda*); *arvost*: *arvo* érték; *šeudĭčedest*: *šeudĭčet* sötétség; *jabmemest*: *jabmem* halál; *allakasest*: *allakas* magasság. — Budenz és Donner szövegeiben ezenkívül az *st*-nek teljesebb *ste*, *sta*, *sti* alakjait is találjuk, igaz, hogy csak egy-két példában, mint *röuteste* vas: *röute*, *route* B.; *hankahiste* (D. így fordítja «von der rennthierweide»; L. nem ismeri): *hankahi*(?) D. 83. | *akkunasti*: *akkuna* ablak, L. *ikkon* D. 85; *ikkunasta*: *ikkuna*, L. *ikkon* D. 86. (finn *ikkuna*).

A több.-számi elativus ragja *ist*, melyet Donnernél még *ĭst*, Bud.-nél pedig *iste* alakban is találunk; pl. *pahatahkejist*: *pahatahkeje* gonosztevő; *kōnist* hamú: *kōna*, L. *kuna* B. | *textaist*: *texta* szöveg; *suddoist*: *suddo* bűn; *almačist*: *almač*; *ängelist*:

ängel angyal | *kedgist*: *kedge*, L. *kedke*; *muorist*: L. *muor*, *muora* fa; *juovaist*: *juova* köteher D. | *čalmist*: *čalme* szem D. 65.; *kūasist*: *kūase*, L. *kuosa* fenyő D. 64. | *olmaiste*: *olma*, *olbma* B.

Említésre méltó még ezen elativus alak: *siggasisten*, melyet D. «aus der backenhöhle»-nek fordít (L. szótárában nincs meg) D. 61.

8. Allativus, illativus. — Ragja az egyes számban *i*, mely előtt a *tő e* véghangzója majd mindig *a*-ba megy át; pl. *podnai*: *podne* fenék, *raikai*: *raike* lyuk; *jaurai*: *jaure* tó; *kaddai*: *kadde* part; *lodnestejai*: *lodnesteye* megváltó; *peivai*: *peive*; *ńalmai*: *ńalme*; *oivai*: *oive* fej; *pārnai*: *pārne* (*pārdne*) | *čoutetebmai*: *čouteteme* föloldás, föl szabadítás; *kudnetemai*: *kudneteme* tisztelet; *čoggolvasai*: *čoggolvase*; *oivemusai* legfölső, legfőbb: *oivemuse* | *hāggai* lélek: *hāgga*; *aikai*: *aika* nagyatyja; *maddui*; *maddu* D., L. *maddo* eredet, származás; *ustoi*: *usto* kívánság; *karvoi*: *karvo* ruha; *šeudńedi*: *šeudńed*; *jābmemi*: *jābmem*; *rainesvuoti*: *rainesvuot* tisztaság | *heibmai* v. *heimai* v. *heibmi* haza; *olbmai* v. *olmai*: *olbma*; *kāhčelebmai* v. *kāhčelemai*: *kāhčelem* kísértés. — Budenz népnyelvi szövegeiben az *i*-nek teljesebb *je* alakja is előkerül, pl. *merraje*: *merra* tenger; *kieččaje*: *kiečče*, L. *keče* vég, extremitas. — Ezeken kívül még egy allativus raggal találkozunk, t. i. *s*-sel. Magánosan csak elvéve fordul elő, pl. *vazzin* *bajas solus*: fölmentek a szigetre. Friis, Lappiske sprogprøver 107 (egy vefseni mesében — Budenznél *suoloi*). Ugyanezen *s* van meg némely névmási alakon, mint *mōnoi*, *tōnoi*, *sōnoi* mellett *mounos*, *todnos*, *sodnos*, továbbá több illativus-alakú névutónál és határozónál, pl. *kuhkes* v. *kuhkas* messzire: *kuhke* hosszú; *olkos* ki; *tuos* oda; *paijas*-föl, fölfelé; *piñños* hátra; *vuoles* le, alá; *mañgas* hátra, hátra felé; *mehčes* messzire stb. — Hozzájárult személyragok előtt mind az egyes mind a többes számban csak az *s* illativusi rag használatos, pl. *ilčasan* bőrömbe: *ilče*; *aččasat* atyádnak: *ačče*; *aččasane* atyánkak; *vaimosas* szívének: *vaimo* (v. ő. *ilčai* bőrnek; *aččai* atyának stb.) Ugyanígy használatosak a személyragokat fölvevő illativus-alakú névutók is, mint *koikasan* hozzám: *koik* -hoz; *paijelasas* maga fölé: *paijel* fölött stb. (L. bővebben a birt. ragozásnál.) — Az *s* és *i*-t együtt, vagyis a teljesebb *si* ragot is megtaláljuk néhány comparativus képzővel ellátott határozó alakon, mint *paijebusi* fölebb, fölebbre: *paije* (*paijeb*); *lakkabesi* közelebb, közelebbre: *lakka* (*lakkab*); *kukkebesi* tovább

(*kukke kukkebesi magis magisque*): *kukke (kukkeb)*; *autebesi* előbbre: *aute (auteb)* | *ruoptolesi* hátrafelé. (Ezeknél csak az a kérdés, vajjon az *s* nem a comparativus képzőhöz hozzájárult kicsinyítő képző-e?) — Az *s* (*si*?) a hajdani teljesebb *sen* illativusi ragnak maradéka (v. ö. f. *h-n*, ered. *s-n*).

A többes-számban az allativus ragja *it, iti*, pl. *kaikit* minden, mindenki: *kaike*; *almačit*: *almač*; *nuorabit*: *nuorab* fiatalabb; *vuorasubit*: *vuorasub* öregebb | *kaikiti* Kk. 9, *kaikeiti* Kk. 142 (v. ö. *kaikit*); *olmaiti*: *olma*; *pahaiti*: *paha*; *välkolačiti*: *välkolač* adós. — Lindahlnál nem találjuk, de az irodalmi szövegekben gyakran előkerül az allativusnak egy *ita* alakja is; pl. *almačita* Kk. 150; *velkolačita* Kk. 54., *prästaita*: *prästa* pap E. 196.; *čuožžotejita*: *čuožžoteje* kezelő, administrator E. 196.; *vuorasubmusita*: *vuorasubmus* legöregebb. E. 196.; (*te äska jätti Jesus oivemus prästaita, tempelen čuožžotejita ja vuorasubmusita, kuteh* . . . = ekkor aztán mondá Jézus a főpapoknak, a templom kezelőinek és a legvénebbeknek, a kik . . .). — Különös alak: *vaššolačitai*: *vaššolač* ellenség (*tokum sitab vaitet ai armob vaššolačitai*: veled az ellenségeknek is kegyelmet akarok kérni) Ps. 81. Nem sajtóhiba. E szóban a több.-sz. allativusnak teljesebb alakját láthatjuk, mint-hogy az *it, ita* mint már fentebb említettük, nem egyéb mint a többes-sz. ragja.

9. A *bessivus*. Külön *abessivus* a lappban mint a finnben tulajdonképen nincs is. A mit ma *abessivus*nak nevezünk, az eredetileg nem volt egyéb mint a névszó genitívusának összetétele a *taka* viszonzyszóval, mely az idő folyamával *tak*, sőt *t-vé* rövidült. Világosan látjuk ezt még a névmásoknál: *muta* nélkülém, gen. *mu*; *mijatak*, *mijat* nélkülünk, gen. *mijan*, *mija*; *monotak*, *monot* kettőnk nélkül, gen. *monon*, *mono*. — Ezen kívül van még egy másik *abessivus* rag is: *tta*, *pta*. A különbség a kettő közt csak az, hogy a *taka*, *tak*, *ta*, *t* ragokat csak magánhangzón végződő szók után használják, a *pta*, *tta*-t pedig mássalhangzón végződők után; pl. *aččetak* v. *aččet*: *ačče*; *akkataka* v. *akkatak*, v. *akkat*: *akka*; *nuoratak* v. *nuorat*: *nuor* fiatal | *kabmakatta*: *kabmak* esizma; *stuoresatta* v. *stuoresapta*: *stuores* nagy; *puorakatta*: *puorak* jó; *almačatta*: *almač* ember. — Az *abessivus* rag használata különben ritka, helyette inkább a névszó genitívusát találjuk a

vana «nélkül» viszonyszóval összekötve. — A többes-számnak nincs abessivusa.

10. Translativus. — Ragja *ksi*. Összesen csak e két szón találjuk *puorebaksi*: *puore* jó D. 87. és *andegaksi* (a. *luitā*: megbocsát) D. 87. — Vajjon a hajdani translativus nyoma maradt-e meg e két szóban, vagy mindenestül finn kölcsönvétel-e, eldöntetlenül hagyom. Nagyon valószínű, hogy az utóbbi föltétel a helyes. (V. ö. finn *paremmaksi*, *anteeksi*).

5. §. A névragok táblázatos áttekintése.

	Egyes-szám :	Többes-szám :
Nom. —	<i>h, ' </i>	
gen. <i>n, ' </i>	<i>i, ī</i>	
acc. <i>b, m, v, n, ' </i>	<i>it, īt, ite, ide</i>	
com. <i>in, ina, īne, [ijn']</i>	<i>i, [i kum]</i>	
ess. <i>n</i>	<i>in, īn</i>	
iness. <i>sne, sn', n, nne, [īn]</i>	<i>isne, īsn, in, īn</i>	
elat. <i>st, ste, sta, stī</i>	<i>ist, iste, īst, [īsten]</i>	
allat.-illat. <i>i, je, s, [si]</i>	<i>it, iti, ita, itai</i>	
abess. <i>taka, tak, ta, t, tta, pta</i>	—	
transl. <i>ksi</i>	—	

6. §. Paradigmák a névragozásról.

A) Egyes-szám.

Nom. <i>peive</i>	<i>pārdne v. pārne</i>
gen. <i>peiven</i>	<i>pārdnen v. pārnen</i>
acc. <i>peiveb, -m, -n</i>	<i>pārdneb, pārdnem v. pārneb, pārnem</i>
com. <i>peivin, -ina</i>	<i>pārdnīn, pārdnina v. pārīnīn, pārīnina</i>
ess. <i>peiven</i>	<i>pārdnen v. pārnen</i>
iness. <i>peivesne</i>	<i>pārdnesne v. pārnesne</i>
el. <i>peivest</i>	<i>pārdnest v. pārnest</i>
all. } <i>peivai</i>	<i>pārdnai v. pārnai</i>
ill. }	
abess. <i>peivetak, peivet</i>	<i>pārdnetak v. pārdnet v. pārnetak, pārnet.</i>

Nom.	<i>vaimo</i>	<i>almač</i>
gen.	<i>vaimon</i>	<i>almačen</i>
acc.	<i>vaimob, -om, -on</i>	<i>almačeb, -em, -en,</i>
com.	<i>vaimon, -oina</i>	<i>almačin, -ina</i>
ess.	<i>vaimon</i>	<i>almačen</i>
iness.	<i>vaimosne, -on</i>	<i>almačesne, -en</i>
el.	<i>vaimost</i>	<i>almačest</i>
all. } ill. }	<i>vaimoi</i>	<i>almaci</i>
abess.	<i>vaimotak, -ot</i>	<i>almačatta, -apta.</i>

Nom.	<i>jukkem : ivás</i>	<i>piktes, piktas</i>
gen.	<i>jukkemen</i>	<i>piktasen</i>
acc.	<i>jukkemeb, -mem, -men</i>	<i>piktaseb, -em, -en</i>
com.	<i>jukkemin</i>	<i>piktasin</i>
ess.	<i>jukkemen</i>	<i>piktasen</i>
iness.	<i>jukkemesne, -men</i>	<i>piktasesne, -sen</i>
el.	<i>jukkemest</i>	<i>piktasešt</i>
all. } ill. }	<i>jukkemi, jukkemai</i>	<i>piktasai, piktasi</i>
abess.	<i>jukematta</i>	<i>piktasatta, -sapta.</i>

B) Tö b b e s - s z á m.

Nom.	<i>peive', peiveh</i>	<i>olbmah, olbma' v. olmah, olma'</i>
gen.	<i>peivi</i>	<i>olbmai v. olmai</i>
acc.	<i>peivit</i>	<i>olbmait v. olmait</i>
com.	<i>peivi, peivi kum</i>	<i>olbmi v. olmi (-i kum)</i>
ess.	<i>peivin</i>	<i>olbmain v. olmain</i>
iness.	<i>peivisne</i>	<i>olbmaisne, olmaisne</i>
el.	<i>peivist</i>	<i>olbmaist, olmaist</i>
all. } ill. }	<i>peivit, -iti, -ita</i>	<i>olbmait, -iti, -ita.</i>
abess.	—	

Nom.	<i>almačeh (-e')</i>	<i>jukkemah</i>
gen.	<i>almači</i>	<i>jukkemi</i>
acc.	<i>almačit</i>	<i>jukkemit</i>
com.	<i>almači (a. kum)</i>	<i>jukkemi (j. kum)</i>
ess.	<i>almačin</i>	<i>jukkemin</i>
iness.	<i>almačisne</i>	<i>jukkemisne</i>
el.	<i>almačist</i>	<i>jukkemist</i>
all.	} <i>almačit, -iti, -ita</i>	<i>jukkemit, -iti, -ita.</i>
ill.		

7. §. Névutók (postpositiók).

A lappban is névutók szerepelnek a névszók különösebb viszonyainak megjelölésére. A viszonyított névszónak genitivusával, egy kétszer pedig accusativus, allativus vagy elativus és comitativusával összekötve használatosak és nagyobbára utána állnak. Általános helyviszonyjelölő ragokúl a névutókon a locativus, ablativus és lativus (illativus), ezek mellett aztán még a többi külső és belső helyviszonyt jelölő casusragok (inessivus, elativus, illativus) is szerepelnek. Némely névutók egyszersmind adverbiumok is; pl. *mangelt* után; utolról (*mū m.* utánam; *mangelt juokset* utolérni); *neik* -nek (*pöhti mū neik* egyenesen nekem jött; *neika mannet* rátamadni, vkinek neki menni).

a) Genitivussal járó névutók.

1. *vúolen, vuolan, vuole, vuolesne* v. *vuelesne* alatt; *vuolest, vuolde*, B. *vuölte* alól; *vuolai*, B. *vuollai*, D. *vuõlai* alá | *vuole* al, alatt való-tól.

2. *paijel, paijela* fölött | *paije* föl, fölött való-tól.

3. *auten, autesne* előtt; -ért; *autest* elől; -ért; *auti* elé; *autelt* elé (*mu autelt poti* elém jött); *autelačen* dim. kissé előtt (*mu au. kevéssel* előttem) | *auta, aut* el, előtt való-tól.

4. *sisne, sinne* -ben; *siste* -ből; *sīsa, sīs* -be.

5. *mañgen, mañgesne, maññesne, mangel, mangelen* után; *mangelt* után; *mañgai* után | *mange* utó-tól.

6. *ludne, lune, lunne* -nál; *luste, lute, luhte* -től; *lussa lusa* -hoz.

7. *naldne, naldn* (*noldn*), L. *nalne, naltne* -n, *rajta; nalde, nalte* -ről; *nalla*, L. *nala, nal* -ra.

8. *palda*, *palden*, *paldan*, D. *bālden* 108., *paldesne* mellett, -nál; *paldelen*, *paldela* mellett el; nélkül; *paldest* -től el; *paldi*, B. *pāldi* -hoz, mellé.

9. *kuörtelen*, *kuöntelen*, L. *kuoutelen* közepett, közepén; *kuouteli*, L. *kuouto* -nek, -ra.

10. *tuokkesne*, *tuoken* mögött, -n túl, -nál; *tuohkai*, *tohkai*, L. *tuokai* mögé, által, -ért, miatt.

11. *mečelen*, *mečel*, *mečelesne*, *mečen* -től el, -től félre, mögött | *meče* messze-től.

12. *metan*, *metast*, *mēte*, *met* hosszában, mentében, -n el, szerint; *melt*, *melte* szerint; *melde* -vel, -nál.

13. *kaskan*, D. *kāskan* között; *kasko* közepett, közepén; *kaski* közé B.

14. *kuektel*, *kuektelen*, *kuektelest* két felől | *kuekte* kettő-től.

15. *koiko*, *koik*, D. *koiku*, *koika* -hoz, -hez.

16. *lahk*, L. *lakk* -hoz közel.

17. *kum*, *kueim*, *koim*, *kuim* -val, -vel.

18. *kautoi*, *kautai*, *kauto* -ra nézve | *kuettai* -ra nézve.

19. *kuoloi* -ra nézve.

20. *cagge* szerint, mellett; *caggek* mellett, egészen mellett.

21. *ošnel* -hoz, -hez, -ben, -be, -ra.

22. *vuosta*, *vuost*, D. *vuóstai*, *vuoste* ellen.

23. *vana*, *vane*, *van* nélkül.

24. *pakto* által.

25. *tēt*, L. *tiet*, *tieti*, *diet*, Ps. *teti* -ért, végett.

26. *neik* -nek (*pōhti mū n.* nekem jött).

27. *acol*, L. *acolen*, D. 107. *āculn* reá, -nek (*mū a. pōti*).

28. *kuoren* -nál.

29. *pīra*, *pir*, D. *bīra* -ról, körül.

30. *tabbelen*, *tabbel* -n innen, D. *tarvelen*, *dābbeln* mögött.

31. *čāda*, D. *čāda*, *čādā* által, -nál fogva; -n által, keresztül.

32. *piņñoles*, L. *piņñolen* -től el, től félre, mögött.

33. *puohta*, L. *puott* szemközt, átellenben.

b) Accusativussal járó névutók.

34. *rasta* -n keresztül, -n át | *čāda* -n keresztül értelemben, ha a viszonyított névszó előtt áll, mint *čāda vindekeb* az ablakon

át; *čada* *ädnamab* a földön keresztül (így is: *ädnamen*, *vindeken* *čada*) | Egyszer *pīra*-t is találjuk acc.-sal, mint *bīra* (*pīra*) *vúomen*, *vārem* erdő és hegy körül D. 122. | *kasko* közepére, pl. *kasko vad-naseb*: a hajó közepére B.

c) Illativus- és elativussal.

35. *kitta*, *kitt* -ig (usque), -től fogva, pl. *kitta tan rajai*: eddig, idáig; *kitta kossas*: meddig; *kitta māna pālest*: gyermek-ségtől fogva (v. ö. finn *asti*).

d) Comitativussal.

36. *akten* -vel, -vel együtt, pl. *akten tollin*: a tűzzel együtt.

8. §. Igehatározók (adverbiumok).

A) Helyre vonatkozók. Ezeknél ugyanazon ragokat találjuk, mint a névutóknál, a melyek közül több egyszersmind helyhatározóul is szolgál. Azon kívül a hajdani prolativusnak is nyoma maradt a *tuoggo*, *taggo* szavakban.

1. *ko* (kérdő névmástő): *kusne*, *kusnes*, *konne*, *konnes*, D. *kunne*, *kunnes* hol; *kollel*, *kolle*, *koll*, D. *kolle* hol; *koggo*, D. *kuggus* hol, merre; *kuste*, *kustes*, *kuiste*, D. *kustis* honnan; *kosso*, *kussá*, *kuss*, Ps. *kusas*, D. *koss* hová (hol) | *kusneken* valahol; *i kussneken* sehol; *kuss-ikkenes* bárhová | *kobbelen*, *kobbel* melyik félen, merre; *kobbelt* melyik félről, honnét (*kobbelt todn potah*, *allat jalla lulde* honnét jössz, nyugatról vagy keletről); *kobbo*, D. *kobbu*, *kobbos*, *koppas* hová, merre felé.

2. *tu*, *to* (mutató névmástő): *tuosne* ott; *tuoste* onnan; *tuos oda*; *tuoko*, *tuok*, *tohko*, *tokko* oda; *tuoggo* azon el, arra el | *tuobbe*, *tuobben*, B. *tuöbben*, *tobbe*, *tobben*, D. *tobb*, B. *torven*, *turven* amott, jó távol; *tobbelt*, *tobbelt* onnan, amonnan.

3. *ta* (mutató névmástő): *tasne*, *tanne* itt; *taste*, *tast* innen; *tāsa*, *tassa*, *tassan*, *tass* ide, idáig; *tassak* azon helyt; *taggo* erre, erre el, e helyen | *tabben*, *tabbe* emitt (*tabben ja tobben*); *tabbelt*, innen | *tabbebukt*, *tabbebut*, B. *tabebbuk* idébb.

4. *te* (elavúlt mutató névmástő): *tēhke*, L. *teke*, *tek* ide; *test* itt D. 127., *telle* itt (most) D. 132., *tel* itt D. 127.

5. *ma* (kérdő névmástő): *masne, masnes hol; maste, mastes honnan, miből.*

6. *vuolle* alsó, al, alatt levő: *vuolesne, vuolen, vuoldne, vuollen, D. vuolin* lent, alatt, alul; *vuolde, B. vuölte* alulról; *vuolos, B. vuoles* le, alá | comp. *vuolebun, vuolebut* alantabb, lejjebb.

7. *paije* föl, fölső, fönt való: *paijen* fönt; *paijelt, paijet* fölülről; *paijas* föl, fölfelé | comp. *paijebun, paijebon, paijebukt, paijebut* föntebb; *paijebusi* fölebb (*paijebun* le fölebb van; *paijebusi* *vazzi* fölebb ment); sup. *paijemusne, paijemusen* legfönt; *paijemusi* legföljebb, legmagasabbra.

8. *sisne* benn; *siste* belől; *sīsa, sīs* be | *sisñelen* bent, belül; *sisñeld* v. *sisñelt* belülről (*ulkold* ja *sisñeld*); *sisñelest, sisñelist* belülről.

9. *ulko* külső, kül: *ulkon* künt; *ulkot* kívülről; *ulkos* B. *olkos, D. ulkus* ki; *ulkolen, ulkolisn* künt; *ulkolest, ulkolist, B. olkolist* és *ulkold* kívülről | comp. *ulkobut, ulkobit* kiljebb.

10. *mange* utó (mög): *mañgen, mañgesne, maññesne, D. min-gesne, miññesne* 127., 104. és *mangelesne, mangelen* után; *mañgelt, D. miññelte, miññelt, miññeliste, miññelist* 103. hátúl, hátúlról, utolról (*mañgelt* *juokset* utólérni); *mañgas* hátra.

11. *pigñolen* hátúl, mögött; *pigños, B. piñños* hátra | comp. *pigñoben, B. piññoben, pigñobesne* hátrább | sup. *pigñomusne.*

12. *ruopto* visszás, fordított: *ruoptot, B. roptot* vissza; *ruop-tolesi* hátrafelé.

13. *kukke, B. kuhke* hosszú: *kukken* messze; *kukket, B. kuhket* messziről; *kukkas, B. kuhkas, kuhkes* messzire | comp. *kukke-besne, kukkebun, kukkebon* messzibb, távolabb; *kukkebest* messzebb-ről; *kukkebui, kukkebut, B. kukkebi* messzibbre; sup. *kukkemust* legmesszebb.

14. *meče* messze, távol: *mečen* messze, mögött, hátúl; *mečos, B. mehčes* messzire, messzire el | comp. *mečebut, mečebesne* messzebb; *mečebus* messzebbre; sup. *mečemusne.*

15. *lakk* közel | comp. *lakkabesne, lakkabut* közelebb; *lakkabesi* közelébb, közelebbre; sup. *lakkamust, lakkamusta.*

16. *heima, heime* ház, otthon: *heimen* otthon, honn; *heimi, B. heibmai, heimai, heibmi* haza.

17. *lulle, B. lüle* keleti, *orientalis*: *lullelen, lullel, luldne* keleten, keleti részen; *lulut, lulad, lullat* (adverbialis raggal mint

melléknév használatos) keleti, keletről való, pl. *lullat piägga* keleti szél; *lulde, lulde* keletről; *luks*, B. *luksa* keletre, kelet felé.

18. *alle nyugati*: *allen, allelen, allel* nyugaton; *allest, allet*, D. 66. *allatak* nyugatról; *alas* nyugatra, nyugat felé | comp. *allebun* jobban nyugatra; sup. *allemusen*.

19. *orjel, orjela, orjeli* déli, délre eső (ma már csak melléknévként használatos); *orjat, orjak* délről, dél felől; *orjas*, D. *orjaš* délnek, dél felé | comp. *orjebisne, orjebun*.

20. *nuorta, nuort* éjszak: *nuorten, nuortelen* éjszakon; *nourtet* éjszokról; *nuortas* éjszakra, éjszak felé.

21. *akta, akt* egy: *akten* együtt; *akti* egybe, együvé.

22. *pīra* körül (*p. vazzet* körül járni).

23. *erin* el, külön, távol (*erin le* távol van, abest); *erit* el (*erit vuolgi* elment).

24. *kuouto, kuoutot* ketté, két részre, két felé.

B) *Időre vonatkozók*. Nagyobbára helyviszonyragokkal vannak ellátva, de más ragokkal, sőt rag nélkül is találjuk.

1. *kosse, ko*, D. *ku* mikor; *kossek, kosseken* valamikor, valaha; *i-kossek, i-kosseken* soha (*kossač* *eujus temporis* — jelzőként használatos, pl. *kossač kirjeh leh tah* milyen időbeli könyvek ezek).

2. *talle most*, D. *tāle, tāl, tāll, dāl*; *talloi* akkor; *tala, talla, talak, tallak* mindjárt, azonnal; *tainak, tainask* egy időben, ugyanakkor.

3. *tuole* nem rég, minap; B. *tollen*, D. *tūlen* egykor, hajdan; *tūle ja tūle* hébe-hóba, dann und wann D. 113.

4. *tē, die*, D. *tije, tie, dā* akkor (aztán, tehát).

5. *auten, autel* előbb, azelőtt | comp. *autebut, autebit* azelőtt, hajdan | *autsukt* előre, im voraus.

6. *mangelen, mangel*, D. *maññelt* 89. azután, arra; *mingellen* D. 133. végre, zuletzt; dim. *mangelačen* kevéssel azután; *manget* későn; *mannjučāsi, mañgečāsi* D. 62. végre, gegen das ende, schliesslich | *kuktel mingelin* milyen sokáig, meddig D. 133.

7. *kukke, kukkeb* soká | comp. *kukkebu, kukkebut, kukkebesne* később, tovább; sup. *kukkemust* legtovább; dim. *kukkeguč* kissé tovább | *man kukke*, D. *man kukkeb* meddig.

8. *iddiet* reggel, holnap; *iddietest* korán; *idten* holnap; *idtas* holnapig | *jiko, iko* éjjel; *jukt, ikto*, B. *ēkto, 'ekto (ex)to* tegnap | *ekkedden* este; *ekkedest* estétől fogva v. este (*ikto ekkedest jami*

mu mana tegnap este meghalt gyermekem); *ekkedi* estére, ad *vesperum* | *udne* ma; *udnek* még ma, még | *kiddan*, *kiddek* tavasszal; *čakček* ősszel | *arret* (L. *aret*) korán, reggel, D. *āriden* nagyon korán.

9. *akest*, *akeu* mindig | *aktelist* egyre, mindig D. 88. | *inta*, *enta* mindig | *alo* mindig | *poddalok* mindenkor, mindig | *i-alter* B. soha sem | *ikkat* folyton, örökké.

10. *moddi*, *modd* és *tabdai*, *taivai* (*tabdok* sűrű) gyakran | *muttemin* (*muttem* valamely, némely) közbe, néha.

11. *juo*, *jò*, B. *jū*, D. *jō* már, dim. *juokokač* | *juru*, *jura*, *jur* éppen (gerade, just) | *jess* és *vast*, B. *vist*, E. *vitt*, D. *vaste* ismét, megint | *askan*, *aska* még, aztán, végre | *vielān*, *vielē*, *vēl* még (csak Donnernél 64., 67.); *āne*, D. *an* még | *vīmak* végre | *tast*, *tist* többé.

12. *ažžek* a minap, az imént, nuper | *eski*, *iske* a minap | *käcket*, B. *käsket* a minap | *fiūnti*: *tai fiūnti* a minap, nem rég | *lang*, *juo lang* már régen.

13. *häkket*, *häkketest*, *häkkest*, *tüstént* | *tattamit* *tüstént*, azonnal | *faut*, *fauten*, *fautenak*, *fautek* mindjárt, azonnal, szüntelen. (Ez utóbbi módhatározóul is szolgál »inkább, mindenképen, teljesen» értelemben.)

14. *leste*, *lest* későn, nagyon későn | *varga vargi*, *vargoi* majdnem.

C) M ó d h a t á r o z ó k. Eredet szerint kétfélék: 1. névmásból -*kte*, illetőleg -*te*, -*ta*-val; 2. melléknévből -*st*, -*n*, -*i*, -*t*, -*kt*, -*ikt*, -*it*, *laka*-val képzettek. (Az utóbbi képzők bővebb tárgyalását lásd a Sz ó k é p z é s alatt.) Ezen kívül vannak képzővesztett módadverbiumok is és olyanak, melyeknek alapszava ma már nincs meg.

1. *kokte*, B. *kukte* (*kukte*, *kuzte*), D. *kuktis* miképen, hogyan, mint | *makte*, *maktes* hogyan; *mann*, *manien* hogyan; *massas* mire, mi végett; *manne*, *mannes* minek, miért | *nau*, D. 127., 128. *nan* (sic!), E. *nou* így, úgy; *naute*, B. *nauhte*, E. *noute*, D. 127. *nimte* (sic!) így, úgy; *nūov* úgy; *nuovta*, E. *nuorte* azon módon, úgy, amúgy; *nauk*, *nauta* amúgy, ingyen, ugyancsak, igen | *i-encek* v. *incek* semmiképen; *i-lodnok* sehogysem, korántsem.

2. *smaivai*, *smaivet* finoman; *smaives*, *smaivok* finom; *sadnan*, *sadnast*, *sadnasit* igazán; *sadnes* igaz, *sadna* igazság; *kiägñelik*, *kiägñelit* mélyen; *kiägñel* mély; *jalosikt*, *jalost*, *jaloslaka*

merészen: *jalos, jalok, jalo* merész, bátor stb. | *kaddebukt* közelebb a parthoz: *kadde* part.

3. Képzetlen vagy alapszó vesztett módhatározók: *apca* egészen, nagyon; *näkke* nagyon, igen; *aive, aiva* nagyon, igen; *aimo* szerfölött, nagyon | *spaita, spait*, B. *spaihte* gyorsan, comp. *spaiteti*, sup. *spaitemust*: *spaites* gyors | *varg, varga, vargi, vargoi* gyorsan, majdnem; dim. *vargakuçi* valamivel gyorsabban | *čauk* erősen, firmiter, comp. *čaukebit*: *čaukes, čaukok, čauka, čauges* firmus | *soik* könnyen | *julka* nyilván, palam, manifeste | *ruvva*, L. *ruovo, rua, ruoi* gyorsan, hamar, comp. *ruubi, ruobut, ruabit*, sup. *ruamust* | *appar, appari* nagyon, szerfölött | *loitoi* lassan | *loipoi* leniter, minus arcte, gyöngén, kevésbé szorosan | *sagg, saggä, saggi* nagyon, comp. *saggabi, saggabut* jobban, inkább, sup. *saggaimust, saggamust* | *haikat, haiket* nagyon, igen | *toššo* hiába | *toma* igazán, csakugyan | *subma* hiába | *massak* körülbelül, majdnem | *marje, marja, marjel* talán.

9. §. Birtokos személyragok.

A birtokosragok, úgy mint a finnben, a birtokkifejező névszónak kész casusalakjaihoz járúlnak, tehát a magyarral ellenkezőleg a casusragok után foglalnak helyet. Sok névutó is elfogadja a birtokos személyragokat, ha személynév másokat viszonyítanak. A casusragokhoz járuló birtokos személyragok ezek:

Egyes-szám:	Többes-szám:
1. szem. - <i>m, -n</i> , D. - <i>mma</i>	1. szem. - <i>ne, -nne, -me</i>
2. » - <i>t</i>	2. » - <i>te, -tte</i>
3. » - <i>s (se)</i>	3. » - <i>se, -sa, -s.</i>

Kettős-szám:

1. szem. - <i>men</i>
2. » - <i>ten</i>
3. » - <i>sken, -skan, -ska.</i>

Az első személynek egy birtokost jelölő *m* ragja csak az egyes szám nominativusában és accusativusában használatos, a többi esetekben *n-t* találunk; Donner szövegeiben azonban, a többi szövegektől eltérőleg, ott is akadunk *m*, illetőleg *mma*-ra, a hol különben *n* használatos; pl. egy.-sz. állat. *ēðnasam* anyámnak,

anyámhoz: *ēðne* (rendesen volna *ednasan*); *ahčasāsam* púorrasāsam atyámnak, a jónak: *puore ahče* (r. v. *aččasan puorasan* v. *puore aččasan*) | *ahčasamma* atyámnak (v. ö. *ahčasāsən* és *L. aččasan*) | *allasamma* magamnak (r. volna *allasan*) | több. sz. *allat. velljaiðamma* testvéreimnek: *velja frater* (r. v. *velljaitan*); *mākaitam* sógoraimnak: *māk, māka* (r. v. *mākaitan*) | többes-sz. *accus. sāvuitam* vágyaimat: *sāvu* (r. v. *sāvuitan*). — Ilyen szokatlan *m-es* alakok egyéb szövegekben: egy. gen. *vaimom čada*: szívemen keresztül, Ps. 173. (lehet különben, hogy ez *acc.*, mert *čada* azt is kíván); több. *acc. suddoitam* bűneimet Ps., *rokkolvasitam* könyörgéseimet Ps., *čalmitam* szemeimet Ps. — A 3. szem. birt. ragozásnál az *s* előtt D. szövegeiben a *b* tárgyrag helyett néhány példában eredetibb *m-t* találunk mint *nīsonems* feleségét: *nīson*, L. *nīsun*; *keðkamems* bölcsőjét: *keðkam*, L. *kātkem*; *laivems*: *live* hajó; *vəðnasems*: *vəðnas*, L. *vadnas* hajó; *pūdoms*: *pūdo*, L. *puodo* závár, csapda. — A több birtokost jelölő *ne, te, se* ragok, mint a paradigmából láthatjuk, csak egynehány esetben használatosak. A többi esetekben a személynévmás genitívusát kötik össze az illető szó megfelelő esetével, pl. *nom. mījen ačče* atyánk; *comit. tījan velljain* testvéretekkel; *nom. sījan loddeh* madaraik. — Az egy birtokost jelölő személyragoknál is van több eset, a hol a személyragot nem használják, ilyen az első személy több. *nom.-a* és a 2. szem. több. *nom.* és *gen.-a*, mint *mū pārdneh* gyermekeim, *tū puolvak* térdeid; *gen. tū peivi*. — Külömben a személyragos alakok mellett egyképen használatos mindenütt a személyrag nélküli, vagyis a szem.-névmás birtokos esetével szerkesztett alak, mint *aččam* v. *mū ačče*; *šālosnan* lelkemben v. *mū šālosne*; *vaimoitene* v. *mījen vaimoit* szíveinket; *vaimostat* v. *tū vaimost* szívedből; *aššite tet* v. *tījen ašši tet* bűneitekért; *jabmemines* v. *sū jabmemin* halálával; *peivisnase* v. *sijen peivisne* napjaikban stb. — Megjegyzendő még, hogy az egyes-sz. genitívusában mind a három személynél, továbbá az első személy egyes *accusativusában* a birtokos személyrag előtt elmarad az *n* és *b* casusrag; pl. *aččan koik* atyámhoz (e h. *ačča-n-m*, *aččann*); *nammat tet* nevedért (e h. *namma-n-t*); *šālosas pīr* lelke felől (e h. *šālosa-n-s*); *kueibmam* társamat (e h. *kueibma-b-m*).

Föltűnő a *vaimo* szónak ezen egy. gen. alakja *vaimonan* E. 278 és E. 282. (*vaimonan aktakerdesačvuotesne*: szívemnek egy-

ügyiségében; *ja cuorvob tuñi vaimonan vuodost*: én kiáltok hozzád szívemnek mélyéből). Itt az első *n* a gen., a második a birt. személy ragja. — Ilyen föltűnő még a több birtoknál található -ita genitivusi rag, melyet Lind. nem ismer: *pakkoitat met'* szavaid szerint Ps. 200: *puoretakkoitat autest* jótéteidért KK. *suddoitanne paijel* bűneink fölött E. 267. — Ebben a példában pedig *taveristame* kincseinkből E. 103. a több. 1. sz. birt. rag teljesebb alakját látjuk.

A birtokos ragozásban a dualist Lindahl nem ismeri. Az első személyt csak Donner szövegeiben találjuk és itt is csak az accusativusban, mint *varrastēmen* kettőnk vérét; *vaimuiðēmen* kettőnk szíveit; *vúoluiðēmen* kettőnk v. egymás örömeit; *vaiveiðēmen* egymás bajait; *kētaiteñmen* egymás kezeit. A dual. 2. személye nincs meg a kezemnél levő szövegekben, de az igeragozás dual. ragjait tekintve, valószínűleg nem más, mint *ten*. Lind. szótárában meg is találjuk a *kaska* viszonzyszót evvel a dual. 2. sz. ragjával ellátva *kaskabten* kettőtök közt. A dual. 3. szem. ragja már gyakrabban előfordul a különböző szövegekben: D.-nél *skan*, B.-nél *sken*, egyébütt pedig *ska* alakban, mint *mālidaskan* a kettő véreit: *māle*; *obbabsken* a kettő nőtestvérét: *obba*; *salogrutebska* üdvösségüket: *salogruot*; *karvoiteska* ruháikat: *karvo*.

Paradigma a birtokos ragokkal való névragozásról (*vaimo* szív):

A) Egyes-számi birtokosragokkal.

1. Egyes-számi I. személyre:

	Egy. (szívem)	Több. (szíveim)
Nom.	<i>vaimom</i>	<i>mu vaimoh</i>
gen.	<i>vaimon</i> Ps. 173. <i>vaimom</i> , E. 278. <i>vaimonan</i>	<i>vaimoin</i> , <i>vaimoine</i>
acc.	<i>vaimom</i>	<i>vaimoitān</i> Ps. <i>suddoitām</i> , <i>čalmitām</i> , <i>māldoitām</i> vétkeimet
com.	<i>vaimoinan</i>	<i>vaimoinan</i>
ess.	<i>vaimonan</i>	<i>vaimoinan</i>
iness.	<i>vaimosnan</i>	<i>vaimoisnan</i>
elat.	<i>vaimostan</i>	<i>vaimoistan</i>
allat. }	<i>vaimosan</i>	<i>vaimoitān</i> , Ps. 311. <i>aitigitām</i> szüleimnek
illat. }		

2. Egyes-számi II. személyre:

	Egy. (szíved)	Több. (szíveid)
Nom.	<i>vaimot</i>	<i>tu vaimoh</i>
gen.	<i>vaimot</i>	(L. nines) <i>pakoitat</i> Ps., <i>puorre-takkoitat</i> KK., <i>bulaitat vuost</i> parancsaid ellen Ps.
acc.	<i>vaimobt</i>	<i>vaimoitat</i>
com.	<i>vaimoinat</i>	<i>vaimoinat</i>
ess.	<i>vaimonat</i>	<i>vaimoinat</i>
iness.	<i>vaimosnat</i>	<i>vaimoisnat</i>
elat.	<i>vaimostat</i>	<i>vaimoistat</i>
allat. } illat. }	<i>vaimosat</i>	<i>vaimoitit, vaimoitat.</i>

3. Egyes-számi III. személyre:

	Egy. (szíve)	Több. (szívei)
Nom.	<i>vaimos</i>	<i>vaimohs, vaimohse</i> (L. szerint)
gen.	<i>vaimos</i>	<i>vaimois</i>
acc.	<i>vaimobs</i>	<i>vaimoitas, vaimoites</i>
com.	<i>vaimoines, vaimoinis</i>	<i>vaimoinas</i>
ess.	<i>vaimones</i>	<i>vaimoines</i>
iness.	<i>vaimosnes</i>	<i>vaimoisnes</i>
elat.	<i>vaimostes, vaimostas</i>	<i>vaimoistes</i>
allat. } illat. }	<i>vaimosas</i>	<i>vaimoitis, vaimoitas, -tes.</i>

B) Többes-számi birtokosragokkal.

1. Többes-számi I. személyre:

	Egy. (szívünk)	Több. (szíveink)
gen.	L. — D. 104. <i>aččenne, ědnenne čalmit</i> : atyánk-nak, anyánk-nak szemeit	L. — E. 267. <i>suddoitanne pajjel</i> ; Ps. 156. <i>suddoine</i>
acc.	L. — <i>herrame urunkat</i> Ps. 377.	L. — E. 134. <i>kueibmeh kueib-meteme</i> , Ps. 321. <i>oivitanne</i> fejünket, E. 168. <i>lampoitame</i> lámpáinkat.
ess.	<i>vaimonane</i>	<i>vaimoinane</i>
iness.	<i>vaimosnane</i> Ps. <i>vaimos-nanne</i>	<i>vaimoisnane</i>

elat. *vaimostane*

vaimoistane | Ps. 318. *aššistanne*
bűneinktől; E. 103. *taveri-*
stame

allat. } *vaimosane* | E. 154.

illat. } *kueibmaseni felebarátunk-*

nak

vaimoitane.

2. Többes-számi II. személyre :

Egy. (szívetek)

Több. (szíveitek)

gen. *vaimote*

vaimoite | *manaitete pajjel gyer-*
mekteiteken E. 210.

acc. *vaimobte*

vaimoitete, vaimoitatte, E. vai-
moiteti, Kk. 125. vaimotete

com. *vaimoinate*

vaimoinete

iness. *vaimosnate*

vaimoisnete

elat. *vaimostate*

vaimoistete

allat. }

illat. } *vaimosate*

vaimoitete, vaimoitatte.

3. Többes-számi III. személyre :

Egy. (szívük)

Több. (szíveik)

gen. *vaimose* | *situdesa melt*
E. 209.

vaimoise | E. 115. *arodejasi nala*
arczukra

acc. *vaimobse*

vaimoitese, vaimoitase

vaimoinese | E. 136. *hugsoinisa*
gondjaikkal

com. *vaimoinesa, vaimoinase*

vaimoisnese | E. 182. *kätisnase*

iness. *vaimosnase, vaimosnese*

vaimoistase

elat. *vaimostase*

allat. }

illat. } *vaimosase*

vaimoitase | E. 120. *kotitisa há-*
zaikba; E. 176. vaimoitisa.

C) Kettős-számi birtokosragokkal.

1. Első személyre :

Egy. (kettőnk szíve)

Több. (kettőnk szívei)

acc. *vaimomen*

vaimuiðēmen D.

2. Második személyre :

Egy. (kettőtök szíve)

Több. (kettőtök szívei)

acc. *vaimobten*

vaimoiteten

3. Harmadik személyre :

Egy. (kettőjük szíve)

Több. (kettőjük szívei)

acc. *vaimobskan, -sken, -ska* *vaimoiteska.*

A viszonzyszók közül, mint említettük, több alkalmas a birtokosragok fölvételére. Ezeknél legföltűnőbb a többes-sz. első személyre vonatkozó birtokosrag, melynek itt többnyire teljesebb *me* alakja fordul elő; azonkívül a *kaska* szón a dualis ragok is fönnmaradtak. Csak a Lindahlnál található alakokat vettem föl.

1. *paijel* : *paijela*m fölöttem ; *paijela*t, *paijela*sat ; *pajela*sas ; *paijela*me ; *paijela*te ; *pajela*sas, K. 111. *pajela*sase | 2. *auti* elé : *auteses* ; *autaseme* ; *autesnan* | 3. *mangen* : *mangenat* v. *mangesnat* utánad ; *mangenas*, *mangesnas* | 4. *ludne* : *ludnes* nála ; *lusa* : *lusan*, *lusan* hozzám ; *lusat* ; *lusas* ; *lusame* ; *lusate* ; *lusasas* | 5. *naldan* rólam ; *naldat* ; *nalasat* rád | 6. *palden* : *paldenan*, *paldesnan* mellettem ; *paldenat*, *paldesnat* ; *paldesnas* ; *paldenanne*, *paldesnanne* ; *paldesnate* ; *paldenese*, *paldesnese* | 7. *tuokenan* mögöttem, nálam ; *tuokenat* ; *tuokenes* | 8. *kaskan* : *kaskame* köztünk ; *kaskanette*, E. 34. *kaskanete* ; *kaskebsa*, *kaskabse*, E. 81. *kaskanesa* ; dual. *kaskenan* (v. ö. *vaimuidemen*) kettőnk között ; *kaskabten*, E. 82. *kaskabte* ; *kaskebska* | 9. *koik* : *koikosan* hozzám ; *koikosat* ; *koikosas* | 10. *pira* : *piram* körülem ; *pirat* ; *piras* ; *pirame* ; *pirate* ; *pirasas*.

10. §. Névmások.

A) Személy-névmások.

A személy-névmásoknak a lapp nyelvben dualisuk is van. Ragozásuk a következő :

	Egyes-sz.	Első személy.	Többes-sz.
Nom.	<i>mon</i>	<i>mije</i>	
gen.	<i>mū</i> ¹)	<i>mijan</i> , <i>mijen</i> , <i>mija</i>	
acc.	<i>mū</i>	<i>mijeb</i> , KK. 9. <i>mijib</i>	
com.	<i>muina</i> , <i>muin</i>	<i>mijin</i> , <i>mijain</i>	
ess.	<i>muñen</i> (L.)	<i>mijen</i> , <i>mijan</i> (L.)	
iness.	<i>musne</i> , <i>mune</i>	<i>mijesne</i> , <i>mijasne</i> , <i>mijan</i>	

¹ A szövegben *mo*-nak írva.

elat. *muste, must*
 allat. *muñi, muñen*
 abess. *muta, mota*

mijest, mijast
miji
mijatak, mijat

Kettős-sz.

Nom.	<i>moi</i>	ess.	<i>mōnon, mōno (L.)</i>
gen.	<i>mōnon, mōno D. mon-</i>	iness.	<i>mōnosne, mōnosn, mōnon</i>
	<i>non, monnen</i>	elat.	<i>mōnost, monnost</i>
acc.	<i>mōnób, monnób</i>	allat.	<i>mōnoi, monnoi, mōnoit</i>
com.	<i>mōnoin, monnoin</i>	abess.	<i>mōnotak, mōnot.</i>

Második személy.

	Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom.	<i>todn, ton</i>	<i>tije</i>
gen.	<i>tū</i>	<i>tijen, tijan, tija</i>
acc.	<i>tū</i>	<i>tijeb, E. 54. tijab</i>
com.	<i>tuina, tuin</i>	<i>tijin, tijain</i>
ess.	<i>tuñen (L.)</i>	<i>tijen, tijan</i>
iness.	<i>tusne</i>	<i>tijesne, tijasne, tijan</i>
elat.	<i>tuste, tust</i>	<i>tijest, tijeste, tijast</i>
allat.	<i>tuñi, tuñen</i>	<i>tiji, tijit</i>
abess.	<i>tuta, Ps. 141. tute, tota</i>	<i>tijatak, tijat</i>

Kettős-sz.

Nom.	<i>toi</i>	iness.	<i>tōnosne, tōnosn, tōnon</i>
gen.	<i>tōnon, tōno</i>	elat.	<i>tōnost, tonnost</i>
acc.	<i>tōnób, tonnób</i>	allat.	<i>tōnoi, E. 4. tonnoi, tōnoit</i>
com.	<i>tōnoin</i>	abess.	<i>tōnotak, tōnot.</i>
ess.	<i>tōnon, tōno</i>		

Harmadik személy.

	Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom.	<i>sodne, sodn, son</i>	<i>sije, siñe, D. 88. sīj</i>
gen.	<i>sū</i>	<i>sijan, sijen, sija, D. sīje</i>
acc.	<i>sū</i>	<i>sijeb, sijab</i>
com.	<i>suina, suin</i>	<i>sijin, sijain</i>
ess.	<i>suñen (L.)</i>	<i>sijen, sijan</i>
iness.	<i>susne</i>	<i>sijesne, sijasne, sijan</i>
elat.	<i>suste, sust</i>	<i>sijest, sijast</i>
allat.	<i>suñi, suñen</i>	<i>siji</i>
abess.	<i>suta, sota</i>	<i>sijatak, sijat.</i>

Kettős-sz.

Nom.	<i>soi</i> , B. <i>sōnoi</i>	iness.	<i>sōnosne</i> , B. <i>sōnesne</i>
gen.	<i>sōnon</i> , <i>sonnon</i> , <i>sōnen</i>	elat.	<i>sōnost</i> , <i>sonnost</i>
acc.	<i>sōnob</i>	allat.	<i>sōnoi</i> , <i>sonnoi</i> , <i>sōnoit</i>
com.	<i>sōnoin</i> , <i>sonnoin</i>	abess.	<i>sōnotak</i> , <i>sōnot</i> .
ess.	<i>sōnon</i>		

Jegyzet. A személy-névmások egyes esetei többféle változatban fordulnak elő a különféle szövegekben, különösen Donnernél. Így a *mon-t mun* D. 123., *monna* D. 124., *monno* D. 127., a *ton-t θōn* D. 125., *todno* D. 87., Ps. 170., *tono* Ps. 12., 87., a *moi-t monno* D. 132., a *soi-t sōnoi* B., a *muī-t muīin* D. 133., a *tuīi-t dudñe* D. 122. és *dudñen* D. 124. alakban találjuk. Mindezek érdekes és figyelemre méltó változások, mert nagyobbára a teljesebb alakot tüntetik föl. Különösen föltűnők a *mon* mellett a *monna*, *monno*, a *todn* mellett a *todno*, *tono* alakok, mert megmagyarázhatjuk belőlük a dualist, melynek nominativusa nem egyéb mint ezeknek *i* többes-képzővel ellátott alakja: *monno-i*, *todno-i*, *sodno-i*. D.-nek dualist jelölő *monno*-ja mellől elkopott a többes rag, de fönmaradt B. *sōnoi* alakjában. A *muīin*, *dudñe* és *dudñen* alakok a lpE. *muīen*, *tuīen* (Lönnrot), *muīin*, *tuīin* (Friis: Lappisk Gramm. 60) allativusi alakokkal egyeznek meg. — A délibb lappságban Lind. szerint a *mū*, *tū*, *sū* egy. gen. helyett teljesebb *mun*, *tuñ*, *sun*; a *mū*, *tū*, *sū* accus. helyett *monnob*, *todnob*, *sodnob* vagy még eredetibb *monnom*, *todnom*, *sodnom*; a *muīi*, *tuīi*, *suīi* egyes- sz. allat.-illativ. alakok helyett pedig *monnos*, *todnos*, *sodnos* használatosak. — A személy-névmások abessivusa nem egyéb mint genitivusuknak összekapcsolása a *tak*, *ta*, *te*-vé rövidült *taka* (lpF. *ta-γa*) viszonysszóval. — A személynévmások ige után kiemelés kedvéért használva az egyes-sz. nominativusában *ma*, *tū* v. *tūh* és *sū*-vé rövidülnek (*tetab-ma* tudom bizony; *matta-tū* (v. *tūh*) *tabb takket* ezt bizonyára meg bírod tenni; *pota sū* bizonyára jön, majd jön).

B) Reflexiv névmás: *eč*, B. *ēč*, *ič*, D. *jěš*, *jěč*, *jīč*, *jīča*, a mondatbeli alanynak megfelelő személyragokkal. A nominativusban nem veszi föl a birtokosragokat, a többi esetekbe azonban egészen olyan ragozást követ mint a birtokos ragozásnál láttuk:

	Egyes-sz.	Első személy.	Többes-sz.
Nom.	<i>mon ěĉ</i>	<i>mije eĉeh</i>	
gen.	<i>eĉen</i> , L. <i>eĉenne</i> , B. <i>jĕh-ĉan</i> , D. <i>ěĉen</i> , <i>ěĉenn</i>	<i>eĉeni</i> , <i>eĉene</i> , B. <i>eĉenne</i> , KK. <i>eĉe-me</i>	
acc.	<i>eĉem</i> , D. <i>ěĉem</i> , Ps. 196. <i>eĉebm</i>	<i>eĉeme</i> , E. <i>eĉame</i>	
com.	<i>eĉeinan</i> , <i>eĉinan</i> , Ps. 178. E. 8. <i>eĉenin</i>	<i>eĉinane</i> , E. <i>eĉinanne</i>	
ess.	<i>eĉenan</i>	<i>eĉeneme</i> , <i>eĉinane</i>	
iness.	<i>eĉesnan</i> , <i>eĉenan</i>	<i>eĉisnane</i> , <i>eĉinane</i>	
elat.	<i>eĉestan</i>	<i>eĉestane</i> , E. <i>eĉestanne</i>	
allat.	<i>eĉesan</i> , B. <i>ĩĉasan</i>	<i>eĉeseni</i>	

	Egyes-sz.	Második személy.	Többes-sz.
Nom.	<i>todn ěĉ</i>	<i>tije eĉeh</i>	
gen.	<i>eĉet</i> , B. <i>ĩĉat</i> , <i>ěĉat</i>	<i>eĉete</i> E. 149. <i>eĉeite nala</i>	
acc.	<i>eĉebt</i>	<i>eĉebte</i> E. 132. <i>eĉeite</i>	
com.	<i>eĉinat</i>	<i>eĉinate</i>	
ess.	<i>eĉenat</i>	<i>eĉenete</i> , <i>eĉenate</i>	
iness.	<i>eĉesnat</i> , <i>eĉenat</i>	<i>eĉeisnate</i> , <i>eĉinate</i>	
elat.	<i>eĉestat</i>	<i>eĉestate</i> E. 7. <i>eĉestatte</i>	
allat.	<i>eĉesat</i>	<i>eĉesate</i>	

	Egyes-sz.	Harmadik személy.	Többes-sz.
Nom.	<i>sodn ěĉ</i>	<i>sije eĉeh</i> v. KK. <i>eĉah</i>	
gen.	<i>eĉes</i> , B. <i>ĩcas</i> v. <i>ĩĉas</i> v. <i>ĩĉs</i>	<i>eĉesi</i> , K. 44. <i>eĉese</i> , B. <i>ĩĉase</i>	
acc.	<i>eĉebs</i> , B. <i>ĩĉebs</i>	<i>eĉebse</i> E. 117. <i>eĉeitesa</i> , duális <i>eĉebska</i>	
com.	<i>eĉeinas</i> , <i>eĉines</i> , <i>eĉeinis</i> , Ps. <i>eĉinas</i> , B. <i>ěĉenes</i> , E. <i>eĉenis</i> , 53.; E. 120. <i>eĉeines</i>	<i>eĉinase</i> , <i>eĉinese</i>	
ess.	<i>eĉenes</i>	<i>eĉinese</i>	
iness.	<i>eĉesnas</i> , <i>eĉenes</i> , K. <i>eĉesnes</i>	<i>eĉeisnase</i> , <i>eĉinese</i>	
elat.	<i>eĉestas</i> , <i>eĉestes</i>	<i>eĉestase</i>	
allat.	<i>eĉesas</i> , B. <i>ĩĉases</i>	<i>eĉesase</i>	

Az *ēc* ezen kívül, bár nagyon ritkán, előkerül személyragok nélkül is; ilyenkor a személy-névmás genitivusa szokta megelőzni; pl. *tu eēh tu pacetin* a te sajátjaid (tied) elhagytak Ps. 96.; *tu eēi kaskan* a tied között Ps. 97. — Találjuk azonban magában is, mint *vārald lei apca suddosne ja eēest vekketaka* a világ egészen bűnben volt és magával (tkp. magából) tehetetlen (tkp. segítség nélkül). Ps. 152.; *eēin* (comit. vagy iness.?) *harbmat luojatab* magamban szerfőlött sajnálom. Ps. 202.; *vaiveb adna eēesne* bajjal bír magában Ps. 317. — A reflexiv névmásnak néha olyan alakjaival is találkozunk, a hol a személyragokhoz járúlnak hozzá a casusragok; pl. *mon tobdob eēen saucit, ja tah eēeneh tobdoh mu* én ismerem a saját juhaimat és ezen sajátjaim ismernek engemet E. 79., *sodn poti tai eēesi koik ja alde eēeseh iŕŕin su tuosto* ő jött az övéihez (sajátjaihoz) és övéi (sajátjai) nem fogadták el őt E. 14.; *eēesit tobdā* az övéit ismeri Ps. 125.; *i mik' must' mu eēesit kalk' valdet* senki sem fogja tőlem enyéimet elvenni Ps. 126.; *eēesest Jubmelest* magától istentől, L.; *alde eēesist* sajátjaitól, tulajdon övéitől, L.

Az *eē*-nek *k*-val nyomósított alakja, *eēcēk*, megfelel a magyar «önnönmaga»-nak; pl. *eēcēk todn tab tietah* tenmagad tudod ezt; *tabb eēcēkesnat adnah* ezt tenmagadban bírod. — Az *eēcēk* használata azonban sokszor inkább adverbiumszerű és önkényt szóval fordítható, pl. *eēcēk tokko vuolgi* önkényt ment oda.

Reflexiv névmás gyanánt szolgál még az *alde*, melyet Budenznél *aldas* alakban találunk, pl. *aēce ja alde pardne* az atya és az ő fia; *aldas ahēeb* a saját (az ő) atyját. Az *alde*, *aldas* csak a 3. személyre vonatkozhatik és genitivus. A többi személyragokkal is ellátva csak allativusi alakjában használatos. Ilyenkor az *ld ll*-vé assimilálódik.

Egyes-sz.

Többes-sz.

1. szem. <i>allasan</i> , D. <i>allasamma</i>	<i>allasene</i> minmagunknak enmagamnak
2. » <i>allasat</i>	<i>allasete</i> , E. <i>allasate</i>
3. » <i>allasas</i> , B. <i>allasis</i>	<i>allasese</i> , Kk. <i>allasase</i> .

Jegyzet. A lpF.-ban az *alde* szónak, mely valószínűleg már *d* ablativusi raggal való alakja egy *al* alapszónak, ablativusa illetőleg locativusa is van, mint 1. *aldam* v. *altam* tőlem, nálam;

2. *aldad* v. *altad*; 3. *aldes* v. *altes*; többes-sz. 1. *aldamek*; 2. *aldadek*; 3. *aldesek*; kettős-sz. 1. *aldame* kettőnkénél; 2. *aldade*; 3. *aldesga*. — A lpS. *alde*, *aldas* ugyanezen ablativusi alak, tehát *alde* v. *aldas pardne* = tőle (való) fiú.

C) Mutató névmás.

1. *tat*, B. Ps. E. *tate*; Ps. Kk. E. *tāt*, *tāte*, D. *taht*, Ps. *tatt* ez, az; *tuot* ez, emez; az, amaz. Casusbeli tövek *ta*, *tā*; *tuo* (to), Ragozásuk:

	Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom.	<i>tat</i> , <i>tate</i> ; <i>tāt</i> , <i>tāte</i> , <i>tatt</i> , <i>taht</i>	<i>tah</i> , <i>ta'</i> , <i>tāh</i> , D. 88. <i>tā</i>
gen.	<i>tan</i> , <i>tann</i> , <i>tān</i> , E. 74. <i>tane</i>	<i>tai</i>
acc.	<i>tab</i> , <i>tāb</i> , <i>tabb</i> , <i>tabma</i>	<i>taite</i> , <i>tāite</i> , <i>tait</i> , <i>tāit</i>
com.	<i>taina</i> , <i>taïn</i>	<i>tai</i> (L.)
ess.	<i>tan</i> , <i>tann</i> , Kk. <i>tane</i> , <i>tatne</i>	—
iness.	<i>tasne</i> , <i>tāsne</i> , <i>tassa</i> , <i>tān</i> , <i>tane</i> , <i>tanne</i> , <i>tatne</i> , <i>tātne</i>	<i>taisne</i> , <i>tāisne</i> , <i>taidne</i> , <i>taine</i>
elat.	<i>taste</i> , <i>tast</i> , <i>tāste</i> , <i>tate</i> , <i>tāte</i> , <i>tatte</i>	<i>taiste</i> , <i>taist</i>
allat.	<i>tassa</i> , <i>tass</i> , <i>tas</i>	<i>taít</i> , <i>taiti</i> , <i>taite</i>
abess.	<i>tabta</i> , <i>tabbta</i> (L.)	—
<hr/>		
Nom.	<i>tuot</i>	<i>tuoh</i> , B. <i>to'</i> , <i>to</i>
gen.	<i>tuon</i>	<i>tuoi</i>
acc.	<i>tuob</i>	<i>tuoite</i> , <i>tuoit</i>
com.	<i>tuoina</i>	—
ess.	<i>tuon</i>	—
iness.	<i>tuosne</i> , <i>tuone</i>	<i>tuoisne</i> , <i>tuoine</i>
elat.	<i>tuoste</i> , <i>tuost</i>	<i>tuoiste</i> , <i>tuoist</i>
allat.	<i>tuossa</i> , <i>tuoss</i>	<i>tuoit</i> , <i>tuoiti</i> , <i>tuoite</i>
abess.	<i>tuobta</i>	—

A *tat* és *tāt*, *tatt* közt nincs különbség, legfőlebb az, hogy a *tat* inkább «ez»-vel, a *tāt*, *tatt* pedig «az»-val fordítható; legalább Lindahl ilyenféle különbséget tesz a kétféle *tat* között. De ezt nem igen lehet szabályúl föllálitni, mert mind a kettő ép úgy

mutat közelre, mint távolabbra; pl. *tāt ekeve avost* az örök örömből Kk. 127.; *tāt arbest* ezen örökségből Kk. 127., *porret tâte laipest ja jukket tâte kalkest* enni ezen kenyérből és inni ezen kehelyből Kk. 13.; *kusne le tat rāgatum judari konoges* hol van a zsidóknak azon született királya. E. 28.; *kosse Herodes konoges tab kullai* mikor Herodes király ezt hallotta E. 28. stb. — A *tat* mutató névmás a lpS.-ban, valamint a lpF.-ban, a névelő szerepét vállalta magára, pl. *tat olbma varresti tohko* az ember odá szaladt B.; *tē lēn pōhtam skielma'*, *jukko' kāhtejejen tan kirhkon pīra* jöttek gazemberek, a kik szemmel tartottak (vigyáztak, leskelődtek) a templom körül B., *sodn leggasti tan tollon paldesne* ő hevert a tűz mellett B. stb.

A mutató névmások, ha jelzőkként használatosak, gyakran változatlanul maradnak; pl. *tāt ekeve avost* (e h. *taste*); *tāt arbest*; *tate kapitalesne* (e h. *tasne*) ezen fejezetben Kk. 60.

Donnernál a *tat*-nak következő eltérő alakjai fordulnak elő: egyes-sz. nom. *dat* 107; gen. *danna* 122; com. *daine* 124; iness. *datne* 122; többes-sz. gen. *dai* 124.

2. Nyomatékosított mutató névmások: *tat*, *tatt* mellett *tatek*, *tātek*, *tattedek*, D. 109. *tahtak* éppen ez, éppen az, ugyanez, ugyanaz, gen. *tanka*, acc. *tabke*; com. *tainak*; ess. *tanka*; iness. nyom. *k* nélkül *tasna* (de v. ö. *tāsnak* itt E. 193 és B. *tadnak*); elat. *tastak*; allat. *tasak*; több.-sz. nom. *tahkak* v. *takah*; gen. *taika*; acc. *taitak*, *taitek*; com. *taika*; iness. *tainak*; elat. *taistak*; allat. *taidak*. — *tuot* mellett *tuotek*, B. *túotek* éppen az, ugyanaz.

3. *taggar*, *taggarač* ilyen, olyan (gen. *taggaren*, acc. *taggareb*, com. *taggarin*; több. gen. *taggari*, acc. *taggarita*, *taggarit* stb.) | *tuoggar* ilyen, olyan (ragozása mint *taggar-é*).

D) Kérdő és relativ névmások.

1. *kä*, D. *kā*, B. *kä*, *k'e* ki, a ki (gen. *kän*, acc. *käb*, com. *käina*, *käin*, ess. *känen*, iness. *käsne*, *käne*, elat. *käste*, *käst*, allat. *käsa*, *käs*, B. *käsa*, D. *kēsa*; több. nom. *käh*, gen. *käi*, B. *kei*, acc. *käita*, *käit*, ess. *käinen*, iness. *käisne*, *käine*, elat. *käiste*, allat. *käita*, *käit*, abess. *käita*).

2. *mī*, D. 87. *mī* mi, a mi (casusokbeli *tō ma*: gen. *man*, acc. *mab*, B. *māb*, essiv. *mannen*, *massan*, all. *massa*, *masa*, elat. *maste*,

matte, D. *masti* stb.; több. nom. *mah*, D. 88. *ma*, gen. *mai*, acc. *maita*, *maite*, iness. *maisne*, *maine* stb.).

3. *kutte*, Kk. *kute*, B. *kuhte*, *kuhti*, D. *kutti*, *kuht ki*, a *ki* (casusokbeli *tő kutte*, *kute* és *ku*: gen. *kutten*, acc. *kutteb*, *kuteb*, com. *kuttin*, ess. *kutten*, iness. *kutesne*, Kk. 132. (Lind. nem ismeri), *kusne*, elat. *kuste*, *kuttest*; több. nom. *kutteh*, gen. *kutti*, acc. *kuttit* stb.)

4. Csak relativumként használatos *jukko*, *juok*, B. *juhko a ki*, a mely (casusokbeli *tő juo*: gen. *juon*, acc. *juob*, ess. *juon*, com. *juoina*, *juoin*, iness. *juosne*, *juone*, elat. *juoste*, *juost*, all. *juosa*, *juos*; több. nom. *jukkoh*, *juoh*, gen. *juoi*, acc. *juoite*, *juvita*, *juoit* stb.).

5. *kobba*, D. 124. *gobbiče* melyik (a kettő közül), gen. *kobban*, D. 63. *koppan*, acc. *kobbab*, D. 87. *kobbam* stb.

6. *maggar*, *maggarač* milyen? — Ragozása mint *taggar-é*. Jelzőként használva nagyobbára változatlan marad.

7. *koktemus* milyen?

A *kä*, *mi*, *kutte* ugyanazon értelemben nyomósító ragokkal is használatosak; még pedig *kä* és *mi* -*tas*, -*tes* vagy *s*-vel, *kutte* pedig csak *s*-vel. A ragozásnál a -*tas*, -*tes* többnyire mássalhangzón végződő esetekhez, a *s* pedig magánhangzón végződőkhez járúl; pl. *kätas*, gen. *käntas*, D. 65. *kännes*, acc. *käbtas*, D. 62. *kännes*, 70. *käms*, com. *käinas*, ess. *känenes*, iness. *käsnes*, *känes*, elat. *kästes*, allat. *käsas*, *käses*; több. nom. *kähtas*, gen. —, acc. *käitas*, iness. *käisnes* stb. Ugyanígy találjuk ragozva *mitas* v. *mites* és *kuttes-t* is.

E) Határozatlan névmások.

A kérdő és relativ névmások hozzájárúlt *ken*, *ke* v. *k* nyomatékosító szócskával mint határozatlan névmások is szerepelnek: *k'ä-ke* v. *käke* valaki (gen. *känke*, all. *kiäsak* stb.); *mike*, B. *mige* valaki, valami (acc. *mabke*, *mabken*, gen. *manken* v. *manke*, com. *mainak* stb.); *kuttek* valaki (acc. *kuttekke*, gen. *kutteken*, all. *kutteki* v. *kuttekesi*). — *tatta kutte* . . . *tatta kutte* az egyik . . . a másik D. 87. (*kagge' pöte*, *tatta kutte mördin*, *tatta kutte mēresin*, *tatta kutte aimin* a szolgák jönnek, az egyik (tkp. az, aki) a vágófával, a másik fejszével, a harmadik tüvel). — Tagadó mondatokban: *i k ä* v. *kä* senki (*i käbken* v. -*ke* senkit, *i kiäsak* senkinek stb.); *i mike* senki, semmi; *i kuttek* senki (*ib mon tobde kuh-*

tebke: nem ismerek senkit) | *juoke*, *juokahač* mindenki, minden (*juoken sajen* minden helyen; *juokahač tijest* mindenki közületek). — *Färta* v. *fiära* és *ikkenes* v. *ikke* elébe tételével származnak: *färta* v. *fiära kuhti* v. *kuhtek* mindegyik, mindenik; *kutte ikkenes* bárki; *mi ikkenes* v. *mi ikke* bármi; *ikke maggar* bármilyen, akármilyen | *aktek* valaki, *i aktek* senki.

A *ko* és *juo* fokozásából keletkeznek *juobba kobba* (v. ö. finn *jompi kumpi*) egyik a kettő közül (*juobba kobbab kalkah todn takket* egyiket a kettő közül fogod tenni); *akta kobba* egyik a kettő közül. — Magánosan is használatos, mint *juobba sä ličča* egyik a kettő közül lesz; *i kobbak* egyik sem (acc. *i kobbabke*); *kobbačak*, D. 67. *koppas* mind a kettő (*kobbačak ačče ja edne* uterque pater et mater).

Név másszerű fő- és melléknevek: 1. *äča*, *äčas* más, egyéb, a többi (*ib äčaseb tiete* mást nem tudok); 2. *mubbe*, *mubbad*, D. *nubbe* (v. ö. lpF. *nubbe*) másik második; *mubbe mubbe* v. *mubbe mubbad* egyik másik (*mubbe mubbadest* egyik a másiktól; *mubbe mubbadin* egyik a másikkal stb.); 3. *kuime* *kuime* egyik másik (*k. kuimeb*; gen. *kuibmeh* *kuibmeite* egyiktek a másiktoknak; acc. *kuibmeh* *kuibmeteme* egyikünk a másikunkat); 4. *muttem*, B. *muhtem* valamely, némely; 5. *sömes* valamely, némely (több. *sobmase* B.); 6. *kalle*, *kalles* és *man kalle* hány; *kallekačeh*, E. 148. *kallok* egynehány; 7. *kaika*, *kaihk*, *kaik* mind, omnis (*kaike almačeh*); 8. *färta*, *färhte*, L. *färt*, *färta* minden (*färhten saijesne* minden helyen); 9. *modde*, *moddes* sok (pl. *moddase*). — v. ö. lpF. *moadde* némely); 10. *ädna*, *ädna*, *ädna* sok (*ädna* *olmug* sok nép); *man ädna* mennyi | *man mahte* mennyi; *tan mahte* annyi.

11. §. Számnevek.

A) Alapszámnevek: 1. *akte*, *akt*; 2. *kuekte*, *kuikte*, D. 130 *grekt*; 3. *kolbma*, *kolbme*, D. 130. *kolm*; 4. *nelje* (*nėlje*); 5. *vīhta*, *vīta*, L. *vit*, *vīta*; 6. *kūhta*, *kūta*, L. *kot*, *kota*; 7. *čihča*, *čiča*, L. *čeča*, *kieča*; 8. *kakce*, *kaki*; 9. *okce*, *okei*; 10. *lohke*, L. *lokke*, *lukke*; 100. *čuehte*, *čute*, *čueti*, L. *čuote*; 1000. *tūsan*, *tusen*.

Szerkesztett tőszámnevek: 11. *akte lokke naln* (tkp. egy a tizen); 12. *kuekte lokke naln*; 13. *kolbme lokke naln*; 18. *okce lokke naln* stb.; 20. *kuekte lokke*; 21. *akta kolmad lokkai* (tkp. egy a

harmadik tízre); 30. *kolbmā lokke*; 34. *nelje neljad lokkai*; 40. *nelje lokke*; 89. *okce okcad lokkai*; 200. *kuekte čuote*; 4000. *nelje tusen*.

B) Sorszámnevek az 1. és 2.-n kívül az alapszámnevekből *d* képzővel alakúlnak: 3-dik *kolmad*; 4-dik *neljad*; 5-dik *vītađ*; 6-dik *kūtađ*; 7-dik *čīčad*, *kīčad*; 8-dik *kakcad*; 9-dik *okcad*; 10-dik *lokkad*; 100-dik *čuotad*; 1000-dik *tūsenad*, *tusand*, *tusend*. — Az «első» *vuostes*, *vuostas*; a «második» *mubbe*, D. *nubbe*, *nuppi* (a lpF.-ban is úgy van *nubbe*; — a *mubbe* nem egyéb mint a *mu*, finn *muu* más szónak comparativusa. — V. ö. lat. *alter*). — Donnernél előfordúl ezen alak is *kūōktane* második. (Lānis *kūōktanem čuōłmam čuōllā* vásznának második csomóját eloldja D. 66).

Szerkesztett sorszámnevek: 11-dik *akta ja lokkad* v. *akt-lokkad*; 12-dik *kuekte ja lokkad* v. *kuekt lokkad*; 13-dik *kolmad lokke naln* (harmadik a tízen); 15-dik *vītađ lokke naln* v. *lokkad ja vītađ*; 20-dik *kuekte lokkad*; 23-dik *kolmad kolmad lokkai* (harmadik a harmadik tízre); 30-dik *kolbmē lokkad*; 39-dik *okcad neljad lokkai*; 90-dik *okce lokkad*; 96-dik *kūtađ lokkad lokkai*; 1000-dik *lokkad čuotad* v. *lokke čuotad* (v. ö. *tūsenad*).

C) Collectiv számnevek. Ezek több együvé tartozó, egységes csoportot alkotó egyesekre vonatkoznak. Képzésükre nézve kétfélék:

1. -s, -os képzővel: *kuektes* ketten (*kuektes lān* ketten vagyunk; *aicei sono kuektaseb*: észrevette v. megpillantotta kettőjüket; *kuektes mijast*: ketten közülünk); *kōlmas*, *kolmes*, *kolmos* hárman és *kolmasače*, mely a *kolmas*-nak diminutivuma (*kosse holebe kolmos jälla kuektaseh*: midőn hárman vagy ketten beszéllünk); *neljes* négyen (*neljes lepe* négyen vagyunk); *vitas* öten; *kotes*, *kotas* hatan (*kotasi faron sodn poti*: hatnak kíséretében jött); *čēčes* heten.

2. -ok, -uk, -k képzővel: *kuektak* v. *kuekta* csak kettő, egyedül ketten (*moi kuekta leime tanne* csak mi ketten voltunk itt; *toi kuekta* csak ti ketten); *kolmuk*, B. *kolmok* csak hárman (*vazžob mije kolmuk tokko* menjünk oda mi hárman); *neljok* csak négyen (*mije neljok* csak mi négyen). — A többi számneveknél ezen collectiv képzés nincs használatban.

D) A «hányszor» kérdésre megfelelő számnevek: *kuekti* két-

szer; *kolmi* háromszor. — Az *i* ragos alak csak *e* két számnévnél fordul elő a lpS.-ban. Sokkal szokottabb az ismétlés kifejezésére az alapszámnévnél a *pale*, *aike* és *kerde* szavakkal összekapcsolása, mint *kuekten aiken* vagy *kuekte palen* kótszer; *kolmen aiken* vagy *kolma palen* v. *kerden* háromszor; *neljen aiken* négyszer; *kakce pale* nyolczszor; *čuoten aiken* százszor.

Az ismételt cselekvés sorhelyét a sorszámnev elativusa jelöli: *kolmadist* harmadszor; *neljadest* negyedszer; *vitadest* ötödször; *lokkadest* tizedszer | *mubbadest*, *mubbadist* másodszor | *vuosteken*, *vuostaken*, *vuostek* először. — A sorszámnevhez hozzájáruló *s* képző törtszámneveket alkot, mint *neljades*, *neljates* negyed, negyedrés; *vitades* ötödrész; *kotades* hatod; *kakcates* nyolczad, nyolczadrész; *kolmades*, *kolmodes*, *kolmoc* harmad, harmadrész.

I g e.

12. §. Igeragozás.

A lpS.-ban négy módot különböztetünk meg, úgymint: 1. indicativus, 2. imperativus, 3. indefinitivus, és 4. conditionalis, illetőleg optativust; — három számot, t. i. az egyes és többesen kívül még a dualist¹⁾ és két egyszerű időt, a praesenst és praeteritumot.

A) Indicativus (jelentő mód). Külön módképzője nincsen. — A praesensben a tiszta tőt látjuk és ehhez járúlnak a személyragok. Az egyes-sz. első személyében *b*, mint *vallob*: *vallo*- jajgatni; *čerrob*: *čerro*- sirni; *viesob*: *vieso*- élni; *torjob*: *torjo*- kormányozni; *berrib*: *berri*- tartozni, debeo. — Olyan igéknél, melyeknek töve *e*-re végződik, az *e* a *b* hozzájárultával *a*-ra változik; pl. *čovorab*: *čovore*- kényszerülni, debere; *adnab*: *adne*- bírni; *vuolgab*: *vuolge*- menni; *jakkab*: *jakke*- hinni; *kītab*: *kīte*- köszönni; *vaddab*: *vadde*- adni stb. Csak nagy ritkán találunk e szabály alól kivételt, mint a milyen *virteb*: *virte*-, B. *virde*- nekem kell. — A *le*-nek eredetibb alakja *m*, mely megvan valamennyi többi

¹⁾ A többi lapp dialectusok közül csak a lpF. és lpE.-ben találjuk még a dualist, de már ezekben is kopottabb alakban; a lpK.-ban, a mennyire a Genetz közlötte szövegekből láthattam, nincs meg.

lapp dialectusban (lpF. *gitam*, lpE. *kĭttam* köszönök; lpK. *iørpnam* aggodom), de megvan még magában a svéd lappságban is, mint Donner szövegeiből láthatjuk. Ilyen *m*-es alakok: *ohcom*: *ohco*-, L. *oce*- keresni; *sårnum*: *sårnu*, L. *sardno*- mondani; *kājum*: *kāju*-, L. *kajo*- D. 63. segíteni; *juõigam*: *juõige*-, L. *juoike*- dalolni; *gahpadam*: *gahpade*-, L. *kappete*-, D. 125. ugrálni, táncolni.

A többes-szám 1. személyének ragja *be*, pl. *adnebe*: *adne*-, *meddebe*: *medde*- vétkezni; *adnobe*: *adno*- követelni; *sitebe*: *site*- akarni; *kĭtebe*: *kĭte*- | *moljertebe*: *moljerte*- D. 130. a tagokat kés-sel elválasztani. — A többi három lapp nyelvjárásban keményebb *p*-t találunk több. 1. szem. ragul vég *e* nélkül: lpF. *gittep*; lpE. *kĭttep*; lpK. *porrep* eszünk.

A praesensbeli dualis 1. személyének ragja *-n*; pl. *moi ecen*: *ece*- szeretni; *vieson*: *vieso*-; *pōten*: *pōte*-; *rokkolen*: *rokkole*- könyörögni; *kuedden*: *kuedde*- vinni. Rag nélkül találjuk Donnernél az igét ebben a példában: *monno kalka aktain šaddet* mi ketten együvé leszünk (egyesítettünk) 132. — A lpF.-ban már elkopott a ragja (*gitte*), a lpE.-ban pedig szintén *-n* (*kĭtten*).

A praes. 2. személyében *h* járul a tőhöz és a végső *e* előtte szintén *a*-ra változik. A népnyelvi szövegekben a *h* ' véghehezetté gyöngült, mely már alig hallható: *viesoh*, *vieso*': *vieso*-; *oššoh*, *oššo*': *oššo*- kapni | *tietah* v. *tieta*': *tiete*- tudni; *kalka*': *kalke*-; *kūla*': *kūle*- hallani; D. *valja*': *valje*- választani; *kuora*': *kuore*-, L. *kore*- fölmászni, föllépni, ascendere; *tāna*': *tāna*-, L. *teudnahe*-szolgálni. — Az egy. 2. sz. ragja a lpE.-ban is *h*, a másik kettőben azonban eredetibb *k*-t látunk (lpE. *kĭtah*; lpF. *gitak*; lpK. *sårnak* beszélsz).

A többes 2. szem. ragja *bet*, melynek Budenznél egy teljesebb *-behte*, *-bete*, az *E.* szövegben pedig még teljesebb *-betet* alakját is találjuk: *viesobet*: *vieso*-; *porrobet*: *porro*-, L. *porre*- enni; *caggebet*: *cagge*- kinyújtani; *ńādastebet*: *ńādaste*- szükségben lenni; *vuoidnebet*: *vuoidne*- látni; *tobdebet*: *tobde*- megismerni || *pajabehte*: *paje*- engedni, hagyni; *kalkabete*: *kalke*- B. | E. 206. *sitebete*: *site*- akarni; *kierdebete*: *kierde*- túrni, E. 106; *kullabete*: *kulle*- E. 130; *adnebete*: *adne*- E. 136; *teuvobet*: *teuro*- E. 138. megtenni; *viggebet*: *vigge*- E. 140. iparkodni || *čuoššobet*: *čuoššo*- E. 44. állni; *mattebet*: *matte*- posse E. 215.; *ocebet*: *oce*-

keresni E. 220.; *sittebetet*: *sitte-* akarni E. 206.; *oŝŝobetet*. *oŝŝo-* E. 42. *kapni*; *kattebetet*: *katte-* E. 80. *örizni*; *kalkabetet*: *kalke-* E. 81.; — E. 82. ezt is találjuk *kalkebeta*; E. 224. *oŝŝobetit*: *oŝŝo-*, E. 136. *jättebetit*: *jätte-* — Mind a lpF.-ban, mind a lpE.-ban meg van ez utóbb említett teljesebb alak, amabban *-baettet*, emebben *-vetted* (lpF. *gittebaettet*; lpE. *kittervetted*. — A lpK.-ban is *-bitted*, *-beitted*, *-bitted*, *-epped* és *-vettet*, mint *ielbitted* éltek; *kornbeitted* és *kqvnbitte-* találtak; *paŝzepped* böjtöltök; *sirvettet* játszottok (tő *sirre-*).

A duális 2. személyében *-beten* a rag: *kullebeten*: *kulle-* hal-lani; *vuoidnebeten*: *vuoidne-*; *adnebeten*: *adne-*; *mannebeten*: *manne-* menni; *kalkebeten*: *kalke-*; *potebeten*: *pote-*; *vazzebeten*: *vazze-* járni. — A lpF.-ban és lpE.-ban már kopottabb *-baette* és *-vette* ragokat találunk (lpF. *gittebaette*; lpE. *kütevette*).

A praes. egy. 3-dik személyének nincs ragja; de nyomát találjuk abban, hogy a *tő e* véghangzója *a*-ra változik: *vallo*: *vallo-* jajgat; *čerro*: *čerro-* sírni; *koččo*: *koččo-* hívni, parancsolni; *kolka*: *kolke-* folyni; *pōhta*: *pōhte-*; *aita*: *aite-* fenyegetni; *valda*: *valde-* venni; *takka*: *takke-* tenni; *toivota*: *toivote-* ígérni; *cogga*: *cogge-* tömni; *ajeta*: *ajete-* akadályozni. — Figyelemre méltó, hogy Donner szövegeiben az egy. sz. 3. személyben a véghangzót majd mindig megnyújtva találjuk, mint *luotā*: *luote-*, L. *luite-* elereszt, elold; *valtā*: *valte-*, L. *valde-* venni; *pessā*: *pessa-*, L. *passa-* mosni; *vuojā*: *vuojē-* hajtani; *čālačā*: *čālače-* karczolni; *laipū*: *laipu-*, L. *laipo-* kenyeret sütni; *karffū*: *karffu-* czirógatni, símogatni, L. nincs; *kertū*: *kertu-*, L. *kierde-* türni; *aigū*: *aigu-*, L. *aiko-* szándékozni stb. — A 3. személyben a véghangzó el is szokott maradni, pl. *jostist*: *jostiste-*, L. *joste-* D. 87. *rúgni*; *tāððal*: *tāððele-*, L. *teddele-* nyomni, lenyomni, D. 86.; *suolat*: *suolate-* ellopni, D. 83.; *laulot*: *laulote-* dalolni, D. 128; *losskall*: *losskalle-*, L. *loskele-*, D. 108. vágni, ütni. — Az egy. 3. személynek ragját a többi nyelvjárás sem őrizte meg.

A több. 3. személy ragja *h*, a népies szövegekben '. — A rag, mint látjuk, hangra nézve ugyanaz, mint az egy. sz. 2. személyéé. De némi különbség mégis van. Ott a *h* előtt az igető vég *e*-je *a*-ra változott, itt ez nem történik: *palle'*: *palle-*, B. félni | *vúoče'*: *vúoče-* löni; *polte'*: *polte-*, L. *polde-* égetni; *svike'*: *svike-* kísértetként ijesztetni; *kühče'*: *kühče-* látni, nézni; *kūlu'*: *kūlu-*, L. *kullo-*

hallatszani, D. | *vaššoteh*: *vaššote*- gyűlölni; *tetete*: *tetete*- tudatni; *albeteh*: *albet*- csúfolni; *likoh*: *liko*- tetszeni; *vuordno*: *vuordno*- esküdni; *obmoh*: *obmo*- avúlni. — A lpE.-ban szintén *h*, a lpK.-ban semmi, vagy *b*, *v*, a lpF.-ban pedig eredetibb *k* jelöli a több.-sz. 3. személyt (lpE. *kütteh*; lpF. *gittek*; lpK. *korro* varrnak; *cie, lke* mondanak; *vižneb* futnak, *manniv* mennek).

A dualis 3. személyének ragja *-ba*: *hävaneba*: *hävane*- elpusztúlni; *eceba*: *ece*- szeretni; *kalkaba* v. *kalkeba*: *kalke*-; *jabmeba*: *jabme*- meghalni; *adneteba*: *adnete*- tartani; *čuvroteba*: *čuvrote*- fölhívni, segítségül hívni; *berriba*: *berri*-; *auteteba*: *autete*- megelőzni. — A *-ba*-nak ezen kívül megtaláljuk teljesebb *-ban* alakját is, melyet Lind. nem ismer: *adnoban*: *adno*- követelni, Kk. 102.; *kalkaban*: *kalke*- Kk. 99. | *mozuban*: *mozu*-, L. *mozo*- fölforgatni, D. 108.; *jorruhtāban*: *jorruhte*-, L. *jorrete*- forgatni, földönteni, D. 108.; *vuóptestāpan*: *vuópteste*-, L. *vuopteste*- ébredni, észrevenni, megérteni, D. 104. — A lpF.-ban ugyancsak *-ba*, a lpE.-ban pedig *-v* a 3. sz. dualis ragja.

Az indicativus praeteritum jele *i*, melybe a tö *e* véghangzója nagybórára beleolvad. Lind. csak ezt ismeri. Az *i*-nek azonban a különféle szövegekben teljesebb *-je*, *-ije*, *-ie*, *ī* alakját is találjuk, másutt ismét azt látjuk, hogy a praeteritum jele egészen elenyészett. A hozzá járuló személyragok, az egyes-száméit kivéve, különböznek a praesenséitől és így a különbségek vagy megegyezések föltüntetésére szükséges, hogy itt is külön tárgyaljuk az egyes, kettős és többes-szám különböző személyeit.

A praet. egy. sz. 1. személye *-ib*: *viesoib*: *vieso*-; *jättib*: *jätte*- mondani; *čuvrib*: *čuvre*- kiáltani; *valjib*: *valje*- válasz-tani; *jorrib*: *jorre*- elesni; *paijanib*: *paijane*- följönni, emelkedni. Az eredetibb alak itt is *im*- volt. Ez meg is van még a *le* ige *lulim*, *lim* alakjaiban. — Ps. 342. teljesebb *-ijeb* ragot találunk: *välla-hijeb*: *vällahe*- feküdni; *lággestijeb*: *lággeste*- nyugodni. — A többi három dialectusban *-im* ragot látunk (lpF. *gittim*; lpE. *kütim*; lpK. *iellim* élttem).

A több. 1. sz. ragja *ime*: *jakkime*: *jukke*- hinni; *vuoidnime*: *vuoidne*-; *kullime*: *kulle*- hallani; *vertime*: *verte*-, E. 21., L. *virte*- müssen; *vaddime*: *vadde*- adni; *kalkime* és *kalkaime*:

kalke-; *jukkaime*: *jukke-* inni; *porroime*: *porro-*, *porre-* enni; *toivoime*: *toivo-* vélni | Ps. 338. *mannim*: *manne-*. — A lpE. és lpK.-ban kopottabb *īm*, *im*, a lpF.-ban pedig teljesebb *-imek* ragot találunk (lpF. *gitimek*; lpE. *kīttīm*; lpK. *monim* mentünk).

A praet. dual. 1. szem. ragja *-imen*. Itt csak Lindahlra támaszkodhatom, mert az átolvasott szövegekben nem találkoztam ez alakkal; az egy esetben pedig, a hol találtam, más alakban fordul elő: *kalkin*, L. szerint volna *kalkimen* (*albmāi mon vainotab, kusne monno kalkin kaudnotet*, az égbe kívánczozom, hol mind a ketten találkozni fogunk [tk. fogtunk]). D. 128. — A lpF.-ban *-ime*, a lpE.-ban *-īm* ragot találunk (lpF. *gitime*; lpE. *kīttīm*).

A praet. egy. 2. személye *-ih*, a népies szövegekben *-i'*, D. *-i'*: *vaddih*: *vadde-*; *takkih*: *takke-*; *jabmih*: *jabme-*; *saldih*: *salde-* kiválasztani; *kattih*: *katte-* őrizni, megóvni | *pōnūi'*: *pōnūu-*, L. *puoño*- D. 109. belemártani | E. 202. teljesebb *ijah* ragot találunk: *vuoinijah*: *vuoidne-*. — A lpE.-ban is *-ih*, a lpK.-ban *iz*, *ik*, a lpF.-ban is ered. *-ik* ragot találunk (lpE. *kīttih*; lpK. *vałdiz* vettél; *oñtik* adtál; lpF. *gittik*).

A több.-sz. 2. személyében *-ite* a rag: *ecite*: *ece-*; *vaddite*: *vadde-*; *tuostotite*: *tuostote-* elfogadni, venni; *piktastite*: *piktaste-* ruházni; *oppite*: *oppe-* meglátogatni, tanulni; *potite*: *pote-*; *viesoite*: *vieso-*. — Lind. csak ezt a ragot ismeri. Az E. szövegben azonban egy teljesebb *-iten* ragot is találunk; *tije kodditen*: *kodde-* megöltetek, E. 20.; *eciten*: *ece-* E. 87.; *jakkiten*: *jakke-* E. 87.; *avotalliten*: *avotalle-* örülni, E. 95.; *vazžitén*: *vazže-* E. 121. — A lpF.-ban *-idek*, a lpK.-ban *-ijt*, *in*, a lpE.-ban *-īd* a ragja (lpF. *gitidek*; *vgrōijt* mentetek; *pūdīn* jöttetek; lpE. *kīttīd*).

A dual. 2. személye *iten*: *eciten*: *ece-*; *vazžitén*: *vazže-* járni; *ociten*: *oce-* keresni, E. 9. 32. — Több példára nem akadtam (v. ö. a több. 2. személyt). — A lpF.-ban *-de*, a lpE.-ban *-īd* a dual. 2. sz. ragja (lpF. *gitide*; lpE. *kīttīd*).

A praet. egy. 3. személye maga a praet. töve, vagyis ragja egy az igetőhöz járuló *i*, D. *ī*, melybe az *e* véghangzó nagyobbára beleolvad, néha megmarad, máskor ismét *a*-ra változik: *kātoi*: *kāto-* eltűnni, abesse; *sardnoi*: *sardno-* mondani; *čōžžoi*: *čōžžo-* állni; *vuojoi*: *vuojo-* elmerülni | *jeh̄ti*: *jeh̄te-* mondani; *tahpesti*: *tahpeste-* bezárni; *čuinidi*: *čuinide-* sötétülni; *vanti*: *vante-* meg-

akadni | *pijaijei*: *pijaije*- odatenni, rakni vhová, B.; *šaddei*: *šadde*- lenni, fieri; *holei*: *hole*- beszélni; *rampei*: *rampe*- dicsérni; *tojei*: *toje*- bízni vmiben E. | *ohcai*: *ohce*- (de van *ohci* is) keresni; *kačcai*: *kačče*- esni; *vⁱeihkai*: *vⁱeihke*- alámerülni; *habkai*: *habke*- megfúlni; *takkai*: *takke*-; *kalkai*: *kalke*-. — Hangzóváltozást szenvednek, de csak Budenz szövegeiben: *väldi*: *valde*-venni; *lähpi*: *lahpe*- elveszteni; *väddi*: *vadde*-; *läsi*: *lase*- bezárni; *vuerdi*: *vuorde*- várni; *puekti* (*pukti*): *puokte*- hozni, vinni; *jämi*: *jabme*- (v. ö. D. *jāmi*); *vuini*: *vuoidne*- látni, (v. ö. *vuoidni*). — Egy eltűnt rag nyomát jelöli Donner szövegeiben a hosszú *i*: *valđi*: *valde*-, L. *valde*-; *kodli*: *kodde*-; *potkī*: *potke*- széttépni; *māstī*: *maste*- keverni; *vuórkki*: *vuórkke*- elrejteni, eltenni; *turgī*: *turge*-, L. *turgete*- rossz idő lesz; — ezen eltűnt rag nem egyéb mint *-je*, mely még fönmaradt ebben az alakban *veidnije*: *vuoidne*- D. 103 (*veidnije päive neitem čakkan láтта a nap leányát ülvē: ülni*). — A lpF.-ban *-i*, a lpE. és lpK.-ban *-ij* rag van (lpF. *giti*; lpE. *kättij*; lpK. *monij* ment).

A több. 3. sz. ragja Lind.-nál *-in*. A különféle szövegek azonban ennél mást is ismernek. Az *-in* mellett ott találjuk teljesebb *-ijen*, *jen*, E. *-ien*, D. *-ien*, *-in* és kopottabb *-n* alakját: *hugsoin*: *hugso*- gondot fordítani vmire; *kulloin*: *kullo*- tartozni vhová; *pöhtin*: *pöhte*-; *ädnanin*: *ädnane*- szaporodni; *kierdin*: *kierde*-eltúrni; *puodgestin*: *puodgeste*- hirdetni || *sardnotijen*: *sardnote*-mondani; *alvetijen*: *alvete*- megijedni; *jorgetijen*: *jorgete*- visszatérni; *sorganijen*: *sorgane*- megijedni; *köddelijen*: *koddele*- megölni; *uššotijen*: *uššote*- vélni, hinni, szándékozni; *vⁱähketijen*: *vⁱähkete*- B. futni | *rokkolijen*: *rokkole*-; *poddijen*: *podde*- elosztani; *čokketijen*: *čokkete*-leülni, E. 55. 61. || *ollanien*: *ollane*-elvégződni, E. 16.; *tetetien*: *tetete*- tudatni, E. 17.; *autohien*: *autohe*- csudálkozni; *hevetien*: *hevete*- dicsérni, E. 17.; *holetien*: *holete*- rábeszélni; *tuobbelien*: *tuobbele*- megfogni; *čokkahien*: *čokkahe*- ülni, E. 19.; *torretien*: *torrete*- követni, üldözni, E. 39. | *jaukasien*: *jaukase*-, L. *jauke*- hótól ellepetni, oda lenni; *moddusien*: *modduse*-, L. *mozo*- fölforgatni; *kaljedien*: *kaljede*-, L. *kaljete*- kiszélesedni, kitágulni; *kobdadien*: *kobdade*-, L. *kobdete*- kiszélesíteni; *stúorudien*: *stúorude*-, L. *stuorete*- nagyobbítani, D. || *jollartahtelegen*: *jollartahte*- gördíteni; *pahterejen*: *pahtere*- megszaladni; *kaunetejen*: *kaunete*- találkozni vkivel; *rappasejen*: *rappase*- megnyílni, B. ||

valtīn: *valte*-, L. *valde*-; *pācīn*: *pācē*- maradni; *kārīn*: *karre*- megkeménykedni, megdermedni; *ceggīn*: *cegge*- fölállítani; *kazīn*: *kaze*- kanállal inni; *sācīn*: *sācē*- hátulról taszítani, tolni; *čamkađīn*: *čamkate*-, L. *čamke*- erősen megkötni D. || *kohčōn*: *kohčo*- hívni, parancsolni; *vieson*: *vieso*-; *tolvon*: *tolvo*- vezetni; *vazzen*: *vazže*-; *pajen*: *paje*- hagyni, engedni; *karvetačen*: *karvetače*- készíteni; *časken*: *časke*- vetni, dobni; *pōten*: *pōte*-; *mannen*: *manne*-; *piābmostallen*: *piābmostalle*- megenni, étkezni; *mahten*: *mahte*-tudni, bírni; *nohken*: *nohke*- odaveszni; *pollejehten*: *pollejehte*-meggyújtani; *kālgen*: *kalke*- B. — A lpF.-ban eltűnt a személyrag, a lpE.-ban is csak a praet. jele, az *ī* maradt meg és csak a lpK.-ban találunk *-in*-t. Ez utóbbi dialectusban sem általános azonban az *-in*, mert egyik tájszólásában, a notozeroiban, csak az igető véghangzójának megnyújtását látjuk minden személyrag nélkül (lpF. *gitte*; lpE. *kītī*; lpK. *jiellīn* v. *ūllīn* éltek; *cīlħkin* mondták | *tierlē* elszöktek; *sij vuejjilē* ők hajtani kezdtek).

A duál. 3. személye Lind.-nál *-ika*. A szövegekben ennek is többféle alakjára akadunk, mint *-ikan*, *-iken*, *-ike*: *valdika*: *valde*-; *jehtika*: *jehte*-; *kaččika*: *kačče*- esni; *pajika*: *paje*-; *mas-sika*: *masse*- elveszteni | *pineteika*: *pinete*- kinezni; *varresteika*: *varreste*- szaladni; *hohketeika*: *hohkete*- elveszteni, megölni, B.; *kaudneika*: *kaudne*- találni, E. 31. || *manneike*: *manne*- B. || *vieso-ikan*: *vieso*-; *kulloikan*: *kullo*- hallatszani; *vazžikan*: *vazže*-; *puoktikan*: *puokte*- vinni, hozni; *čokkedattikan*: *čokkedatte*- leültetni | *skuolateikan*: *skuolate*- csörgetni; *kahčateikan*: *kahčate*- kérdezni; *tobbeleikan*: *tobbele*- megfogni B.; *piājeikan*: *piāje*- odatenni, rakni vhová; *holeikan*: *hole*-; *takkaikan*: *takke*- E. || *kalkiken*: *kalke*-; *vuočiken*: *vuočē*- löni; *kuoriken*: *kuore*- nyomozni (vadat); *pōtiken*: *pōte*-; *porriken*: *porre*-; *čaņiken*: *čaņē*- bemenni; *kūciken*: *kuoce*- fölmászni; *sūgiken*: *sūhke*- evezni; *vāldigen*: *valde*-; *lāpiken*: *lahpe*- elereszteni B. — Az *-iken*, *-ike* ragban az *e*-nek *a*-ból gyengülése csakis Budenz népnyelvi közleményeinek sajátja. — A lpF.-ban *-iga*, a lpE.-ban *-īn* a dual. 3. szem. ragja (lpF. *gitiga*; lpE. *kītīn*).

Az igékhez járuló személyragok áttekintése.

1. Praesens.

Egyes-sz.		Többes-sz.
1. szem.	-b, -m.	-be
2. »	-h, -'	-betet, -behte, bete, beta, bet
3. »	(a véghangzó elváltó- zása és megnyúlása).	-h, -'

Kettős-sz.

1. szem.	-n
2. »	-beten
3. »	-ban, ba.

2. Praeteritum.

Egyes-sz.		Többes-sz.
1. szem.	-b [m] (i-b, ije-b)	-me (i-me, i-m)
2. »	-h, ' (i-h, ī', ija-h)	-ten, -te (i-ten, i-te)
3. »	— (i, ī, ije)	-n (-ije-n, ie-n, īe-n; je-n, i-n, ī-n)

Kettős-sz.

1. szem.	-men [-n?] (i-men, i-n)
2. »	-ten, (i-ten)
3. »	-kan, -ken, -ka, -ke (i-kan, i-ken stb.)

Paradigmák az indicativus praesens és praeteritumbeli ragozásról (*ece-* szeretni; *jukke-* inni; *kalke-* fogni, akarni, werden; *lokke-* olvasni; *vieso-* élni):

I. *ece-*:

Praesens:		Praeteritum:
Egyes-sz.		
1. szem.	<i>ecab</i>	<i>ecib</i>
2. »	<i>ecah, eca'</i>	<i>ecih, eci'</i>
3. »	<i>eca</i>	<i>eci</i>
Többes-sz.		
1. szem.	<i>ecebe,</i>	<i>ecime</i>
2. »	<i>ecebet stb.</i>	<i>ecite, -ten</i>
3. »	<i>ecéh, ece'</i>	<i>ecin stb.</i>

Kettős-sz.

1. szem. <i>ecen</i>	<i>ecimen</i>
2. » <i>ecebetén</i>	<i>eciten</i>
3. » <i>ecéba, -ban</i>	<i>ecika, -kan.</i>

II. *jukke-*:

Praesens:

Praeteritum:

Egyes-sz.

1. szem. <i>jukkab</i>	<i>jukkib</i>
2. » <i>jukkah, jukka'</i>	<i>jukkíh</i>
3. » <i>jukka</i>	<i>jukkai, jukki</i>

Többsz.

1. szem. <i>jukkabe, jukkebe</i>	<i>jukkaimé, jukkime</i>
2. » <i>jukkabet, jukkebet stb.</i>	<i>jukkaite, jukkite, -ten</i>
3. » <i>jukkeh, jukke'</i>	<i>jukkin stb.</i>

Kettős-sz.

1. szem. <i>jukken</i>	<i>jukkaimen, jukkimen</i>
2. » <i>jukkebetén</i>	<i>jukkaiten, jukkiten</i>
3. » <i>jukkeba, -ban</i>	<i>jukkaika, jukkika, -kan.</i>

III. *kalk-*:

Praesens:

Praeteritum:

Egyes-sz.

1. szem. <i>kalkab</i>	<i>kalkib</i>
2. » <i>kalkah, kalka'</i>	<i>kalkíh, kalki'</i>
3. » <i>kalka</i>	<i>kalkai, kalki</i>

Többsz.

1. szem. <i>kalkabe, kalkebe</i>	<i>kalkaimé, kalkime</i>
2. » <i>kalkabet, kalkebet stb.</i>	<i>kalkaite, kalkite</i>
3. » <i>kalkeh, kalke'</i>	<i>kalkin stb.</i>

Kettős-sz.

1. szem. <i>kalken</i>	<i>kalkaimen, kalkimen</i>
2. » <i>kalkabetén, kalkebetén</i>	<i>kalkaiten, kalkiten</i>
3. » <i>kalkaba, kalkeba, -ban</i>	<i>kalkaika, kalkika, -kan.</i>

IV. *lokke-*:

Praesens:

Praeteritum.

Egyes-sz.

1. szem. <i>lokkob, lokkab</i>	<i>lokkib,</i>
2. » <i>lokkoh, lokkah</i>	<i>lokkíh, lokki'</i>
3. » <i>lokka</i>	<i>lokkoi, lokkai.</i>

Többsz.

1. szem.	<i>lokkobe, lokkebe</i>	<i>lokkoime, lokkime, lokkaime</i>
2. »	<i>lokkobet, lokkebet stb.</i>	<i>lokkoite, lokkite, lokkaite</i>
3. »	<i>lokkeh, lokke'</i>	<i>lokkin.</i>

Kettős-sz.

1. szem.	<i>lokken</i>	<i>lokkoimen, lokkimen, lokkaimen</i>
2. »	<i>lokkobeten, lokkebeten</i>	<i>lokkoiten, lokkiten, lokkaiten</i>
3. »	<i>lokkoba, lokkeba, -ban</i>	<i>lokkoika, lokkika, lokkaika.</i>

V. *vieso-*:

Praesens:

Praeteritum:

Egyes-sz.

1. szem.	<i>viesob</i>	<i>viesoib</i> (L. így is <i>viesob</i>)
2. »	<i>viesoh, vieso'</i>	<i>viesoih, viesoi'</i> (L. így is <i>viesoh</i>)
3. »	<i>vieso</i>	<i>viesoi</i>

Többsz.

1. szem.	<i>viesobe</i>	<i>viesoime</i>
2. »	<i>viesobet</i>	<i>viesoite</i>
3. »	<i>viesoh, vieso'</i>	<i>viesoin, vieson</i>

Kettős-sz.

1. szem.	<i>vieson</i>	<i>viesoimen</i>
2. »	<i>viesobeten</i>	<i>viesoiten</i>
3. »	<i>viesoba, -ban</i>	<i>viesoika, -kan.</i>

Jegyzet. A tölem fölállított paradigmák eltérnek a Lindahléitól. L. ugyanis szabályként állítja föl, hogy azon kéttagú igék, melyeknek első tagjukban egyszerű *u* van a praet. egy. 3-dik, a több. 1., 2. és a dualis mind a három személyében az *e* véghangzót nem olvasztják bele az *i*-be, hanem *a*-ra változtatják. Ugyanezt teszi számos olyan kéttagú ige is, mint *takke-*, *parge-*, *dolgozni*, *čadne-* kötni, *kalke-* stb., melyeknek első tagjában *a* van (lásd a paradigmákat); azon kéttagú igék legtöbbje pedig, melyeknek első szótagában *o* van, a praes. egy. 1., 2., a több. 1., 2., a dual. mind a három személyében, továbbá a praet. egy. 3., a több. 1., 2. és a dual. mind a három személyében az *e* véghangzót *o*-ra változtatják (l. *lokke-* ragozását). Ez igaz ugyan, de nem így kimondva, mert mint paradigmáimban is föltüntettem, ugyanazon igeeknél az *e* bele is olvadhat az *i*-be, *a*-ra is változhatik, a *lokke-*, *rokke-*féle igeeknél pedig egyképen találjuk a *rokkah*, *lokkah* mint a

rokkoh, *lokkoh* stb. alakokat. — Még egy megjegyzést tesz L., melynek a tapasztalás ellentmond. Szerinte az *o*-ra végződő igék, mint *čuoro-* követni, nyomozni; *čožžo-* állni; *vieso-* élni stb. a praet. egy. 1. és több. 3. személyében nem kapják meg a praet. *i* jelét, az egy. 2. személyben pedig *i*-vel vagy a nélkül használatosak. Ez is egyoldalú, mert én csakis *ožžoin*, *toivoin*, *viesoib*, *čuorvoih* alakokat találtam a szövegekben és csak a többes harmadik személyében akadtam *i* nélküli alakokra; de itt sem az *o* végűek kizárólagos sajátja volt (lásd a praet. több. 3. szem. tárgyalását). — Azt különben megengedhetjük, hogy a praet. egyes-sz. 1. és 2. személyében *i* nélkül is használatosak.

B) Imperativus (fölszólító mód). — A lpS.-ban kétféle imperativus van. A egyiknek alapjául az igető szolgál (I), a másikban pedig *o* (*u*) a módképző (II). Még a személyragok is különböznek némileg a kétféle imperativusban, tehát külön is kell őket tárgyalnunk.

I. Imperativus. Személyragja: egy. 2. — (vagy néha a tö vég *e*-jének *a*-ra változása); 3. *-s*; több. 2. *-t*, E. Ps. *-te*, 3. *-s*, Kk. *-se*; dual. 2. *-n*. — A több. 1. sz. *-b*, a dual. 1. sz. *-m* és 3. szem. *-ska* ebben az imperativusban csak nagy ritkán fordulhat elő. Lindahl nem ismeri, magam se találtam, és nem is fordul elő másutt mint Lönnrot (és utána Hunfalvynak) paradigmáiban. — Példák az I. imperativusra: egy. 2. *valde*: *valde-*; *koece*: *koece-örkődni*; *pakkate*: *pakkate-* büntetni; *arkalaste*: *arkalaste-* könyörölni; *arjo*: *arjo-* kimélni, sajnálni | *kulla*: *kulle-*; *käca*: *käce-nézni*; *takka*: *takke-*; *niddota*: *niddote-* gyűlölni; *sita*: *site-* akarni || 3. *valdes*: *valde-*; *jättes*: *jätte-*; *rokkoles*: *rokkole-* könyörögni; *vakotes*: *vakote-* inteni; *pötes*: *pöte-*; *šaddes*: *šadde-* || több. 2. *logñet*: *logñe-* fölemelni; *vazzet*: *vazze-*; *kitet*: *kite-* köszönni; *vastetet*: *vastete-* felelni | *olletete*: *ollete-* teljesíteni, E. 134.; *anetete*: *anete-tartani*, E. 33.; *juoketete*: *juokete-* elosztani; *tuostote*: *tuosto-* fölvenni, elfogadni E. 33—34. || 3. sz. *eces*: L. *ecc-* | *luitadese*: *luitade-* leereszkedni, Kk. 121.; *mannese*: *manne*, Kk. 157. || dual. 2. sz. *vazzen*: *vazze-*; *nuolen*: *nuole-* föloldani; *laiden*: *laide-* menni vkihez; *jätten*: *jätte-*; *tuostoten*: *tuostote-*; *jätten*: *jätte-*.

Donnernél a több. 2. szem. *-t* ragja mellett egy teljesebb *-bete*, *-bet* ragot találunk, mint *koččubete*: *kočču-*, L. *koččo-* hívni, D. 85.; *pötebet* D. 86.; *vazzebet*: *vazze-*; *jättebet*: *jätte-* D. 84.;

ceggebet: *cegge*- föllátni; *puõktebet*: *puõkte*-, L. *puokte*- elhozni, D. 85. Mindezek a praesens több.-sz. 2. személyével egyező alakok. Az *E.* szövegben 33. lapon az *orro*- imp. több. 2. személye megegyezik a dual. 2. személyével: *orroten*. — Ugyancsak Donnernél az I. imperat. dual. 1. személyét is megtaláljuk *-men* raggal ebben a szóban: *mastaðemen*: *mastate*- keverni, D. 63. — Budenznél az imperat. egy. 2. személye csak ebben az egy szóban van meg: *tauhkest*: *tauhkeste*- rejteni. Hasonló Donnernél *vuojeht*: *vuojekte*-, L. *vuojete*- hajtani, 103.

II. Imperativus. Személyragja: egy. 1. *-m*; 2. *-h*; 3. *-s*; több. 1. *-b*; 2. *-te*; 3. *-se*, *-s*; dual. 1. *-n*; 2. *-ten*; 3. *-skan*, *-ska*. A ragokat, minthogy minden személyre nem találtam példát a szövegekben, Lind. szerint állítottam össze. — Példák a II. imperativusra: egy. 1. sz. *ecom*: *ece*-, L. || 2. *ecoh*, L., *vaddoh*: *vadde*-, Ps. 245. || 3. *ecos*; *teudnahos*: *teudnahe*- szolgálni | *jorgelus*: *jorgele*- megfordítani; *vaddus*: *vadde*-, *puorešugnadus*: *puorešugnade*- megáldani; *varjelus*: *varjele*- oltalmazni, Kk.; *potus*: *põte*-, *valðus*: *valðe*- D., *valde*- L. || több. 1. *logñob*: *logñe*- fölemelni; *muitajob*: *muitaje*- emlékezni; *kitob*: *kite*-, *rokkolob*: *rokkole*-, *kullob*: *kulle*-, *mannob*: *manne*- || 2. *ecote*, L. *kocajote*: *kocaje*- ébredni, Ps. 382. || 3. *luitaduse*: *luitade*-, *čuožžotuse*: *čuožžote*- állni hagyni; *vazžuse*: *vazže*-, *kocuse*: *koce*- virasztani; *ožžotuse*: *ožžote*- szerezni; *änetuse*: *änete*- szaporítani | *vazžusa*: *vazže*-, Kk. 139. || dual. 1. *econ* L. | *käsačattun*, így is *käsähcätton* huzzunk ketten, D. 63.: *käsačatte*-, L. *kese*- || 2. *ecoten*, L.; *vazžoten*: *vazže*-, E. 185. || 3. *ecoska*, *-kan*, L.

C) Indefinitus. Friis és utána Hunfalvy conjunctivusnak nevezik ezen módot. Én Lönnrot elnevezését fogadtam el, mert legjobban megjelöli. Nem tiszta conjunctivus, értéke határozatlan. Gyakran fordul elő föltételes mondatokban, néha pedig olyan szerepe van, mint az imperativusnak, máskor ismét mint a finn concessivusnak és azért Lönnrot a finn *kiittänen* alakkal is fordítja. — Mődjegye *-ie* vagy *č*. Csak *č-t* az *o* végű és azon *e* végű kéttagú igék kapnak, melyeknek első szótagjukban *u* van. Az utóbbiakhoz sorakozik több olyan kéttagú ige is, melyeknek első tagjukban *a* van, mint *kalke*-, *takke*-, *parge*- stb. Ezek közül azonban csak *kalke*- veszi föl majd mindig az egyszerű *č-t*, a

többiek inkább *ič*-vel használatosak. — Az indefinitusban a személyragok ugyanazok mint a praesensben.

Példák az indefinitusra:

	1. <i>pote</i> -:	2. <i>vieso</i> -:
Egy.	1. <i>potičab</i>	<i>viesočab</i> , Ps. 120. <i>viesočam</i>
	2. <i>potičah</i>	<i>viesočah</i>
	3. <i>potič</i>	<i>viesoč</i>
Több.	1. <i>potičebe</i>	<i>viesočebe</i>
	2. <i>potičebet</i>	<i>viesočebet</i>
	3. <i>potičeh</i>	<i>viesočeh</i>
Kettős	1. <i>potičen</i>	<i>viesočen</i>
	2. <i>potičebeten</i>	<i>viesočebeten</i>
	3. <i>potičeba</i>	<i>viesočeba</i>
	3. <i>kalke</i> -:	4. <i>jukke</i> -:
Egy.	1. <i>kalkačab</i> (v. ö. <i>takkičab</i>)	<i>jukkačab</i>
	2. <i>kalkačah</i>	<i>jukkačah</i>
	3. <i>kalkač</i>	<i>jukkač</i>
Több.	1. <i>kalkačebe</i>	<i>jukkačebe</i>
	2. <i>kalkačebet</i>	<i>jukkačebet</i>
	3. <i>kalkačeh</i>	<i>jukkačeh</i>
Kettős	1. <i>kalkačen</i>	<i>jukkačen</i>
	2. <i>kalkačebeten</i>	<i>jukkačebeten</i>
	3. <i>kalkačeba</i>	<i>jukkačeba</i> .

Az egy. 3. személyre teljesebb *-iča*, *-ča* alakot is találunk a különböző szövegekben: *berriča*: *berri*- müssen; *šaddiča*: *šadde*- Kk. 7.; *teudnahiča*: *teudnahe*-; *olliča*: *olle*- teljesíteni, véghez vinni, Kk. 44.; *astiča*: *aste*- ráérni; *luitadiča*: *luitade*-; *rokkoliča*: *rokkole*- Kk. 3.; *aiciča*: *aice*- észrevenni, Ps. 179.; *potiča*: *pote*- Ps. 132.; *mattiča*: *matte*- Ps. 190. stb.

Az indefinitus használatát a következő mondatok legjobban föltüntethetik: *vadde, abmam sārretičab vaimom vel tū likomest add*, hogy ne válaszszam el szívemet többé a te tetszésedtől, Ps. 220. | *te puore pargoh šaddičeh* akkor jó tettek legyenek Ps. 150. | *tat lūrra, kokte kalkab suddostan čuožželet, rai viesočam* ez megtanít, hogyan fogok bűnömből fölkelni (kitisztulni), hogy éljek,

Ps. 120. | *rokkolab tu, vai luitičah muhi kaikit mu suddoit andagas, ja mu tăn peiven (ijan) armosikt varjeličah suddost* kérlek téged, hogy bocsásd meg nekem minden bűnömet és ezen napon (éjjel) oltalmaz a bűntől, Kk. 27. | *jus mon vaššotovočab, oppet' mu, vai mon takkičab, ko ton ha én gyűlöltetném, taníts meg engemet,* hogy úgy tegyek, mint te, Ps. 133. | *mi, jubmel, šaddaluli, jus ton ih luitič muhi mi történnék, istenem, ha te nem bocsátnál meg nekem,* Ps. 195. | *lokkič jälla lauloč prăsta* olvasson vagy énekeljen a pap, Kk. 15. | *fadderlako vastetič a keresztapa* feleljen, Kk. 56. | *kă aiciča, man taivai son mädä ki veszi (veheti) észre,* hányszor vétkezik, Ps. 179. | *jus ton si' suddoit lokketet . . . kä mattiča te staihet* ha te a bűnöket meg akarod számlálni . . . ki állhatna meg akkor, Ps. 190.

D) Optativus vagy conditionalis (óhajtó vagy föltétes mód). Módjegye az igetőhöz (a vég *e*-nek *a*-ra változása mellett) járuló *li*. A hozzájáruló személyragok ugyanazok, mint az indic. praeteritumban. — Pl. *vieso-*, *pote-* igéktől:

Egy.	1. <i>viesolim</i> v. <i>viesolib</i>	<i>potalim</i> v. <i>potalib</i>
	2. <i>viesolih</i>	<i>potalih</i>
	3. <i>viesoli</i>	<i>potali</i>
Több.	1. <i>viesolime</i>	<i>potalime</i>
	2. <i>viesolite</i>	<i>potalite</i>
	3. <i>viesolin</i> , - <i>lulun</i> v. - <i>lulin</i>	<i>potalulun</i> , - <i>lulin</i> , - <i>lin</i>
Kettős	1. <i>viesolimen</i>	<i>potalimen</i>
	2. <i>viesoliten</i>	<i>potaliten</i>
	3. <i>viesolika</i>	<i>potalika</i>

A több. 3. személyre Lindahlnál csak *ecalulun* alakot találunk, de a szövegekben fölös számmal találunk *ecalin* féle alakokat is, mint *ožžolin*: *ožžo-*, E. 42.; *tuostolin*: *tuosto-*, Kk. 42.; *oppalin*: *oppe-*, Kk. 44. stb. — A több. 2. személyre a *lite* mellett *liten*-re is akadunk: *jakkaliten*: *jakke-*, E. 95 (v. ö. a praet. több. 2. sz.). — Az optativus *li* képzője nem egyéb, mint a *le-* segédigének optativusa, melynek teljes alakja *luli-*, *lulu*, *lublu-*. Az optativus képzésénél ezt is megtaláljuk, még pedig vagy az ige tövéhez függesztve, vagy pedig segédigeként használva az infinitivus mellett: 1. *mon potalulib*, *potalulim* v. *lulib potet*; 2. *ton o-talulih* v. *lulih potet* stb. (Az összetett igealakok szerkesztését lásd

az ige névszói alakjai alatt.) — Példák az optat. vagy conditionalis használatára: *vaip' vüraldeb te niktalim, vai almeb mang'-must ožžolim* bár a világot most fölhasználnám (élvezném), hogy az eget végre megkapnám, Ps. 39.; *vaipe te šaddalulin nannosin ja staikokin sijan kristelač jakkon tobdestemesne* vajha erősekké és állhatatosokká lennének keresztény hitüknek vallástételében (valásában), Kk. 44.; *o vaipe lime mattet* (így is lehetne: *mattalime* v. *mattalulime*) *vüraldeb ojalhattet* oh, bár a világot elfelejthetnők, Ps. 61. | *jus potalim* ha jönnek; *jus mon holalulib* ha én beszélnék, E. 49. | *kutte jakka mu nal, kalka viesot, ikka sodn jabmali* a ki hisz bennem (tkp. rám), élni fog, habár meghal (meghalna) is, Kk. 109. — Donnernél: *vaiba gaihka neida viesulien, ja vaiba gaihka pardne jabmaličen* vajha minden leány élne (es mögen alle mädchen leben) és vajha minden legény meghalna, 126.

Jegyzet. A lpF.-ban és lpE.-ban külön conditionalis v. optativus képző van, a lpF.-ban *ši* (*fči, kši*), a lpE.-ban *či* (*pči, ži*) (lpF. *addaši*: *adde-*; *bagadifči*: *bagade-* tanítani, fenyíteni; lpE. *kitači*: *kite-*. — A *le-* igétől lpF. *lifči-, likči-*; lpE. *lipči-, dual. liži-*). — Budenz szerint ezen conditionalis képzés valószínűleg kölcsönvétel a finnből (Ueber die Verzweigung der ugrischen Sprachen 64—65. l.).

13. §. Létigék.

A lpS.-ban két létige van: *le-* és *orro-*. Ezek közül a *le-* mint segédige használatos többféle összetett időalak kifejezésére; a mellett ragozásában is többé-kevésbé eltér a többi igéktől, tehát külön is kell tárgyalnunk. Az *orro-* ragozása egészen olyan mint a többi *o* végű igéké.

Le-:

1. Indicativus.

Praesens:

Praeteritum:

Egy.	1. <i>leb</i> , B. <i>lēb</i> , D. 122. <i>lijeb, lejib, lijib, lib</i>
<i>läm</i>
	2. <i>leh</i> , B. <i>lē'</i> , D. 87. <i>le'</i> <i>lijih, lih</i> , E. 122. <i>lejih, lijeh</i>
	3. <i>le</i> , B. <i>lē</i> , D. 64. <i>lä</i> <i>lei</i> , B. <i>lēi</i> ; <i>li</i> , D. <i>li</i> , <i>leji</i>

Több.	1. <i>lepe</i>	<i>leime, lime</i>
	2. <i>lepet</i> , B. <i>lehpét</i>	<i>leite, lite</i> , E. 57., 121. <i>leiten</i>
	3. <i>läh</i> , B. <i>lě'</i> , D. <i>lǎ'</i>	<i>lejen, lijen, lejin</i> , B. így is <i>lien</i> , <i>lěn</i> , D. 61. <i>lien, līn</i>
Kettős	1. <i>len, län</i> , B. <i>lən</i>	<i>leimen, limen</i>
	2. <i>lepen</i>	<i>leiten, līten</i>
	3. <i>lepa</i> , D. <i>lāpa, lāpan</i>	<i>leika</i> , B. és E. <i>leikan</i> , B. így is <i>leiba</i> (?).

2. Imperativus.

Egy. 3. *lekes* v. *lekus*, B. *lēhkes*Több. 2. *leket*3. *lekuse*, Kk. 151.Dual. 3. *lekuskan, lekuska* L.

A *le-* imperativusában olyan módjegyet látunk, melyet a többi igéknél nem találtunk, t. i. *ke-t*. Ez a *ke* imperat. képző megvan azonban a lpF. és lpK.-ban a *le-n* kívül még számos más igén is (l. Hunfalvy: A lapp nyelv. NyK. V, 359. és 370—71. l. és NyK. XV. 123—139. lap.). A lpE.-ban csak a *le* igén maradt nyoma, de ezen is *h-vá* gyöngült már (*laeh* légy, *laehon* legyünk ketten stb. — Lönnrot: Über den Enare-lappischen dialect). Hogy mit tartsunk az imperativusnak magasabb és mélyebb hanggal való vocalisatiójáról (*potes* és *potus*; *lekes* és *lekus*), arra nézve szépen utbaigazít Budenz (Über die Verzw. der ugr. Spr. 65. l.).— Az imperativusban föl nem említett személyeknél, valamint a föl- említettek mellett is az *orro-* ige imperativusa használatos.

3. Indefinitus.

Egy.	1. <i>ličab</i> , B. <i>leččib</i> v. <i>leč-</i>	Több.	1. <i>ličebe, ličabe</i> , Ps. <i>lič-</i> <i>čeb</i> , Ps. <i>liččab</i>
	2. <i>ličah</i> , Ps. <i>liččah</i>		2. <i>ličabet</i> , Kk. <i>liččabet</i>
	3. <i>liča</i> , Ps. <i>lič, ličča</i>		3. <i>ličeh</i>

Kettős 1. *ličēn*2. *ličabeten*3. *ličaba*

Jegyzet. A vefseni tájszólásban, mely a lpS.-hoz nagyon közeledik, az indefinitusnak következő alakjai vannak: egy. 1. *ležeb*, 2. *ležeh*, 3. *ležža*; több. 1. *ležžep*, 2. *ležžebet*, 3. *ležžē*; dual.

1. *ležen*, 2. *ležebet*, 3. *ležebe*. — Ezeket csak azért említettem föl, mert B. *leččeb*, *leččib* alakjai inkább a vefseni, mint Lind. alakjaihoz hasonlítanak.

4. Optativus.

- Egy. 1. *lulib*, *lulim*, (összev. Több. 1. *lulime*, *luluime*
lib, *lim*), *lublim*, *liftib*,
lublub, B. *lūlib*
 2. *lulih*, *lubluh* 2. *lulite*, *luluite*, E. 6. *luliten*
 3. *luli*, *lublu*, B. *lūli*, Ps. 3. *lulin*, *lulun*, *lublun*, B.
 E. *lului* *lūlin*

Kettős 1. *lulimen*, *luluimen*

2. *luliten*, *luluiten*

3. *lulikan*, *luluikan*.

Jegyzet. A *lulib* (*lulim*), *lulih* stb. alakokat, mint az optativusi ragozásnál láttuk, összevontan is használják, még pedig nemcsak a főige után, hanem előtte is. Ez összevont alakok: egy. 1. *lim*, *lib*, 2. *lih*, 3. *li*; több. 1. *lime*, 2. *lite*, 3. *lin*; kettős 1. *limen*, 2. *liten*, 3. *lika* (1. az igék optativusát).

Az ige névszói alakjai.

14. §. Participiumok.

1. Participium praesentis képzőjéül a lpS.-ban *-je* szerepel; pl. *vuohčeje* lövő (*väzi tate vuohčeje olma* ment ezen lövő ember); *puolleje* égő (*puolleje mieran tuokkesne le suolo* az égő tengeren túl van egy sziget); *ñulcūdejē* sáska, szöcske (L. az alapúl szolgáló ige: *ñulcote*- ugrálni, szökdelni), D. 125.; *lodnesteje* megváltó; *haddoteje* boszuló; *viesoje* élő; *nelgoje* éhező (*sodn kalleta negojit* ő jóllakatja az éhezőket). — Donnernél a part. praes.-t némileg változott alakban is találjuk, mint *-ije*, *-ij*, *-ie*, *-i*, *-ī*; pl. *ōijudeije* megnyugtató: *ōijude*-; L. *ojote*-; *aðñaleije* visszatartó, főtartóztató: *aðñale*-, L. *adñele*-; *vuörgaleije*: *vuörgale*-, L. *vuorke* elrejtő, eltevé | *kōrij* varró: *kōro*- | *porrie* evő: *porre*- | *tuolgi* ajándékkal megvesztegető: *tuolgo*- | *bālastallī* einer der mithält D.: *bālastalle*-, L. *pelostalle*- vkinek pártján lenni, valakivel tartani

(*ohcom okten oijudeijem . . . mietalahkĭn ađnāleijem, vuōsstalahkĭn vuōrgaleijem, vaimupakčāsin tuōlgim, vaiven muoōisn oijadeijem, sūlahaisn, jūokuisn ūalmebālastallim* keresek esőben megnyugtatót . . . szerencsében megtartóztatót, balsorsban oltalmazót [elrejtőt], szívfájdalmakban jutalmazót, bajban, aggodalmakban megnyugtatót [etetőt?], halfogásoknál, osztásoknál velem-szólót [szájjal tartót], D. 62—63; — *čalmetes aijan aine kōrij, svaiterin piktasit pessū* a vak öregnek egyetlen varrója, fáklyánál ruhákat mos, D. 62.; — *aijačis aigumims aici, porrien suōlasit sattuit* az öreg (lapp ember) szándékát észrevette, az evőnek (emberevőnek) titkos hálót, D. 107.).

2. A participium praeteriti képzője -m. Az m képzős nom. actionistól annyiban különbözik, hogy míg ez utóbbi előtt a tö vég e-je mindig megmarad, a partic. praet. m-je előtt kevés kivétellel a-ra változik, mint: *vazam* járt: *vaze-*; *kalbmam* megfagyott: *kalbme-*; *vuolgam*: *vuolgate-* elvinni; *ollanam*: *ollane-* elvégeződni; *lodnetam*: *lodnete-* kieserélni; *koddam*: *kodde-* megölni; *oibmatam*: *oibmate-* megbírni vmit; *toššanam*: *toššane-* enyészni; *torrom*: *torro-* hadakozni; *viesom*: *vieso-* élni; *koččom*: *koččo-* hívni | *čajanem*: *čajane-* eltévedt; *vidnem*: *vidne-* legyőzött; *suolatem*: *suolate-* ellopni; *pušllem* elégett; (de így is: *čajanam, vidnam, suolatom*). — A *le-* és *orro-* létigék partic. praet.: *lam, orrom*. — A szenvedő és reflexiv igéktől származó part. praet. -um képzővel van; megjegyzendő azonban, hogy az u vocalis még a passiv v. refl. tőhöz tartozik; pl. *ecetovum*, összevonva *ecetum* szerettetni: *ecetove-* (a vég e, o-ból gyöngült. — V. ö. *ecetovočab* indef., *ecetovolim* optat., *ecetovomen* gerund.); *lođkotovvum*: *lođkotove-* legombolyíttatni, B.; *rāgatovum*: *rāgatove-* születni; *jorgelovum*: *jorgelove-* fordíttatni; *varjelovum*: *varjelove-* oltalmaztatni | *šudnetum*: *šudnetove-*, *šudnetue-* teremtetni; *vaivetum*: *vaivetove-*, *vaivetue-* kínoztatni; *audetum*: *audetove-*, *audetue-* elpusztíttatni.

A *le* segédigének praesensével és praeteritumával összekapcsolva kapjuk a perfectumot és plusquamperfectumot: *somes le vazam sū mañgesne* valaki ment utána; *stālo' lē' suina manait lodnetam* az óriások vele a gyermekeket kieserélték; *mu vaimo sisīelestan le heikalam* szívem belsőmben megrettent; *mu peiveh lāh nau ko suovan toššanam* napjaim füstként enyésztek el | *tē*

lijen üdna sūme', juhko' lijen küllam volt sok lapp ember, a kik hallották volt; *tē li tate pahkes šaddam* hát ez izzó lett volt; *tat kiedke lei mannam podnai* ez a kő fenékre ment volt || *obbo vārald le šudnetum* az egész világ teremtetett; *suddosne leb rāgatorum* bűnben születtem; *kaikah sijan suddoh lāh siji andagas luitetorum* minden bűneik megbocsáttattak nekik | *li tat laike loðkotorum* ez a fonál legombolyíttatott volt; *lei sisčaletum* beleiratott volt; *leime mije ikkat eritlappetorum* örökre elvesztünk volt. — A *le-* ige partic. praet.-a, *lam* csak a tagadó igeragozásnál használatos: *ib lam* nem voltam, *ib lam ecam* nem szerettem vala stb. A nem tagadó mondatoknál a *le-* perfectuma *mon leb orrom* voltam; plusquperf.-a *mon lijeb orrom* voltam vala. — Van a *le-*nek a *lam*-on kívül egy másik partic. praet.-a is: *lāmač*, B. *lēmač*. Ez azonban participiumi jelentését már majdnem egészen elvesztette. Használatára példát csak Lind. szótárában találtam: *die lāmač naute* hát így volt; *jus le lāmač heimen* ha ő otthon volna. Gyakran mint igenlő, erősítő szót használják, mint ebben a példában is: *die le lāmač sodn taggar* hát bizony ilyen ő.

Megjegyzendő, hogy a szenvedő igénél jelzőként csak a rövidebb alakú part. praet. használatos, mint *paijasčouketum olmah* fölvilágosult emberek (nem *paijasčouketorum*); *tat toivotum poddo le potam* az ígért idő eljött (nem *toivotorum*); *takkum pargo megtett dolog*; *vuocatum nuola* ellőtt nyíl.

15. §. Gerundiumok.

Gerundiumi tövekül a lpS.-ban első sorban az infinitivus, ovábbá az *-m* képzős nom. actionis szolgálnak.

A) Infinitivus. Képzője a lpS.-ban *-t* (v. ö. lpF. *-t*, lpE. és lpK. *-ð* (*d*)): *mannet*: *manne-* menni; *pōhtet*: *pōhte-*; *jakket*: *jakke-* binni; *viesot*: *vieso-*; *tolvot*: *tolvo-* vezetni; *oššot*: *oššo-* kapni; *palkhit*: *palkhi-* bérelni. — Találunk rá példát, hogy az igető vég *e-*je a *t* előtt *a-*ra, Donnernél pedig néha *i-*re is változik: *pivvat*: *pivve-* melegen lenni, B.; *pallat*: *palle-* félni, K.; *jukkat*: *jukke-* K. E. D. | *tolvoðit*: *tolvoðe-*, L. *tolvotē* üldözni, D. 65.; *tōredit*: *tōrede-*, L. *torrete-* követni, üldözni, D. 65.; *mahcātīt*: *mahcāte-* hazavinni, L. *mace-* visszatérni, D. 65.

A főigének infinitivusát a *kalke-* segédigének praesensével

és praeteritumával összekötve, kapjuk a futurumot és futurum exactumot. A *kalke*-nak ugyanolyan szerepe van a lappban, mint a *skall*-nak a svédben, a *shall*- vagy *will*-nek az angolban, a *soll*-nak több esetben a németben, azért a *kalke*- nem is mindig csak a jövő időt fejezi ki, hanem ép oly gyakran eredeti «sollen» jelentése is megmaradt. Példák: *kutteh kalkeh herran ekkedes-mallasi mannet* a kik az úr vacsorájára fognak menni, Kk. 8.; *tah kuekte kalkaban šaddet akt ožžen* ezek ketten egy testté fognak lenni (legyenek), Kk. 99.; *mab kalkab tuñi makson vaddet* mit fogok neked fizetésül adni (v. mit adjak), B.; *tē kalka' todn sardnot* akkor fogod mondani (mondjad), B. || *sispieji jubmel-teudnēstemeb, juhko laitateke kalkai muitajattet siji jubmelen jatob* behozta (setzte ein) az isteni tiszteletet, mely szakadatlanul emlékezetükbe hozandja isten ígéretét, K.; *tē lijen ādna sāme', juhko' lijen küllam: pahatehkeje' kalken pōhtet sijen hohketemen tēt* hát voltak sok lapp emberek, a kik hallották volt: gonosztevők jövendének az ő megölésük végett, B. — Az infinitivust a *le*- ige optativusával összekötve kapjuk a főige optativusát, mint *vai ton lulih adnet* hogy te bírnál, Ps.; *vai lulime potet* hogy jönnénk, Ps.; *vai luliten rampet* hogy dicsérenétek, E. 6. (V. ö. az ige optativusát 12. §.)

A célhatározó mondatoknál az infinitivusnak egy más alakja lép föl: *-čet*, melynek ugyanolyan szerepe van a lpS.-ban, mint a *-maan* végű illativus-gerundiumnak a finnben. A *-čet*-ben a *č* úgy látszik nem más, mint a szokott *č* inchoativ képző, mely az infinitivusi *t*-vel összekötve gyakran a most említett functiót is fölveszi. — Példák: *mije tetebe tu situdeb, valla takkačet tab lepe mije famotebmeh* mi tudjuk a te akaratomat, de azt megtenni (annak megtevésére) erőtlenek vagyunk. E. 143. — *tolroikan Jesuseb Jerusalemi, puoktačet su herran auti* vezették ketten Jézust Jerzsálembe, hogy őt az úr elé vigyék (szó szerint: vinni őt az úr elé). E. 170. — *laudneje čuoukes pota allakasest mije oppačet, čuoukačet tait, kuteh čokkaheh šeunēdesne ja jabmemen suoivenesne, ja torjočet mijan juolkit rafen käinon nala* fölkelő világosság jön a magasból minket meglátogatni, világítani azoknak, kik sötétségben és a halál árnyékában ülnek és igazgatni (tkp. támogatni) a mi lábainkat a béke útjára, E. 177.¹⁾ — *soi važžikan ulkos*

¹⁾ Az Új-Testamentom finn forlításában ez a hely így hangzik:

vuolgačet gruoptan koik ök ketten kimentek, hogy a sírhoz menjenek (szósz.: a sírhoz menni) E. 221.

Az infinitivus nem csak így pusztán, hanem *-n* locativus (essivus) raggal ellátva is használatos:

a) *-ten*. Lindahl az *ece-* ige paradigmájában fölemlíti és az *eceten* alaknak ezt a jelentést adja „*in amando*“. Az átolvasott szövegekben alig egy-kétszer találkoztam vele, alkalmazása tehát úgy látszik, nagyon ritka. Magánosan, mint gerundiumot, Lindahl értelmezésének megfelelően, csak ebben a két példában találtam: *mon leb ädna vaiveb tobdam udne odeten su tet* én sok bajt éreztem ma aludva (alvás v. álom közben) miatta, E. 209; *takkai ai Jesus modde äča autoit oppetesolmais vuoidneten* tett Jézus sok más csodákat is tanítványainak láttára E. 77. A többi három példában, melyekben ráakadtam, a segédigével összekötve fordul elő, mint: *tat le mu vuolos tedteten* ez alá nyomott engemet, Ps. 201.; *le muñi vastes kääčeten* csunyán nézett rám (azaz: van rám [nekem] csunyán nézésben v. nézve) Ps. 201.; *leb häjon uksab cabmeten* a szegénynek ajtaját megkopogtattam. Ps. 164. — Vajjon ez utóbbi példákban nem azonos alak-e ez a cselekvő igék part. praeteritumával *m: n* változással? (v. ö. az egy.-sz.: accusativusánál a Don.-nél található *n*-es acc.-t és az 1. szem. birt. ragozásnál az *m*-nek a legtöbb casusban *n*-re változását).

b) *-tin*. Lindahlnál nem fordul elő. Magam is csak két példában találtam, még pedig 3. szem. birt. raggal ellátva, tehát *-tines* alakban. Ugy hiszem, nem kell benne valami külön alakot fölfedeznünk, hanem egynek tarthatjuk a most említett *-ten* végű gerundiummal. Az *e*-nek *i*-re változása, mint a hangtanban említettük, a lpS.-ban nem tartozik a ritkaságok közé. A finnben jelentésre nézve a *-dessa* (*-dessansa*) végű időhatározó gerundium felel meg neki: *vuolos vazzetines kuudnetien suin alde svainesah* lefelé mentében találkoztak vele az ő szolgálai, E. 150.¹⁾

meitü on etsinyt koitto ylhüältä: valaisemaan niille, jotka pimeissä ja kuolon varjossa istuvat, ja ojentamaan meidän jalkamme rauhan tielle. Luk. I. 78—79.

¹⁾ A finn Új-Testamentomban a megfelelő hely így hangzik: *hänen mennessinsä, kohtasivat hänen palveliansa hänen.* Joh. IV. 51.

— *färt kutt kalka oŝŝot tan mete, ko sodn le takkam viesotines* mindenki a szerint fog kapni (t. i. jutalmat v. büntetést), a mint tett élteben (finn *elä'essänsä*) E. 164.

c) *-titen*. Ezt az alakot is csak két szón találtam a következő példákban: *sodn valdi tab ja porroi taste sija vuoidnetiten* ő vette azt és evett abból az ő láttukra (úgy hogy ők látták), E. 228.¹⁾ — *kosse sodn, sija akten orrotiten, lei sija ludne, kočoi sodn sijab atte äh kalkam* (sic!) *vuolget Jerusalemet* midőn ő, az ő együtt létükkor (t. i. midőn az apostolok mind együtt voltak), náluk volt, megparancsolta nekik, hogy ne menjenek [ki] Jerusálemből. E. 234. — Ez a gerundiumalak tehát megfelel a finn *-den, -dessa*-félének.

d) *-n*. Módhatózó gerundiumúl szolgál: *čeron sírva: čero-; jätten mondva; teten tudva; häppanen székenkezeve; tobden híve, ismerve; rampon dicsérve; heveten dicsérve; rokkolen könyörögve; vuojeten hajtvá (tu famo ja rade kalka teten šaddet a te hatalmad és gazdagságod tudva fog lenni, Ps. 252.; čeron jättab sírva mondom, E. 154.; tantet sitebe mi je takket mab kristelač keresvuot mijest rauka . . . rokkolen kaikest vaimost azért tenni akarjuk, a mit a keresztyeni szeretet tőlünk követel . . . könyörögve egész szivünköl, Kk. 51.; veidnije päive neitem čakkan látta a nap leányát ülve, D. 102.).* — Az *-n*-es gerundiumalak összehasonlítva a lpF. *-din*, a finn *-den* gerundiumokkal már összevont alaknak mutatkozik és teljesebb alakja az a) pont alatt tárgyalt *-ten* volt. — Ezt az alakot is találjuk participiumként használva a *le-* igével összekötve: *suddar tab le sangerten* a bűnös ezt megbánta. Magyarázata ugyanaz, mint a *-ten*-é, azaz ez utóbbi példában nem gerundiumi alak, hanem az *m* képzős part. praet.-nak változata van előttünk.

Jegyzet. A lpS. *-ten, -tin, -n* végű gerundiumokat a lpF.-ban *-din*, a *-titen*-t pedig *-dedin* alakban találjuk meg, mint *vastedin: vastede*-felelve; *čierodedin: čiero*-sírva. — A *-titen*, lpF. *-dedin*-nek első *t*-je, illetőleg *d*-je frequentatív képző és csak a *-ten, -din* a gerundiumképző. — A lpF.-ban is találjuk személy-

¹⁾ E hely finn fordítása: *hän otti sen, ja söi heidän nühdensä*. Luc. XXIV. 43.

raggal, mint: *bačim lodde girdededines* meglöttem a madarat röpültében; *älededines* életében (v. ö. *viesotines*).

B) Az *-m* képzős nom. actionis minden ragot fölvesz, de gerundiumként csak az *essivus* és *comitativus* szerepelnek:

a) *-men*; pl. *vuolgemen* (lepet *vuoidnam su paijasvuolgemen* almai láttátok őt fölmenni (midőn fölment) az égbe, E. 235. — *čokkahemen*, *potemen* (*tāte kečest kalkabet vuoidnet almačen pardneb čokkahemen kaik vejelesvuotan rektes kätan nal ja potemen almen palvai nala* ezután látni fogjátok az ember fiát ülni (midőn ül) egész erejének jobb kezén és jönni (midőn jön) az égnek felhőin, E. 200. [Máté ev. XXVI. 64.]); — *čuožžomen* (*kosse tal Jesus vuoidnaji ednebs ja oppetesolmab, juob eci, paldan čuožžomen, jätti sodn ednasas* midőn most Jézus látta az anyját és tanítványát, a kit szeretett, mellette állni (állva, állóban), mondá anyjának, E. 212. [János ev. XIX. 26]. — A *le-* segédigével összekötve: *tē lejen mannemen tassa kō kaunetejen ünabi skiälmi kuim* hát voltak menőben (mentek), míg találkoztak több gazemberekkel, B.; *li mehceb važžemen ja luddite vuohčemen* volt az erdőt járóban (az erdőt járta) és madarakat lövőben (lőtt), B.; *mab lē sije mālestemen* mit vannak ők étkezőben (mit esznek), B.; *kosse fariseah aine lijen čoken orromen* midőn a farizeusok még voltak összegyülekezve levésben (össze voltak gyűlve), E. 143.; *hokkanemen dauk sije läh* ők mégis elveszőben vannak (elvesznek), Ps. 254.; *mon lijib nelkomen* éhes (éhezőben) voltam, E. 163.; *mon lijib koikemen* szomjas (szomjazóban) voltam, E. 163.; *mon lijib puocemen* beteg (betegeskedőben) voltam, E. 163.

b) *-min*. Ez már nem olyan szoros gerundium mint az előbbi. A legtöbbször csak egyszerű comitativusa a nom. actionisnak. A hol gerundiumi szerepe van, ott megfelel az *ecen* alaknak, vagyis módhatározói gerundium; pl. *pettakkus todn almačen pardneb čulestemin* megcsalod-e az ember fiát csókolva (csókkal, csókolással), E. 196. — *rampot' herrab laulomin* dicsérjétek az urat dalolva (dalolással), Ps. 278. — *tat, juok pette-min ja suollet i sit' peistet* az, a ki csalva (csalással) és titkon nem akar elrontani, Ps. 284. — *sije macin Jerusalemi kerjotallemin tate varest* ők visszatértek Jeruzsálembe örvendezve (örömmel) ezen hegyről, E. 235.

c) Van az *m* képzős nom. actionisnak még egy esete, mely

gerundiumként szolgál: *-man*. Ebben az *n* szintén *essivusi* rag-nak mutatkozik. Szerepe egészen olyan, mint a finn *-maan*-féle illat.-gerundiumnak; pl. *čorgestatteman* (*ton sitih varrabt vaddet čorgestatteman jurr mu, atte kalkab orrot tu te akartad véredet adni biztosítani* (hogy biztosíts) éppen engemet, hogy tied fogok lenni, Ps. 265. — *brukoman, takkeman* (*vadd' armob taite brukoman . . . tu viljob äljokt takkeman add a kegyelmet ezeket fölhasználni* (hogy ezeket fölhasználjam) . . . a te akaratodat serényen megtenni (hogy megtegyem), Ps. 334. — Ezen kérdésre: *massa berri almač brukot jerbmebs* mire kell az embernek esztét használni? — a következő feleletet kapjuk a kátében: *oceman ja ožžoman sadnes tobdestemeb jubmelen pira, ajatalleman su puoretakkoit, tobde man vülkokesvuotaites ja rademan ustois pajjel keresni és kapni igaz ismeretet istenről, meggondolni jótetteit, ismerni kötelességeit és parancsolni vágyai fölött* (hogy keressen, kapjon stb. vagy keresésre, kapásra stb.), K. 54. — Magában a lpS.-ban e gerundiumnak *aequivalense* a főtebb tárgyalat *-čet* infinitivus.

Ezen *-n* (*an*) rag a *-mas* képzős nom. verbale-nél is előfordúl, mint *puoktemasan* (*mab kueddob adnebet tije autipuoktemasan tăn olman vuoste micsoda vádatok van nektek előhozni való* (előhozásra) ezen ember ellen, E. 203. [Ján. ev. XVIII, 29.]. — *adnebet kus tāsne maitek porromasan* van-e nektek itt valami enni való (evésre), E. 227. [Luk. XXIV, 41.].

16. §. Tagadó ige.

A lpS.-ban a többi lapp dialectusok közt legteljesebben maradt fönne a tagadó ige. Itt megtaláljuk még a praeteritumot is, mely a többiekben hiányzik; a mellett az imperativusban is változatosabb alakokra akadunk. Ragozása:

	Praesens:	Praeteritum:
Egy.-sz.	1. <i>ib</i>	<i>ižžib</i> , B. <i>iččib</i>
	2. <i>ih</i> , B. <i>i'</i> , D. <i>ī</i>	<i>ižžih</i> , B. <i>ič</i>
	3. <i>i</i> , D. <i>ī</i>	<i>ižžī</i> , B. <i>ičči</i>
Több.-sz.	1. <i>epe</i>	<i>eime</i> , B. <i>ēime</i>
	2. <i>epet</i>	<i>eite</i>
	3. <i>āh</i> , D. <i>ā'</i> , <i>ā</i> , B. <i>ē'</i>	<i>ižžīn</i> , B. <i>iččen</i>
	<i>ie'</i> (<i>ēh</i>)	

Kettős-sz. 1. <i>ahn</i>	<i>eimen</i>
2. <i>epen</i>	<i>eiten</i>
3. <i>äpah</i>	<i>eika</i> , E. <i>eikan</i> .

Imperativus II.	Imperativus. I.
Egy.-sz. 1. <i>elom</i>	—
2. (<i>eloh</i>), D. 109. <i>allu</i>	<i>ele</i> , <i>ale</i> , B. <i>ali</i> is
3. <i>ellus</i> , <i>ällus</i>	<i>eles</i> , <i>älles</i> , E. 194. (L. <i>nines</i>)
Több.-sz. 1. <i>ällob</i>	—
2. (<i>ällote</i>)	<i>elet</i> , <i>alet</i>
3. <i>ellus</i> , <i>ällus</i> , E. 202. <i>ällusa</i>	
Kettős-sz. 1. <i>ällon</i>	
2. <i>älloten</i>	
3. <i>älluskan</i>	

Jegyzet. Az *eloh*, *ällote* imperativusi alakok csak Lönnrot összehasonlító paradigmáiban és utána Hunfalvynál találhatók, de ott is zárójel alatt; Lindahl nem is ismeri. E szerint alkalmasint csak nagyon ritkán használatosak.

17. §. Tagadó igeragozás.

A tagadó igével a ragozás a lpS.-ban (valamint a többi lapp dialectusokban is) ép úgy történik, mint a finnben; t. i. a személyragos tagadó ige után mindig a főige módalakjának töve járúl. Pl. *ece*- szeretni: praes. 1. *ib ece* nem szeretek, 2. *ih ece* nem szeretsz stb. | praet. 1. *ižžib ece* nem szereték, *ižžih ece* nem szeretél stb. | Indef. *ib eciča* ne szeressek, nem szeretnék, *ih eciča* stb. | Imperat. I. Egy. *ele* v. *ale ece* ne szeress; több. 2. *elet* v. *alet ece* ne szeressetek | Imp. II. 1. *elom eco* ne szeressek, 3. *ällus* v. *ellus eco* ne szeressen; dual. 2. *ällon eco* ne szeressünk ketten stb. Csak a több.-sz. 1. személyében van a II. imper.-ban is *ece eco* helyett: *ällob ece* ne szeressünk | Az optativusban nem *li* hanem a teljesebb *lulu* járúl az igetőhöz; a mellett a tagadást a többes- és kettős-számban a tagadó ige praesensével és praeteritumával egyképen kifejezhetjük; az egyesszámban azonban csak a tagadó ige praesense használatos, tehát: 1. *ib ecalulu* v. *ib lulu ecet* nem szeretnék, 2. *ih ecalulu* v. *lulu ecet* nem szeretnél stb.

több. 1. *epe* v. *eime ecalulu* v. *lulu ecet* stb., dual. 1. *ähn* v. *eimen ecalulu* v. *lulu ecet* nem szeretnénk ketten stb.

A *le-* igének tagadó ragozása annyiban tér el, hogy a praeteritum egyes-számában a tagadó ige praesense van a *le-* part. praeteritumával, az imperativusban pedig csak *orro-* létige használatos. Praesens: 1. *ib le* nem vagyok stb. | Praet. egy. 1. *ib lam* nem valék stb., de a többes-számban: 1. *eime lam* nem valánk stb. | indef. *ib liča* stb. | optat. *ib lulu* v. *lul* nem volnék stb.

Az összetett igealakok a tagadó ragozásban következőleg készülnek: perfectum 1. *ib le ecam* nem szerettem, 3. *ih le ecam* stb.; plusquamperfect. egy. 1. *ib lam ecam* nem szerettem vala; de a többesben: 1. *eime lam ecam* stb., a dual.-ban 1. *eimen lam ecam* stb. — A *le-* igénél: perf. 1. *ib le orrom* stb. (plusquperf. 1. *ib lam orrom* stb.). — Az optativust már fentebb említettük.

Találunk arra is példát, hogy a tagadó ige után nem a főige módalakjának töve, hanem ragos alakja áll. Ezen esetek azonban igen ritkák; ilyenek: *tah äh berreh orrot ila moddaseh* ezeknek nem kell szerfölött soknak lenni Kk. 25.; *tah äh kaudnesoveh* ezek nem találatnak Kk. 120.; *tije eite tuostiten mu kotitete ti* nem fogadtatok be házaitekba, E. 164.; *vai mon i kossek heitab ja ojalhattab tu* hogy én soha se hagyjalak és felejtselek el tégedet, E. 295.

Még egy pár hangtani jelenséget kell megemlítenünk, melyeket a tagadó ragozásnál tapasztalunk; ilyen, hogy nagyon sok ige az igető vég *e*-jét *a*-ra változtatja, az indefinitusban pedig az *iča* vég *a*-ja a többesben és dualisban *e* vé gyöngül. A szenvedő igéknél a vég *e* a praesensben *a*-ra, a praeteritumban pedig *o*-ra változik (*i matta* nem bír, *ib sita* nem akarok, *ih kulla* nem halasz stb., — de így is van: *i matte*, *i site* | *ib eciča*, több. 1. *epe eciče* stb.; dual. 1. *ähn eciče* stb. | *ib ecetova* nem szerettettem stb.; *ižžib ecetova* nem szerettettem stb.).

Példák a tagadó igeragozásra: *kaik mu aikesne ib kossek ojalhatta, jutt' ton leh mu, ja mon leb tu*; *i mike monnob ratka* egész időmben soha sem felejttem el, hogy te az enyém vagy és én a tied; semmi sem választ el kettőnket, Ps. 131. — *ih heite manait moivesne* nem hagyod a gyermekeket a porban, Ps. 7. — *epe taste suorgane* ettől nem ijedünk meg. — *äh mijast matte*

tajetovet nem értethetnek meg tőlünk Kk. 43. — *ē' kalke puöllet* nem fognak elégni, B. | *mon ižžib kăčeste vaimobt* nem néztem meg szívedet, Ps. 145. — *tast ečebt ižžih katte ettől* magadat nem óvtad, Ps. 59. — *ko ič todn arbmalaste obbo almugen paijel, tē i' todn kenna ožžo viesot* a mint te nem könyörültél az egész népen, hát te sem élhatsz (tkp. kapsz élni), B. — *nau eite veje muina kocet poddačeb kenna* így nem bírtatok velem virrasztani egy kis időt (ideig) sem, E. 193. — *Joseph ja alde edne eika tab tete* József és az ő anyja ezt nem tudták, E. 31. — *eiten kus tete, jutte mon berrib orrot mu aččen vidnoisn* nem tudtátok-e ketten, hogy nekem kellett lennem atyámnak ügyeiben, E. 32. | *alet alde hugsoit toššen takke* ne tegyétek az ő gondjait hiábavalóvá, Kk. 155. — *eles* (v. állás) *mu situd šadda* ne legyen meg (történjék) az én akaratom, E. 194. — *állob ojaldatte tait toivotesit* ne felejtsek el azon ígéreteket, Kk. 58. — *álloten kossek ojaldatto* ne felejtsetek el ketten sohasem, Kk. 99. — *állusa tah piejetoro vārokistoi* ne tétessenek ezek az adóládába, E. 202. | *kuttes ižži te kalkiča manalač vuollekesvuotein kuoddet tab krusseb* ki ne viselné (fogná viselni) gyermeki alázatossággal a keresztet, Kk. 10. | *ib le ecam tu kaik paijel* nem szerettek téged mindenek fölött, Kk. 3. — *epe le teudnaham tu* nem szolgáltunk tégedet, E. 64. — *epet kus le lokkam* nem olvas-tátok-e? Kk. 89. — *sije āh lam jakkam siji* ők nem hittek vala nekik, E. 99. — *aŋe tat vuostes i lam potam* még az első nem jött vala, Kk. 37. | *jus ib analuli keresvuoteb, te i lului tat muŋi auken* ha nem bírnék szeretetet, hát nem volna az nekem haszonra, E. 49. — *vai epet kossek lulu kesatet . . . taiste deuras toivotasist* bár soha se vonnátok ki [magatokat] . . . ezen drága ígéretektől (alól), Kk. 80. — *jus ih todn lulu, herra, maite mije luluime tu vana* ha te nem volnál, uram, mik volnánk nélküled, Ps. 17.

18. §. Mondatszerkesztő segédszók (köötőszók, nyomatékositó particulák.)

A) Encliticus conjunctiók és nyomatékositó particulák:

1. *-kenna, -ken, -ke, -k* «is» tagadó mondatokban; például: *i' todn kenna ožžo viesot* te sem élhatsz, B.; *i sodn, i-ken todn* sem ő, sem te; *ale kăteit ila bradai pieja kănken nala: aleken sebre-stalla ačasi suddoisne* ne tedd kezedet nagyon hirtelen senkire se:

és ne légy részes mások bűneiben, Kk. 132. [Tim. V. 22.]; *i kiäke senki* (*kiä ki*), *i kiäsek senkinek*; *i todnak te sem*.

2. *-ke, -ka, -k* (nyomat.) a határozatlan névmásoknál mint képző, a mutató névmásoknál és néhány határozónál mint nyomatékosító; pl. *mi*: *mike* valami; *tat* ez, az: *tatek, tattek* éppen ez; *tuot* az: *tuotek*, B. *tuottek* éppen az; *udne* ma: *udnek* még ma; *tale* most: *tallak* mindjárt; *kossek* valamikor.

3. *-tas, -tes, -s* (nyom.) a kérdő névmásoknál és az ezekből lett határozóknál, mint *kätas, mites, kutes* (l. kérdő névmás); *kusnes* hol, *kustis* honnan, *masnes, mastes* stb. (l. 8. §.)

4. *-pe* (nyomat.): *tustepe mon kullib* ugyancsak tőled (te magadtól) hallottam, B. — *kullam pe lepet tab sakab* hallottátok (bizony) azon hírt, E. 72. — *tat, juon ose tu sisn' le, hagnob, hälsob adnape* az, a kinek része benned (nálad) van, (bizony) oltalommal egészséggel bír, Ps. — *küsnepe mon leb, ton orrot kalkah a hol* (ugyanott, a hol) én vagyok, te fogsz lenni, Ps. 126.

5. *-kus* kérdő szócska.

B) Önálló kötőszók. Nagyon különös, de egyszerűsmind érdekes a lapp nyelvnek azon tulajdonsága, hogy ragozható kötőszavai is vannak. Ilyenek *ača* v. *ačča* (B. *ači* is) «hogy» (út finale) és *abma* (*abmamis*) «nehogy, hogy ne», melyek részint birtokos, részint ígéhez járuló személyragokat vesznek föl. Ragozásuk:

	1. <i>aca</i> v. <i>ačča</i> hogy	2. <i>abma</i> hogy ne
Egy.-sz.	1. <i>ačab</i> v. <i>ačam</i> hogy én	<i>abmam</i> hogy én ne
	2. <i>acah</i> v. <i>ačat</i> hogy te	<i>abmah</i> v. <i>ammata</i> hogy te ne
	3. <i>ačas</i> (<i>ača sodn</i>)	<i>abmas</i> v. <i>ammasa</i>
Több.	1. <i>ačabe</i>	<i>abmame, ammame</i>
	2. <i>ačabete</i> , Ps. <i>aččabet</i>	<i>abmabet, ammabet</i>
	3. <i>ačase</i> , Kk. 120. <i>ačasch</i> , v. <i>ača sije</i>	<i>abma</i> v. <i>ama sije</i> , E. 48. <i>abmasah</i> , B. <i>abmase</i>
Kett.	1. <i>ačan moi</i>	<i>amman moi</i>
	2. <i>ačebeten</i>	<i>abmabeten</i>
	3. <i>ačaba</i>	<i>abmaba</i>

Az *ača, ačča*-nak van ezen kívül egy mellékalakja is *užžu*, melynek a szövegekben ezen személyragos alakjait találtam: egy. 3. *užžus* hogy ő. E. 4.; több. 1. *užžube* hogy mi. Lindahl

még a következő alakokat említi: egy. 1. *užžub* hogy én, több. 2. *užžubet*. — A *vai* «hogy, vaj, vajha» kötőszóhoz szintén járulnak személyragok, de csak az optativusban, melyeken a névmás kopott alakjait még könnyű fölismerni: egy. 1. *vaima* vajha én, 2. *vaita*, 3. *vaise*; több. 2. *vaitch*. — A *vai* személyragos alakjaival a szövegekben nem találkoztam, csak Lind. említi. — Ugyanily személyragos alak a *vaipe* «vajha» szóhoz járuló *-mä* (*vaipe-mä viesot lulib nau vajha* így élnék, Ps. 379).

Egyéb kötőszók: *ja* és, *ai* is, *kaik* is | *añe*, B. *äñe* még; *ain* még | *valla* de, *hanem*; *ainat*, *annat* de, *hanem*; *men* de (svéd *men*); *mutto* de; *nakka*, *nakk*, *nak* de, *pedig* | *kolla* mégis (*i kolla* még sem); *dauk* mégis (*i dauk* éppen nem); *likan*, *lika* mégis | *atte*, B. *ahte* hogy, *ugy* hogy; *jukko*, B. *juhko* mert, azért hogy; *jutte*, *jukte*, B. *juhte*, *juhti* mert, hogy | *jälla*, *jälli*, *elli*, *jalla* vagy (oder); *jogo*, *juogo* vagy (*jogo—jälla* vagy—vagy) | *jällapin*, *jällpin*, *jalapin* ámbár, mégis; *ikkan*, *ikka* ámbár; *ikkabe* ámbár, talán | *jus* ha; *satta*, B. *sah*ta ha csak | *nappo* tehát | *ko*, *ku* mint, a mint; *än-ko* mint | *sikke* — *sikke* mind-mind | *matte* — *tatte* mennél-annál.

Szóképzés.

19. §. Névszóképzés.

I. Névszótötől névszótő (nomen denominale). — A lpS.-ban épp úgy, mint a többi nyelvjárásban a névszótőnek teljes alakja magánhangzón végződik. Ez a rövid magánhangzó csak az egyes-szám nominativusában kopott el sok szónál; pl. *ačče* atya, *šäär*a egér, *poddo* idő, kor; *mānu*, *māno* hold | *sopt* hab (gen. *sopte-n*); *uks* (így is *ukse*, gen. *ukse-n*) ajtó; *kadñel* könny, (acc. *kadñele-l*); *čäpot* nyak (gen. *čäpote-n*). — A tőalak kéttagú, egytagúval csak nagy ritkán találkozunk; pl. *albme* ég; *ijja* éj; *korro* bal; *unna* kicsiny, kevés; *jügñä* jég; *čabbe* szép; *čorbmo* ököl. Egytagú magánhangzón végződő tők csak a névmástők, mint *kic*, *kä ki*; *mi* *mi* (casustő *ma*, gen. *man*, acc. *mab* származékok: *ma-ggar* milyen); *ko*, *ku* (inessiv. *ku-sne* hol, szárm. *ku-ggo*, *ko-ggo* hol, merre); *jo*, *juo* pron. relat. (gen. *jo-n*, *juo-n*); *tat* (cas. tő *ta-*, gen. *tan*, iness. *tasne*); *to*, *tuo* (több. nom. *to'*, *tuoh*; adverb. *to-hko* oda).

A névszótótól következő névszók származnak:

a) Kicsinyítő névszó (nom. diminutivum). Képzője *k, ke*; pl. *udke* új (v. ö. *oddo*, f. *uute*); *puorak*: *puore* jó; *puocak*, és *puoca*, *puoces* beteg; *vuorjak*: *vuorjes* ritka; *ädna*: *ädna* sok; *čabbak*: *čabbe* szép; *kassak*: *kassa* vastag; *allak*: *alla* magas; *piädna* (lpF. *baena*, *baednag*, f. *penikka*) kutya; *muottek*: *muotta*, *muott* hó (nix); *maddek*: *madda*, *madd* törzsök, gyökér; *vajek*, *vajeg*: *vaj*, *vaje* gond, szomorúság.

Egy másik kicsinyítő képző *-č*, mely Donnernál *ž* alakban is előfordul; pl. *kedkač*: *kedke* kövecs; *jaurač*: *jaure* tavaeska; *lodkač*: *lodde* madárka; *mānač*: *māna* gyermek; *neitač*: *neita* leány; *olmač*: *olma* ember, férfi; *väljač*: *välje* frater; *peljač*: *pelje* fül; *akkač*: *akka* feleség; *vuorbač*: *vuorbe* sors, szerencse | *edkič*: *edke* pillanat | D. *ednaž*: *edne*, L. *edne* anyácska; *miälaž*: *miäla* ész, értelem.

Van ezen kívül egy harmadik kicsinyítő képző is: *-s*; péld. *oddos*: *oddo* új; *uhčes*: *uhče* kicsiny; *teuvas*: *teuva* teli, teljes; *fauros*: *fauro* szép; *puoces*: *puoca* beteg; *pahas*: *paha* rossz; *lasses*: *lasse* sovány; *oames*: *oabme* óeska, régi; *stuores*: *stuorra* nagy; *nuoskes*: *nuoska* nyers, főtlen | *aldekes*: *aldek* villám; *hapses*: *haps* szag, illat; *peljes* fül (edényen): *pelje*; *vaimos* fabél: *vaimo* szív | D. *päivesa'*: *päive* napok; *mānusa'*: *mānu* holdak; all. sing.: *ahčasäsam* púorrasäsam atyámnak a jónak: *ahče* (*ahčes*); *puorre*, *-s*.

A *k* és *č* kicsinyítők összetételéből keletkeznek: *-kuč*, *-kač*, D. *kučče* v. *kuče* és *kačče*; pl. *pardnekuč* (v. ö. *pardnač*): *pardne*; *neitakuč*: *neita*; *akkakuč*: *akka* vén asszony (v. ö. *akkač* feleség); *ačėkuč*, *ačėguč*: *ača* menydörgés; *ačėguč*: *ačče* atyácska; *änakuč* (*änakučėh*): *ädna* sokan, elég sokan; *kukkeguč*: *kukke* kissé sokáig | *kezzokač*: *kezze*, *kezzes*, *kezzok* vékony, szűk; *vuollekač* (v. ö. *vuollekes*) alacsony: *vuolle* alsó, inferior; *ucekač* és *unnekač* kicsike: *uce*, *unne* (itt említhetjük föl ezen szót is *unnanač*, adv. raggal *unnanači* és *ucanači* egy kissé, melyekben egy *n* dim. képző nyoma maradt fönn) | Don.-nél: *kalleskučče*- (acc. *kalleskuččam*) férj, öreg ember; *jāmeskučė* halott (acc. pl. *jāmeskučėit*): *jāmes*; *unnekačče* (ess. pl. *unnekaččain*).

A *k* és *s* összetétele: *-kes*, *-ges*, mint *vuollekes* (v. ö. *vuollekač*): *vuolle* alacsony; *šättoges*: *šättes*, *šättok* illő, alkalmas; *lib-*

boges: *libbes* szelid; *onekes*: *one* rövid. Tisztán kicsinyítőnek csak ezekben s talán még egy pár szón maradt fönn. Módosult jelen-tésével alább még találkozunk. — *č* és *s* kicsinyítők összetétele maradt fönn e Donnernél található szón: *aijačis*: *aija* öregecske, *avus paternus* v. *maternus*.

Van még egy *-j* dim. képző is, melyet a következő szókon láthatunk; *ednoi*, *enoi* (így is *jenoi*) anyai nagybátya (f. *eno*); *olmai* B.: *olma* ember, férfi.

b) *Nomen possessorist* jelentő képzőkül eredetileg kicsinyítő képzők szolgálnak, mint

1. *-s*; pl. *aučos* (v. *aučok*) éles: *aučo* él, *acies*; *abres* esős: *abre* eső; *almes* esős, havas: *alme* ég, *coelum*; *jägñas* (v. *jägños*) jeges: *jägña*; *palvas*: *palves*, *palva* felhős; *skabmos* szégyenlős: *skabmo* szégyen; *avos* víg: *avo* öröm; *piäggas* (v. *piäggos*) szeles, *ventosus*: *piägga*. — Ugyane képzés, de más, a valahová tartozás értékével van meg ezekben: *lakkas*, *lakkas* közeli: *lakk*, *lakka* közel; *autes* első, elülső: *aute*; *mangeltes* után való, következő: *mangelt* mögül, hátulról; *ulkoldes* kívülről való, külső: *ulkold* kívülről; *vuoleltes* alulról való, alsó: *vuolelt*; *aretas* korai: *aret* korán, jókor; *ekkedes* estéli: *ekked* este; *iddietes* reggeli: *iddiet* reggel | *suormas*, *suormes* gyűrű: *suorm* újj; *naulas* szegre való anyag: *naule* szeg. (A lpF.-ban az utóbbi két szóhoz hasonlók: *ñuolas* nyílra való anyag: *ñuola* nyíl; *ajros* evező rúdra való: *ajro* evező; *gamas* csizmára való bőr: *gama*, *gabmag* csizma).

2. *-kes*, *ges*; pl. *jakkokes* hűséges: *jakko* hit; *suddokes* bü-nös: *suddo* bűn, véték; *armokes* kegyelmes: *armo* kegyelem; *famokes* erős: *famo*; *välkokes*, *välkoges* adós: *välko* adósság; *laikokes*, *laikoges* adós: *laiko* adósság; *skabmokes* (*skabmos*) szégyenlős: *skabmo*; *muotoges* hasonló (v. ö. *muotok* id.): *muoto* arcz, külső; *kitokes* hálás: *kito* hála, hálaadás; *pettoges*, *pettokes* csalárd, hamis: *petto* csalás, ravaszság. (A lpF.-ban ugyanezen kép-zőt *-gas* alakban találjuk: *armogas* kegyelmes, *suddogas* bűnös, de csak nagyon ritkán fordul elő.)

3. *-j*, *-jes*; pl. *olkaj*, *olkajes* vállas: *olke* váll; *grasaj*, *grasajes* füves: *grase* fű; *oivaj*, *oivajes* nyakas, önfejű: *oive* fej; *taktaj*, *taktajes* csontos: *takte* csont; *paroj*, *parojas* hullámos: *paro*; *holaj*, *holajes* bőbeszédű: *hole* beszéd; *juovaj*, *juovajes* köves: *juova* kőrakás, moles lapidum | *kuelajes* halas: *kuele* (-la)

hal; *écajjes* vizes, *aquosus*: *éace*; *tollajes* tüzes: *tolla*; *muottajes* havas: *muotta hó*; *saijajes* téres, *spatiosus*: *saije hely*; *kedkajes* köves: *kedke*; *hugsojjes* aggódó: *hugso gond*. (A lpF.-ban j-t találunk, mely néha i-re változik, mint *gäðgaj* köves: *gäðge*; *gifsaj* fájdalmas: *gifse kín*; *suovi* és *suorvaj* füstös: *suorva*; *lasti* és *lastaj* leveles: *lasta levél*; a *jes*-nek megfelelő alak összevontan, pl. *gäðgas* = *kedkajes*).

4. -k; pl. *panak* fogas, *dentatus*: *pane fog*; *peljak* füles, jól halló (*kukkas p.* hosszú fülű): *pelje*; *raikak*, *reikek* lyukas: *raike*; *puoitak* kövér, hájas: *puoite*; *morak* haragos: *mora*; *čalmak* jó szemű: *čalbme*; *gollak* aranyozott: *golle*; *kätek* kezű (*kukkes k.* hosszú kezű): *juolkak* lábú (*kobda j.* széles lábú): *juolke*; *nuonak*, *nuonek* jól szagló: *nuone orr*; *monnek* tojó(madár): *monne* tojás; *kuolgek* (*kuolgaj*, -jes) szőrös: *kuolga*; *čoiček* hasas, nagy hasú: *čoiček*; *saipek*, *seipeg* farkas, *lupus*: *seipe fark*; *jerbmak* eszes: *jerbme*; *kuolak* monyas: *kuola mony*; *šaddok* természetes (ués š. kis természetű): *šaddo* termet. — Módosult jelentést találunk a következő ugyanolyan képzős szavakban: *mecek* vad: *mece* erdő; *kuelek* hálász-sas: *kuele* hal; *mesak* borjubőr: *mese* borjú, vén borjú (de v. ö. *mesek* borjas, borjui: *m. älo* borjunyáj; *m. äldo* borjas nőstény rénszarvas; melynek hasában borjú van, vagy mely borjat ellett).

5. <ok; pl. *jerbmok* (*jerbmak*) eszes: *jerbme*; *nirbmok* haragos, irigy: *nirbme* gyűlölet, irigység; *melkok* tejelő (v. ö. *melkos* cibus lacteus): *melke* tej; *härrok* fényes, díszes: *härv(a)* dísz; *rundok* böles, jártas: *rund* mesterség, artificium; *vuokok* alkalmas, illó, méltó: *vuoke*, alak kép; *aukok* hasznos: *auke* haszon. — Néhány melléknéven ugyanezen képzőt találjuk; pl. *karrok* vad, kemény; *karra*, *karres*; *jalgok* egyenes: *jalg*, *jalges*; *lossok* nehéz: *losses*; *velkok* fehér: *velkes*, *velket*; *čappok* fekete: *čappes*, *čappet*; *čälgok* józan (v. ö. *čälgos*): *čälg(a)*, *čälges*, *čälget*; *bradok* hirtelen, gyors: *brad*, *brades*; *kaljok* bő, tág: *kaljes*; *laukok* sürű: *lauk*.

6. <os, o; pl. *kečos*, *kečo* egész (ered. «a minék vége van»): *keče* vég, finis; *melkos* tejes étel; (v. ö. *melkok*): *melke*; *juolkos* gyors lábú (v. ö. *juolkajes*): *juolke*; *jägños* (*jägñas*) jeges, jéggel fődött: *jägña* | *čälgos* (*čälgok*) józan: *čälges*.

c) «Valamihez tartozót» jelentő névszó:

1. *-lač* képzővel; pl. *aččelač* atyai: *ačče*; *almelač* égi: *alme*; *manalač* gyermeki: *māna*; *ožželač* testi: *ožže* hús; *oivalač* előljáró, hatóság: *oive* fej; *sabmelač* lapp: *sabme* lapp nép; *lad-delač* földmives, paraszt: *ladde* falu (villa, rus); *lagalač* törvényes, igazságos: *laga* törvény; *jubmelač* isteni: *jubmel*. — Nem valamihez tartozót, hanem valamivel bírót jelentők: *aššelač* bűnös: *ašše*; *jerbmalač* eszes, okos: *jerbme*; *muottalač* havas: *muotta* hó; *likkolač* szerencsés: *likko*; *vuorbalač* szerencsés, boldog: *vuorbe* sors, szerencse; *vahdalač* veszedelmes: *vahda*; *jakkolač*, *jakkoles* hívő, hű (hittel bíró): *jakko* hit; *pallolač* (*jubmel* p. istenfélő): *pallo* félelem (a lpF.-ban *laš* (*lašj*) e képző alakja).

2. *-sač*; pl. *pirasač* körüllevő: *pira* körül; *peivasač* napi: *peive*; *aikasač* időbeli, temporalis: *aike* idő; *ijasac* éjjeli: *ija*; *kaikasač* általános: *kaike* minden; *jebdasač* egyenlő, egyenes: *jebd*; *saijasač* helyettes: *saije* hely. — A *laka* módadverbium-képzőhöz járúlva (*lake* ratio, mos főnévtől), *lakasač* v. rövidebb *-lakač* alakban lesz melleknévképzővé; pl. *čoskeslakasač* v. *-lakač* hideges (hidegszerű): *čoskes*; *kolkoslakasač* v. *-lakač* késedelmes: *kolkos* késő, lusta; *abrelakasač* esős: *abre*; *argeslakasač*, *-lakač* szegénylős: *arges* félénk, szemérmes; *kaikalakasač* mindennemű.

3. *-č* többnyire időt jelentő szók mellett; pl. *udnač* mai: *udne* ma; *idtač* holnapi: *idten* holnap; *timač* tavali: *tima* taval; *tolloč* egykori, hajdani: *tollen* hajdan; *tuolač* nem régi, minapi: *tuole* minap; *ektač*, *iktač* tegnapi: *ikto* tegnap.

d) «Valamiféle állapotot» jelentő névszó képzője: *-vuota*, *vuot*, B. *-vuote*; pl. *ailesvuota*, *-vuot* szentség, sanctitas: *ailes* szent; *pahavuot* rosszaság: *paha*; *puorevuot* jóság: *puore*; *välkokesvuot* adósság: *välkokes*; *abletisvuot* lustaság, tunyaság: *abletis*; *salogvuot* boldogság: *salog*; *aktvuot* v. *aktokvuot* magányosság: *aktok* egyedül. — Ugyanezen képzőt találjuk, csak hogy igen megrövidült alakban, mint *<ot*, *ut*, *t*, *o* a következő szókban: *puorot* (v. ö. *puorevuot*) jóság: *puore*; *čabbot* szépség: *čabbe*, *čabbes*, *čabbok*; *faurot*, *fauro* szépség: *fauro*, *fauros* szép; *kaljot*, *kaljo* bőség, szélesség: *kaljes*; *jorbot* gömbölyűség: *jorba* *jorbes*; *kassut*, *kasso* vastagság: *kassa*, *kassok*; *jaljet* síkság, egyenesség: *jalg*, *jalges*; *kežžo*, *kežzesvuot* vékonyság, keskenység: *kežže*, *kežzes* (v. ö. f. *-uude*, *-yyde* képzőt).

e) «Valami nélkül valót» jelentő névszó (nomen caritivum). Számos képzője van. Az a *bessivus*, melyet a névragozás alatt tárgyaltunk, tulajdonképen szintén ide tartozik, képzői tehát *taka, teke, tebme* v. *teme, apta, t*, és az *s* melléknévi képző hozzájárultával *aptēs, attēs, tes, tis*; pl. *sojetes, sojetebme* szárnyatlan: *soje*; *taktetes* csontatlan: *takte*; *peljetak, peljet* fületlen; *peljetebme, peljetes* siket: *pelje* fül; *čalmetebme, čalmetes* vak, világtalan: *čalbme* szem; *abreteke* esőtlen: *abre*; *algotaka, algoteke, algonapta, algotakes, algotes* kezdet nélküli: *algo*; *kargeteme, kargetis* erőtlen, tehetetlen: *karg* erő; *jubmelattes, jubme, laptēs* isténtelen: *jubmel*; *nisunattes* nőtlen: *nisun*; *hugsoteke, hugsotebme, hugsot, hugsotes* gondtalan: *hugso*; *jägñates* jegetlen-jég nélkül való. — Megjegyzendő, hogy jelzőkként csak az *-s*-es alakok szolgálhatnak, önállóan pedig csakis a többi *-s* nélküli fosztó képzők. — Különös negatív alak ez *fuolkeč* néptelen, a kinek nincs szolgaszemélyzete (v. ö. *fuolketis* id.: *fuolke* nép).

f) Gyűjtő névszó. Ide kell soroznunk először a többeszám képzőjét, de erről már volt szó a névragozás alkalmával. Ott láttuk, hogy a nominativusban *h*, illet. ' (lpF. *k*), a többi esetekben pedig *i*, ill. *it* szerepel mint a többes jelelője.

Ezen kívül van egy másik gyűjtő képző: *-ič, -č*. Rendesen két szorosan rokonnak, mint atyának és fiának vagy leányának egybetartozását jelöli meg, tehát valóságos dualis képző, máskor azonban többnek összetartozását is jelenti. Ezen *-ič, -č*-hez a rendes többes ragok járúlnak; pl. *aččēčēh* v. *aččič* atya és fia (gen. *aččiči*, allat. *aččičit* stb.); *edničēh* v. *ednič* anya fiával vagy leányával; *pardničēh* v. *pardnič* fiú atyjával vagy anyjával; *lavičēh* unokatestvérek (csak kettőről: *l. moi len* mi ketten unokatestvérek vagyunk; *lolličēh* versenytársak (csak kettőről: *l. soi lepa* ők ketten versenytársak); *nabničēh* druszák: *nabne* (*n. moi len*); *lačavačēh* nászok, a menyasszony és vőlegény szülei (*l. soi lepa* ők ketten nászok, ezeknek gyermekei keltek egybe): *lača, lačau* nász (nászúr, nászasszony) | *välječēh* fratres; *obbačēh* sorores; *kradnačēh* társak, czimborák. Ez utóbbi három már nem csupán mint dualis alak fordul elő.

g) Hasonlítást, fokozást jelentő névszók (nom. comparationis v. augmentativum).

1. Középfok (comparativus). Képzője *-b* (*-bu, -ub, ubbu*).

Ez vagy a melléknév tövéhez járúl, vagy pedig *k* vagy *s* kicsinyítőtől bővült tőalakjához. Az utóbbi esetben a compar. képzője -*ub*, *ubbu*; pl. *nuorab*, *nuoreb* fiatalabb: *nuora*; *kukkeb* hosszabb: *kukke*; *puoreb* jobb: *puore*; *jalo*b merészebb: *jalo*; *keppeb* könnyebb: *keppe*; *alleb* jobban nyugatra eső: *alle*; *ānab* több: *ādna* sok; *meddab*, *medeb* hitványabb, rosszabb: *medde*; *auteb* előbbi, az előtt való: *aute*; *učēb* kisebb: *učē*; *mečeb*, *mehčeb* messzebb: *meče*, *mehče*; — így is: *kukkebu*, *nuorebu*, *puorebu* stb. | *allakub*, *aleb* magasab: *allak*, *ale*; *jērbmakub* eszesebb: *jērbmak*; *hevokub* pompásabb: *hevok*; *faurokub*, *faurob* szebb: *fauros*, *fauro*; *hevasub* (*hevokub*) pompásabb: *heves*, *hevok* (így is: *heveb* jobb); *kednasub* illetlen, aljas: *kednes*; *kerasub* kedvesebb: *keres*; *čoskasub* hidegebb: *čoskes*; *vuorasub* öregebb: *vuoras*; *čälgesub* tisztább: *čälg(a)*, *čälges*; *ollesub* teljesebb: *olles* egész, teljes; *oddosub* újabb: *oddo*, *oddos*, *oddes*; — így is: *hevokubbu*, *kerasubbu*, *vuorasubbu* stb.

Megemlítendők e Donnernél található comp. alakok: *stuorap* nagyobb: *stuora*; *ēnap* több: *ādna* sok; *soijeleppu* hajlékonyabb: *soijeles*; *čaugeseppu* erősebb: *čauges*, L. *čaukes*.

A comparativusi ragok ezen kívül névmástökhöz is hozzájárúlnak, mint *kobbe-* (*kobbelen*, *kobbel*, *kobbelt*, *kobbo*, *kobbos*, *kobbačak*): *ko*; *tabbe-*, *tobbe-*, *tuobbe-* (*tabben*, *tabbel*, *tabbelt*; *tobben*, *tuobben*, *tobbelt*, *tuobbelt* stb. — Lásd S. §.): *ta*, *to* (*tuo*) «ez, az» mutató névmástökhöz; *mubbe* más (v. ö. finn *muu*). Igéknek is alapul szolgálnak: *tabbane-* propius huc accedere; *tuobbane-* longius recedere. — A compar. képző némelyikben már annyira elhomályosult, hogy újra fölveszik; pl. *tabbebuk*t közelebb ide; *tuobbibun* messzebb amott; *tuobbibus*i messzebb amoda v. el.

2. Felső fok (superlativus). Képzője -*mus*, -*umus*. Az utóbbit azon melléknevek veszik föl, melyek *s* vagy *k* kicsinyítőtől végződnek; pl. *nuoremus*: *nuora* (comp. *nuoreb*); *kukkemus* (comp. *kukkeb*); *puoremus*, *allemus*; *paijemus* legfőlső: *paije*; *mangemus* utolsó: *mange* | *hevokumus* (comp. *hevokub*); *jērbmakumus*; *kednasumus* (comp. *kednasub*); *čoskasumus* (comp. *čoskasub*) | *ecelumus*: *eceles* szeretett (comp. *ecelub*); *veššelumus*: *veššeles* serény (comp. *veššelub*); *veijelumus*: *veijeles* erős (comp. *veijelub*). — Találunk olyan mellékneveket is, melyek a superlativusban -*imus* képzőt vesznek föl: például *stuoraimus* legnagyobb

(így is: *stuoramus*): *stuora*, *stuores*, Kk. 97; *nuoraimus* (*nuoremus*) legfiatalabb: *nuor(a)*; *nuorteimus* (*nuortemus*) legéjszakibb: *nuort(a)*; *bondaimus* leggazdagabb: *bonda*; *saggaimust* leginkább: *sagga* nagyon (v. ö. f. *-impa*).

h) Ritkább névszóképzők:

1. *-v*: *saddev*: *sadde* kicsiny, vékony; *räkarv*: *räkar* kőborgó; *vačev*: *vača* nőstény rénszarvas; *vuodnav*: *vuodna* napa, napaasszony; *nuortelv*: *nuortel* éjszaki; *lačau*: *lača* nászúr, nászasszony; *čeev* testvérbátyának fia vagy leánya, neffe, nichte: *čee* fiatalabb atyai nagybátya (v. ö. f. *setä*); *jekev*, *ekev* a bätynak fia vagy leánya: *jeke*, *eke* idősb atyai nagybátya; *aijov*, D. *aijuv*: unoka: *aija* öregatya; *akkov* unoka: *akka* öreganya, asszony. —

2. *-sk*; pl. *kermesk* kigyó: *kärbma* | *hibmesk* enyves: *hibme*; *pirask* határos ország: *pira* körül. — Az *sk* kettős kicsinyítő (*s+k*), melynek functiója ép úgy módosult, mint föntebb a *k+s*-nél láttuk.

3. *-savak*; pl. *pirasavak* (így is: *pirak*) ólomesillagokkal kivert öv: *pira* körül.

4. *-stak*; pl. *puorestak* jó sok: *puore* jó | *kuosestak*, *kuosest* fenyves erdő: *kuosa* fenyőfa; *čolmestak* tengerszoros-féle, a mi olyan mint a tengerszoros: *čolme* (f. *salme*) tengerszoros; *klevestak* hajlás, görbülés: *klere* id.

5. *-t*; pl. *jägñat* jeges, ad *glaciem* pertinens (j. *poddo* tempus, quo solet glacies gelu concreescere; j. *talve* hiems glacialis): *jägñä*.

6. *-m*; pl. *tollem* tűzhely: *toll*, *tolla* tűz.

7. *<or*; pl. *oivor* legfelső ülés, vorsitz: *oive* fej.

8. *-mas*; pl. *kaikimas* mindennemű: *kaike*.

9. *-ha*; pl. *saijeha* nyitott, födetlen (tkp. a hol hely van — v. ö. *saijos* id.): *saije* hely; *mangeha* posterior, következő (j. *juo kus mangehah tassa potin?* már az utolsók jöttek ide?): *mange*.

10. *-l*; pl. *muethel* filia sororis, neptis ex sorore: *muetha* fiatalabb anyai nagynéne.

Jegyzet. E ritkább képzőket csak a fölsorolt szavakban találtam.

II. Igetőtől névszótő (nomen deverbale).

a) Cselekvőt jelentő névszó (nom. agentis v. actoris):

1. *-je* képzővel: *takkeje* tevő: *takke-*; *kolkeje* folyó: *kolke-*; *eeje* szerető: *ece-* stb. (l. 14. §.).

2. *-né, -ná* (*n + je*). Az *n* még az igéhez tartozó mom. képző, de a partic. *je*-vel teljesen összeolvadt; pl. *vaddané* bőkezű (v. ö. *vaddajes*): *vadde-* adni; *vastané* a ki szeret felelni, feleselő: *vaste-* felelni; *jorrané* körülforgó: *jorre-* forogni; *luitané* könnyen engedő: *luite-* eleresztetni, engedni; *cäpané* rácsáló, patkány: *cäpe-* rágni, rácsálni; *ciälané* csöngető, ugató: *ciüle-* csöngetni, ugatni; *késané* teherhordó állat: *kese-* húzni, vonni | *vuobdané*, *vuobdāna* készségesen eladó: *vuobde-* eladni; *kesunā* fogantyú, fibula sive ansa, qua prehensa quidquam trahimus: *kese-* húzni, vonni.

3. *-jes, -ijes*; pl. *raddejes* liberalis, adakozó (v. ö. *vaddané*): *radde-*; *kierdejes*, *kierdies* tolerans, türelmes: *kierde-* tűrni.

4. *-nés, <es* (ered. *n + jes, -jes*): pl. *pussohes* aura afflans, flamen: *pusse-* fűjni; *nagges* szűk, szoros: *nagge-* szorítani; *kiššes* készséges: *kišše-* akarni, késznek lenni; *čorges* erős: *čorge-* (allases č. magában bízni); *šuves*, B. *šuris* kész, készséges: *šuve-*, B. *šurve-* ereszteni, engedni (v. ö. *šuvok* id.); *jaskes* bizó, bizalmas: *jaskē-*; *sluokes* ravasz: *sluokke-* elcsalni.

5. *-les, -l* (ered. *le-jes* helyett, hol az *-l* még az igéhez tartozik. A tulajdonképeni nom. agentis képző sok szónál el is kopott s most az *l* végzi ennek funkcióját); pl. *pargales* serény, munkás: *parge-* dolgozni; *jukkales* iszákos: *jukke-* inni; *juokeles* elválasztott, elkülönített: *juoke-* osztani; *eeles* szeretett, kedves: *ece-*; *teteles* ismert, ismeretes: *tete-* tudni; *sojeles* hajlékony: *soje-* plecti; *jorreles* forgatható: *jorre-*; *šaddeles* termékeny: *šadde-* lenni, nőni; *pälkales* veszekedő, czivakodó: *pälke-* czivakodni; *kaddales* gyanús: *kadde-* gyanúsítani, vádolni; *tobdeles*, *tobdel* könnyen fölismerő: *tobde-* ismerni; *jotteles*, *jottel* könnyen haladó, előremenő: *jotte-* költözködni, előre menni; *muiteles*, *muitel* jól emlékező: *muite-* emlékezni.

6. *<eč, -ič* (ered. *-ječ*); pl. *holeč* mondott, nevezett, említett: *hole-* beszélni; *jauleč* dictus, commemoratus: *jaule-* mondani, említeni | *jabmič*, *jamič* elájuló; *jabme-* meghalni, elájulni, elhalni; *odič* álmos: *ode-* aludni; *puolič* gyulékony, könnyen tüzet fogó: *puole-* égni (v. ö. lpF. *buliš* égős: *buölle-*; *odiš* álmos: *oadde-*; *bališ* félős: *balla-* félni; *dittiš* tudós: *diette-* tudni).

7. -jassa képzővel; pl. *viesojassa* életre való: *vieso-*; *potejassa* jövendő: *pote-*; *jabmeassa* halandó: *jabme-*; *koččojassa* a ki parancsolni fog: *koččo-*; *kattejassa* a ki oltalmazni fog: *katte-*; *pettejassa* a ki csalni fog: *pette-*; *ecejassa* a ki szeretni fog: *cee-*; *pirastattejassa* a ki körülvenni fog: *pirastatte-*; *adnejassa* (toššen a. a ki megvetni fog): *adne-*. — E képző mondatbeli szerepére nézve szolgáljanak fölvilágosításul a következő mondatok: *kosse leh potejassa almen palvasne* midőn jövendő vagy (jönni fogsz) az ég felhőjében, E. 164. — *sodn le mu pettejassa* ő van engemet megcsalandó (fog megcsalni) E. 189. — *sodn kalka holet siji kaik, mab mon leb su koččojassa* ő meg fog nekik mondani mindent, a mit neki (tkp. őt) parancsolandó vagyok (parancsolni fogok) K. 63. — *todn leh mu kattejassa náda-storomest ja pirastattejassa avo-kajanasin* te vagy engemet óvandó a szorúltságtól és körülveendő örömkialtással (fogsz óvni, fogsz körülvenni) K. 123. (V. ö. finn *jaise*, ered. -*jakse*, f. -*iaha* (-*iasa*) képzőt).

8. -*r* (*ar*); pl. *pälkar* veszekedő: *pülke-* (v. ö. *pälkales*); *hugsar* aggódó: *hugse-* aggódni, gondoskodni; *kattar* (*katteje*) ör, őrző: *katte-* őrizni; *laitar* gyalázó: *laite-* gyalázni; *lebnar* beöntő: *lebne-* beönteni; *tuhlar* pazarló: *tuhle-* pazarolni; *pivtar* (lodde p. madarász; *jaure p.* halász): *pivte-* fogni (halat, madarat); *vidnar* győző: *vidne-*. — Ugy látszik, hogy ez a képző nem egyéb, mint a svéd -*are* (ném. -*er*) nom. agentis képző, tehát idegen származású (v. ö. finn -*ari*).

b) A cselekvést vagy a cselekvés tárgyát, eredményét jelentő névszó (nom. actionis v. acti).

1. <*o* nom. actionis v. acti képzővel; pl. *jakko* hit: *jakke-* hinni; *aito* fenyegetés: *aite-* fenyegetni; *kaddo* gyanú: *kadde-* gyanúsítani, vádolni; *makso, mafso* fizetés: *makse-*; *katto* gondoskodás, őrizet: *katte-*; *kito* hála: *kite-* köszönni; *naggo* kényszerítés: *nagge-* szorítani, kényszeríteni; *kullo* hír: *kulle-* hallani; *muito* emlékezet: *muite-*; *ñälo* torok, rachen, schlund: *ñele-* nyelni; *takko* tett, dolog: *takke-* tenni; *šaddo* gyümölcs, gabona: *šadde-* nőni, lenni; *spiejo* romlás: *spieje-* rontani; *kodo* szövet: *kode-* szőni.

Ugyane képzőnek *s* vagy *k* dimin. (illetőleg nom. possess.) jelentő képzőkkel bővült alakjai a következők is:

a) <os, s, mint *tobdos* ismert: *tobde*- ismerni; *tetos* ismeretes: *tete*- tudni; *jottos* ingó, mobilis: *jotte*- *cursum tendere*, *migrare*, *progredi*; *muitos* emlékezetes, emlékezetre méltó: *muite*-; *nomkos* könnyen tapadó: *nomo*- tapadni, követni; *pallos* félős: *palle*- félni; *vuoidnos* látható: *vuoidne*-; *kaudnos* quod inveniri potest: *kaudne*- találni || *arvos*, *arves* víg, vidám: *arvo*-, *arva*- *vigere*, *gedei*hen; *jabmes* halott: *jabme*-; *caggas* kinyílt: *cagge*- *kitárni*, *kitátani*; *čuoukes* világosság: *čuouke*- *lucere*.

β) <ok; pl. *tobdok* ismert, notus: *tobde*-; *arvok* élénk, fürge: *arva*-, *arvo*- *vigere*; *hapsok* illatos: *hapse*- *olfacere*, *odorari*; *kikok* fénylő: *kike*- fényleni; *sojok* hajlott, flexus: *soje*- *flecti*; *palok* árok: *pale*- ásni; *kaukok* készséges: *kauke*- *akarni*; *šättok* alkalmas, kellő: *šätte*- illeni, alkalmasnak lenni; *tarok* csalárd, *betrügerisch*, B.: *tare*- *csalni*.

2. <us, os, es; pl. *mannos* út: *manne*- *menni*; *heretes*, *heratus* akadály: *herete*- *akadályozni*; *harjetes*, *harjetus* szokás: *harjete*- *szoktatni*; *pakkates*, *pakkatus* büntetés: *pakkate*- *büntetni*; *vastetes*, *vastadus* felelet: *vastate*- *felelni*; *oppetes*, *oppetus* tanítás, *doctrina*: *oppete*- *tanítani*, *oktatni*; *arvates* vélemény, sejtés: *arvate*- *érteni*, *gyanítani*; *loppatus* ígéret: *loppete*- *megbocsátni* *kiteles*, *kitolus* hála, hálaadás | *likotes* kellemes, tetszős: *liko*- *tet-szeni*; *kadddates* gyanú: *kadde*- (v. ö. *kaddo*); *juokatus* különbözés, különbség: *juoke*- *osztani* (v. ö. lpF. *bagadus* fegyelem: *bagade*-; *mujtalus* elbeszélés: *mujtale*-; *balvalus* szolgálat; *arvalussa* gondolat: *arvale*-; *vastadussa*, -*dus* felelet: *vastade*- stb.).

3. Az <o teljesebb alakja -v (<av, ev), mely a legtöbb esetben már <a, e-vé kopott; pl. *kalav*, *kala* gázló hely: *kale*- *gázolni*; *ceggeu* emelvény: *cegge*- *emelni*, *erigere*; *kerrev*, *kerre* tanács, tanácskozás: *kerrete*- *tanácskozni*; *likta* kiengesztelés (v. ö. *liktem*): *likte*- *kiengesztelni*; *tilma* a víz kavargása, zúgása: *tilmo*- *kavarogni* (vízről), *agitari*, *commoveri*, *de aqua dicitur*. — Valószínűleg ide tartozik még: *piägga* ventus: *piägge*- *flare*, *spirare*.

4. Az <us, es teljesebb alakjának tarthatjuk a -vas képzőt, mely az elébe járuló l frequ. képző után inkább megmaradhatott, mint a -t után; pl. *jukkelvas* *compotatio*, *trinkgelag*: *jukke*- *inni*; *jorgelvas* megterés: *jorgele*- *megfordítani*, *téríteni*; *kaččalvas* kérdés: *kačče*- *kérdezni*; *kitolvas* (v. ö. *kitolus*, *kitoles*) hálaadás:

kite-; *maksolvas* pretium, quo quidquam solvitur aut emitur: *makso-* nem használt refl. igétől (*makse-* fizetni); *šaddelvas* növés: *šalde-*; *ocolvas* vizsgálat, kutatás: *oce-* keresni; *ožžolvas* ajándék: *ožžo-* kapni, nyerni; *passalvas* fürdő: *passa-* mosni; *rokkolvas* imádság, könyörgés: *rokkole-*; *čoggolvas* gyülekezet: *čoggo-* összegyűlni; *takkalvas* tributum: *takke-* tenni (*takkalvaseb takket* tributum solvere); *puocelvas* betegség: *puoce* betegeskedni, betegnek lenni. — Nagyon valószínű különben az is, hogy a *-vas* nem nem egyéb mint az alább említendő *-mas* képzőnek változása. — A lpF.-ban a *vas*-képző nincs használatban, Friis szerint nagyon gyéren kerül elő; helyette a főtebb említett rövidült *<ussa, us* van meg.

5. *-m* nom. actionis, néha nom. acti is; pl. *tobdem* ismeret, érzés: *tobde-*; *vuobdem* eladás: *vuobde-* eladni; *kolkem* folyás: *kolke-*; *jabmen* halál: *jabme-*; *viesom* élet: *vieso-*; *ostem* vétel, vevés: *oste-* venni, kaufen; *odem* álom: *ode-* aludni; *kalem* gázló hely (v. ö. *kalav, kala*): *kale-*; *kikem* fény: *kike-* fényleni; *likom* tetszés: *liko-*; *lodnestem* megváltás: *lodneste-*; *sarjitem* fájdalom: *sarjite-*; *hapsem* szag: *hapse-* olfacere, odorari.

Ugyanezen képzőt találjuk *-s*-vel tovább képezve a *-mas*, *-mes*, *-ves* alakokban is; pl. *ece nas*, *ecemes* szeretetre méltó: *ece-*; *vuobdemas*, *vuobdemes* eladni való, eladó: *vuobde-*; *jukkemas* ital (tkp. inni való): *jukke-*; *porremas*, *porromas* étel, enni való: *porre-*, *porro-*; *lodnestemas* megváltandó: *lodneste-*; *kattemas* őrizendő, őrizni való: *katte-*; *jättemas* mondandó, mondani való: *jätte-*; *valdemas* veendő, venni való: *valde-*; *jakkemas* hiendő, hinni való: *jakke-*; *adnemas* tartható, a mit tartani lehet: *adne-* | *juokemes*, *juokeves* oszttható, osztandó: *juoke-*. — A lpF.-ban ugyanezt a functiót a most említett képzővel egynek tartható *-muš* végzi; pl. *jukkamuš* ital, *borramuš* étel; *államuš* élelem; *dakkamuš* tenni való; *sardnomuš* szólni való stb. — A *-mas*, *-mes*, *-ves*-nek e változatát a lpS.-ban is megtaláljuk néhány szón *-mus*, D. *musse-* alakban; pl. *takkamus* foglalkozás, dolog, negotium: *takke-*; *kueddemus* teher, törvényszéki panasz: *kuedde-* vinni | Donnernál *jukamusse* ital, frísítő szer: *jukke-*; *íammamusse* szopni való: *íamme-* szopni, 62. (*ahčasamma jukamussain*, *allasamma íammamussain* atyámnak italúl, magamnak szopni valóúl).

6. *-k*, *g* nom. acti; pl. *ablek* szerzemény: *able-* szerezni;

čalek irat, írás (v. ö. *čalog*): *čale-*; *čalog* irat: *čalo-* scribi, inscribi; *jatek* ígéret: *jate-* ígérni: *kazek* vas eszköz, melylyel fakanalat és más edényt kivájnak: *kaze-* szörpölni, kanállal inni; *hoseg* ütött, vert: *hose-* ütni, elverni.

Sokkal használatosabb a *k* más még az igéhez tartozó képzőkkel, *-st*, *-t*, *-lt*, *l*-vel összeforrvá:

a) *-stak*; pl. *jukkastak* ital: *jukke-* (mom. *jukkeste-*); *čäk-čestak* zsámoly, scabellum aut aliquid ad pedes positum fulerum: *čäkče-* (mom. *čäkčeste-*) lépni, rúgni, kirúgni; *kazastak* korty, hörpöntés: *kaze-* szörpölni, hörpögetni, kortyintani; *čalastak* karczolás, vésés késsel vagy más effélével: *čale-* (mom. *čaleste-*) vésni, karczolni, írni.

β) *-tak*; pl. *jottatak* via, qua sunt migrationes: *jotte-* migrare (*jottete-* promovere); *ńülatak* nyeldeklő: *ńüle-* nyelni; *vazatak* gyalogút: *vaze-* menni; *odatak* ágyruha, ágynemű: *ode-* aludni; *suoppetak*, *suppetak* választút: *suoppe-* (*käinost* s. az útról letérni) | *pussotak* fujtató, blasbalg: *pusse-* (*pussote-* afflare); *čadatak* hasmenés: *čadate-* penetrare (*čada-* keresztül, át); *skuolgatak* hasmenés, B.: *skuolgete-* eltörni.

γ) *-ltak*; pl. *jorraltak* kerék: *jorre-* forogni; *ńololtak* valami, a mit a barmoknak adnak, hogy nyalják: *ńolo-* nyalni; *čagńeltak* bemenet, introitus: *čagńe-* intrare; *potaltak* megérkezés: *pote-* jönni; *vaddaltak* adomány: *radde-*; *kuopaldak* ráncz, redő: *kuope-* ránczolni; *odaltak* álom: *ode-*; *koroltak* varrat, sutura: *koro-* varrni; *puokčeltak* alábukás, alámerülés: *puokče-* víz alá bukni.

δ) *-lak*, *-nak*; pl. *mannolak* út: *manne-* menni (v. ö. *mannos*) | *čuoldenak* facile a ceteris dignoscibilis: *čuolde-* kiválasztani, megkülömböztetni.

Ugyanezen *k* nomen verbale képző, melyet e különféle kapcsolatban láttunk, van meg a *-kes*, *takes* képzőben is s nom. denominale és előtte gyakran a még az igéhez tartozó *-t* frequ. képzővel; pl. *arjokes*, *arjoks* kimélő, kiméletes: *arjo-* kimélni; megbocsátni; *likokes*, *likotakes* kellemes: *liko-* tetszeni; *ajetakes* akadályos, akadályozó: *ajete-* akadályozni; *anotakes* koldus, kéregető: *anote-* folyton kérni, kéregetni (*ano-*, *adno-*); *čäkčetakes* rugós, rugdalózó: *čäkčete-* (*čäkče-*) rugdalni; *orrotakes* lényeges:

orro- lenni (frequ. *orrote*- maradni, késni, lakni); *hapsetakes* szagos: *hapse*- olfacere; *kikedakes* fénylő, fényes: *kike*- fényleni.

7. *-d*, *-t* képzővel; pl. *orrot* lakás, lakóhely: *orro*- lenni, lakni; *šov**at*, *šov**ad* záporosó: *šove*- bőven lefolyni, leömleni; *torgad* reszketés, remegés: *torgeste*- (mom.) reszketni; *čaket* (dim. *čaketač*) nagy tért el nem foglaló, szerény: *čake*- helyt engedni; *kiked* fényes: *kike*- fényleni. — Ugyanezen képző van meg a következő melléknevekben is, habár az alapúl szolgáló ige ma már nem használatos: *čappet* (lpF. *čappad*, lpE. *čep**ped*, f. *hāpeū*) fekete; *velket* fehér (lpF. *vielgad*, f. *valkea*, ered. *valgeda*); *čälget* tiszta, világos (lpF. *šälgad*, f. *selkeä*); *suoket* sűrű, lpF. *suokkad*, f. *sakea*). — Ugyanezen képző az infinitívus *-t*-je is.

c) F o s z t ó képzés igéktől:

Az igetőhöz járuló fosztó képző *-k*, *-ke*; pl. *odek* éber: *ode*-aludni; *anek* új, nem használt: *adne*- tartani, bírni, használni; *tetek* tudatlan: *tete*-; *takkak* meg nem tett: *takke*-; *kueddek* viseltelen: *kuedde*- hordani, viselni; *maksek* fizetetlen: *maksē*-; *laitek* nem gyalázott: *laite*-; *jukkak* a ki még semmit sem ivott (mintegy: itlan): *jukke*-; *kaudnek* találatlan, non inventus: *kaudne*-; *holek* mondatlan, nem mondott: *hole*- | *ajeteke* háborítatlan, akadálytalan: *ajete*-. — Budenznél: *korroh**k* varratlan: *korro*-; *tahkohk* csinálatlan: *tahke*-; *lohk**k* olvasatlan: *lohke*-. — Minden ige infinitívusi alakjához hozzájárulhat *-kenna*, *-ken*; pl. *ecetkenna*, v. *-ken* szeretetlen, nem szerető; *aicetkenna* észrevétlen: *aice*-észrevenni: *jättetkenna*, *sardnotkenna* kimondhatatlan: *jättē*-, *sardno*- mondani stb. — Ezeken kívül az infinitívusi alakhoz még *apta*, a tőhöz pedig *-teke*, *-tak* (*-ke*) fosztó képzők is járúlnak; pl. *aic**ek*, *aic**etak*, *aicetkenna* észrevétlen, -ül: *aice*-; *anotapta*, *anoteke* nem kért, kérés nélkül: *ano*-, *adno*- petere; *jättetek* v. *jättetkenna*, *sardnoteke*, *sardnotek* v. *sardnotkenna* kimondhatatlan: *jättē*-, *sardno*-; *pakkateke*, *pakkatkenna* büntetlen: *pakkate*- büntetni; *passak*, *passatek* mosdatlan: *passa*- mosni; *šaddeteke* terméketlen: *šadde*- nőni; *harjeteke* szokatlan: *harjete*- szoktatni (*harjane*- szokni) stb.

20. §. Adverbiumképzés.

A legtöbb határozóképzőt láttuk már a határozók tárgyalásánál, azért itt leginkább csak a módhatározó képzőket említjük föl. Ezek:

-t; pl. *vastet* csunyán: *vaste*, *vastes*; *äljokt* szorgalmasan: *äljok*; *suollet* titkon: *suolle*; *smaivet* finoman: *smaives*, *smaivok*; *sadnast* igazán: *sadnes*; *ložžet* kényelmesen: *ložže*, *ložžes* nyugodt, csöndes; *kerast* kedvesen: *keres* kedves, szeretett; *jalost* merészen: *jalos*, *jalok*, *jalo*; *čabbast* szépen: *čabbes*, *čabbak*, *čabbe*; *čuolot*, *čuollot* görbén: *čuolo*; *losset* nehezen: *losses*, *lossok*; *albet* olcsón: *albes*; *sluinot* vegyesen: *sluinos*; *ollast* egészen, teljesen: *olles*; *obmet* régen, hajdan: *obme* vetustus; *käsket* a minap.

-ikt (s-ikt); pl. *čälgesikt*, *čälgost* tisztán: *čälg*, *čälges* tiszta, *čälgos* józan; *logñesikt* hangosan: *logñes* magas; *jalosikt* (l. *jalost*): *jalos*, *jalo*; *äljosikt* (*äljokt*): *äljok*; *vuollesikt* kegyesen: *vuolles*; *kerasikt*, *kerasukt* (*kerast*): *keres*; *aččesikt*, *aččesukt* atyailag: *ačče*; *kiägñelik* mélyen: *kiägñel*; *armosikt* (*armos* nem használt melléknévtől) kegyelmesen: *armo* kegyelem; *ollasikt* (*ollast*): *olles*; *tarbesikt* necessarie: *tarbes*; *valljasikt* (*valljast*) bőségesen: *vallje*; *ainesikt*, *ainesukt* főleg, praesertim, imprimis: *aines* peculiaris, praecipuus.

-ist, (s-ist); pl. *puorist* jól: *puore*; *oddesist*, *oddosist* újan, újra: *odd*, *oddo*.

-it; pl. *vaššelit* unverdriesslich: *vaššel*, *vaššeles*; *vejelit* erősen: *vejel*, -es; *čabbakit* szépen: *čabbak*; *puorakit* jól: *puorak*; *sadnasit* igazán: *sadnes*; *kiägñelit* (*kiägñelik*): *kiägñel*; *valjasit* (*valljasikt*) bőségesen: *vallje*.

-st, -test: *valljast* (*valljasit*): *vallje*; *häkkest*, *häkketest*, *häkket* tüstént, gyorsan: *häkkes*.

-laka minden melléknévhez hozzájárúlhat; pl. *argeslaka* (*argesikt*) félénken, szemérmetesen: *arges*; *armokslaka* (*armokasat*, *armosikt*): *armokes*; *aukoklaka* hasznosan: *aukok*; *heveslaka*, *hevoklaka* pompásan: *hevok*, *heves*; *keppeslaka* könnyen: *keppes*; *raineslaka* tisztán: *raines*.

Ezekén kívül illativusi és néha még essivusi ragot is használ a lpS. nyelv a módhatározás kifejezésére; pl. *vidai* szélesen, tágan: *vid*, *vides*; *vuorjai* ritkán: *vuorjes*, *vuorjak*; *puori* ön-

kényt: *puore* jó; *moddi* gyakran: *modde* sok; *taivai* gyakran: *taive* frequens; *toššai* hiába: *tošše*, *toššes* vanus; *vahri* óvatosan: *vahrok*, *vahrckes*; *bradai* hirtelen, gyorsan: *brad*, *brades*, *bradok*; *vargi*, *vargoi* (így is: *varg*, *varga*) gyorsan: dim. *vargakuči* kissé gyorsabban; *smaivai* (*smaivet*) finoman: *smaives*, *smaivok* | *sadnan*, (*sadnast*) igazán: *sadnes*; *tolvan* (*tolvai*) ügetve: *tolves* ügető, *traber*.

A comparativusban csak *-t*, *-i*, *-it*, a superlativusban pedig csak *-t* a módhatározó képzője; pl. *arebut*, sup. *aremust*: *aret* korán, jókor (*arebi* citius); *kukkebut*, sup. *kukkemust*: *kukke* diu, longe; *čajukebit*: *čajuk* erősen, szorosán; *ruabut*, *ruabit* v. *ruabi*, sup. *ruamust*: *ruovo*, *rua*, *ruoi* gyorsan; *puorebut*, sup. *puoremust* jobban, legjobban; *spaitebi*, sup. *spaitemust*: *spait*, *spaita* gyorsan; *autebut*, *autebit* azelőtt, hajdan, sup. *autemust*: *aute* ante, prae (*auteb* előbbi); *sagga*, *saggi* nagyon, comp. *saggabi*, *saggebut*, sup. *saggaimust*, *saggamust*.

21. §. Igeképzés.

I. Igetőtől igető.

Az igető teljes alakja a lpS.-ban valamint a többi lapp nyelvjárásban is, ha nem képzéssel származott, mindig kétagú, még pedig magánhangzón (*e*, *a*, *o*, *i*-n) végződő, mint *valde*-adni; *käčče*-nézni; *tobde*-ismerni, érezni; *jele*-élni; *manne*-menni | *porro*-, *porre*-enni; *sardno*-mondani; *čuovo*-követni; *íolo*-nyalni; *luoddo*-, *luodde*-hasítani | *passa*-mosni | *berri*-kelteni, (debere). — Egytagú igetővel a lpS.-ban csak kétféleképpen találkozunk: az *i*- v. *e*-tagadó igével, mely a személyragokat és a praeteritum jelét is fölveszi (egy. 1. *ib* e helyett *e-ib*), 2. *ih* (*e-ih*), 3. *i* (*e-i*), több. 1. *e-pe*, 2. *e-pet* stb. — praet. pl. 1. *e-ime*, 2. *e-ite* stb. — l. 16. §.) és a *le*-, *lē*-létigével.

Az eredeti vagy továbbképzett igetőtől következő igetők származnak:

a) Visszaható igető (verbum reflexivum) *-o*, *-ove* képzővel. A teljesebb *-ove* alakot mint tisztán refl. képzőt csak nagy ritkán találjuk és rendszeren a szenvedő *-t* képzővel kapcsolatban fordul elő. Refl. igetők: *kullo*-hallatszani: *kulle*-hallani;

spiejo-elromlani: *spieje*-elrontani; *luito*-elereszkedni, eloldódni: *luite*-elereszteni; *vuoidno*-látszani: *vuoidne*-láttni; *tobdo*-sentiri, intelligi: *tobde*-; *peisto*-elromlani: *peiste*-elrontani; *nuovo*-nyúztatni: *nuove*-nyúzni; *passo*-sülni: *passe*-süttni; *čadno*-kötöztetni: *čadne*-köttni; *juoko*-osztatni, oszolni: *juoke*-osztani | *kalbmo*- és *kalbme*-befagyni | *jamalkove*- és *jamalke*-elájúltni: *jabme*-meghaltni.

b) Szenvedő igető (verbum passivum) *-tove*, *-tue*, B. *-torve*, *-turve*, *-tuve*, D. *-tuove*, *-tuöre*, *-tūve* képzővel; pl. *vuobdetove*-, *vuobdetue*-eladatni: *vuobde*-; *passatove*-, *passatue*-mosatni: *passa*-; *juoketove*-: *juoke*-elosztani; *koččotove*-: *koččo*-hívni; *molsotove*-cseréltetni: *molso*-; *ńeitetove*-: *ńeite*-elnyomni; *spiejetove*-: *spieje*- | *adnetorve*-: *adne*-bírní, tartani, használni; *habketurve*-, *habketue*-: *habke*-, L. *hauke*-megfűlni, B. | *juokatūve*-: *juoke*-osztani, elválasztani, D. — A szenvedés kifejezésére az egyszerű *-ove* is elég; az előtte levő *-t* ilyenkor nem ugyanolyan természetű, mint az előbbi példákban láttuk; pl. *šudnetove*-: *šudnete*-teremteni; *torjotove*-: *torjote*-kormányozni; *tolvotove*-: *tolvrote*-vezetni; *puoktetove*-: *puoktete*-vinni vmire; *oppetove*-: *oppete*-tanítani; *paijetove*-, *paijetue*-: *paijete*-fölemelni | *hohketurve*-: *hohkete*-elveszteni, megölni; *jāmaltuve*-elzsibbadni: *jāmalte*-apoplexia affici; *ńietastuve*-: *ńietaste*-, L. *ńāadaste*-szorultságban lenni, B. | *olmaitūve*-megemberkedni; *vastaiturve*-megcsúnyúlni; *aktaitūve*-egyesülni; *čappaitūve*-megfeketedni; *ńalkītūve*-: *ńalkite*-, L. *ńalgite*-ízleni, D. — A *-tove*-ban, mint már említettük, a *-t* a tulajdonképpeni passiv. képző, de ma csak a refl. képzővel együtt van használatban, mely gyakran magánosan is elvégi a passiv. képzés funkcióját.

Még egy reflexiv, illetőleg passiv képző van, de csak ritkán fordul elő: *-ose* (*o+se*); pl. *saggose*-huzatni, vonatni: *saggo*-, *sagge*-; *ceggose*-erigi: *cegge*-erigere; *nuolose*-, *nuollose*-: *nuole*-, *nuolle*-föoldani (l. a *-se* mom. képzőt).

Itt említhetünk föl még egy harmadik, Lindahltól nem is ismert passiv (ill. refl.) képzőt, *sove* (*osove*) alakkal: *kullosove*-meghallgattatni: *kulle*-, *kullo*- (*tat, jukko jakkoin rokkola, son jubmelest kullosova* az, a ki hittel könyörög, istentől meghallgattatik, Ps. 270.); *kaudnesove*-: *kaudne*-találni (*färten aiken tane tokkesne kaudnesovebe* mindenkor azon csoportban találattunk, E. 92). —

V. ö. a vefseni dialectusban a vele kétségtelenül egy *-survu* alakot: *lokasuvu-: lokka-* olvasni.

c) Míveltető igető (verbum causativum):

1. *-te, -tte* képzővel, még pedig *-te*-vel a kéttagú, *-tte*-vel pedig a többtagú vagyis továbbképzett igéktől; pl. *kačete-* elejteni, ledönteni: *kačē-* esni, dőlni; *čakkete-* meggyújtani: *čakke-* égni; *algete-* elkezdetni: *alge-*; *kargete-* megfojtatni: *karke-*; *vuojete-* alámeríteni, elsülyeszteni: *vuoj-* elmerülni, elsülyedni; *vasete-* vorbei gehen lassen: *vase-* mellette elmenni; *jukkate-* itatni, megrészeztetni: *jukke-*; *jaksete-* ki v. eloltani: *jakse-* elaludni, exstingui; *lašote-* soványítani: *lašo-* soványodni; *kucdete-* facere ut reliquatur: *kuode-* hagyni; *jollerte-* hengeríteni, wälzen: *jollare-* henteregni, sich wälzen; *čoskote-* hűteni: *čosko-* hűlni; *oppete-* tanítani: *oppe-* tanulni; *vuolgate-* elvinni: *vuolge-* menni, elmenni | *muitajatte-* emlékeztetni: *muitaje-* emlékezni; *jelaskatte-* fölélesztetni: *jelaske-* föléledni; *čakkajatte-* meggyújtani: *čakkaje-* meggyullad (*čakke-*); *puolajatte-* meggyújtani: *puolaje-*; *torgestutte-* tremefacere: *torgeste-* tremere; *peljetutte-* megsiketíteni: *peljetue-* megsiketülni; *tobdasmatte-* sich mit jemand bekannt machen: *tobdasmoe-* bekannt werden. — Budenznél és Donnernél a *-tt* helyett többnyire *ht-t* találunk, pl. *pollejtehte-*, *pollajahte-* meggyújtani, B.; *jaukesahte-* távol tartani: *jauke-* elveszni, távol lenni, D.

2. *-tatte* képzővel. A vele ellátott igéknél a míveltetés jelentése mellett a lehetőségé is kifejlődött; pl. *lokketatte-* vizsgálni (tkp. olvastatni) és olvashatónak lenni, posse legi: *lokke-*; *orrotatte-*, *orrodatte-* lakhatónak lenni: *orro-* (*orrote-*); *adnetatte-* sich brauchen lassen, brauchbar sein: *adne-*; *luitetatte-* posse dimitti: *luite-* eleresztetni; *jukketatte-* posse bibi: *jukke-* (*jukkete-*); *viesotatte-* élni, vivi posse: *vieso-* (*viesote-* vivere permittere); *kierdetatte-* tűrhetőnek lenni, posse tolerari: *kierde-*; *kaukeldatte-* rábeszélhetőnek lenni, persuaderi posse: *kaukele-* persvadere; *kesetatte-* huzathatónak lenni, posse trahi: *kese-* | *jaksetatte-* eloltatni, elolthatónak lenni: *jakse-* exstingui (*jaksete-* exstinguere); *jollerdatte-* hengerítettetni: *jollare-* (*jollerte-*); *jorgeldatte-* facere ut quis revertatur: *jorgele-* visszatérni | Don.-nél: *pātertahte-*, L. *patertatte-*, *paterdatte-* subducere, remove: *patere-* futni, szökni; *čüöžžetahte-* állítani, fölállítani: *čüöžžē-*, L. *čuožžo-*;

kyöddetahte, vitetni, L. *kueddetatte*- posse portari; *čyöldetahte*- elválasztatni, letöretni: *čyölde*-, L. *čuolde*- segregare, eximere, excipere.

d) Gyakorító (ismételt, elaprózott vagy folytonos cselekvést jelentő) igető (verbum frequentativum, continuativum):

1. *-te* képzővel; pl. *ohcete*-.: *ohce*- keresni; *ńolote*-.: *ńolonyalni*; *kaudnete*-.: *kaudne*- találni; *kaukete*-.: *kauke*- akarni, hajlandónak lenni; *kožžete*-.: *kožže*- huggyozni; *kopčete*-.: *kopče*- elfödni, eltakarni; *piüggate*-, *piüggete*-.: *piügge*- fűjni; *anote*-.: *anokivánni*, követelni; *vuoššete*-.; *vuošše*- főzni; *kattete*- szorgalmasan őrizni; *katte*- őrizni; *porrote*-.: *porro*- enni; *küčete*- contemplari; *käče*- nézni; *orrote*- maradni, tartózkodni, lakni; *orrolenni*, maradni; *mastete*- összezavarni, összekeverni; *mastekeverni*, vegyíteni; *ožžote*- szerezni; *ožžo*- kapni; *holete*- beszélni; *hole*-.; *lollote*-.: *lolle*- féltékenykedni; *časkete*- verni, habarni; *časke*- vetni, ledobni; *čadnete*- kötözni; *čadne*- kötni; *puoktete*- odavinni (a dolgot), boldogúlni vmivel: *puokte*- vinni, hozni.

2. *-dde* képzővel, mely a *-te*-vel egy eredetű. A *-te* kéttagú, a *-dde* pedig háromtagú, már továbbképzett igetőkhez járul; pl. *autohadde*-.: *autohe*- csodálkozni; *lossanadde*-.: *lossane*- nehezedni, aggravescere; *autanadde*-.: *autane*- progredi, előre haladni; *lakkanadde*-.: *lakkane*- közeledni; *vuokkahadde*-.: *vuokahe*- bonum et justum judicare; *čokkahadde*-.: *čokkahe*- ülni; *potkonadde*-.: *potkone*- szétrepedni, szétszakadni; *puoranadde*-.: *puorane*- javúlni; *nuokahatte*-, *nuokahadde*-.: *nuokahe*- megelégedni, megnyugodni (vmiben); *ńuoranadde*- megsajnálni, megszánni; *ńuorane*-.; *luitatadde*-.: *luitate*- leszállni, descendere; *lassanadde*-.: *lassane*- növekedni, szaporodni; *kallanadde*-.: *kállane*- jóllakni, saturari; *tőjaladde*- vívni, küzdeni, D. 86: *toje*- törni, kényszeríteni; *čuožželadde*-.: *čuožžele*- fölállni.

3. *-le* képzővel; pl. *rokkele*-, *rokko'e*- könyörögni; *rokke*-.; *ritele*- czivakodni; *rite*-.; *poldele*- elégetni; *polde*-.; *podńele*- csavarni; *podńe*-.; *loskele*- vágni, ütni; *loske*-.; *kaikele*-.: *kaikete*- széttépní, szétszakítani; *aisele*- lángot szítani, inflammare; *aise*- meggyújtani; *adnele*- visszatartani, fékezni; *adne*- bírni, tartani; *muitele*-.: *muite*- emlékezni; *ostele*- venni akarni; *oste*-.; *kalkele*- vmit véghez vinni (v. ö. *kalkete*- id.); *luitele*-.: *luite*- elereszteni; *ruojele*-.: *vuoje*- agere, vehi.

4. -*lle* képzővel, melyet szintén nem tarthatunk más eredetűnek, mint a *le-t*. Az *ll* úgy fordul elő az egyszerű *l* mellett, mint a *dd* a *t* mellett; pl. *arvatalle-* berechnen: *arvate-*; *torretalle-* követni, üldözni: *torrete-*; *tobdatalle-* tapogatni: *tobde-* érezni, ismerni; *čäketalle-* elrejtőzni: *čäket-*; *svikkatalle-* mentegetőzni, excusare se: *svikke-*, *svikkete-* eltérni, mentegetőzni; *rokkotalle-* imádni: *rokke-* kérni; *ritetalle-* czivakodni, veszekedni: *rite-* (*ritele-*); *loppatalle-* megengedni: *loppete-*; *lodnotalle-* cserélni: *lodno-*; *karvatalle-* mellette elmenni, elkerülni: *karve-* circumire, praeterire; *mastatalle-* keverni: *mastate-*. Mindezekben kettős frequentativ van: *t+ll*. || *piäbmotalle-* B., L. *piäbmotalle-* étkezni *piäbme-* táplálni; *pähkastalle-* D. forrónak lenni: L. *pakeste-*; *vuobdastalle-* eladni: *vuobde-*; *vastotalle-* felelni, felelni: *vas-tete-*; *torvotalle-*: *torvo-* bízni. — E fől sorolt példákban a frequ. *ll* mom. *st*-vel van összekapcsolva. — A *-talle* képzőnek a frequ. jelentésen kívül több szón még passivum jelentése is van, mint: *tolvotalle-* vitetni, führen lassen és geführt werden, duci, trahi: *tolvot-* vitetni; *čoutatalle-* megszabadíttatni, liberari: *čoute-* fölzárni, kinyitni; *reivatalle-* vágni, ütni és vágatni, percuti, caedi: *reivete-*; *pälkatalle-* szidatni, corripere: *pälke-* czivakodni, szidni; *kaddatalle-* gyanúsíttatni, gyanúba esni: *kadde-* gyanúsítani, vádolni.

J e g y z e t. Másféle kapcsolatban a *t-t* és *l-t* csak nagy ritkán találjuk; *-ld* képző van ezekben: *kikelde-* fényleni: *kike-*; *tramkelde-* elsötétíteni: *tramke-* schlummern, einnicken, homályosodni; *kolkerde-* (e h. *kolkelde-*) kóborogni, circumvagari: *kolke-* folyni, kóborogni; *čokkolde-* csiklándani: *čokko-* fészülni; *jabmalte-* appoplexia affici: *jabme-*. — *t+l* pedig ezen szóban: *kultele-*, *kuldele-* audire, auscultare, obedire: *kulle-* hallani. — Egy *-k* frequentativ képzőnek is van nyoma a lappban, mely magánosan nincs használatban, hanem csak *t-* vagy *l*-vel összekötve; pl. *nomkete-* tapadni, függni, adhaerere: *nomo-* id., *nomkele-* összeragasztani; *jabmalke-*, *jamalke-* elájulni: *jabme-*; *tojalke-* (*tojalkove-*) laboribus se frangere: *toje-* frangere.

5. -*č* képzővel, melynek continuativ jelentése van, például *vazeče-* sétálni: *vaze-* járni; *vaitače-* flehentlich bitten, anflehen: *vait-* kérni; *čalace-*: *čale-* vésni. — A *č* tisztán frequentativnak tudtommal csak e három szón van meg; szélesebb functiója

inchoativ (l. alább). — A *č* frequ. (continuativ) képzőnek a lpF.-ban *š* az alakja; *čuolaše*- vagdosni: *čuolla*- fejszével vágni; *gaskaše*- rágni: *gaske*- harapni.

6. *-he* képzővel, mely nem egyéb mint a *če*- (*še*)-nek változata, mint *čokkahe*- ülni (v. ö. *čokkete*- leülni); *jalkahe*- heverni, feküdni: caus. *jalkete*- zur erde schlagen; *taissohe*- hóbortoskodni, örvöngni, B.: L. *taiso*-; *snolkahe*- kilátszani vízből vagy a földről: *snolkete*- introspicere, bekukkantani; *kacahe*- függni, lógni: *kacoste*-, *kaco*- fölakasztani; *cegahe*- egyenesen állni: *cegge*- erigere; *vellahe*- feküdni: *vellete*- lefeküdni | *tobdahe*- kezdeni vkit megismerni (inch.): *tobde*- ismerni, megismerni.

7. *-hakše* képzővel, mely kicsinyített cselekvést fejez ki; pl. *tobdahakše*- aliquatenus agnoscere: *tobde*- (*tobdahe*-); *mutahakše*- kissé emlékezni: *mutte*-. | Ide sorozhatjuk ezt is: *vuorahakše*- vkit öregnek vélni v. tartani: (*vuorahe*- nem használt igetötől) *vuoras* öreg. — A lpF.-ban több szón találjuk e képzőt névszóhoz járulva *-šavša* alakban és «vminek tartani, mondani»-féle igéket alkot (v. ö. *vuorahakše*-), pl. *čabbašavša*- szépnek mondani: *čabba*; *fastašavša*- utálatosnak találni v. mondani: *fasta*; *unnašavše*-, *uccašavše*- kicsinyleni: *unna*, *ucca*.

e) Kezdődő cselekvést jelentő igető (verbum inchoativum):

1. *-gote*, Budenznél *gōte*, *gūte*, *kōhte*, *kōte*, Donnernél is *gōte*, *kōte* alakú képzővel, mely minden kéttagú igéhez hozzájárul; pl. *laikogote*- kezdeni ellustulni: *laiko*-; *jelegote*- fölébredni: *jele*- élni; *abrogote*:- *abro*- esni, pluere; *hājogote*:- *hājo*- elszegénykedni; *ňomogote*:- *ňomo*- tapadni; *ňologote*:- *ňolo*- nyalni | *puolegote*:- *puolle*- égni; *vazzegote*-, *vazzigute*:- *vazze* járni; *mannegote*-, *mannekōhte*:- *manne*- menni; *jorragute*:- *jorre*- forogni, körüljárni, esni, elesni; *podňagute*:- *podňe*- csavarni; *tahkakote*:- *tahke*- tenni, B. — *stōkagote*:- *stōke*- játszani; *šollagote*:- *šolle*- fecsegni, csicseregni; *joksekote*:- *jokse*- érni, utólélni, D.

2. *-je* képzővel, mely előtt a tö vég *e*-je *a*-ra változik; péld. *ňoloje*:- *ňolo*-; *jellaje*- föléledni: *jele*- élni; *puocaje*- megbetegedni: *puoce*- betegnek lenni; *mannaje*- elindulni, incipere iter facere: *manne*-; *pallaje*- megijedni: *palle*- félni; *muttaje*- emlékezni: *mutte*-; *jottaje*:- *jotte*- költözni, előrehaladni; *puolaje*:- *puole*- égni; *kocaje*- fölébredni: *koce*- ébren lenni, virrasztani;

kaddaje-: *kadde-* gyanúsítani; *odaje-* elaludni: *ode-* aludni; *hapse-*: *hapse-*; *vuojaje-*: *vuoj-* fahren; *orroje-* megszűnni: *orromanere*; *kullaje-*: *kulle* | *kähteje-*: *kähte-* szemmel tartani, őrizni, B. — A lpF.-ban *a je* inch. képző már egészen eltűnt és csak a tövégző *e*-nek *a*-ra változása mutatja nyomát: *gocca-* ébredni: *gocce-* ébren lenni; *oaðða-* elszunnyadni: *oaððe-* alunni; *älla-* éledni: *älle-* élni; *buolla-* gyulladni: *buölle-* égni stb.

3. *-če* képzővel, mely előtt az igető vég *e*-je szintén *a*-ra változik. A *če* csak háromtagú, már továbbképzett igetőkhez járulhat, ellenben a *-gote* és *-je* többnyire csak kéttagúhoz. A négytagú igetőhöz csak *-göte* járul, de ez ritkán történik (*ajatallegote-*: *ajatalle-* meggondolni); pl. *katotače-* elvinni kezdeni: *katote-*; *luitatače-*: *luitate-* leszállni; *nakkahače-*: *nakkahe-* erőben fölülmúlni; *pakkatače-*: *pakkate-* büntetni, oktatni; *pate-rače-*: *patere-* futni, szökni; *koikotače-*; *koikote-* száradni, aszni; *keppanače-*: *keppane-* könnyebbülni; *härvotače-*: *härvöte-* ékesíteni; *hokkanače-*: *hokkane-* elveszni; *rokkolače-*: *rokkole-* kérni, könyörögni; *šudnetače-*: *šudnete-* teremteni; *čokenače-*: *čokene-* összegyűlni; *vuosetače-*: *vuosete-* mutatni. — Budenznél a *č* előtt hosszú *ā*-t, Ps. szövegben pedig egy pár helyen *č* helyett *čč*-t találunk: *oššotače-*: *oššöte-* vélni, hinni; *čaimetače-*: *čaimete-* nevetni | *viletače-*: *vilete-* pillantani; *käčetače-*: *käčete-* megnézni, megtekinteni Ps. 11; *palletače-*: *palle-* félni; *jasketače-*: *jaskete-* vigasztalni, Ps. 120. — A *č* és *gote* összetétele van ezen szóban: *rokkolačgote-* kezdeni kérni (v. ö. *rokkolače-*). — Ezen inch. *č*-nek egy különös mondatbeli szerepét fölemlítettük már az infinitivus tárgyalásánál (l. 15. §.).

4. *-ske* képzővel. Csak ezen szóban találjuk: *jelaske-* föléledni: *jele-* élni.

f) Hirtelen beálló v. egyszeri cselekvést jelentő igető (verbum momentaneum, subitum):

1. *-le* képzővel, mely a cselekvés gyorsan beálltát vagy végbemenését jelenti; pl. *jukkele-* celeriter combibere: *jukke-*; *koikele-* celeriter arescere: *koike-*; *kuocele-* gyorsan futni: *kuoce-*; *jottele-* gyorsan előrehaladni: *jotte-*; *tuorele-* gyorsan, hirtelen húzni, vonni: *tuore-*; *luitele-*: *luite-* (*luiteli su talla* azonnal eleresztette); *kuoulele-* hirtelen tekinteni: *kuoule-*; *čožžole-* föl-

állni: *čoŕŕo-* állni; *podnele-* gyorsan fonni: *podne-*; *joksele-* hirtelen utólrni: *jokse-*; *teutele-* gyorsan megtölteni: *teute-*.

2. *-te* képzővel. Mint mom. képzőt alig egy-két szón találjuk és ezeken perfectiv, intensiv értékű; pl. *sardnote-* verkündigen, ankündigen: *sardno-* mondani; *kaikete-* széttépni (v. ö. *kaikane-*, *kaikele*); *čoŕŕete-* megállni: *čoŕŕo-*, *čoŕŕo-*; *kurgete-* kifolytani (v. ö. mom. *kurgeste-* id.).

3. *-st* rendes momentán, még pedig kicsinyítő értelmű képzővel, mely előtt a háromtagú továbbképzett ige-tők vég *e*-je *a*-ra változik, a kéttagúaké azonban megmarad; pl. *čoŕjeste-* kissé hangzani: *čoŕje-*; *čoŕŕoste-*: *čoŕŕo-* állni; *teteste-*: *tete-* tudni; *tedteste-*: *tedte-* nyomni, lenyomni; *saldeste-*: *salde-* kiválasztani; *vuoidneste-*: *vuoidne-* látni; *piveste-* calere, nem fázni: *pive-*; *passaste-*: *passa-* mosni; *lopteste-*: *lopte-* végezni; *lopposte-*: *loppo-* elveszni; *keseste-*: *kese-* húzni | *jagkeldaste-*: *jagkelde-* levágni; *jaggaraste-*: *jaggare-* eltörni; *nakkelaste*: *nakkele-* üzni, hajtani; *pikotaste-*: *pikote-* kinyilatkoztatni; *piktestaste-*: *pikteste-* ruházni; *potkonaste-*: *potkone-* szétszakadni, szétrepedni; *čokkahaste-*: *čokkahe-* ülni; *vekketaste-*: *vekkete-* segíteni. — Donner szövegében *-iste* alakban találjuk e képzőt: *suddadiste-*, L. *suddetaste-*: *suddade-*, L. *suddete-* olvasztani; *karradiste-*: *karrade-*, L. *karrete-* megkeményíteni. — Az *-st* kettős mom. képző *s + t*.

4. *-se* képzővel, melynél a reflexiv jelentést csak egy hajdan megvolt, de most már elkopott refl. képző hatásából magyarázhatjuk; pl. *rappase-* nyílni (v. ö. *rappene-* id.): *rappe-* nyitni, kinyitni; *počcase-* premi, comprimi: *počeste-* comprimere, exprimere; *pottase-* kifutni (túlságos forrás folytán), kibuggyanni: *pottane-* dagadni, megdagadni; *potkese-* minutatim decidere: *potke-* széttépni, szétszakítani; *puodose-* eldugulni: *puodo-* bedugni, betömni; *leikese-* ömleni, kiömleni: *leike-* önteni, kiönteni; *kaikase-* (*kaikane-* id.) scindi, disrumpi, celeriter disrumpi: *kaikete-* széttépni; *pakkase-* föl- v. kiszakadni, runcari, evelli: *pakke-* runcare, vellere; *vüddase-* származni, eredni; *valkese-* inogni, ingadozni: *valkete-* elmenni, szétmenni, szétszóródni (rénnyájrról mondják); *turose-* javulni: *turo-* javítani. — Ugyanezen *s* mom. képző részint caus., részint frequ. *tt*-vel kapcsolatban van meg a következő igékben is: *vuoidne atte-* egymást látni;

čokkesadde- (*čokkenadde* id.) együtt leülni; *tetesatte*- tudni vmi-ről: *tete*-. — A reflexiv képzésnél fölsorolt *-ose* igék szintén ide tartoznak. A *ceggose*-, *saggose*-, *nuolose*- igealakok azt bizonyítják, hogy mind e most fölsorolt *-se* képzős igéknél is volt még a *-se* előtt egy képző, mely nekik refl. jelentést adott; ez pedig, mint a föntebbi példák bizonyítják, nem más, mint a refl. *<o* képző, mely aztán a legtöbb igenél eltűnt.

5. *-ne* képzővel, melynél a refl. jelentés szintén úgy fejlődött hogy a tulajdonképi *<o* refl. képző eltűnt előle. Megmaradt a *<o* képző még ma is e szóban *potkone*- (így is: *potkane*-, *potkene*-) szétszakadni, szétrepedni: *potke*-. További példák: *suorgane*- megijedni: caus. *suorgate*- ijesztetni; *torrene*- összehuzódni, összezsugorodni: *torre*- nem használt igetötől (caus. *torrete*- üldözni, követni); *tabrane*- adhaerere, odatapadni: caus. *tabrete*- figere, festmachen; *aisane*- égni: *aise*- meggyújtani; *hokkane*- elveszni: *hokkete*- elvesztetni; *ollane*- elvégződni: *olle*- elvégezni (*ollete*-); *halane*- el- v. fölröpülni: *halete*- röpülni; *ceggane*- fölépülni: *cegge*- fölemelni, emelni, erigere; *poddane*- szétszóródni: caus. *poddete*- szétszórni; *ajane*- akadályoztatni: caus. *ajete*- akadályozni (v. ö. a *se* mom. képzőt).

II. Névszótótól igető (verbum denominativum).

a) Valamit-tevést, csinálást, valamivel tevést, bánást, ellátást, valamiül működést jelentő igető:

1. *-te*, *-de* (1pF. *-de*) képzővel; pl. *keleste*- hazudni: *keles* hazugság; *maleste*- étkezni, enni: *mallas* étel; *čuorbmeste*- hageln: *čuorbme* hagel; *piücaste*- izzadni: *piüvas* izzadság; *almoste*- koldulni: *almos* alamizsna; *porjeste*- vitorlázni: *porjes* vitorla; *svaineste*- szolgálni: *svaines* szolgál; *kañalde*- könnyezni: *kadñel* könny; *vañalde*- in obliquum ire: *vañal* obliquus; *karevte*- meg-részedegni: *karev* részeg; *piktaste*- ruházni: *piktas* ruha | *lopete* megbocsátni: *loppe*- bocsánat; *tuolvate*-, *tuolvete* szennyezni: *tuolve* szenny; *naulete*- szegezni: *naule* szeg; *gollete*- aranyozni: *golle* arany; *vaiveste*- szomorítani, busítani: *vaive* baj; *jenate*- hangozni, vocem edere: *jäna* hang: *suddote*- vétkezni: *suddo* véték, bűn; *karvate*- ruházni: *karvo* ruha: *ijete*- éjjelezni, pernoctare: *ija* éjj; *suolate*-, *suolade*- lopni, ellopni: *suola* tolvaj || *nuorete* magát fiatalítani: *nuora* fiatal; *keppete*- könnyíteni:

keppes könnyű; *jalgete*- kiegyenesíteni: *jalge*, *-ge* sík, egyenes; *pakete*- melegíteni: *pakes*; *aktete*- egyesíteni, összekötni: *akta* egy; *lakkete*- közel hozni: *lakk*, *-a* közel; *tabbete*- közelebb hozni v. vinni: *tabbe*- itt; *cadate*- penetrare: *cada* át, keresztül; *nuortete*- éjszak felé menni: *nuorta* éjszak | *raigite* B., L. *raikete*- átlukasztani: *raige*, *raike* lyuk.

2. *i*, *e*, (lpF. *i*) képzővel; pl. *palki*- B. bérelni, L. *palke*:- *palka* bér, díj | *monne*- (lpF. *monni*-) tojást szedni: *monne* tojás; *čole*- (lpF. *čolli*-) exenterare, das eingeweide herausnehmen: *čole* darm; *naule*- (lpF. *navli*-) szégezni: *naule*; *lavke*- (lpF. *lavkki*-) gradum facere, gradi: *lavke* lépés; *laire*- agyaggal bekenni: *laire*- agyag; *fatme*- ölelni: *fatme*- öl; *hapse*- szagolni: *haps* szag; *puoce*- aegrotare: *puoca*-, *-ce* beteg; *tabme*- enyvezni: *tabme* enyv; *jaure*- halászni: *jaure* tó; *skoge*- vadászni: *skog* erdő || *fasto*- bőjtölteni: *fasto* bőjt; *laulo*- dalolni: *laul* dal; *maino*- dicsérni: *maino* dicséret; *puodo*- dämnen, aufhalten: *puodo* operculum; *sogño*- (*sogñote*-) leányt kérni: *sogño* leánykérés; *svasko*- ostorozni: *svasko* ostor; *toro*- harezolni, küzdeni: *toro* pugna. — Az *i*, mely a most felsorolt szavakban elveszett, meg van még a következő denom. képzésű igékben is: *ijaitove*- esteledni, éjjeledni (így is: *ijatove*-): *ija*; *rakkaitove*- öregedni: *rakke* öreg, élemedett; *čappaitüve*- D. feketedni: *čappes* fekete; *vistaitove*- mohosodni (a rén- v. izlandi mohról mondják, midőn nő): *viste*- rénmoh (v. ö. *-ite*).

3. *-ite* (*i*+*te*, lpF. *-ide*, *ede*) képzővel; pl. *čacite*- wasserartig schmecken (ellenben: *čace*-, *cacete*- vízzel kiöblinteni): *čace* víz; *čoskite*- frigidum esse: *čoskes* hideg; *ňuoskite*- nyers ízűnek lenni: *ňuoska*, *ňuoskes* nyers, főtlen; *cibžite*- keserű ízűnek lenni: *cibža*, *cibžes* keserű, izetlen; *čuoudite*- bakként büzleni: *čuoud*, *čuoudes* bakszagú; *pakčite*- fájni: *pakčes* fájós; *sagñite*- viszketni: *sagñas* viszketés, kosz; *ňalgite*-, *ňalgete*- ízleni, grato esse sapore: *ňalge* izletes, édes. — Mind ezekben ugyanazon képzés mutatkozik mint a fentebb 1. alatt, || után tárgyalt vmivé tevést jelentő denom. igéknél.

4. *-o* képzővel; pl. *laipo*- kenyeret sütni: *laipe* kenyér; *sardno*- beszélni, mondani: *sardne* beszéd; *gardo*- bekeríteni: *garde* kerítés; *kaggo*- szolgálni: *kagge* szolgál; *kuosso*- vendégül lenni: *kuosse* vendég; *noito*- varázsolni: *noite* varázsló; *lipšo*-

legyezni: *lipše* legyező; *cekko-* bevágni, rovasolni: *cekke*, *cekka* rovás; *abro-* pluere: *abre* eső. — Az *-o* képző jelentése a vmivel ellátódás, a vmivé válásává is módosult, mint *suorgo-* (v. ö. *suorgete-* id.) ágazni: *suorge* ág; *hapso-* bűzleni: *haps* bűz, szag; *nelgo-* éhezni: *nelge* éhség; *nirbmo-* odio capi, irasci: *nirbme* gyűlölet, irigység; *jägño-* glacie obduci: *jägña* jég; *čoiwo-* teherbe esni: *čoiwe* has; *kuopo-* mucere, penészleni: *kuop* penész || *čosko-* hidegülni, hűlni: *čoskes*; *laiko-* ellustulni: *laike*, *-s* lusta; *likko-* sántítani: *likkes* sánta; *jalgo-* egyenesedni: *jalg*, *-es* egyenes, sík; *hājō-* megszegénykedni: *hāješ*, *hājo* szegény; *jorbo-* gömbölyödni: *jorba*, *jorbes* gömbölyű; *viso-* bölcsesé lenni: *vises* bölcs.

5. *-ohe*, *-he* képzővel, pl. *kaggohe-* szolgálni (v. ö. *kaggo-*): *kagge*; *radohe-* tanácskozni: *rade* tanács; *tuojohe-* dolgozni: *tuoje* mesterség, dolog || *vidnohe-* dolgozni, foglalkozni: *vidno* foglalkozás, munka; *kedkahe-* megkövezni: *kedke* kő; *šilahe-* izzani: *šila* parázs; *staurahe-* czövekként állni: *staura* fustis; *avohe-* örülni: *avo* öröm; *visahe-* oktatni: *vises* bölcs. — Ugyane képzővel készülnek a vminek tartást, vélelést jelentő igék is, mint: *ucahe-* kicsinynek tartani, kicsinyleni: *uce*, *ucca* kicsiny; *autohe-* csodállni: *aute* csoda; *nuokahe-* eléglenni: *nuoka* elég; *ädnahe-* sokallani: *ädna* sok; *vuokahe-* helyeselni: *vuokas* illő, helyes; *vastahc-* utálni vmit, borzadni vmtől: *vaste*, *-s* csunya; *kukkahe-* hosszallani: *kukke* hosszú; *arahe-* koránlani, nimis maturum aestimare: *ara* koránvaló, érett. — A *-he-t* a lpF.-ban *-še* alakban találjuk meg.

6. *-se* képzővel, melyben úgy látszik a *-he*-nek ered. alakja maradt fönn, pl. *avose-* (v. ö. *avohe-*) örülni: *avo* öröm; *ulkose-* sich äussern: *ulko* külső, das äussere.

7. *-ste* képzővel, pl. *suovaste-* füstölni, fumigare: *suova* füst; *palaste-* söpörni: *pal* seprő; *nädaste-* szükségelni: *näda* szükség, szorultság; *pastaste-* fogóval megragadni: *past*, *-a* forceps; *fatmeste-* (v. ö. *fatme-*) ölelni: *fatme* öl; *lemaste-* szűken élni, victu tenui uti: *lema* leves; *vuoigñastc-*, *vuoigñeste-* lélekzeni: *vuoigenes* lélek; *lapposte-* mohot szedni: *lappo* moh; *oddoste-* újítani: *oddo* új; *nannoste-* erősíteni: *nanna*, *nannok* erős; *cekkeste-* rovasolni: *cekke*, *-kka*; *čälgeste-* földeríteni, magyarázni: *čälg*, *-es* világos, tiszta; *sobbeste-* bottal járni: *sobbe* bot; *vaivaste-* aggódni, félni: *vaive* baj; *nuorteste-* éjszaki nyelven beszélni; *nuort*, *-a*

éjszak; *lulleste*- kelet felé költözni: *lulle* kelet. — A *-ste* frequ. továbbképzéssel (*-stalle*) is használatos «*aliquem agere* v. *simulare*»-féle jelentéssel; pl. *saigastalle*- fősvénykedni: *saige* fősvény; *stuorastalle* kevélykedni (mintegy: nagyolkodni): *stuora* nagy; *manastalle*- félénknek lenni: *mana* gyermek.

Jegyzet. Az eddig tárgyalt denominatív képzők legnagyobb részére nézve v. ö. Budenznek «Denominatív igék az ugor nyelvekben» című értekezését. NyK. X, 17—25. l.

b) Valamivé válást jelentő igető:

1. *-ne* képzővel melléknévi alapszótól, melynek vég *e*-je *a*-ra változik, mint *ädnane*- szaporodni: *ädna* sok; *ucane*- minui: *uce*, *-s*; *keppane*- könnyebbedni, kevesbedni: *keppe*, *-s* könnyű; *nuorane*- fiatalodni: *nuor*, *-a* fiatal; *kaljane*- kiszélesülni, kitágulni: *kaljes*, *kaljok* széles, bő, tág; *pakane*-, *pakene*- calefieri: *pakes*, *pakas* meleg; *toššane*- enyészni, semmisülni: *tošše*, *-s* üres; *häjane*-, *häjone*- szegénynyé lenni: *häjes*, *häjo* szegény; *arane*- maturius venire, citius incidere: *ara* koránvaló, érett; *autane*- progredi: *aute* elő; *pajjane*- fölkelni, fölemelkedni: *paije* felső, supernus; *lakkane*- közeledni: *lakka* közel; *allane*- fölebb, magasabbra menni: *alla*, *ale* magas; *tabbane*- közeledni: *tabbe* itt.

2. *-move*, *-mue* képzővel, melyben az *-ove*, *-ue* reflexiv, az *m* pedig a *ne* ered. alakjának tetszik; pl. *vuorasmove*, *-mue* (v. ö. *vuorastove*- id.) öregedni: *vuoras* öreg; *arvosmue*- fölvidülni: *arvos* jucundus, laetus; *porasmove*- növekedni, öregbedni (gyermekéről): *pores* öreg (csekélyebb fokú öregséget fejez ki mint *vuoras*); *varrasmove*- fölüdülni, föllábadni, megégészségesedni: *varres* egészséges, fris; *keppasmove*- megkönnyebbülni, convalescere: *keppes* könnyű | *tobdasmove*- ismeretessé lenni: *tobdos* ismeretes; *oppasmove*- megismerkedni: *oppes* ismerős, ismeretes. — Az *m*, *n* változásának ugyanilyen refl. továbbképzése van meg az *oddonove*-, *oddanove*- megújulni szóban *odd*, *oddo* új melléknévtől.

Pótlások és javítások.

30. lap, 20. sor: *arodejasi nala* hibásan van a többes-számi alak mellett, mert egyes-számban van.

35. l. Az *alde* refl. névmásnak említést érdemel a következő,

csak egyszer, önállóan előforduló alakja: *alden*, hol az *n* inessivusi (locativ) rag: *jutte suste ja su čada ja alden läk kaik omek* mert ő tőle és ő általa és ő bönne vannak minden dolgok E. 98 [Sz. Pál lev. a róm. XI. 36.].

61. lapon a *b*) pont hiányos. A *-tin* végű gerundium ugyanis Lindahl szótárában is előfordúl a *kullatin* igealakon (*kulle-* igétől), még pedig személyrag nélkül, pl. *mu kullatin hallatomra*; *ačces kullatin atyja hallatára*; *i le puorak tait holet moddasi kullatin* nem jó ezeket mondani sokak hallatára. — Azon kívül a *-tin* nem csak 3., hanem ugyancsak az E. szövegben egyszer még 2. személyű birtokosraggal ellátva is található, mint: *todn leh adnam puoritat viesotinat* te használtad javaidat éltedben E. 102. [Luk. XVI. 25.].

62. lapon a *c*) ponthoz: Lindahl szótárában a *-titen* gerundiumnak *-teten* változatát (illetőleg eredetibb alakját) találjuk a *vaze-* járni, menni igének ezen gerundiumi alakján: *vazeteten in eundo*, járás, menés közben.

Lönnrotnak «Ueber den Enare-lappischen Dialect» című dolgozata nem jelent meg önállóan, hanem a finn tudós társaságnak «Acta Soc. Scient. Fenn.» című kiadványában IV. k. 133—279. l. — Ugyanezen «Acta»-ban jelent meg az Enare-lappról: A. Andelin: «Anteckningar i Lappska språkets grammatik» (1858. Acta V, 343—437.) és «Enare-lappske språkprof med ord-register» (1861. Acta VI, 385—508.).

HALÁSZ IGNÁCZ.

SVÉD-LAPP OLVASMÁNYOK.

Olyan svéd-lapp olvasmány, melyhez a nagy közönség is könnyen hozzáférhet, alig van más, mint az a néhány lap, melyet Budenz közölt a Nyelvt. Közl. XII. kötetben (164—184. l.) és az a csekély számú lpS. nyelven irt költemény, mely Donnernek «Lieder der Lappen» művében látott napvilágot. Az itt közlött szövegeknek egy részt az a céljuk, hogy a hozzáférhető olvasmányok kis számát gyarapítsák, más részt pedig, hogy a nyelvtanban foglalt szabályoknak alkalmas bemutatásául szolgáljanak. — Mint-hogy kezdőknek legkönnyebb gyakorlat a mesék egyszerű nyelve, Budenz szövegéből is vettem föl vagy négyet, köztük hármat magyar fordítással. Ugyancsak fordítással láttam el a Donner gyűjteményéből vett és csak nagy nehezen érthető 5. és 6. számú, valamint egy zsoltáros könyvből kiszemelt 20. és 21. számú verses olvasmányokat is! A 9—12. számú szövegeket, melyeket különösen a többes-szám és a dualis feltüntetésére szemeltem ki, össze lehet vetni az Uj-Testamentom megfelelő helyeivel.

A szótárban csak az olvasmányokban előforduló szók vannak meg, kivéve a névmásokat, a számneveket, a viszonzszókat, továbbá a határozó- és kötőszókat, melyek a nyelvtanban rendszeresen össze voltak állítva és melyeknek tudása nélkül olvasáshoz fogni alig lehet. Az 5—8. számú szövegekhez való szókat, mint-hogy hangalakjuk és sokszor jelentésük is nagyon eltér a rendes lpS. szókétől, külön pótlékban állítottam össze, melléjük téve a Lindahl szótárában található szóalakot is. E szók magyarázatánál első sorban Donner fordítása szerint indultam és csak ott, a hol sem Donnernél, sem Lindahlnál nem találtam fölvilágosítást, tettem oda csak úgy találomra az illető lapp szó mellé a mondatból kiokoskodható jelentését (?) jel mellett.

Végül összehasonlítás kedvéért és a négy lapp nyelvjárás hangalak- és szókinszbeli eltérésének föltüntetése az Uj-Testamentom egy helyének fordítását is czélszerűnek láttam függelék-képen az olvasmányokhoz csatolni.

A) Népnyelvi szövegek.

I. Budenz közleményéből, Nyelvt. Közl. XII, 164—171. l.

1. *Tē lijen ādna sāmē', juhko' lijen kūllam : pahatahkeje' (veholače') kalken pōhtet sijen hohketemen tēt. tē sije karvetačen ādna kedkit akten vāren nalla. tē ku sije čohketijen ollast, tē kūllajen taite skiülmit. tē akte olbma manni (vuelgi) tai veholače koik. tē kalken ta' veholače' tobbelet tab olmab, men tē vasteti tat olbma (olmai) : jus mu pajabehte viesot, tē kalkab tijeb ohpetet ānabi almači koik. tē sije pajen sū viesot. tē sodn vazzigōti tan vāren koik ja vazžen pajas tan vāren met. ku pōhten sije kaska laidoi tan vārin, tē ta' ādna' sāmē' jollartahteleyen taite ādna k'edkite tan vāren met vuoles, tai veholači hohketemen tēt, tassa ko hohketejen kaihkkit. ja tē kolbma (taiste pahatahkejist) pahterejen ruvva autest. tē lejen mannemen tassa ko kaunatejen ānabi skiülmi kuim. tē sardnotijen siji abmase sije mannet tohko, tē sije hohketuvvē'. tē sije alvetijen (sorganijen) tan sagga ja jorgetijen vist merraje.*

Hát voltak sok lapp emberek, a kik hallották volt : gonosztevők (ellenségek) akartak jönni az ő elvesztésük végett. Ekkor egy hegyre sok köveket kezdtek készíteni. A mint egészen [mind] leültek, meghallották (tkp. kezdték hallani) azokat a gazembereket. Hát egy ember ment (elindult) az ellenségekhez. Az ellenségek meg akarták azon embert fogni, de ekkor megszólította az ember [őket] : ha engemet élni hagytok, hát el foglak titeket igazítani több emberekhez. Hát hagyták őt élni. Ekkor kezdett menni azon hegyhez és fölfelé mentek a hegy mentében. Midőn ezen hegynék közép útjára jöttek, azok a sok lapp emberek legördítették azokat a sok köveket a hegy mentében az ellenségek elvesztése végett, míg mind megölték. És ekkor hárman (azon gonosztevőkből) gyorsan elszaladtak. Hát mentek [voltak menőben], míg találkoztak a többi gazemberekkel. Ekkor mondták

nekik, hogy oda ne menjenek, [mert] megöletnek. Ezen nagyon megijedtek és megint visszatértek a tengerhez.

2. *Tē li sōmes pālen akt olbma, juhko li mehceb važžemen ja lud-dite vuohčemen. tē sodne čajani ja ičči tist sodne heibmai kauna, ko šadži seudhiet (šeudhiet, v. ijja). tē sodn pōti vist ičas loddī (keinon nalla). tē sodn vuini, ahte sōmes lē vazam su mañgesne. tē sodn sor-genī, ku sodn i ville heibmai kaune. tē sodn uššotāči ača tollob pollajahtet. tē sodn ičas karvob nuoli ja pieji tab tollon pāldi. ja tē sodn ičči tuosta tollon paldesne vāllahet, ainat sodn važesti tollon pigñoles ja vuerdi tassa ku tat pōhta, juhko lēi sū mañgesne važžemen. tē tat pōhti ja tē vueči pirsoin tan karvoi, juhko lē tollon pal-desne. tē vāži tate ruehčeje olbma ja uššoti, ahte sodn lē hohketam tab vāllaheje olmab; i lam līkan tat almač, ainat tat karvo, māb tat čajanem olbma lē piejem tollon pāldi. tē āska tat olbma vueči pirsoin tab pahatahkojeb. tē vist sodn leggasti tan tollon paldesne tāsa ku peive šadži; tē āskan manni ičas heibmai.*

Hát volt valamikor egy ember, a ki az erdőben járt (volt az erdőt járóban) és madarakat lőtt. Hát eltévedt és nem talált többé haza, a mint sötétség (éjjel) lett. Aztán ismét a maga nyomára (útjára) jött. Akkor látta, hogy valaki utána ment. Megijedt, a mint nem talált többé haza. Hát [úgy] vélekedett (kezdetten vélte), hogy tüzet gyújt. A [maga] ruháját levetette és a tűz mellé tette. Nem mert a tűz mellett feküdni, hanem egy kicsit félre ment a tüztől és várta, míg az jön, a ki ő utána ment (menőben volt). Hát ez jött és a puskával azon ruhára lőtt, a mely a tűz mellett van. Aztán ment a lövő ember és gondolta, hogy megölte a fekvő embert. Pedig nem az ember volt, hanem a ruha, melyet az eltévedt ember a tűz mellé tett. Akkor aztán az az ember a puskával meglötte a gonosztevőt. Aztán ismét leheveredett a tűz mellett, míg nap (nappal) lett. Akkor végre haza (maga hazájába) ment.

3. *Tē li sōmes olbma ja ahka, ja kolbma māna' lejen sōnesne. tē sōmes pālen soi kalkiken kuilide peudet. tē sōnoj vāldiken fārosne porrasumus pardneb, ja kuikte lāpiken kōten sisne; tollon ai lāhpi-ken kōten sīsa, kukte tā' kuikte māna' kalkiken pivvat. tē ku soi lei-*

kan kuilide peutam, tē sūgiken vist heibmi. tē vuinigen ahte kohte li puöllemen. tē tat olbma viägi spaihtemust māti, ja čohketi tai puöllem mānai täktite (rubmahit). tē tat porrasumus pardne pūti ja sardnoi: „čičam varresti jaurai“, — ja tē tat olbma varresti tohko sū tolvot, abma sodn hohkanet (ičebs hohkatet). naute ko sodn joksi sū, tē sodn tobbeli sū ja jorgeli roptot jaurest.

Hát volt egy (valamely) ember meg egy asszony és három gyermekük volt (tkp. volt bennük). Hát egyszer ketten halat (halakat) akartak fogni. Társaságukba (társaságban) vették a legöregebb fiut, kettőt meg a házban hagytak; tüzet is hagytak a házban, hogy a két gyermek ne fázzék (tkp. fogott nem fázni v. melegen lenni). Hát a mint halat fogtak, ismét haza eveztek. Ekkor látták, hogy a ház égett. Hát az ember szaladt, a mily gyorsan (tkp. leggyorsabban) csak bírt és összeszedte az elégett gyermekeknek csontjait (testeit). Ekkor a legöregebbik fiú jött és mondta: anyám a tóhoz szaladt, — és hát az ember oda szaladt őt követni, hogy el ne vesszen (meg ne ölje magát). A mint utolérte, megfogta és visszafordította a tótól.

4. Jetanasen hægga.

Tē lei pōres ahkasne kalles (olbma), kuhti lei čiča jāpe torrom jetanasin, ku jetanes ohci koddet tan pōres ahkan podnab (kalleb), vai sodn kalka ožžot valdet tab pōres ahkab ičasne ahkan. ku čiča jāpe (jāke) ollanam lien, tē āska puokteti koddet tab pōres olmab. mutto tē lei tan pōres ahkasne ja tan pōres kallasne (olmasne) akt pardne, kuhti ai ohci (ohceti) jetanaseb koddet, vai ožžo haddotet (makset haddoin v. vostallostet) tan tēt ku jetanes lei koddam aldas ahčeb, vai kalki ožžot valdet aldas čičeb ičasne ahkan.

Ja tat pardne (alke) jetti ičas čičai: „tieta' todn, kusne jetanasen hægga lē, ku mon ib mahte koddet sū? todn kalka' kačatet jetanaseb, kusne sū hægga lē“. tē kačati čiče jetanaseb: „kusne lē, jetanes, tū hægga!“ tē vasteti jetanes: „manne (man-tēt) todn kahčata' tan pīra!“ te vasteti pōres ahka jetanaseb: „jus mon nietastuvab, tē mon ožžob torvostallet tū hægga!“ — Tē sardnoi jetanes hægga pīra ja jetti: puölleje mieran tuokkesne lē suolo, ja tan suolosne lē todno, ja tan todnon sisne lē akta sauca, ja tan saucan sisne lē

vuencis, ja tan voncan sisne lē monne, ja tan monnen sisne lē mū hāgga.“ tē pōhti pōres ahkan pardne čičes koik (lussa) ja jetti: „juoko lē' todn čičēam ošžom kūllet, kusne lē jetanasen hāgga?“ tē vasteti čičē īčas (ēčas) pardnai (alkai): „juo lēb ošžom kūllet, pardnam (alkam)! puolleje mieran tuokkesne, supcesti jetanes, sū hāgga lē; ja suolo lē torven (turven), ja tan suolosne lē todno, ja tan todnon sisne lē sauca, ja tan saucan sisne lē monne, ja tan monnen sisne lē jetanasen hāgga.“ tē jetti pardne čičēasas: „tē mon čovorab (virdeb) palhkit (palhkitet) īčasan teudnarit, kei koim mon mahtab mannet puolleje mieran čada.“ tē sodn palkiti birreb ja seipekeb (gumpeb) ja hāpikēb ja dirvekeb, ja tē sodn manneji (mannaji). īč manni kasko vadnaseb route-loutuken vuollai, ja valdi hāpikēb ja d'rvekeb īčas koik loutuken vuollai, vai ta' kuikte ē' kalke puōllet (puellet), ja birreb ja seipekeb pijajei sūhkat (sūhkamen). tē lē nau atte birre adna ruškis ja čāhpes kuolgīt, ja seipek adna ai vilkes ja čāhpes ja ruškis treplit (flākkait) kuolgaīsne, ku puōlleje mieran čada lē mannam. tē pōhtin tan suolon koik, kusne jetanasen hāgga lei, ja tē važžer pajas suoloi ja pōhtin todnon koik. tē loski birre īčas autes-juelkin (rabmin) todnon bodneb irit, ja tē vañekāti (vulgi) ulkos sauca, ja seipek vañekāti maññesne (mañgesne) ja tobbeli tab saucab čauk ja kaihkoli. tan saucan sist halani vuencis, ja tan voncan maññesne halani hāpik ja kremsi tab ja kaihkoli. tan voncan sisne lei monne, ja tat monne kaččai čācai ja vuojoi (vojoi) bodnai. tē dirvek v'eihkai tan maññesne; ja vuostas aiken vieihkai dirvek monnen maññesne ja kuhkeb katoi, ja ku ičči sodn killa kuhkebu akten aiken orrot čācen vuolesne voiñenapta, tē spohkiti sodn pajas voidnosis čācen nall voiñastemen tēt, ja ku sodn lei voiñastam, tē v'eihki vist mubbadešt ja katoi aīe (ville) kuhkebu ku vuostēs aiken, mutto ičči kauna. tē vist pōti voidnosis čācen nall voiñastemen tēt, ja ku voiñastam lei, tē v'eihki kolmāden aiken ja aīe ville (villie) kuhkebu katoi ku tan kuikten aiken (pālen). te kaunai monneb mieran bodnest, ja pōti pajas čācen nall. tē voidni (voidnaji) pardne, monne lei dirveken nalmesne, ja tē pūekti (pukti) dirvek monneb pardnen koik. ja pardne vūldi tab monneb ja puollajitti tollob tadnak suolusne, ja pijajei tab monneb tolloi puōllemen (puōllejen tolloi). ku puōllegōti, tē sūhkaji roptot tat pardne, ku ošžom lei ulletet tab man-tēt lei mannam. tē pōti sodn tan saijai, kuste sodn lei mannaijam, ja mannai tallak ku kaddai lei pōtam, jetanasen koik, ja voidni: jetanes lei

sammalahkai puöllemen ku monne, mab sodn mieran suolusne pijai-
 jei tolloi. ja pardne važži čičes koik, ja čiče šaddi stuora avoin, ku
 voidni: su pardne lei pōhtam varres roptot; ja ainemust avosi, juhko
 sū pardne lei vidnam ja atte sodn lei oibmatam koddet jetanaseb.
 tat pōres ahka kiti pardnebs ja jetti: „stuorra kihto (kito) tuui,
 mū pardnam, ku todn tē' vidnam jetanasen hāggab.“ ja ku ańe
 tat pōres ahka supceсталlemen lei ēčas pardnai, tē lei ańe vill'e
 unna hāggač jetanasesne, ja jetanes vasteti tan pōres ahkai:
 „āj! manne leččib (leččēb) supceстал tan pahas ahkai mū hāggan
 pīra!“ ja tē haukesti jetanes šilait ja kūnait ēčas sīsa, ja tē pueli
 jetanasen ńalmen kuebme ja habkai (habkatuvvi), ja te nohki sū
 rubmaha tollost, tat mi mahti puöllet, ja tē jamkai (v. jaksai) tolla,
 ja nohki sū hāgga akten tollin.

II. Donner közleményeiből.

5. Päiven pārne'.

Jahta lei jāhtam, sāga lī piēggam:
tārcelen ńuoratam nasten,
allelen päiven ja mānun,
silpa kolle juova ārek,
āren kedge, aija kedge;
kolle kūla, silpa šila,
māra-kaise' kovvaiđes kähče',
pāivesa', mānusa', naste'
kāka', kilte', mūtoses moije'.

A hir monda, a monda fujta:
 az éjszakesillag ¹⁾ mögött,
 a naptól és holdtól nyugotra
 ezüst, arany köhatárok [vannak],
 tűzhelykő, hálósülyesztő kő;
 arany fénylik, ezüst ragyog,
 tengeri sziklák képeiket nézik;
 napocskák, holdaeskák, csillagok
 fénylenek, villognak, arczukra
 nevetnek.

Päiven pārne laivems luotā
oivamus olmaiđes valtā.
Piēggapa porjosit possuht,
Jahnapa vađnasam vuojet,

pāru' podiūt pātertahte',

A nap fia eloldja hajóját,
 legfőbb embereit veszi.
 A szél a vitorlákat fölújja,
 a vizi szellem (Jahna) a hajót
 hajtja,
 a habok a férfiakat [előre] hajt-
 ják,

¹⁾ Tkp. leszégezett csillag.

skerruska mellasem mǎču,

*lūlat laivem lafferdattā
meddelen mǎnun, meddelen*

päiven paitejen skerrun.

*Šaḍḍai mǎnu, šaḍḍai päive
nuórta-nasten unnekaččain ;
muhtatallā stuorap päivin,*

*čuókusašin jáča lājin,
ruósahahtā, čalmetahtā.*

*Jāpit pīra jaukašien,
tē tē vīmak mannjučāsi
jehtanan rābdā rapasi,
čalmai šaimahi allehahti.*

*Neita nūora jehtanasen,
čalmetes aijan aine körīj,
svaiterin piktasit pessā,
čolkusahtā, čāpmačahatā,
nōruhtā korkuhtā korčēms,
nābbudallā čābbudallā,
nāmmosītis nālkutallā,
vūōinumītis vīlutallā,*

čuōūgīḍis ceggesti parnai :

„kustis pōtahk ? kǎnnes ohcahk ?

tuonen tālun, Päive-parnač ?

ahčasamma jūkamussain,

allasamma nāmmamussain,

velljaiḍamma vaiven tuōlgīn,

mākaitam mallasen ārīn ?“

Päiven pārne :

„Sārakkam sārī ahčastam

šūōpis sūonait, faggai famuit

a kormánykules a kormányt for-
gatja,

a keleti szél a hajót röpíti
nem érintve a holdat, nem
érintve

a napnak fénylő korongját.

Lett a hold, lett a nap
kicsiny mint az éjszakesillag ;
[ez] nagyobbra változik a nap-
nál,

más féle fényességüvé,
pirosan fénylik (piroslik), vakít.
Évekig ¹⁾ körül hajóztak,
hát, hát végre, utoljára
az óriásnak partja megnyilt,
a szemek látásához ²⁾ emelkedett.
Az óriás fiatal leánya,
a vak aggnak egyetlen varrója,
fáklyánál ruhákat mos,
csapkodja, veregeti
öblögeti, kifacsarja.

Szárogatja ³⁾, fehéríti ⁴⁾,

emlőit édesíti,

pillantásait gyorsan veti ⁵⁾,

tekintetét ⁶⁾ irányzá a legényre :

«honnan jössz ? kit keressz ?

a halál lakát, nap fia ?

atyámnak italúl,

magamnak nyalánkságúl ⁷⁾

bátyáimnak fáradság jutalmául,

sógoraimnak tűzhely ebédjeül ?»

A nap fia :

Sarakka teremtetett atyámtól

hajlékony idegeket, szerzett erőt,

¹⁾ tkp. éveket. ²⁾ tkp. pillájához. ³⁾ tkp. megtöröli. ⁴⁾ tkp. tisztogatja.
⁵⁾ tkp. gyorsan ránéz. ⁶⁾ tkp. fényét. ⁷⁾ szopni valóúl.

nīdēcēdnest ahčest mastī,

*Uksa-Akkam mēlkin meidai,
leikisti cahkasam mielait.
Ohcom okten oījudeijem,
morrasm mōcūit mielait,
vūōtnin jēlem jāmem kuōimem,
mietalahkīn aḡnqleijem,
vūōsstalakhkīn vūōrgaleijem,
vaimupakčāsīn tuōlgim,
vaiven mūōdīsīn oījadeijem,*

*sālahaisn, jūokuisn nālmebālas-
tallīm,
supmaisinne aimun tēdum,
tuokasēmen puōlvān jotkum.“*

Jehtan neita :

*„Tie tāl varramā' ramčē',
neitan pūōñā' paijanahčē',
miālažam mū moddusien.
Mastādēmen varrastēmen,
mastādēmen vaimuiḡēmen,
vaiveiḡēmen, vūoluiḡēmen,
vierasažan eḡnažen kuōdda!
ahčasāsam pūorrasāsam
šūgačam sāvuiḡam sārnum,*

*kākhelam karrasam kājum
ēḡnasam sādḡui pessi vūōlin.*

*(Jehtan aigū sū porrat ; hal-
peden:)*

*Pōtus pāggan pāive pārnen
šūōpis sūonān sūorma kouka,*

anyámtól, atyámtól összeke-
verte,

Uks-Akkam a tejbe vegyítette,
észt öntött a fejembe.
Keresek esőben megnyugtatót,
haragomhoz fékező ¹⁾ észt,
a szerencsében élet-halál társat,
jó sorsban megtartóztatót,
balsorsban oltalmazót ²⁾,
szívfájdalmakban jutalmazót,
bajban, aggodalmakban meg-
nyugtatót,
halfogásoknál, osztalékoknál ve-
lem szólót,
elragadtatásban öntudatot[adót]
méhében ³⁾ nemzetségnek foly-
tatását».

A jehtan leánya :

«Hát ime vérem pezseg,
a hajadon keble dagad,
gondolataim kerengenek.⁴⁾
Vegyítsük össze vérünket,
vegyítsük össze szívünket,
bajainkat, örömiinket,
idegen anyának gyermeke!
atyámnak, a jónak,
megmondom vágyamat, kíván-
ságaimat,
keserű könnyemet lekiáltom
anyámhoz homok [s] nyirfaké-
reg alatt.

(Az óriás őt megenni szán-
dékozik ; gúnyolódva :)
Jöjjön szélként nap fia
hajlékony idegének ujj kampója ;

¹⁾ tkp. megtörő. ²⁾ tkp. elrejtőt. ³⁾ tkp. kettőnknek ölébe.

*käsačattun kētaitemen,
koppan suorma' soijejeppu',
koppan čūde' čaugeseppu'!*

(*Neitap aija-röndem atnelisti.*)

*Jehtan:
„kallepa karrasa' oitu
päive-pēlen suorma-suona',
päive-pārnen koura-kouka'.”*

*Vuóitas-tuđno súongo-miedain,
tärve-tuđno súongo-sūruin,
obbo-kaža kaskestahkīn.*

*Váhūi tē đāl váolatuovač,
karra sküre kärehtüvač,*

*múorān, kíolen váoja váojā,
vaimui viekā, úpörenahťā.*

*Aija-röndim rapmainis rohtī,
pēvastallā, pahkastallā.*

*Čalmetas čuóugatās āča
čüöžžetahtā, čahketahtā
fālan, čācen haltien, tuóljen*

*nalne, čehčērit čalača,
mālidaskan maštatallā,
kietait kēđi, vatmīt vatmai,*

eumma-čüölmaít čüölmađ.

húzogassuk egymás kezeit,
kinek ujjai hajlékonyabbak,
kinek ujjai erősebbek.

(A leány vas horgot nyuj-
tott oda [az ifjunak]

Az óriás:
«Elég keményel valóban
napfélnék ujjidegei,
nap fiának ujjkampói.»

Egy hordó zsír ¹⁾ leánykérő mé-
zül
egy hordó szurok ²⁾ leánykérő
italúl
egész-patás [=lő] falatokúl. ³⁾

O jaj, hát ím megrészezszik,
a kemény fej megnehezül [meg-
keményedik ?]
fának, halnak zsirja hajtja,
szívhez szalad, megindul (ellá-
gyúl).

A vas horgot markával(?) meg-
ragadta,
nagyon izzad, melege van.

A vak, világtalan atya
odaállítja, odahelyezi [őket]
a bálnának, a víz uralkodójának
bőrére,
a kisujjakat fölkarcolja,
vérüket összekeveri,
a kezeket összefűzi (?), kebleket
kebelhez,
a csók-csomókat összeköti.

¹⁾ tkp. zsír-hordó. ²⁾ tkp. szurok-ho:ló. ³⁾ adatik a nap fiától az óriásnak leánykérő ajándékúl.

<i>Polpīt, polhturit pātertahtā,</i>	Az akadályokat, a gátokat (?) eltávolítja,
<i>kietait čuōppa, čuōlmait suōddā.</i>	a kezeket eloldja ¹⁾ , a csomókat szétvágja.
<i>Hāja-kēpmīt ceggīn, kazīn.</i>	Lakodalmi üstöket állítottak föl, ittak.

6. Piššan Paššan pardne.

<i>Pišša, päivepēlen sītai oive,</i>	Pišša a napfél falvainak feje,
<i>Pašša ījapēlen sītai oive neita,</i>	Pašša az éjszakai falvak fejének leánya,
<i>leikā valdumin vuōrdnusan</i>	a házasságnál esküt esküdtek
<i>vuōrdnum.</i>	
<i>aījataka nalne.</i>	a medvebőrön.
<i>ī kalk mubben elmen šielē čouket</i>	a másik világnak szikrája nem fog fényleni
<i>tañ kute vuōrdnusan toja.</i>	annak, a ki az esküt megszegi.
<i>Tallak stālu olman häggam suo-</i>	Azonnal ellopja egy stālu az
<i>lat,</i>	embernek életét,
<i>āra hautem, āluv valtā.</i>	kincsét, ²⁾ nyáját elveszi.
<i>Nīsun pītkaṃ potkī, pāterā,</i>	Az asszony egy részt ³⁾ kiszakít [a nyájból], elfut,
<i>pāterā arvē vūjōlen.</i>	elfut teherben.
<i>Tobb son pardnem kuōddā.</i>	Ott egy fiút szül
<i>Pardne kačča: „kolle mu ačče?“</i>	A fiu kérdi: «hol az én atyám?»
<i>„ī pardnam tusne l' ačče“.</i>	«nincs neked, fiam, atyád.»
<i>Pardne kārduṭalla:</i>	A fiu ismétli:
<i>„snottun le hurre, koppelen čukče,</i>	«a nyirfajdnak van hímje, a fajdtyúknak van hímje,
<i>fidnalan le riéksak, āldun le</i>	a hófajdnak van hímje, a rénte- hénnek van bikája,
<i>smalden le vībe, pridda le tāvin,</i>	a medvének van hímje, a jávor- szarvasnak van hímje,
<i>ībken mon le keōgist, mūorist</i>	én sem lettem kövektől, fáktól.»
<i>šaddan!“</i>	

¹⁾ tkp. elvágja. ²⁾ tkp. kincses gödrét. ³⁾ tkp. sorozatot.

*Pardne jāpist jāpist šadda,
olmaitūra, mecin važža,
ednebs tälssa : „kutte l' mu ačče?“*

āška vastata :

*„aččat sarvab púokta poššū näl-
mai,*

*tē son ai púokta hankahiste,
sarvab sabbeki nalne kēsa.*

*„ēdnam, ēdnam, sardnu mu aččen
nāmab“.*

*„Aččat púokta vuõrde-vahzejeb,
muoren, mären poššū nälmai“.*

*Kaptebs keäcadi, vuõlgi kerrega
kotai,*

*tasti vuõlga, kielain valta luotui
edneb,*

mūreten, mārten, jorrelen, vieren;

murgestattā, piškastatta,

puokta poššun nälmai,

kotai cānga :

*„ēdnam, ēdnam, takka muñi lai-
peb.“*

*Ēdnes laipeb laipū, passa šilai
nalne.*

*„Ēdnam kiētaint vadde tab lai-
peb,*

ničče ednam vadde tall kiütabt!“

Ēdnes kiütabs kalgī. Pardne

pahka laipin kūtāb tākčast :

„ēdnam, ēdnam, kā le mu ačče?“

A fiu évről évre nő.

Emberkedik, vadászni jár,¹⁾

anyját faggatja : «ki az én
atyám?»

végre felel :

«atyád a rén bikát [elevenen] hoz-
za a hátajtóhoz,

most a rén legelőről is hozza,

a rén bikát hótálpakon húzza.»

«Anyám, anyám, mondd meg
atyámnak nevét.»

«Atyád hozza az erdőjárót²⁾

morogva, ordítva a sátor hátsó
ajtájához.»

Ruháját rávette³⁾, elment a ta-
nács házba,

onnan elmegy, hurokkal meg-
fogja⁴⁾ a pusztaságok anyját

[t. i. nőstyén medvét]

morogva, ordítva, forogva, hen-
teregve ;

hagyja morogni, ordítani (?),

behozza a sátor hátsó ajtájába,

belép a házba :

«anyám, anyám, süss⁵⁾ nekem
kenyeret.»

Anyja kenyeret süt, süti pará-
zson.

«Anyám kezddel add a kenye-
ret,

szoptató⁶⁾ anyám add most ke-
zedet!»

Anyja kezét kinyújtotta. A fiu
a forró kenyérrel a kezét szo-
rítja :

«anyám, anyám, ki az én atyám?»

¹⁾ tkp. erdőben jár. ²⁾ t. i. a medvét. ³⁾ tkp. fölhuzta. ⁴⁾ veszi. ⁵⁾ tkp. csinálj. ⁶⁾ tkp. emlő.

„Pišša Pašša, pardnam“. — „Kobbu sodn?“ —

„Ĉappis āsin kalles sūollet koddī,

valdī ālume, valtī āra hauteb.

Jū leb mon tū vārutam,

ī kalk ĉappis asīt altait,

Baikkala pelīt, kaddīt.“

Olma' lū' ĉožitam kerrega
kōteb,

kietpels nāra, valtu nāra,
jatan josteje lū' ĉogganaddam.

„Ēdnam, ēdnam,
vadde aččan sōte-sobbeb,
kobde aččan sōte-kapteb kalbuin,

varrekāte, krappukāte.“

„Tē mon aktuk pōres pāiven pāk-
kalab,

ī kuttek hāggab morrete,
īke pessī, saddui vuolan vuōrkke.“

Pardne ednabs siunita, kāna,
vuōlga,

ĉappis āsē kēče-kōtai ĉānga,

ĉānga, jätta :

„vazzebet, jüttebet ēĉete sīti
oivai :

tē le nubbe sīta oive

tai sītai oive koiku pōtam.“

«Pišša Pišša, fiam.» — «Hol
van ő?» —

«A fekete halmoknak örege tit-
kon megölte,
elvette nyájunkat, elvette kin-
ceses gödrünket.

Már intettelek tégedet,
ne [menj] a fekete fénylő hal-
mokra,

Baikkala oldalaira, partjaira.»

A férfiak tanácsot tartanak ¹⁾

a segéd²⁾, a sírásó ³⁾

a hirdető összegyűltek.⁴⁾

«Anyám, anyám,
add atyámnak harczi botját,
add atyámnak harczi ruháját
a sisakkal,

gyorsan futó czipőit, kesztyűit.»

«Most én öreg napjaimban egye-
dül mászkálok,

senki sem gondoskodik rólam ⁵⁾
s nem temet el (rejt el) nyirfa-
kéreg s homok alatt.»

A fiu anyját megáldja, megöleli,
elmege,

a fekete halomnak utolsó (vég)
gunyhójába belép,

belép, mondja :

«menjetek, mondjátok a saját
falvaitok fejének :

most a másik falunak feje
ezen falvak fejéhez jött.»

¹⁾ tkp. föllállították a tanácsházat. ²⁾ tkp. az egyik kéz embere. ³⁾ tkp. az elesett embere. ⁴⁾ tkp. a fogadás rugója. ⁵⁾ tkp. életemről.

Hūren orje jučča,
Hūreskuče altagāsait kaska,
Ilmaračča, vāralden aččen oiva-
mus orje,
obluit vuoča, kalgata čāce-kāreb.

Hūre szolgálja dörög,
Hūreskuče villámokat csihol,
Ilmaračča, a világ atyjának leg-
főbb szolgálja,
nyilakat (?) lö, a vizes edényt
kiönti ¹⁾.

Kaggi vazza, aijai sardnu:

„tē le nubbe sīti oive pōtam.“
„Koččubēte nubben sītan oiveb
nubben sītan oiven kuóssai.
Man máotok lē son?“ —
„Kaikaist oiven alleb hartuist,

kalba kopča, pāne', čuone' česke,
sōte-sobbe kiātan, krappuk,
sōte-kapte sūojal,
lē harta', lē takta'.

Keure strōpa, jātan josteje jabma,

kētpels nāra' tū ja sū
teāvan kuōkten pēlen vazze'.
Valtu nāra' karvasin lā'.

„Ceggebet mallasar, obbo tab stai-
nam,

Puōktebet roude sarkkab,
jūoksit, nuolait, saitit, spaggakūt.“

Pardne pōta, kāhča oiveskūreb
caggi kēčīn;
sođđi-kerbma' čadnasin,

A szolga megy, az öregnek
mondja:

«most a másik falvak feje jött.»
Hivjátok a másik falunak fejét
ezen ²⁾ falu fejének vendégeül.
Milyen külsejű ő? —

«Mindenkinél magasabb egy fej-
jel vállaktól [fogva],
a sisak befödi, a fogak, a tekin-
tetek ³⁾ villognak (előtűnnek ?),
a harci bot kezében, a kesztyű,
a harci ruha védi,
vállas, csontos. ⁴⁾

A varázsdob pereg, a hirdető za-
jong,

a te segédjeid és az övéi
a dombnak két oldalán mennek.
A sírásók készen vannak.»

Készítsétek el a lakomát, az
egész réntehént,

hozzátok a vas inget,
az íjjakat, nyilakat, lándsákat,
dárdákat.»

A fiu jó, látja a koponyát az osz-
lopok végein;
vipérák csomóban ⁵⁾,

¹⁾ tkp. kinyújtja. ²⁾ tkp. másik. ³⁾ tkp. szikrák. ⁴⁾ tkp. vannak vállak,
csontok. ⁵⁾ tkp. kötelékben.

- masti māna sūlgait nūolīt tuó-
tutalli.* melyből egy gyermek mérget
kapott a nyilakra.
- Jātab josta, hasta :* A fogadást hirdeti, kihív :
- „*Hastab, hastab ēāce ķēārki !*“ — «Kihivok, kihivok víz színére
(ī mietit). [t. i. viz színén való küzde-
lemre]» — nem felel [senki].
- „*Hastab, hastab ēāce vūōlai !*“ — Hivok, hivok víz alá! — nem
(ī vastet). felel [senki].
- „*Hastab, hastab kiāta-ķēčīt !*“ — Hivok, hivok kézzel való bir-
kózásra ¹⁾
- „*Hastab, hastab faḍmataki !*“ — hivok, hivok birkózásra! ²⁾ —
(ī vastet). nem felel [senki].
-
- „*Aijam, aijam, kām le oive-
skūre ?*“ — Öregapám, öregapám, kié a ko-
ponya? —
- „*Piššan Piššan oiveskūre !*“ — «Pišša Pišša koponyája!» —
- „*Hastab, hastab nūolen nūōn-
nai !*“ — «Hivok, hivok nyílhegyre!» —
- Aija akkunasti vūōča nūolab.* Az öreg az ablakból egy nyilat
lő.
- Ī pastam.* Nem volt éles (azaz: nem ha-
tott keresztül).
- Rohti, časka ķēḍkai vuóstai :* Megragadta, kő ellen üti :
- „*aijam, aijam,*
kusne lē tāt nūola nūosatūrum ?“ «öregapám, öregapám,
hol tompúlt el ez a nyíl?»
- „*Piššan Piššan pānin !*“ «Pišša Pašša fogain!»
- „*Oitu pāne' kūrain.*“ «Valóban a fogak repedéssel
[voltak]!»
- „*Hastab, hastab saite-ķēčai !*“ — «Hivok, hivok kopja hegyre!»
- Rōūča-saiteb juoksin vūōča.* Izzó kopját lő íjjal.
- Spaggakīne spižžasta, valta,*
pastat sōkai, soijoldatta : A lándsával félre üti, veszi,
beleszúrja a nyírfába, meggör-
bíti :
- „*koss tāt tū saite soijolam ?*“ — «hol görbült meg ez a kop-
jád?» —
- „*Piššan Piššan pānin !*“ — «Pišša Pašša fogain.» —

¹⁾ tkp. kéz végekre. ²⁾ tkp. ölelkezésre.

„Hastab, hastab spaggaki spoh-
kui!“

*Juólgǵ-júoksin ikkunasta
sälगतum spaggakeb luóita.*

*Sote - sobbin vuojeje spaggakeb
spohkǵ,*

*valtā, kēðki kaski jostist,
soijaltatta, cuópkǵ, járā:*

„Aijam, aijačis, kuss tāt tu spag-
gaka spohketi?“ —

Piššan Paššan pānin!“ —

„Aha! pīra lē piäjun mosku-
num.“ —

„Kuggus mon täll, aijw, čuöče-
láb,

uksa-raiken vai poššu-raiken?“ —

„ō pōte aijam tábka poššu-raikeb.“

*Aija vakne kiäta pōta,
pardne sote-sobbin tuóstu,
kurhte maddekist roggosta,
ruoude-sárkkan čāngait
raddait tǵǵal, soijoldatta.*

Aija: „pōtebet, pōtebet vehkē,

*tē läpa kuökten sītan oive’ tōja-
laddemen.“*

«Hivok, hivok lándsá küzdelem-
re!»

Lábíjjával az ablakból

mérgezett lándsát bocsát el.

Harczi botjával a röptülő ¹⁾ lánd-
sát félreüti ²⁾,

veszi, a kövek közé taszítja,

meggörbíti, eltöri, kérdezi:

«öregem, öregecském hol törött
el, ez a lándsád?»

«Pissa Pašša fogain!» —

«Ehe! a medve barlangjában
bezárattott.» —

«Merre álljak föl most, unokám,

az ajtó nyíláson vagy a poššu
(belső) nyíláson?»

«oh jöjj, öregem, ezen poššunyi-
láson.»

Az öreg fegyveres kézzel jön,
a fiu a harczi bottal fogadja,
torka gyökereinél megragadja,
a vas ingnek rugóit

széleibe ³⁾ nyomkodja, hajlítja.

az öreg: «jőjjetek, jőjjetek segít-
ségül,

most két falunak fejei küzdenek
[egymással].»

7. Wedde-karin vuolle.

Surgosn’ le mu vaimo, ja leulak le mu vaimo,

jukko erit valdain mu jasketis vuoreb.

Albmai mon vainotab, kusne monno kalkin kaudnotet,

ikka vārald mu kaudnaše surgokes ja vaivems (? vaives).

¹⁾ tkp. hajtó. ²⁾ tkp. elüzi. ³⁾ a mellbe.

Neitab mon valjib, mab mon kerast adneb,
 sodn mu vaimob adnā, man kukkeb leb mon.
 Man kukke le varre pakkas ja häggasne le,
 tie mu vaimo puolla surgosne mængemus aiken.

Loddač laulot avosne su para-peleb ;
 vall', kosse luode erit valda su lakkamusen vänab,
 tie su vaimo puolla surgosne ja vaivesne.

Akt kareb keresvuotest tievas mon tuhi vaddib ;
 ikka aika ja väräld tab leikem le.
 Tat kolka aremust kaik ädnamen mete,
 dauk mængemus nores tu kütai sis.

Falskes vänah leh modde, kuttel leh monnon vänakvuoten
 jallam ;
 tah lijen tall monnon pajelen vidnam,
 ja nan (nau ?) monnon keresvuoten loptam.¹⁾

8. Čuõihkan vüõle.

Nulcudejē nuigūb dihē :

Meiðē ðon kiesien poððom parkā ? —

— Juõigam mon. — Meiðē ðon jēš ? —

Gahpadam mon.

¹⁾ E vers Donnernél több sajtóhibával vagy talán inkább leíráshibával van közölve. Ezeket mind kijavítottam, de mégis számot akarok adni az eredetiben levő helyekről. Don.-nél 2. verssz. 1. sor *mon* helyett *man*, *adneb* h. *udneb*, 4. verssz. 1. sor *vaddib* h. *vaddai*, 3. sor *kolka* h. *kalkah*, 5. verssz. 1. sor *jallam* h. *jallo*-t találunk. A *nan* a szokott *nau* helyett valószínűleg szintén sajtóhiba és így a nyelvtanban is főlöslegesen szerepel.

B) Irodalmi szövegek.

9. Tanka sabbaten ekkeden, kosse uksah lijen tappasah, kusne oppetesolmah lijen čoggom, judari pallon tet, poti Jesus ja čuožžati jurr sijan kaskan ja jätti siji: „rafe lekes tiji.“ Ja kosse tab jättam lei, vuoseti sodn siji kätitas ja sidobs. Te šaddin oppetesolmah avon taste, atte vuoidnin herrab. Tās vitt jätti Jesus siji: „rafe lekes tijain. Nau ko ačče le mu rajam, nau ai mon tijeb rajab.“ Kosse tab lei jättam, possi sodn sijan nala ja jätti siji: „valdet tab ailes vuoi-genaseb: kutita tije suddoit andagas luoitebet, siji andagas luoiteto-veh, ja kutita tait adnetebet, siji ai adnetoveh.“ Valla Thomas, mi namma märki juomičab, akt taiste lokke ja kuektist, i lam sijan kum, kosse Jesus poti. Te jättin tah äča oppetesolmah suñi: „mije vuoid-nime herrab.“ Sodn jätti siji: „jus ib vuoidne nauleraikit alde kätisne, ja cakab ečen suormeš nauleraikit, ja cakab mu kätib alde sidoi, te ib tab jakke.“ Ja kakce peivi tatte mangelt, lijen vast oppetesolmah sisne, ja Thomas sijan kum. Te poti Jesus, kosse uksah lijen tappasah, ja čuožžati sijan kaski ja jätti: „rafe lekes tijain.“ Taste jätti sodn Thomasi: „kalge tek suormešt, ja kăča mu kätait, ja kalge kätibt teke ja cake tab mu sidoi, ja ale kuektastalla, ainat orro jakkoles“. Thomas vasteti ja jätti suñi: „herram ja jubmelam“. Jesus jätti suñi: „jutte vuoidnih mu, Thomas, jakkah todn talle: salogah läh tah, kuteh äh vuoine, ja dauk jakkeh“. Takkai ai Jesus modde äča autoit oppetesolmais vuoidneten, mah tăn kirjai äh le čaletum; valla tăh läh čaletum, ačabet jakket, atte Jesus le Kristus, jubmelen pardne, ja atte tije jakkon čada kalkabet adnet jelemeb alde nammasne. [János ev. 20, 19—31.]

10. Puore väljeh! mon vakotab tijeb ko kuossit ja ammasit, vai kattebetet ožželača ustoist, mah toroh šälon vuoste, ja čabbast totemebet hednigi kaskan, vai tah, kuteh holeh tijan pira nau ko pahatakkeji pir, ličeh vuoidnet tijan puore pargoit, ja rampet jubmeleb, ko ocotem peive pota. Orrot tanteti vaitasah kaikit almači piejetusit, herran tet, lekes konogasi, ko oivamusi, jalla redditi (oiveolmaita), ko taiti, kutteh läh suste piejetovum, pahatakkejiti haddon, valla taiti puoretakkejiti heretusen. Jutte nou le jubmelen situd, atte kalkabetet puore totememin tappet tai orisaki ja jerbmetes almači nálmeh.

Nau ko tah, kuteh läh skalasah, äh kuit, ko tah, kutteh adneh luovesvuoteb pahavuoten kopčesen, ainat ko jubmelen teudnarah. Jeñen adnet kaikit, ecet väljütete, pallet jubmeleb, kudnetet konogaseb. Tije teudnarah, orrote koten oiritete vuollekačah šättokes palloin, i koros taiti valjoit (lojasit), mutto ai taite euolopelakita. Jutte tät le arbmo, jus kuttek vaimon tobdon tet jubmelen auten kierda raiveb, juob ansetek ošžo. Jutte, mi maino le tat, atte slovetallemeb kierdebet aššite tet? ralla jus tije puoreb takkebet ja te kierdebet, tat liko jubmeli. [Sz. Péter I. levele, 2, 11—20.]

11. Tan aiken vazikan kuektes sijast tanka peiven somes laddai, jukko lei kotalokke stadei tuoken Jerusalemešt, nammain Emaus, ja holeikan kaskeska kaik tan pir, mi šaddam lei. Ja šaddei, kosse leikan holemen ja kaččatemen kueibme kueibmestes, lakkani ai Jesus eč ja vazži sonon kum. Valla sonon čalmeh lijen adnelorum, atte soi eikan tobdo su. Te jätti sodn sonnoi: „mah läh tah holoit, juoite adnebeten kaskabten, ko mannebeten, ja nou vajesen vuoidnebeten?“ Te vasteti mubbe sonost, juon namma lei Kleofas, ja jätti suñi: „leh kus todn aktok ammasi kaskan Jerusalemesne, ja ih tete, mi tobben šaddam le tai peivi?“ Ja sodn jätti siji: „mi?“ Soi vastetikan: „Jesusen pira Nazaretest, jukko lei profeta, famokes pakoisne ja pargoisne jubmelen ja almogen auten; ja kokte tah oivemus prästah ja mijan oivemusah paijelvaddin su jabmemen duobmoi ja krussinauletin sū; ralla mije toivoime, atte sodn lei tat, jukko Israeleb čoutet kalkai; ja likan le udne tat kolmad peive, mangelen ko tat šaddai. Kallekačah mija nisunist läh mai paldam mijeb; jutte kosse aire arret iddierten lijen potam gruoptan koik ja ižžin kauna alde rubmahab, te sije potiñ ja jättin, atte sije ai ängela sämošemeb vuoidnam lijen, kosse ängelah jättin, atte sodn vieso. Ja kallekačah sijast, kuteh mijan kum lijen, vazžin gruoptan koik, ja kaudnin, kokte nisunah lijen jättam, valla su ižžin kauna“. Te jätti sodn sonnoi: „O kai-vasah ja kalšes cainokah (tuomasch caimosne) jakket kaik tab, mah profetah jättam läh! ižži kus Kristus berri tab kierdet, ja nou sisamannat härlogruotasas?“ Ja sodn algi Mosesest ja kaik profetaist, ja čälgesti sonnoi kaik, mi čalogisne su pir lei čaletum. Tane kaskan lakkanikan laddai, kossa leikan mannemen; ja sodn heiveb takkai, (vuoidneti) aire ko sittei autebus vazžet. Valla soi naggikan su ja jät-

tikan: „orro monon ludne, jutte le ekkedučemen ja peive le vasam“. Ja te vazzi sodn sisa orročet sonon ludne. Ja šaddei, kosse lei tälloi čokkahemen sonnoin, valdi sodn laipeb, puorešugnati, toji tab ja vaddi sonnoi. Ja sonon čalmeh rappasorin, kokte tobdažikan su, ja te aipani sodn sonon vuoidnosest. Te soi äskan jättikan kaskebska: i lam kus monon vaimo puolejen monon sisne, kosse sodn holi monnoin käinon naln ja čälgesti monnoi čalogit? Tanka poddačen čuožželikan ja vazžikan ruoptot Jerusalemi, kusne kaudnikan čogganam tait akt ja lokkasit ja tait, kuteh lijen sijain, kuteh jättin: „herra le sadnan paijasčuožželam, jutte le vuoidnom Simonest“; ja soi supcestikan, maite šaddam lei käinon naln ja kokte sodn sonost tobdoi laipen toje-mesne. [Lukács 24, 13—35.].

12. Tan aiken, kosse sije aldanin Jerusalemi, ja potin Betfagei Oljovaren palden, raji Jesus kuekt oppetesolmaites ja jätti sonnoi: vazzen sitai, jukko tonon auten le ja talla kalkebeten kaudnet akt mingeles osnab čanatum ja meseb alde ludne, nuolen tait ja laiden mu lusa. Ja jus kuttek hola tonnoi mabken, te jätten: „herra tarbaha tait ja talla luoit sodn tait. Valla tat le kaik šaddam, ožžus tat ollonet, mi jättetum lei profetan čada, jukko jätta: „sardnot neitai Sioni: „käčä, tu konokies pota tu koik, lojes, čokkaheje akt mingeles osnan nala ja akt pargejen osnan mesen nala“. Oppetesolmah vazžikan erit ja takkaikan nau ko Jesus koččom lei ja puoktikan su lusa osnab ja meseb ja piäjeikan karvoiteska tai nala ja čokkedattikan su tai nala. Ädna almog luobbin karvoites käinon nala; tah äčaseh suoddin tuorgit muorist ja piejin käinon nala. Valla almog, jukko auten vazzi, ja tah, kuttek mangelt čuoroin, čuorvoin ja jättin: „Hosianna Daviden pardnai! puoristsugnadum lekes tat, jukko pota herran nammasn, hosianna allakesne. [Máté. 21, 1—9.].

13. Kristusen pinon ja jabmemen pira, kaiki erangelisti supceсталlemi cagge.

Vuostes pekke.

Maite Kristus, ko lijen aksatallemen alde häggab, takka ja kierda oppotesolmaise ludne Jerusalemesne ja vazzetines urtes-gardeni, varteje jabmem-oibomes autel.

Kosse surotek laipi passe käckani, jätti Jesus oppotesolmaitis: „tije teteбет, atte kuekte peiveh tan mangelen šadda pässač, ia almačen pardne kalka paijelvaddetovet krussinauletovet“. Te čokenien tah oivemus prästah, tah čalogoppasah ja vuorasubmusah almogesne kotai oivemus prästah, kuten namma lei Kaifas ja radotallin tasne, kokte kalkin mattet sluokin tuobbelet ja hokketet Jesuseb, jutte sije pallin almogast. Te sije jättin: „i passe palen, abma stuibme šadda almogen kaskan. Tane kaskan lei.“ satan čagñam Judasen vaimoi, jukko koččotova Iskariot, ja lei akt taiste kuektist lokken nal. Sodn vuolgi tantet ja holei oivemus prästai ja tempelen čuožžoteji kum laken pir, kokte sodn kalkai puoktet su sijan kätaiti ja jätti siji: „maite sitebete muñi vaddet, jus mon tiji paijelvaddab su?“ Kosse sije tab kullin, šaddin sije avon ja toivotin suñi vaddet kolmlukke silba pednikit; ja tatta palest ocai sodn šättes tarbmeb paijelvaddet su siji stuibmen vana. Vuostes suroteki laipei passe-peiven, kuten pässač sauc berri värotovet, potin oppotesolmah Jesusen koik ja jättin suñi: „kusne sitah todn, atte mije kalkabe karvetet tuñi porret pässač sauceb?“ Te sodn raji kuektaseb sijast, Petruseb ja Johanneseb, täin koččomin: „važžoten stadai, ja kosse potebeten tasa sis, kalka somes olma kaudnetet tonoin, juok kuedda čace-kru-seb; torreten su kotai, kosa sodn čagña ja jätten koten oivai: mästar le piejam tuñi jättet: mu aike le aive lakk; kusne le piäbmostallem sal, juosne porročab pässač sauceb ččen oppotesolmai kum? Te sodn kalka tonnoi vuosetet stuora lačatum ja reidetum (saleb) stopob, karveten tasne miji“. Oppotesolmah važžikan erit, potikan stadai ja kauneikan nau ko sodn lei jättam sonoi, ja soi karvetikan pässač sauceb.

Pässač passen autelen, jutte tal Jesus teti, atte su aike li potam ja atte sodn kalkai vuolget väraldest aččen koik, te, jutte sodn lei ecam tait, kuteh alde ečes lijen orrom täne väraldesne, te eci sodn ai sijab kitta nokkomi. Kosse ekked šaddei, poti sodn ja čokketi peudai (buordai) ja tah kuekte ja lokke apostolah suina. Te sodn jätti siji: „mon leb stuora vainoin vainotam porret täb pässač sauceb tija kum, autel ko vaivastovet potab; jutte mon jättab tiji: ib kalke vele taste porret, autel ko ollast šadda jubmelen rikasne“. Nou sodn valdi kalke, kiti ja jätti: „valdet täb ja jukket taste, mubbe mubben mangen; jутten mon jättab tiji, atte mon ib kalka jukkat vinamuoran

šaddost kitt tan peivai, ko mon kalkab jukkat oddaseb jubmelen rikasne“.

Ko ańe lijen peudai čokkahemen, tan ijan, kosse herra Jesus paijelvaddetovoi, valdi sodn laiheb, puorešugnati, toji tab ja vaddi oppotesolmait ja jätti: „valdet ja porret; tāt le mu rubme, jukko tijan autest ulkosvaddetova; tāb takket mu muitolasen“. Nou ai valdi sodn kalkeb pāsšič-sauca-mallasen mangel, kiti ja vaddi siji, jätten: „jukket tāste kaikh; tāt kalk le tat oddo testamenta mu varrasne, jukko tijan ja moddasi autest ulkosuorkotova suddoi andagas luitemi; tāb takket, man taivai ko tije jukkabet, mu muitolasen. Ja sije jukkin tāste kaikh. Kosse tal ekkedesmallas lei šaddam, ja ko pärkel juo lei sisa-cakam Judas Iskarioten, Šimonen pardnen vaimoi, atte sodn kalkai paijelvaddet su, te, ikka Jesus teti, atte ačče lei vaddam kaik su kätaiti ja atte sodn lei ulkosmannam jubmelest ja mannai jubmelen koik, čuožželi sodn likan peulast (mallasest), erit piejei karvoit, valdi akta lineb ja čanei ečes pir; äskan koisti sodn čacit passatem-karai ja algi passatet oppotesolmai juolkit ja sakkartet linin, mab sodn ečes pira čadnam (pirakäselam) lei. Kosse tal sodn poti Simon Petrusen koik, jätti tat suńi: „herra, sitah kus todn passat mu juolkit?“ Jesus vasteti ja jätti suńi: „mab mon takkab, ih todn talle tajete, valla tāt kečest kalkah todn tab ožžot tetet“. Te jätti Petrus suńi: „ih kalka todn kossek passatet mu juolkit“. Valla Jesus vasteti suńi: „jus ib passate tu, te ih mabken oseb muinane“. Simon Petrus jätti tantet suńi: „herra, i koros juolkitan, mutto ai kätaitan ja oivam“. Man nala Jesus jätti suńi: „tasa, jukko juo rainesen passatum le, le nuokes, atte sodn passata juolkit ja te le sodn obbolakai raines. Talle lepet tije raineseh, dauk epet le kaikh“. Jutte sodn teti, kutte tat lei, jukko su paijelvaddet kalkai, jätti sodn: „tije epet le rainaseh kaikh“.

Kosse sodn talle lei passatam sijan juolkit, valdi sodn karvoites nalas, čokkei vast peudai ja jätti siji: „mah kus tobdebet, mab mon tiji takkam leb? Tije koččobet mu mästaren ja herran, ja tije jättebet rekto, jutte mon leb ai nou. Jus talle mon, jukko leb herra ja mästar, leb passatam tijan juolkit, berribet tije ai passatet kueime kueimitete juolkit. Jutte mon leb vaddam tiji puoikaldakab, atte nau ko mon leb takkam tiji, berribet ai tije takkat. Sadnan, sadnan jättab tiji: teudnar i le oivab herrastas, iken rajetum buda-kueddeje stuorabu suste, jukko tab rajam le. Jus tije tab tetebet, lepet tije salogah, jus

tab takkebet. Ib hola tija kaikei pir, jutte tetab, kutit mon leb saldem, ja tat verti ollanet, mi čaletum le: tat jukko porrai laipeb muin, sodn tälmoi mu juolkes vuolen. Talle jättab tiji tab, autelen ko šadda, vai, kosse šaddam le, jakkalite, atte mon leb tat. Sadnan, sadnan jättab tiji: jus kuttek tuostota tab, kuteb mon rajab, sodn tuostota mu, ja tat, jukko tuostota mu, sodn tuostota su, jukko mu rajam le“. Kosse Jesus táb jättam lei, vaivastovei sodn vaimosnes, vittenasti ja jätti: „sadan, sadnan jättab mon tiji, atte akt tijast kalka mu paijelvaddet“.

Te käčän oppetesolmah kueibme kueibmise nal ja muodastorin, jutte ižžin vittast tete kän pira sodn holei, ja kačatačän färt kutte kueimestes, kä makke tät luli sijast, jukko tab kalkai takkat, ja jättegotin fära kutte autestes suhi: „herra, ib liča mon tatek?“ Sodn vasteti: „akt taiste kuektist lokken naln, jukko puočo karai muina, sodn le mu pettejassa; almačen pardne manna kalle erit jabmemi, kokte čaletum le su pira; valla ve tan almači, kuten pakto almačen pardne paijelvaddetova; tan almači luli pareb, atte i lulu rägatum.“ Tan nala vasteti Judas, jukko su paijelvaddi, ja jätti: „mästar, ib liča mon tatek?“ Sodn vasteti: „todn tab jättih“. Te lei akt Jesusen oppetesolmaist, kuteb sodn eci, čokkahemen peudai suhi lakkamusan. Tasa seiveli Simon Petrus, vai kalkai jäskotet, kä tat lei, juon pira sodn holei. Tat neikeli te ečebš Jesusen miälgan vuost ja jätti suhi: „herra, kä le tat?“ Jesus vasteti: „tat le, küsa mon vaddab tab puočetum laipe pekkeb“. Puočoi nou pekkačeb ja vaddi Judasi Iskarioti, Simonen pardnai. Ja kosse sodn lei valdam bittab, čagņei sata-nas su sis. Jesus jätti tantet suhi: „mab todn sitah takket, tab takka varg“. Valla ižži kuttek taista, kuteh peudai čokkahin, tajete, mab sodn uššoti, ko tab jätti, ainat, jutte Judas pednik-pursab ani, toivon muttemah, atte Jesus koččoi su ostet tab, mi tarbahovi passai, jälla juobka vaddet häjoita. Kosse sodn tal lei valdam tab bittab, važži sodn talla ulkos, ja te lei ija. Kosse sodn lei ulkos važžam, jätti Jesus: „talle le almačen pardne härlogen vuosetorum, ja jubmel le härlogen vuosetorum su sisne. Jus tal jubmel su sisne le härlogen vuosetorum, te kalka ai jubmel su härlogen vuosetet ane vele ečesnes, ja sodn kalka vargoi su härlogen vuosetet“. Kosse sije mangel lejin laulom hevetes-laulotaseb, važži Jesus ulkos oppotesolmaise kum mubbe pelai Kedron jokkab Oljovarai. Sija kaskan lei tal ai rito šaddam tan pir, kä sijast beri oivainusen adnetovet. Jesus jätti tantet siji: „almogi

konogasah orroh oiven sija paijel, ja tah, kuteh sija paijel veldebsa vuoseteh, koččoteh eččitesa puoretakkejin; valla epet tije noute bere orrot, ainat tat, kutte le oivaimus tijast, kalka orrot ko tat slatteimus ja tat, kutte le ceggetum mubbi paijel, kalka orrot nau ko tat, jukko teudnaha. Jutte kobba le oivab, tat, jukko peudai čökkaha, jälla tat, juok koččos le? Ikus tat, jukko peuden auti čökkaha? Valla likan leb mon tija kaskan nau ko tat, jukko-kaggoha; ja jutte tije lepet tah, kutteh lepet orrom muina käččelemisne, juok muñi šaddam läh, te mon taibetab tiji rikab, nau ko aččam le muñi tab paijelcaddam, aččabetet porret ja jukkat mu peuden paldan mu rikasne ja čökkahet stuoli nal ja duobmet tait lokke ja kuekte Israelen verrekit“. Tan mangel jätti Jesus siji: „tāne ijan kalkabet tije kaikhah heitet mu; jutte le čaletum: mon kalkab slovet reinohejeb ja saucah kalkeh poddanet; valla kosse leb paijasčuožželam, sitab važžet tijan auten Galileai“. Taste jätti herra: „Simon, Simon, käč, satan le ocam, atte siktet tijab ko hveiteb, valla mon leb rokkolam tu autest, abma tu jakko kalkai toššanet; kosse todn tal jorgelum leh, te nannote väljaitat“. Petrus jätti te suñi: „ikkabe kaikhah lulun tu heitet, ib kalka likan mon tab takkat“. Valla Jesus vasteti: „sadnan jättab mon tuñi, udne, tām ijan, autelen ko vuoncan orres kuekti čuojam le, kalkah todn kolmi mu hitet. Te Petrus jätti aňe vele: „ikkabe jabmalulib tuina, ib kalka likan tu hitet“. Tabka jättin ai kaikhah. Te jätti Jesus siji: „kosse mon rajib tijab pursetak, neste-vuossetak ja kabmakatta, lekus miken tiji vadnonam?“ Sije vastetin: „i mike“. Valla talle jätti sodn vele: „tat, jukko pednik-purseb adna jälla neste-vuosseb, sodn valdes tab, ja tat, kutte i ane sverdeb, sodn vuobdes piktas tas ja ostes tab. Jutte mon jättab tiji, atte tat kalka aňe ollanet mu nal, mi čaletum le: sodn le lokkotum pahatakkeji kaskan, jutte mi autelt čaletum le mu pira, pota talle ollenebmai“. Te jättin sije: „herra, käč, tasne läh kuekte sverdeh!“ Tasa vasteti sodn: „tat le nuokes“.

14. Tat mubbe pekke.

Mab Kristus takka ja kierda almen aččes ludne urtes-gardenesne, autelen ko sodn ožžotalla.

Äska te Jesus poti sija kum somes saijai, juok koččotova Getsemasne, kosne lei grase-gärd, juon sisa sodn ja alde oppetesolmah

vazzin. Teti ai Judas, jukko su paijelvaddi, tab saijeb puorist, jutte Jesus lei harjanam taivai tokko vazzet oppotesolmaise kum. Tasne jätti sodn oppotesolmaita: „čokkahet tāsne, tane kaskan, ko mon tokko vazžab rokkolačēt“. Dauk valdi sodn ečēines Petruseb ja Jakobuseb ja Johanneseb, tait kuekte Sebedeusen pardnit, ja ožžotallegoti vajesvuotast ja aive pakčes vaimon muodest. Jätti nau siji: „mu šälo le vaiven kitta jabmemi; orrot tāsna, kocet muina ja rokkolet, abma káčēleminen vuollai šaddebet“.

Taste sodn vazži ucanāči autebus tan kukkas, ko almač kedkeb palkesta, kobmartallai vuolos ädnami ja rokkoli, vai tat poddač luli su luoitet, jus matteles luli. Ai vast jätti: „abba, tat le: ačē, kaik le tuhi matteles, valde táb kukkab mu lute, dauk i nau ko mon sitab, ainat nau ko todn sitah“. Taste poti sodn ruoptot oppotesolmai koik ja kaunei sijab odemen; jätti tantet Petrusi: „Simon, odahkus? nau eite veje muina kocet poddačeb kenna; kocet ja rokkolet, abma tije kačēbet káčēlebmai; vuoigenes le mai šuves, ralla ožže le vešes.

Tas vitt vazži sodn erit mubbidest, rokkoli ja jätti: „ačēam, jus tat i le matteles, atte tāt kalk manna mu lute, ainat mon vertib tab jukkat, te šaddes tu situd“. Kosse sodn ruoptot poti, kaunai sodn sijeb vast odemen; jutte sijan čalmeh lijen lossanaddam ja ižžin tete, mab sije suhi vastetin. Te pajei sodn sijeb orrot ja vuolgi vast ja rokkoli kolmaden aiken, jätten: „Ačē jus nou le tu situd, te valde táb kalkeb mu lute! dauk eles mu situd šadda, ainat tu. Ačē, o, vai sitalih valdet táb kalkeb mu lute! dauk älles mu situd šadda, ainat tu“. Talloi ängel vuoidnoi alimest, jukko su kiüuroti. Ja jutte sodn te ožžotalalai stuora vaimon muodest, rokkoli sodn čaukabut ja alde piävas lei nau ko varra-koikotasah, mah kačēin vuolos ädnamen nal. Rokkolvasen mangel čuožželi sodn ja vazži oppetesolmais koik, kutit sodn te kaunei odemen rajan teti. Sodn jätti tantet siji: „manne odebet? Odet äča palen ja vuoigñastet; nuokes le talle; poddač le potam; káč, almačen pardne paijelvaddetova suddari kätaita; čuožželob, vazžajob, káč, tat le tāsne, kutte mu le tälle paijelvaddemen“.

15. Tat kolmad pekke.

Maite Kristus takka ja kierda tai vuoigñelača ačēi, Hannasen ja Kaifasen ludne, ja čožžo rektasen auti kerrevesne.

Ko sodn aie lei holemen, poti Judas, akt taiste kuektist lokke naln ja suina ollo almačist, varjotum sverdi ja staurai, rajatum oivemus prästaist, fariseaist, čalogoppasist ja taiste vuorasubmusist. Te lei talle petteje vaddam siji čuoldem-rektotaseb ja jättam: „kutteb mon čulestab, sodn le tatek; valdet ja tolvot su puoren katton“. Jesus, jukko teti kaik, mi suñi šaddet kalkai, važži te auti ja jätti siji: „küb ocebet?“ Sije vastetin suñi: „Jesuseb Nazaretest“. Jesus jätti siji: „mon leb tattek“. Ja te čuožžoi Judas, alde petteje, sija kaskan. Kosse tal sodn jätti, mon leb tattek, loidestijen mangas ja jorrin ädnami. Täs kačati sodn sijast: „küb ocebet?“ Sije jättin: „Jesuseb Nazaretest“. Jesus vasteti: „juope leb tiji jättam, atte mon leb tattek. Jus mu ocebet, te pajet täite važžet“. Nau atte tat ollani, mab sodn jättam lei: taiste, juoit todn muñi vaddam leh, ib le kutteb kenna lappetam.

Te Judas važžesti spaita su koik, puorastatti ja jätti: „rabbi“, ja čulesti su. Valla Jesus jätti suñi: „vänäkam, manne mokken potah? Juda, petahkus todn almačen pardneb čulestemin?“ Te važžestijen auti, piejin kätait Jesusen nala ja tuobbelin su. Kosse tal tah, kuteh suina lijen, vuoidnin mi šaddet kalkai, jättin sije suñi: „herra kalkebe kus sverdai toppet?“ Te lei Simon Petrusen sverde, ma' sodn saggi ulkos ja keiveli tain oivemus prästan svaidnasch, kuten namma lei Malkus, ja čuoppei taste olkes peljeb erit. Te jätti Jesus: „pajet naute orrot“, ja jätti Petrusi: „cake sverdebt sajasas; jutte kaikah tah, kuteh valdeh sverdeb, kalkeh hokkanet sverdini. Jälla toivohkus, atte mon ib kalle matte rokkolet aččam, ja sodn luli rajet muñi änabeb ko lokke ja kuekte legionit ängelist? Ibkus mon kalkab jukkat tab kalkeb, kuteb aččam muñi kalgam le? Kokte valla te lulin alas čalogah ollanet, juoh jätteh, atte nou berri šaddet?“ Te sodn tuottei srainasen peljeb ja talkoi su.

Te äska jätti Jesus oivemus prästaita, tempelen čuožžotejita ja vuorasubmusita, kuteh potam lijen su tuobbelet: „nau ko revaren koik, lepet tije potam sverdi ja staurai kum mu kitta valdačet. Mon leb färta peiven čokkaham tija kaskan ja oppotam tempelesne, valla talloi tije epet le mu valdam; valla tät le tijan poddo ja šeudneden fabmo, vai čalogah kalkin ollanet“. Te heitin kaik oppetesolmah su ja paterin.

Te tuobbelin toro-kniktah akten oivcolminesa ja judari teudnari Jesuseb ja čadnin su. Tolvon su nou vuostek Annasen koik;

jutte sodn lei Kaifasen vuoppa, jukko tan jaken lei oivemus prästa. Tat Kaifas lei tattek, jukko lei skärgelam judarita tab radeb, atte puoren kalkai šättet, atte akt luli almogen autest jabmet. Valla akt nuor olma čuovoi su, käsne lei koros akt line-piktesač puozos krop-pen nal; tab viggín nuor olmah tuobbelet; valla sodn kuodi line-piktasebs ja pateri sija lute puozot.

Tan mangel tolvon sije Jesuseb pajjemus prästan Kaifasen koik, kán ludne čalogoppasah ja vuorasubmusah lijen čokenam. Simon Petrus torreti Jesuseb akten somes äča oppetesolmain, ja jutte tattek lei oppes oivemus prästain, te vazži sodn sisa Jesusin pajjemus prästan heibmai, valla Petrus pacei čuožžot ulkolen uksan paldan. Tuot mubbe oppetesolma, jukko lei oppes pajjemus prästain, vazži tantet ulkos holačet uksa kattejin ja puokti nou Petruseb sisa. Kosse somes tärdno vuoini su čökkahemen tollo kadden, vartahi tat su ja jätti: „todn lijih ai Jesusin Nazaretest“. Valla sodn hiti kaikai auten ja jätti: „ib mon tobdo su, ibken tajete, mab todn jättah“. Vazži nou ulkos ulkobu gardeni ja te vuoncan orres čuojei.

Tane kaskan kacati oivemus prästa Jesusest alde oppetesolmai ja oppotusan pir. Masa Jesus vasteti suñi naute: „piko-pe mon leb oppetam synagogaisne ja tempelesne, kusa judarah färtet harest akti poteh; suollet ib le mabke holam. Mannes jam must kačatah? Kačate taiste, kuteh läh mu kullam, mab mon siji holam leb. Tah teteh almo, mab mon jättam leb“. Kosse sodn tab lei jättam, te akt taiste teud-narist, kutte tasne palden čuožžoi, spekkei alde niärab ja jätti: „kal-kahkus todn nau vastatet oivemus prästai?“ Jesus vasteti: „jus leb pahab holam, te čälge tab, atte i le rekt, valla jus leb rekta holam, mannez te slovah mü?“ Valla Annas lei te juo tolivotam Jesuseb čanatum oivemus prästan, Kaifasen koik.

Talloi, jutte čoskem lei, lijen svaidnasah ja teudnarah cakke-tam čadda-tollob sisnebu gardenesne, man auten sije čuožžon ja pik-tatallin. Petrus čuožžeti tantet sija kaski ja piktatallai. Täs vitt somes tärdno vuoini su ja jätti taiti, kuteh tasne lijen: „tät lei ai Jesusin Nazaretest“. Te jättin sije suñi: „Ihkus todn ai le akt oppetesolmaist?“ Sodn hiti vast ja vuordnoi: „ib le mon“. Ucanači tan mangel, lakka timen muddon, čorgei somes äča tabka, jätten: „vittast leh todn akt sijast, jutte, atte todn leh Galileast, kullo holem lakestat“. Te jätti ai suñi akt oivemus prästan svaidnasist, jukko lei tan pärah, kuten pelje peleb Petrus čuoppestai: „ižžib kus vuoine tu

suina grase gárdesne?“ Te sodn algi karrotet ečebš ja vuordnot, atte sodn ižži tobdo tab olmab, juon pir sije holin, ja talla, ko ańe lei holemen, čuojei vuoncan orres mubbi. Kosse tal herra jorgeli ečebš ja kăčesti Petrusi, muiteli Petrus herran pakoit, ko sodn jăttam lei: autelen ko vuoncan orres čuoja mubbi, kalkah todn kolmi hitet mu. Petrus vazži te ulkos ja čeroi karrasikt.

Tane kaskan ocin tah oivemus prăstah tai vuorasubmusi ja obbo radin falskes čarrem-omit Jesusen vuost, vai kalkin su jabmemi puoktet; valla ižžin kauna. Sutte mai puoktin falskes čarrem-omit su vuoste, valla ižžin tah nuokasib takka. Sitta auti potika kuekte vere vittinah, kuteh jăttika: „moi lăn kullam su jăttet: mon kalkab vuolos kaikot tăb tempeleb, jukko kătei kum ceggetum le ja kolman peiven akteb ăčaseb paijas cegget, jukko i kalka orrot kătei kum takatum“. I lam likan tat vittinastem kenna ańe nuokes.

Te čuožželi paijemus prăsta sijan kaskast ja jătti Jesusi: „ih kus vastete mabken? mabtes vittinasteh tăh tu vuoste?“ Valla sodn cappei šavot ja ižži mabken vastate. Ai vitt kačati paijemus prăsta ja jătti: „leh kus todn Kristus, tan puorešugnatorumen pardne? Mon vuordnotab tu viesoje jubmelen pakto, vai todn jăttičah miji, jus todn leh Kristus, jubmelen pardne“. Jesus vasteti: „todn jăttih tab: mon leb tat. Ja mon jăttab tiji: tăte kečest kalkabet vuoidnet almačen pardneb čokkahemen kaikvejelesvuotan rektes kătan nal ja potemen alinen palvai nala“. Te kaiketi oivemus prăsta karvoitas ja jătti: „sodn le albetam jubmeleb; masas mije vele tarbahebe vittinit? Tije kullaite talle alde albetemeb, kokte kaudnetebet tije?“ Te kaikah duobmin su sakkolačen jabmemi. Tah olmah, kuteh adnelin Jesuseb, albetin su ja čolgin su arodnejai ja spekkin su ńărab; muttemah čadnin kopčeseb alde čalmi auti, slovin alde arodejeb ja jăttin: „kătto talle, Kriste, ja muona, kă tat lei, jukko ńu slovei?“ Ja modde ăča albetasit luoitin sije ai su vuost.

Kosse tal iddičt šaddei, jurr peivogotemen, čokenijen kaikah oivemus prăstah tai čalogoppasi ja vuorasubmusi kum almogast ja obbo radin Jesusen vuoste, vai kalkin jametet su, man mangel sije puoktin su sija raden auti. Tasne jăttin sije suńi: „jus todn leh Kristus, te sardno miji tab“. Sodn vasteti: „ikkabe lijeb tab sardnot tiji, te epet tab likan jakke, ja jus kačatab tijast, te epet muńi vastete, epetken luite mu; valla tăte kečest kalka almačen pardne čokkahet kaikrejejen olkes kătan nal“. Te sije jăttin kaikah: „te leh jam todn

jubmelen pardne?“ Sodn vasteti: „tije jättebet rekto, jutte mon leb nou“. Man nala sije jättin: „masas ville vittenit tarbahebe? Ečah lepe tab kullam alde nalmest“.

16. Tat neljad pekke.

Mait Kristus takka ja kierda tai väraldača duobmari, Pilatusen ja Herodesen ludne, ja čuožžo rektasen auti kerrev-kotesne.

Te čuožželi obbo tat almača čoke, tolvoi Jesuseb čadnetum kerrev-kotai ja paijelvaddi su landsherrai, Pontius Pilatusi. Kosse te Judas, jukko su paijelvaddam (pettam) lei, ruoini, atte sodn duobmetum lei, sangert šaddei suñi, ja sodn macestatti tait kolmlukke silba pednikit oivamus prästait ja vuorasubmusiti ja jätti: „mon leb aššeb takkam, atte leb pettam mainetes varrab.“ Valla sije jättin: „mi lokkoit le taste miji; eč tan kautoi ruoinijah“. Te sodn palkesti silba pednikit tempelen sis ja važzi ruoptot, vuolgi äska erit ja ka-costi cčebš.

Valla pajjemus prästah topoin pednikit ja jättin: „ällusa tah piejetovo värokistoi, jutte le varran verte“. Radohemen mangel ostin sije tai autest somes lairelitte-takkejen pältob abmasita gruopta saijen, mantet ai tat šaljo koččotova varran kitta udnač peive rajai. Naute le tat ollanam, mi jättetum le profeta Jeremiasen pakto, ko nau hola: „ja sije valdin tait kolmlukke silba pednikit, verteb tan autest jukko vuobdetovi, kuteb sije tan verten autest erit vuobdam läh, Israelen manaist; tait sije läh raddam akt lairelitte-takkejen okeren autest, nau ko herra muñi koččom lei“.

Kosse jam sije potam lijen Jesusin kerrev-kotan auti, te ižžin sita judarah tokko sisa čagñet, kokte äh kalkam podvo ovet, ainat mattet porret pässač sauceb. Pilatus važzi tantet ulkos sijan koik ja jätti: „mab kueddob adnebet tije antipuoktemasan tñn olman vuoste?“ Sije vastetin ja jättin suñi: „jus sodn i lulu pahatakkeje, te eime lam su tuñi paijelvaddam“. Man nala Pilatus jätti siji: „valdet napo tije su ja duobmet ečete lagan mete“. Valla judarah vastetin: „miji i le loppetum kuttebken häggai pakkatet“; atte Jesusen hol le naute ollanam, maina sodn lei tetetam, maggar jabmem-lake lei su auten čuožžomen. Ja sije kueddegotin su naute: „mije lepe tab kaudnam, atte tāt olma čajeta almogab, piätto raddemest keisari skatteb

ja jätta, atte sodn le Kristus, akt konoges“. Te vazzi Pilatus tantet vast sisa oivemus vakten saijai, koččoi Jesuseb auti ja jätti suñi: „leh kus todn judari konoges?“ Jesus vasteti suñi: „holah kus todn tab ečestat, jälla läh kus äčasah tuñi tab jättam mu pir?“ Pilatus vasteti: „mon kus leb judar? Tu landan almačah ja tah oivatumus prästah läh tu munii paijelvaddam. Mab leh todn takkam?“ Jesus vasteti: „mu konogrik i le täte väräldest. Jus mu konogrik huli täte väräldest, te lijeb kalle adnam teudnarit, kuteh lijen mu autest oibom, kokte ib lam judariti paijelvaddetovet; valla mu konogrik i le tatte väräldest.“ Te jätti Pilatus suñi: „te leh jam todn konoges?“ Jesus vasteti: „todn jättih rekto; akt konoges leb mon, tasa leb mon räga-tum ja tasan leb mon potam väraldi, atte kalkab puoktet sadnasi vittenusab. Färtahač, kutte eca sadnaseb, kuldela tantet mu holab“. Pilatus jätti te suñi: „mi le makke sadna?“

Ja kosse tab lei jättam, vazzi sodn vast ulkos judari koik ja jätti siji: „mon ib kauna mabken vikkeb susne“. Valla kosse kued-detallai oivemus prästaist ja vuorasubmusist, te sodn ižži vastete mabken. Tantet jätti Pilatus suñi: „ihkus kulla, man ädnakit tãh vittenasteh tu vuoste?“ Valla ižži sodn suñi vastete akt ainaken čar-rem-omen kautoi, kokte landsherra autohi aive sagga. Valla sije puošon te ville ja jättin: „sodn äuča almogeb sturjeb takkat ja almota oppotusabs obbo Juda landasne, Galileast, kusne sodn algam le, kitta tãn rajai“.

Kosse Pilatus kullai Galileab päggotovet, kačati sust, jus lei Galilealač. Ja kosse sodn ožžoi tetet, atte sodn lei Herodesen völdan vuolesne, rajai sodn su Herodesen koik, jukko lei Jerusalemesne tan aiken. Kosse Herodes vuoini Jesuseb, avosi sodn, jutte sodn lei kuk-keb vainotam vuoidnet su, taste, atte lei ädnakeb kullam su pira; sodn toivoi ai tantet, atte kalkai talle ožžot vuoidnet juobka auto-pargob suste takkatovet. Valla ikka sodn kačasti suste modde kaččal-vasait, te sodn ižži likan vastete masaken, ikka mai ai oivemus prä-stah ja čalogoppasah čuožžon ja kuedlin su karrasikt. Herodes hägga-vakteines tantet paijelnäčei ja albeti su, karvotatti su velkes karvoi ja rajei su nou ruoptot Pilatusen koik. Tane peiven šaddeika Pilatus ja Herodes vänain, kuteh autel leikan kobba kueibmaseska vaššeb adnam.

Te Pilatus aktikoččoi oivemus prästait, vuorasubmusit ja almo-gab ja jätti siji: „tije lepet mu lusa puoktam tãb olmab, ko taggareb,

kutte čajeta almogeb ; valla vuoidnebet, atte leb ocotam tija palen ja ib le kaudnam su rikkalačen masaken taiste mäddoist, juoi autest tije kueddebet su. I le ken Herodes tab kaudnam ; jutte rajam pe leb tijab su koik, valla käč, i le tat kaudnetovum, atte mike suste takkatum le, mi su jabmemi sakkolačen takka. Mon tantet sitab pakkatet ja äska luovasen luoitet su“.

Talle lei landsherra pässač passen harjanam luitet almogi akta fangeb luovasen, ikke kutteb ečah vainotijen. Talloi sije adnin akt kullo fangeb, somes revareb, kuten namma lei Barrabas, jukko kittetum lei akten kradneis kum, juoh stuibmeb takkam lijen ja stuibmesne almačeb koddam. Te čuorrogoti obbo almog ja rokkogoti, vai ai talle takkat luli nau ko alde lake alo lei. Vasteti Pilatus ja jätti : „tija ludne le harjetuptum, atte kalkab luoitet tiji fangab luovasen pässačen ; kobbab sitebetet, atte mon talle kalkačab tiji luoitet, Barrabaseb, jälla Jesuseb, judari konogaseb, juok koččotova Kristus?“ Jutte sodn teti, atte tah pajemus prästah lijen niddost pajjelvaddam su. Valla tah oivemus prästah ja tah vuorasubmusah pažžin almogab adnot faut Barrabaseb luovasen ja hokketet Jesuseb. Te čuorvoi obb almog, jätten : „valde táb erit ja luoite miči Barrabaseb luovasen“. Te ai vist Pilatus, jukko viggei luoitet Jesuseb luovasen, jätti siji : „mabtes jam sitebete, atte kalkačab suina takkat, kuteb tije koččobet judari konogasen?“ Te čuorvon kaikh : „krussinaulete, krussinaulete su“. Sodn jätti tantet kolmaden aiken siji : „mab le jam tät pahan takkam! Ib susne kaudna aktebke hägga-aššeb, tantet sitab pakkatet ja luovasen luoitet su“. Valla sije čuožžotijen stuora čuorromin, atte sodn kalkai krussinauletovet ; ja sijan ja oivemus prästai čuorrom čorgei äne änabut.

Taste valdi Pilatus Jesuseb ja tipti ilčestattet su ; äska tuoston landsherran torokniktah Jesuseb ja tolvon su oivemus vakten koik, kusne čokijen obbo fuovab su pira. Sije nuoletin äska sust karvoit ja karvotin su akt purpurkaptai. Sije podnin ai akt kronob ceskesmuoralaneist ja ceggin tab alde oiven nala ; vaddin suñi akt säva ruokob alde olkes kätai, luoitadijen puolvei nal su auten, albetin su ja puorastattin su, jätten : „vai luli likko, judari konoges!“ Sije čolgin su nal, spekkien alde nărait, valdin ruokob ja slovin taina su oivai.

Taste razzi vast Pilatos ulkos ja jätti siji : „käčet, talle ulkospuoktab su tiji, aččabet tetet, atte ib kauna mabken vikkeb susne“. Nou poti tal Jesus ulkos ja ani nănes ceskes-laŋa-kronob ja pur-

purkaptēb ja te jätti sodn siji: „käch almačeb!“ Valla kosse pajjemus prästah ja teudnarah vuoidnin su, čuorvon sije ja jättin: „krussinaulete, krussinaulete“. Pilatus jätti siji: „valdet napo tije su ja krussinaulet, jutte ib mon kauna mabken vikkeb susne“. Valla judarah vastetin suhi: „mije adnebe aktab lagab ja mija lagan mete berri sodn jabmet, jutte sodn le takkam ečebš jubmelen pardnen.“

Kosse Pilatus kullai tab holab, pallai sodn aňe vele; važži tantet vast sisa oivemus vakten saijai ja jätti Jesusi: „kuste leh todn?“ Valla Jesus ižži vastete suhi mabken. Pilatus jätti tantet suhi: „ihkus todn sita muina holet? Ihkus tete, atte mon anab famob krussinauletet tu ja ai famob anab luoitet tu luovasen?“ Jesus vasteti: „todn ih lam adnet mabken famob mu pajjel, jus tat i lulu tuňi vaddetum pajjet; tantet adna tat stuorab suddob, jukko mu tuňi pajjelvaddam le“. Täte palest viggei Pilatus luoitet su luovasen. Valla judarah čuorvon ja jättin: „jus todn luoitah su, te ih le keisaren vänak; jutte tat, jukko takka ečebš konogasen, čuožžo keisaren vuost.“

Kosse tal Pilatus kullai tab holab, puokti sodn Jesuseb ulkos ja čokketi duobmo-stuolen nal, jukko lei somes saijesne, mi koččotova Lithostrotos, hebreari kiä'len mete Gabbatha. Tat šaddei karvetempeiven pässači, kotaden timen muddon. Kosse sodn talle lei čokkahe-men duobmostuolen nal, lei ai alde akka rajam su koik ja koččom jättet suhi: „ale mabke takkamusen valde täin rektesfärdog olmain, jutte mon leb ädna vaiveb tobdam udne odeten su tet“.

Pilatus jätti te Judarita: „kächet konogasabte!“ Valla sije čuorvon: „valde erit, valde erit, krussinaulete su“. „Kalkabkus“, jätti Pilatus, „krussinauletet konogasebte?“ Oivatumus prästah vastetin: „epe mije ane aktebke konogasab, ainat keisareb“. Kosse Pilatus naute vuoini, atte sodn ižži mabken matte aikalasi puoktet, valla atte stuibme šaddei stuoraben, te sodn sitai takket almogan situden melt ja miäloi tasa, mab adnon. Taste sodn valdi čaceb, passai kätaitas almogen auten ja jätti: „vikketak leb mon tñ rektesfärdogen varrasne. Tije ečet vuoinač“. Te obb almog vasteti ja jätti: „potes alde varra mijan ja mija manai pajjel. Te sodn luoitai siji Barrabaseb luovasen, kuteb sije lejin adnom, tab, kutte fangakotai hoiketum lei šturjen ja koddemen tet, valla Jesuseb pajjelvaddi sodn situdesä melt krussinauletovet.

17. Tat ritad pekke.

Mait Kristus takka ja kierda kaikai ludne, kosse duobmo kalkai ollanet Golgata varen naltne ja maite šadda alde jabmemen poddon.

Te toroolmah tuoston Jesuseb, nuolin sust kapob, karvotin su ečas karvoi ja tolvon su erit krussinauletoret. Ja sodn kueddi krussebs. Kosse sije ulkos laidin su, fattatijen sije somes olmab, jukko vazži sija paldelen, kuten namma lei Simon Cyrenest, Alexanderen ja Rufusen ačče, jukko te šaljost li potemen; su naggin sije kueddet Jesusen krusseb, su nala piejin sije krusseb, vai kalkai kueddet tab Jesusen mangesne.

Tai kaskan, kuteh stuora ollon su torretin, lijen ai kallasač nisunah, juoh slovin miälgaitesa ja armestin su. Valla Jesus jorgeli ečas ja jätti siji: „tije Jerusalemen neitah, alet čero mu paijel, vala čerot ečeitete ja manaitete paijel. Jutte káč, tat aike kalka potet, kosse almač kalka jättet: salogah lüh tah manatebmeh ja tah čoireh, kuteh äh le piäbmam ja tah nižžeh, kuteh äh le kuttebken nammatam. Te kalka almač jättet varita: staučaret mija paijel, ja tävaita: kopčet mijab; jutte jus tāt le šaddam varras muorai, mita jam kalka šaddet tasa, mi assnes le?“

Akten suina laidetoveikan ai kuekte äčah ulkos, kuteh leikan pahatakkeje, koddetoret. Kosse sije talle potin tan saijai, juok hebreari kiälen mete koččotova Golgata ja čälgestova oiveskure-saijen, raddin suñi jukkat rinab mastetum mirrhain, jälla ätikeb mastetum sappin; valla kosse lei tobdam tab, te ižži sita jukkat.

Ja sije krussinauletin su Golgata varen ja suina tait kuekte pahatakkejit, akteb rektes pelai, mubbeb korro pelai, nau atte Jesus lei jura kaskan; man pakti čalog ollanam le, jukko jätta: aššalači kaskan le sodn lokkotorum. Ja lei tat kolmad tim, kosse sije su krussinauletin. Ja Jesus jätti: „ačče, luite siji tab andagasi, jutte äh tete, mab sije takkeh.“ Pilatus lei ai čaletam akteb paijelt-čalogab ja piejetam krussai tai pakoi: Jesus Nazaretest, judari konoges. Tāb paijelt-čalogab, jukko lei čaletum hebreari, grekan ja latinan kiälen, lokkin moddeh judarist, jutte saije, kosne Jesus krussinauletovi, lei stadai lakka. Judari oivatumus prästah jättin tantet Pilatusi: „ale čale judari konoges, ainat atte tāt le jättam: mon leb judari konoges“. Valla Pilatus vasteti: „mab mon leb čalam, tab leb čalam“.

Kosse toroolmah tal lijén krussinauletam Jesuseb, valdin sije alde paijeltes piktasit ja juokin nelje saijai, kokte akt ose šaddei juokahač toroolmai. Valdin ai sisnemus kerdeb; valle jutte tat i¹lam korotum, ainat kodetum obboti, te jättin kaskebsa: „ällob čuoppete tab, mutto vuorbatob tan pir, kán kalka šaddeť“. Ja noute le čalog ollanam, jukko jätta: sije läh juokam mu karvoit kaskebsa ja vuorbeb časkam mu sisnemus kerdén pir. Tāb takkin toroolmah. Jesusen krussen palden čuožžon alde edne, alde ednen obba, Maria, Kleofasen nisun, ja Maria Magdalena. Kosse tal Jesus vuoidnaji ednebs ja oppetesolmab, juob eci, paldan čuožžomen, jätti sodn ednasas: „nisun, káča pardnabt“. Áskan jätti sodn oppetesolmai: „káča ednabt“. Ja tate aikest valdi oppetesolma su ečes koik.

Almog čuožžoi tane kaskan ja káčeti tab. Valla tah, juoh taggo vasin, albetin su, firketin oivitesa ja jättin: „kalle, kalle; todn, jukko máttah vuolos kaikut jubmelen tempeleb ja kolmen peiven tab vast paijas cegget, čoute ečebt; jus leh jubmelen pardne, te luoitate krussest“. Sabmalakai ai tah oivemus prästah akten tai čalogoppasi ja vuorasubmusi kum albetin su ja jättin: „áčasit le sodn vekketam, ečébs i matte sodn vekketet. Jus sodn le Israelen konoges, te luoitadus talle krussest ja mije sitebe jakket suíi. Piäjam pe le sodn oskalebs jubmelen nal; sodn kajos talle su, jus sodn eca su, jutte sodn le jättam: mon leb jubmelen pardne“. Nalsetin su ai toroolmah, razžestin ja kalgin suíi átikeb, jätten: „jus todn leh judari konoges, te vekkete ečebt“.

Valla akt tuoiste pahatakkejist, kutteh krussinauletum leikan, spoddei ai su ja jätti: „jus leh Kristus, te vekkete ečebt ja monnob“. Valla mubbe šárgoi su ja jätti: „ih kus todn ken jubmelest palla, todn, kutte le sabma duobmon vuolen? ja moi len nou rektasen melt, jutte moi kuedden, maite monon takkoh ansem läh, valla tát i le mabken pahab takkam“. Taste jätti sodn Jesusi: „herra, muitele mu, kosse potah rikasat“. Jesus vasteti: „sadnan jättab mon tuíi, udnek kalkah todn orrot muina paradisesne“. Ja tát lei kotad timan muddon.

Ja kotaden timan šaddei šeuñed obbo landan paijel kitt okcad timai ja peive kaik šeuñotovi. Ja okcaden timen čuorvoi Jesus logñes kiälin: „eloi, eloi, lama sabathani?“ tat le: „jubmelam, jubmelam, mantet leh todn heitam mu?“ Kosse valla kallasačah taiste, kuteh tasa čuožžoin, tāb kullin, jättin sije: „Eliaseb tát čuorvota“. Jutte

tal Jesus teti, atte kaik äča juo lei ollanam, te, vai čalog kalkai ollanet, jätti sodn: „mon koikab“. Te lei tasne kare teuvas ätikin; ja talla viäkeli akt sijast, valdi svaipob, pira pieji isopeb, pieji tab äskan ruokon pira, puokti tab nou su íalmen auti ja falei suñi jukkat. Valla tah äčasah jättin: „paja, vuoidnob, jus Elias pota (kajočet su) valdačet su vuolos“. Kosse tal Jesus lei valdam ätikeb, jätti sodn: „tat le ollanam“, čuorvoi tas vitt logñes kiälein ja jätti: „ačče, tu kätaita mon paijelvaddab vuoigenasam“. Ja kosse tab jättam lei, te sojoti oiveb vuolos ja luoiti vuoigeneb.

Ja käč, tempelen uksek (aut-kopčes) kaikani kuoutot paijel kitt vuolos, ädnam skelbi, vare-plassah luoddenin, gruoptah rappasin ja moddeh tai ailesi kroppeh, kuteh odam lijen, kocajin ja vazžin ulkos gruopteistese alde paijas-čuožželemen mangel, potin tan ailes staddai ja ittin moddasita.

Valla kosse oiveolma, jukko čuožžoi su puot ja tah, kutteh suina vaken čuožžon Jesusen vuokšoi, vuoinin, atte sodn luoiti vuoigeneb taggar čuorvomin, vuoidnin ädnamen skelbemeb ja tab kaik, mi šaddei, suorganin sije aive sagga, hevetin jubmeleb ja jättin: „vittast lei tät rektesfärdog olma ja jubmelen pardne, ja kaikah tah, kuteh tokko potam lijen käčēčēt tab, slovin miälgaitesa, ko vuoidnin tab mi šaddei ja macin heibmai.

Vala kaikah alde tobdokah akten tai nisuni, kuteh su čuovom lijen Galileast, čuožžon mälkatesne ja käčetin tab; kuti kaskan lei Maria Magdalena ja Maria, tat nuorab Jakobusen ja Josen edne, ja Salome, Sebedeusen pardni edne, kuteh ai, kosse sodn lei Galileasne, lijen čuovom Jesuseb ja teudnaham su. Lijen ai tasa vele moddeh äčasah, juoh lijen Jesusin paijas vazžam Jerusalemi.

Abma tal kroppeh kalkin pacet krussen nal sabbaten paijel, te, jutte lei karvetem-peive ja tat sabbat-peive lei stuores, rokkolin judarah Pilatuseb, atte sijan nācekah cuouketovulin ja sije te äska vuolos valdetovet. Te napo toroolmah potin ja cuoukin vuostek akt olman nācekit ja äska tan mubben, jukko suina krussinauletum lei. Kosse valla potin Jesusen koik ja vuoidnin, atte sodn juo lei jabmam, ižžin mutke alde nācekit, ainat akt torolmaist raiketi alde ertekeb saitin ja talla ulkos kolkei varra ja čace.

Tat, jukko tāb vittenasta, le tāb eč vuoidnam ja su vittenastem le sadnes. Sodn teta ai, atte sodn sadnab hola, kokte mattebetet tasa jakket. Ko tät šaddei, le čalog ollanam, jukko jätta: suste i kalka

aktek takte cuouketovet ; ja ää saijen le äaletum : sije kalkeh vuoidnet, küsa sije poskotam lüh.

18. Tat kotad pekke.

Kokte Kristus gruoptetova Josefest ja Nikodemusest akta grasi gürdenesne, ja mi tasa vele šadda.

Ekkeden, jutte tat lei karvetem-peive sabbaten autelen, poti Josef, kuten maddo lei Arimathias, somes judari stadast, akt bondas olma ja vuokas radepele, puore ja rektok, kutte i lam ečebš piejam sijen radai ja pargoi, jutte sodn lei ai akt taiste, kuteh vuordin jubmelen rikan mete ja lei Jesusen oppotesolma, valla suollet, pallon teti judarist. Sodn valdi allasas tab jalosruotab, atte vazzet Pilatusen koik ja adnot Jesusen kroppeb. Pilatus autohi, atte sodn juo te jabmam lei, koččoi tantet oiveolmab lusas ja jäškoti, mah juo te jabmam lei. Ja kosse Pilatus oiveolmast tetet ožžoi, atte nuorte lei, te vaddi sodn Josefi loppeb valdet kroppeb. Sodn te osti akt line-karvob. Nikodemus, jukko autebut lei potam Jesusen koik iko, poti ai talloi ja puokti ečebš akt mastetaseb mirrhamest ja aloest, paiken čuote puddeist arvost. Tah valdikan nou Jesusen kroppeb vuolos ja käsečikan tab line-karvoi sis akten tai nalgast hapsiteje kruddei kum, nau ko judari le karvetet gruoptetebmai. Te lei tane saijen, kosne Jesus lei krussinauletum, akt grasi gürd, ja grasi gürdenesne oddo gruopta, kuteb Josef lei čuoppetam akt vare plassai, kusa i lam aňe aktek piejetum. Ja jutte tat gruopta lei lakka, te piäjeika Jesuseb tasa, judari karvetem-peiven teti, jutte sabbat juo lei čuouketačemen. Te äska jollertikan stuora kedkeb gruoptan nälmen auti ja vazzikan nou käinosas. Kallasač nisunah, kuteh lijen potam Galileast Jesusen faron, kuti kaskan leikan Maria Magdalena ja Maria, Jose edne, lijen čokkahemen gruoptan puott käčemen tet gruoptab ja kokte alde kroppe tasa piejetovi, vazzin äskan ruoptot ja karvetin nalgast hapsiteje kruddeit ja vuoitasab, valla sabbat-peiveb cappin sije juolosne, kokte lagan piejetum lei.

Mangebun peiven taste, jukko lei karvetemen peiven järgast, čokonijen oivemus prästah ja fariseah, vazzin Pilatusen koik ja jättin : „herra, mi je muitelebe, atte tat čajeteje jätti, ko aňe lei viesomen : kolma peivi mangelen sitab vast čuožželet ; koččoi tantet atte gruopta puorist varjelova kitt kolmad peivai, abma alde oppotesolmah

pote ijan ja suolate su erit ja jätte äska almogi : sodn le paijasčuož-želam jabmeki lute ; kokte mangemus čajanes vërrabun šadda ko vuostes“. Pilatus jätti siji : „adnebet vakteb, vazzet ja varjelet, kokte puoremust mattebet“. Sije eritvazzin, kattetallin gruoptab taina, atte vakteb piejin ja signetattin kedkeb.

19. Kokte akt oddosist ceggetum kirko kalka jubmelen teudnoi ailestovet.

Kosse biskop (jälla tat, juob biskop le koččom kirkob jubmelen teudnoi ailestet) le kakce peivi autelen prädikostolest tetetam peiveb, ko tat pargo kalka šaddet, koččotovočeh kallekačeh taist lakkamust orroje kirkoherraist, jälla, kusne täh äh kaudnesoveh, kommenist-rist, aččaseh, ko paldčuožžojeh, tassa stüdes potet, kutteh, akten taina, jukko tab vidnob čuožžota, berrih härvasnese karvotovet.

Kosse kaik le kokte tat berri orrot, laulotoves čoggolvasest Obbo vërrald avotalles, jälla äča šättokes psalm, man kas-kan prästah vazzičeh kirko-kammarast ; vuostaken paldčuožžojeh ja äskan biskop, jälla kutte alde saijen le. Tat, jukko tab vidnob čuožžota, korejes paijas altarai, ja paldčuožžojeh konokesa kobba pelen altaren keulen ulkolen.

Kosse le laulomest orrojam, alges biskop : Ailes, ailes, ailes, herra, jubmel kaikvekses ! Teuvaseh läh almeh ja ädnam härlogvuotestat. Teute ai talle kudninat ja härlogvuotinat tab tempelebt ja kaiki kristegasi vaimoit tu ailes namman tet. — Te adnes biskop akteb šättokes holemeb ja ko tat le loptetum, jättes sodn : Armosikt kulli herra. Salomonen rokkolvaseb tempelen paijel Jerusalemesne. Ožžotuse ai mijen aktetum rokkolvaseh puorešugnaduseb tan ailes saijen paijel.

Biskop ja paldčuožžojeh luitadese puolvi naln ja te biskop rokkoles : Ekeve, kaikvekses jubmel, tu lakač i aktek kaudno, juogo paijen allakesne jälla vuollelen ädnamesne, nau molsotekes armosne, ko nannos littoisne tu teudnari kum, kutteh kaikest vaimost tuñi liko-kasin viesoh. Tuñi i ädnam matte orrom saijeb vaddet. Alme ja kaiki almi almeh äh matte tu čaketet ; tate ucebut tät kote, jukko udne tu nammai ailestova. Käčeste armosikt tu teudnari rokkolvasiti ja šuo-kenasiti, o herra jubmel ! Kulla tab vuollekes rokkolvaseb, juob tu

teudnarah udne tu auten puokteh. Kocuse tu čalmeh peiven ja ijan tån tempelen pajjel, jukko talle tu hevetusi ailestora. Sojote peljitat tait rokkolvasiti, juoit tatne saijen tu teudnarah tu auten puokteh. Vaipe todn lulih kullet teudnaritat, fuolkat šuokenasit, juoit sije, čokenum tātne saijesne, tu auten ulkoseh! Vaipe todn, kosse tait kul lah, lulih armokes orrot! Ekeve armolasteje, ale paje kuttekeb petto kes jälla tidestalleje oppetuseb tassa čagñet. Aipanes ojakkesvuoten šeuñed tu pakon čuoukasen autest, čajanem tu sadnasen famon autest. Potuse alo tassa jakkolesah ja pajiasčuouketum reinohejeh, kuteh vuoigenen tuodain ailes härvasne karvetum, äneteh tu rikab, sardnoteh tu radit ja ruoptot puokteh čajaneje šäloit tu sadnes tob demi ja teudnestemi! Puorešugnade tab pakob, juob todn pajah tasne sardnotovet, puoranemi, jakkoi ja ailestemi. Takke fuolkabt ajatalle jen tu sadnasit, kullogasen tu piejetusit, kattejen vällkokesvuotitis ja salogen tai olletemesne. Ko sijan vaimoh tasne rossotoveh ja sije puoraneje vaimoi ečebse tu auten vuolos luitadeh ja lodnestejen Jesus Kristusen tet tu armon pira čuorvotalleh: vaipe todn te sitalih almesnat sijab kullet ja jasketet sijan šäloit taina jubmelač jasketu sein, atte kaikah sijan suddoh lüh siji andagas luitetovum! Ko sije tasne vaimoitis ulkosnorkoteh ja tu auten ečese jälla kaikasač vaiveb kueddeh: vaipe todn te sitalih sijan šuokenasiti armosikt kăčestet, vaiveb eritjorgelet ja armob vuosetet! Ko sije tasne tu auten puokteh jakkoles rokkolvasit välljaise autest: vaipe todn te sitalih rokkolvasebse armosikt kullet ja jasketet kierdejit tu jasketusin, tu vekkin ja puorešugnădusin! Pajiasvalde tu armon littoi kaikait manait, kutteh tasne kastetemesne tuñi vaddetoveh. Ja ko sije akten aiken ečah tuñi tasne oddostovum toivotasit takkeh, te vadde tait ailes toivotasiti oddostovum čorgetemeb almen armost, oddostovum nannosvuoteb sadnasen famost! Tu vuoigenes adnetus sijeb jakkosne ja jubmelpallosne kitta nokkemi. Tån altaren kuoren kalka mija lodnestejen muto passotovet ja alde ailes ekkedesmal las adnetovet. O, vai i luli kuttek rektes karvetemen vana lakka net tan armon tălloi! Vaipe lulin kaikah Jesusen sadnes tobdestejeh tasne kaudnet nannosvuoteb jakkose autest, čorgetemeb suddoise andagas-luitemen pir ja oddo rakotesit riesomen puoretamai! Puorešugnade tait kalačbaddit, kutteh tasne tu vuoidnosne čanatorojeh ja čorgetattetoveh. Todn, juok sojotah almači vaimoit, aileste tait tasne akt aktetamai, kutte, vuodotum visesvuoten ja puorevuoten nahn, nan-

nostorum oskalemest ja jakkokesvuotest, keppeta viesomen hugsoit ja vällkokesvuotit. O jubmel, mijan ačče ja herra, kulla táb rokkolvaseb! Aileste mijeb ja táb koteb, Jesus Kristusen čada, juon nammasne mije rokkolebe: Ačče mijen, jukko leh almisne, ailesen šaddes tu namma; potes tu rik; šaddes tu situd ko almesne, nau ai ädnamen nahn; vadde miči färten aiken mija färt peivasač laipeb; ja luite miči mija suddoit andagas, nau ko ai mije luitebe mijen velkolačita; ja ale sislaide mijeb kääčelebmai; valla varjele mijeb pahast; jutte tu le rik ja fabmo ja härlogvuot, ekeven aikai. Amen.

Äskan čuožželes biskop ja paldčuožžojeh, ko biskop jorgeles ečebš čoggolvasai ja jättes: Puoktob jubmelen auten hevetuseb ja kitob čuoroje psalmin! — Te laulos čoggolvas: *K a i k a l m o g j u b m e l e b t a l l' k i t e s a v o i n s t u o r e*, jälla kuttekeb äča psalmeh.

Ko laulomest laita, paijaslökkuse paldčuožžojeh, färtahač aktekeb jälla änaibit taist čuoroje čalogen sardnotemist: Kутten saijen mon takkab mu namman muitolaseb, sitab mon potet tu koik ja puorešugnadet tu. — Ailes le tat saije! Tat i le äča, ko akt jubmelen kote, akt port almai. — Kattetalla ečet nala, kosse todn mannah jubmelen kotai; viljokes kullogesvuot le puoreb, ko opuoraneji väro. — Tu stuora armokesvuoten čada čagñab mon kotasat ja kobmartallab ailes saijat anti pallosnat. — Sadde čuoukesebt ja sadnabt, vai tah mu tolvoba ja vast puokteba tu orrom saijai, aččab čagñet jubmelen altaren lusa, jubmelen lusa, jukko le mu avo ja vuolo ja tu hevetet, o jubmel, mu jubmel! — Potet ja paijasmannob herran kotai, atte sodn oppeta miči käinoites ja mije lulime mannat alde palgai nalne. — Kattejob ečeme nala kaskame ja riggob, vai hastebe kueime kueimeme keresvuotei ja puore pargoiti ja epe heite ečen čoggolvasen sebrevuoteb, nau ko somaseh takkeh, ainat vakotebe kueime kueimeme.

Vele biskop vaddes fuolkai táb vakoteseb, atte adnet táb talle passotum herran koteb ailesen, tasne rokkolet, kitet ja hevetet jubmeleb, äljost kullet alde pakob ja ailes ajatallemin niktet tait deuras sakramentit. Mangemust jättes biskop: Sojotet vaimotete jubmelen koik ja tuostotet puorešugnaduseb: herra puorešugnadus tijeb ja varjelus tijeb; herra paijasčuoukes arodejebš tijen paijel ja orros tiji armokes; herra jorgelus arodejebš tijen koik ja raddus tiji ekeve rafeb, jubmelen, aččen ja pardnen ja tan ailes vuoigenen nammasne. Amen.

Mangemustan laulotoves akt šättokes psalm, man mangel tat harjetum jubmelteudnestem algetoves.

20. *O Jesu Krist, juok jabmemist
mu lodnestih varrainat :
tu čuorvotab, salogvuotab ožžot kalkab,
jus tu nal jakkab čaukat.*

*Ib ečem tust, ibken tu must
mon kossek čuoldet sitab.
Oppete mu kaik viljob tu, o herra mu,
ja vadde, vai tu kitab.*

*Tāt viljo tu le usto mu,
o Jesus, herra keres !
mu aktete tuina talle, ja varjele,
ton jum'len libba lojes.*

*Čuorrob tu koik, ale mu hoik !
Mon čorgab armot nala.
Jesu Kriste, mu kuldele ja vekkele
tu armost färtä pala.*

*I kuttek le, Jesu Kriste,
tuta jukko nou matta
mu vekketet ; tu pakoi met, ja armon tet
ton mu eč jalostattah.*

*Kaik surgosne, kaik nūdasne
ton valljast avodattah.
Mon jakkab tab, ib kačča, mab kierdet kalkab.
Jesus mu čoutet matta.*

*Mon tietab kall', o Jesu, tall',
jutt' ih kalk' ton mu heitet.
Ton jättam leh : mu čuorcote kaik hetesne,
ib sita mon tu peistet.*

*Vaip' mije te, lodnesteje,
 nau lime pahast piäset,
 vai almesne stuor avosne ekevesne
 tusne lulime viesot!*

Oh Jézus Krisztus, a ki a haláltól
 engemet megváltottál véreddel:
 te hozzád kiáltok (tkp. tégedet kiáltlak, szólitlak), [hogy]
 boldogságot kapjak,
 ha te benned hiszek erősen.

Sem magamat töled, sem tégedet tölem
 soha sem akarlak elválasztani.
 Taníts meg' minden akaratodra (tkp. akaratodat), oh uram,
 és add, hogy hálát adjak neked.

A te akaratod kívánságom,
 oh Jézus, szerelmes uram!
 egyesíts veled most engemet, és oltalmaz,
 te istennek szelid báránya.

Kiáltok hozzád, ne taszíts el!
 Bízom kegyelmedben (tkp. -re).
 Jézus Krisztus, hallgass meg engemet és segíts
 a te kegyelmed folytán (tkp. kegyelmedből) mindenkoron.

Senki sincs, Jézus Krisztus,
 kívüled, a ki így
 segíthetne engemet; szavaid szerint és kegyelmed által
 te magad bátorítasz engemet.

Minden bánatban, minden szorultságban
 te bőségesen fölvidítsz.
 Hiszem ezt, nem kérdezem, mit fogok szenvedni.
 Jézus megszabadíthat engemet.

Tudom bizony, oh Jézus, most,
 hogy nem fogsz engemet elhagyni.

Te mondtad: hívj engemet minden veszedelemben,
nem akarlak tégedet elrontani.

Vajha mi tehát, megváltó,
így minden gonosztól megszabadulnánk,
hogy az égben nagy örömben örökre
te benned élhetnénk.

21. *Jubmel le miiji armokes,
ko kullogaseh budaites*

*su nala torvob piejeb'.
Son vanest, nádest varjela,
son miiji laiueb vaddeta,
vai avotalličebe.
Rokkolesin ja äljoina
kalk' pargo potet palkaina.*

*Ko valla vaddasitas te
ih kitemin, ih muddosne*

*taidemeb ane neutot,
tu piäbmo sälgan šadda te.
Tu vaino vaiššelakač le,
mast almač kalka peistot.*

*Čoiveb kutt' adna jumlenes,
le vuostes budai müddokes.*

*Mait valljesne ton nokketah
jum'lattes karrasvuotina,
ton kueimat vekkest revah*

ja ečet kroppen, šälon nal

Isten nekünk kegyelmes,
[ha] mint engedelmesek paran-
csolatinak
belé ¹⁾ helyezzük reményünket.
Szükségtől, szorultságtól megóv,
kenyeret ad nekünk,
hogy örvendjünk.
Könyörgéssel és szorgalommal
a munka jutalommal fog jönni.

A mint pedig hát adományait
sem hálával, sem mértékletes-
séggel ²⁾
nem tudod ³⁾ élvezni,
a te eledeled méreggé lesz.
Vágyad állatias,
a mitől az ember meg fog rom-
lani.
A ki a hast istenéül tartja,
az első parancsolat ellen vétkes.

A mit a bőségben elhasználsz
istentelen keménységben,
[azt] felebarátod segítségétől
elrablod
és a magad testére, lelkére

¹⁾ tkp. rája. ²⁾ tkp. -ben. ³⁾ tkp. nem bírsz tudást.

*tain revemin koddemeb ai,
o muddotes, ton takkah.
O almač, ale rassohe
nau ila jalok vabmeti.*

*Koce ja madde jubmelest,
vai ečet ožžen, varran vuost
ton mättaluluh torrot
ja vaimo i lul' lossanet
raddokvuotest ja vuolakest
ja tăn vāralden ustoist.
Vuoidna, abma ton hokkičah,*

ko herra häkket potiča.

*Tat peive pota nau ko kiäl,
juoi tabraneh tah, kuti miäl
le kimom kaikit suddoit.
Nau viesot tantet, jubmel, vadd',
ja vekkebt armost miži sadd',
vai epe speje šäloit.
Te copcob čauka, rokkolen,
vai straffest päseb' jubmelen.*

ezen rablással gyilkosságot is
hozol, ¹⁾ oh mértéktelen.

Oh ember, ne siess
oly szerfölött merészen vesz-
tedbe.

Vigyázz és kérd istentől,
hogy a magad húsa, vére ellen
küzdhess
és a szív meg ne nehezedjék
dorbézolástól és részegségtől
és ezen világnak kívánságaitól.
Láss hozzá, hogy el ne vesz-
szél,
midőn az úr hirtelen megjő.

Az a nap eljő mint lépvesz-
ző (tör),
melyhez tapadnak azok, kiknek
elméje
minden bűnre hajlott.
Azért add, isten, hogy ugy él-
jünk ²⁾
és kegyelmed folytán segítsége-
det küldd nekünk,
hogy el ne rontsuk a lelkünket. ³⁾
Tehát álljunk erősen, könyö-
rögve,
hogy isten büntetésétől meg-
szabaduljunk.

22.

*Pot', ailes vuoig'nes armoinat,
miž'n vaimoit oco famoinat ;
tu ailes armob vaddeste
ja mijen pargoit šunate.*

*Ton leh tat aina jasketes,
kaik tobdesvuoten vuoigenes ;
ton karras vaimoit nuoretah
ja keresvuoteb cakketah.*

¹⁾ tkp. cselekszel. ²⁾ tkp. úgy élni. ³⁾ tkp. lelkeket.

Vadd' éuoukesebt vaimoitane,
pait' šeunēdeb šäloistane ;
mait' miži vanon', ollete
ja abma mäddeb', vekkete.

Moddelakač tu vaddes le,
akt sadnes jubmel almesne ;
ton jum'len pakob pikotah
kaik kiäli, pira värälda.

Mij'n viholačit šärgote,
ja rafeb miži vaddele.
Mij'n pargoit torjo färten aik,
vai autanebe peivi kaik.

Ai jum'len aččen tobdemai
vekket' mijeb ja pardnen ai ;
tab tas ai mijeb oppete,
jutt' sonnosit ulkosmannam leh.

Te almen aččeb mainotob,
ja alde pardneb hevetob,
tan ailes vuoi'ni naute ai
kaik rampo šaddes ekevai.

23.

O herra Krist, tu kitebe,
juok mijan lodnesteje leh,
ton mijab kaikit morrotah
ja ängelinat varjelah.

Tall vazzeb' lačoi odeman ;
mab mädđam lepe peiven tăn,
tab andag's luite Jesu'n tet
ja ale makse suddoi met.

Tu ängel mijab kattetus
ja mijan pira kocetus,
vai pärkel i lul' hokketet,
ijan jäll' peiven viljos met.

Toll, skada, näd i teites mu,
tab matta takket armo tu,
to nmmasne tall' läggesteb,
kull' armostat, mab rokkoleb'.

Vadd' armob ečēt manaiti,
juoit pardnat Jesus lodnesti,
tuin viesobe, tuin jabmeb' ai,
tu manah lepe jelemai.

Amen, amen, puor' ijab vadd',
tu ailes ängelit ai sadd',
juoh mijab kalkkeh varjelet,
amen, te vazzeb' läggestet.

24.

*Ačče mijan, juok almen leh,
ton tetah maite tarbaheb' ;
tan-tet ton koččoh armosikt,
vai rokkolebe torvosikt.
Te jottes mijan rokkoles
kaik vaimost, miäläst vuollekes.*

*Vadde, vai pakot čälgesikt
lul' sardnotovet rainesikt,
vai pettoges oppetuseb
heitalime ko peistemeb.
Tu namma šadda ailes te,
kosse tu pallon viesobe.*

*Tu armon rika aldanes,
vai lassanič tu čoggolvas ;
vuoigenes mijab torjotes,
vai lime kaudnot jakkoles !
Te miži armo-rikat ai
kalk' šaddet čagñem sis almai.*

*Ädnamen nal nau viljo tu
ko almen šaddes ; vekketoh,
vai kullogasah lulime
tu vuost ai orrot kaikisne ;
mait mijan ožžen situd le
ja pärk'len rade, herete.*

*Färt peiven laipeb vaddele,
ja kaik, mait miži tarbes le ;
torost varjel' ja puocelvist,
kaik vuordebe tu vaddasist ;
pargoitan puorist-šugnade,
te tah ai vargoi autaneh.*

*Andagas luoite, ačče puor' !
mäddoitane ja laikoit stuor,
nau ko ai vaimost luõitebe
tait, kutteh miži mäddam läh.
Tast šadda rafe, vänek'svuot,
ja miža kaskan keresvuot.*

*Ai varjel' taggar pettemest,
juok ožžest le ja väraldest,
main pärkel sita käččelet
ja suddoi mijeb čajetet.
Vekket', vai jakkoin čuožžebe
su vuost ja naute vidnebe.*

*O ačče ! čõute pahast kaik',
ja kosse aldan' jabmem aik,
te vekket' mijeb armosikt,
vai odajebe jalosikt ;
ja valde täte vaivest ai
šäloitan ek'ven elemäi.*

Svéd-lapp szótár.

Betűrend: *a, q* (*a* és *ä* közt), *ä, e, i, o, u, u* (mélyen ejtett *u*); *k, g, h, j, ñ; ċ, ĵ, c, ž, š; t, θ, d, ð, s, n; p, b, f, v, m; r, l.*

Rövidítések: *L.*: Lindahl «Lexicon Lapponicum»; — *L. n.* = Lindahl szótárában nincs meg; — *B.* = Budenz: «Svéd-lapp nyelvmutatványok» (*NyK. XII.*); — *D.* = Donner: «Lieder der Lappen»; — *E.* = «Evangeliumeh ja epistoleh» című szöveg; — *Ps.* = «Same čoggolvasen psalmkirje» című szöveg; — *f.* = finn; — *sv.* = svéd; — *l.* = lásd; — *v. ö.* = vesd össze; — *id.* = idem; — *v. frequ.* = verbum frequentativum; *v. inch.* = *v. inchoativum*; — *v. mt.* = *v. momentaneum*; — *v. caus.* = *v. causativum*; — *dim.* = diminutivum.

aike idő; -szer(mal), *f. aika.*

aikalasi (illat. alak; csak így használatos) czél, szándék (*i kossek aikalasi potet soha czélt nem érni*).

aitigeh szülék.

aina egyetlen, egyedüli.

ainemust leginkább.

aipane- eltűnni.

aive nagyon, igen (*aive ko mint-ha, mintegy*).

ailes szent.

aileste- szentelni, fölszentelni (pass. *ailestove-*).

ailestem szentelés, föl-sz.

autane- előre haladni, gyarapodni.

autes első, elülső.

autel előbb, azelőtt (*autel ko mi-előtt*).

auto csoda, *f. outo.*

autohe- csodálkozni.

akka, B. ahka asszony, feleség (*f. akka*).

aktete- egyesíteni.

aktok egyedül.

aksatalle- leselkedni, lesni.

ajatalle- meggondolni, megfontolni (*f. ajattele-*): *ajatallem* meggondolás.

ačče, B. ahče atya.

ašše bűn, véték.

aššalač bűnös.

adne- bírni (habere), tartani, használni (pass. *-tove*).

adnete- tartani.

- adnele-* megtartóztatni, vizzatar-
 tani, fékezni.
adno-, ano- követelni.
assnes száraz, kiszáradt, kia-
 szott.
andagas, -ges: a. *luoitet* meg-
 bocsátni (f. *anteeksi*).
anse- érdemelni.
ansete- v. frequ.
ansetek érdemetlenül.
abba (L. *nines*) erősítő parti-
 cula E.
avo öröm.
avotalle- örvendeni.
avodatte- megörvendeztetni, föl-
 vidítani.
avose- örülni.
abmas, ammas idegen, ismeret-
 len; járatlan (vmiben).
arodeje, arodea arcz, kép (fa-
 cies).
arvo érték, becs, f. *arvo*.
armeste- megsajnálni, sajnálni.
armo, arbmo kegyelem, irgalom,
 f. *armo*.
armokas, -kes kegyelmes, irgal-
 mas.
armokesvuot kegyelem, irgalom.
armosikt kegyelmesen.
armolaste- irgalmazni, kegyel-
 mezni.
aloe áloé.
alke fiú (L. *alge*).
alge- kezdeni, f. *alka*.
altar oltár (sv. *altar*).
aldane- közeledni.
albete- csúfolni, gyalázni, káro-
 molni.
- albetes* káromlás, gyalázás.
alvete- megijedni.
almač ember.
alme ég, coelum.
almo azonfölül; önkényt; bizo-
 nyára, kétségkívül.
almog nép, néptömeg.
almote- terjesztetni, elhíresztelni
 (divulgare).
allak magas, magasság.
alle nyugati.

äüče- fölizgatni, fölbiztatni.
ätik eczet (sv. *ättika*).
ädnam föld.
ädna sok (B. comp. *änab*, *änab*
 több).
änete- szaporítani
ängel angyal (sv. *engel*).
äljo szorgalom.
äljost szorgalmasan.

ekked este.
ekkedes estéli (e. *mallas*).
ekkedučē-, due- esteledni.
ekeve örök (f. *ikävä*).
ece- szeretni.
edne anya.
erit el, félre.
ertek oldal.

ikkat folyton, örökké.
ikkabe ha is, wenn auch (i. *kai-
 kah lulun tu heitet* ha mind-
 nyájan elhagynának is).
ija, B. *ijja* éj.
ittač holnap.
itte- megjelenni, mutatkozni.

isop izzóp (sv. *isop*).

irit = *erit*

ilčestatte- megvesszőzni.

oivatumus E. legfőbb (L. n.).

oivamus legfölső, elüljáró.

oive fej (*oive-olma* fő-ember, elüljáró, hadnagy; *oive-skure* koponya).

oibo- küzdeni.

oibom küzdelem.

oibmate- B. bírni, megbírni (vmit tenni).

oker szántóföld (sv. *åker*).

o-jakkokesvuot hitetlenség.

oce-, B. *ohce*- keresni (f. *etsi*-).

ocote- frequ., B. *ohcete*-

occele- vminek híjával lenni (vermissen, entbehren).

oŕŕe hús.

oŕŕelač húsos, testi.

oŕŕo- kapni, nyerni; módot kapni vmire, -hatni, -hetni.

oŕŕote- szerezni.

oŕŕotalle- elfogatni, megkapatni (ergriffen werden; — *puocelva-sest sodn oŕŕotalli* betegségbe esett).

ode- aludni, *odaje*- v. inch.

odd, *oddo* új.

oddosist ujra.

oddostove- megújulni.

ose rész (f. *osa*).

oskal, *oskelem* bizodalom.

oste- venni, vásárolni (f. *osta*-)

osna számár (sv. *åsna*).

o-puoraneje javíthatatlan.

oppete-, B. *ohpete*- tanítani.

oppetes, *oppotes*, -*tus* tanítás (*o*.-*olma* tanítvány).

oppes ismerős, ismeretes, jártas (*čalog*-*o*. írástudó).

obba nőtestvér.

obb, *obbo* egész (*obbolaka* egészen), f. *umpe*.

obboti egészen, mindenütt, in totum.

o-visak oktalan.

ome holmi, dolog (finn *oma*).

orres hím (männlich).

orro- lenni (esse), lakni, maradni.

orrom levés, lakás (*orrom* -*saije* lakóhely).

orroje- megszűnni.

olkes jobb, dexter.

ollast egészen, teljesen.

ollete- elvégezni, elkészíteni, végrehajtani.

olletem teljesítés, végrehajtás.

ollane-, *ollone*- elvégződni, beteljesedni.

ollanem beteljesedés.

ollo sokaság, bőség; — adv. bőven.

oljo olaj (sv. *olja*).

olma, B. *olbma*, *olmai* ember (vir), férfi.

ukse, *uks* ajtó (f. *ukse*)

uksek soporlát; a lappoknál

ajtó durva gyapjuszövetből

(*tempelen uksek kaikani kuoutot*

a templomnak soporlátja ketté szakada Luk. 23, 45.)

ucanači egy kissé.

- uce* kicsiny, kevés (*tate ucebut* annál kevésbé).
uššote vélni, hinni.
uššotāče- v. inch. B.
udne ma, *udnač* mai.
usto kívánság, vágý.
unna kicsiny, kevés.
urtes angélika (engelwurz).
ulkose- nyilatkozni, említíni (sich äussern).
ullete- B. = *ollete*-
kaik, B. *kaihk* mind (omnis), f. *kaikke*.
kaikasač általános.
kaikane- megrepedni, szétszakadni.
kaikete-széttépni, megszaggatni.
kaiko- szaggatni, lerombolni.
kaihkole- B. szétszakítani, széttépni.
kaives ostoba, stultus.
kaudne- találni.
kaudnete-, *kaunete*- találkozni vkivel.
kaudnesove- E. találtatni (passiv.)
kaudno- sich finden (reperiri).
kagge szolga.
kaggohe- szolgálni.
kajo- segíteni.
kačča- kérdezni.
kačate-, B. *kahčate*- kérdezni.
kaččalvas kérdés.
kačče- esni.
kacoste- fölakasztani.
kato-, B. *kāto*- abesse, eltűnni (f. *katoo*-).
katte- őrizni; E. őrizkedni, óvakodni; *katteje* őrző: *uksa-k*.
ajtónálló.
kattete- frequ.
katetalle- frequ.
katto őrizet.
kadde part (*tollo k.* tűzhely).
kastate- nedvesíteni, megáztatni (*manab kastatet* gyermeket keresztelni), f. *kasta*-,
kastatem nedvesítés; keresztelés.
kapo köpönyeg (sv. *kapa*, *kappa*).
kapte fölöltő, ruha.
kabmak lábbeli (csizma, czipő).
kammar kamra, szobácska.
kare edény.
karte- szeretni, ragaszkodni (vkihez).
karvete- készíteni.
karvetače- inch. B.
karvo ruha.
karvote- ruházni (pass. — *tove*).
karvotatte- öltöztetni.
karras kemény.
karrasikt keményen.
karrasvuot keménység.
karrote- átkozni, szitkozódni, esküdni.
kalač, *kalačeh* házasság, conjuges (*kalačbadde* házassági kötelék).
kalk kehely (sv. *kalk*).
kalke- fogni (v. aux. «werden, sollen»), akarni.
kalge- kinyújtani, odanyújtani; kibonyolítani, eloldani.

kalšes hideg.

kallasat néhány.

kalle bizony, ugyancsak, nagyon
is (f. *kyllä*)

kallette jóllakatni (sättigen).

kalles férj B., öreg ember D.

käino út (f. *keino*).

käc ime! (*käce*- igétől).

käce- nézni (*paijel k.* lenézni).

käceste- id. (mt.)

*käccele*m kísértés.

käccele- kísérteni.

käckane- közeledni.

käte kéz.

kätto- pontosan leírni; jósolni.

käsece- E. begöngyölgetni.

käsele- begöngyölni, bonyolítani (*pira k.* körültekerni).

keivele- ráütni, megütni.

keule gyűrű, kör.

keisar császár (sv. *kejsare*).

kece vég, extremitas.

kedke, B. *kēdke* kö.

kese- húzni.

keppete- könnyíteni, enyhíteni,
kevesbíteni.

kerahē- szeretni.

keres drága, szeretett.

keresvuot szeretet.

kerde -szer; vidék, táj; egyetlen és vékony darab ruha (*koros akta kerdin leb mon* csak egyetlen (és vékony) ruhába (tkp. egyrétűen) vagyok öltözve; *sisnēmus kerde* köntös [a görög eredetiben *χιτών*, a latinban *tunica*]: *valdin ai*

sisnēmus kerdeb vették a köntöst is Ján. 19, 23.

kerrev tanácskozás.

kiäura, -*ras* erős.

kiäurote- erősíteni.

kiäl nyelv.

kiäla hurok, tör (laqueus).

kierde- tűrni, szenvedni.

kite-, B. *kīhte*-, *kīte*- köszönni (f. *kiitä*-).

kitem köszönet.

kīto-, *kīhto* köszönet.

kitta usque (finn *asti*) ; meg-(= f. *kiinni*), fest (*kitta valdačet* festnehmen).

kittete- elfogni, börtönbe vetni.

kisto láda (sv. *kista*).

kimo- megrozsdásodni; ragaszkodni vmihez, el nem állani vmitől, rajta lenni.

kirje könyv, levél (f. *kirja*).

kille- kibírni B.

koike- száradni, aszni; szomjazni.

koikotes csöpp.

koiste- meríteni.

koččo- hívni, parancsolni (f. *kutsu*-).

koččotove- pass.

koččos szolga, szolgáló.

koččom parancs.

kocaje- fölébredni.

kocce- ébren lenni, vigyázni, örködni.

kocete- ébren tartani (caus).

kote, B. *kōte*, *kōhte* ház.

kodde- ölni, megölni.

koddem ölés, gyilkosság.

koðe- szöni.

konoke- maradni, késni.

konogas, -ges király (sv. *konung*).

konogrik királyság (sv. *konungaríke*).

kopçe- befödni, betakarni.

kopçes födél, takaró; *aut-kopçes* vorhang (*aut-k. tempelesne* soporlát a templomban Luk. 23, 45).

kobmartalle- E., Kk. (L. n.) meghajolni, imádni (f. *kummar-tele-*).

kommenister segédpap, káplán.

kore- fölmenni, fölszállni, föllépni.

koreje- id. (inch.).

koro- varrni.

koros csak, csupán (*i koros* — *mutto* nemesak — *hanem*).

korro bal.

kolke- folyni.

kueibme társ (*kueibme kueibme* egyik másik, der eine, der andere), f. *kaima* drusza.

kuektastalle- kételkedni.

kuedde- hordani; elleni, szülni; vádolni.

kueddegote- id. (inch.).

kueddetalle- hordatni, vádoltatni (*portari, accusari*).

kueddo vád.

kuebme íny (gaumen) B.

kuele hal, piscis (B. többes-sz. acc. *kuilide*).

kuit bizony, legalább.

kuode- hátrahagyni, elhagyni.

kuosse vendég.

kuolg, kuolga ször.

kukke, B. kuhke hosszú.

kukkeb E. soká (*man k. meddig*).

kukkane- hosszabodni; távolodni.

kukketē- meghosszabbítani.

kudne tisztelet; gyönyörűség (f. *kunnia*).

kudnete- tisztelni; gyönyörűséggel nézni.

kūna hamu B. (f. *kuona* salak).

kuldele- meghallgatni, engedelmeskedni.

kulle-, B. külle- hallani.

küllaje B. id. (inch.).

kulloges engedelmes.

kniht katona (sv. *knekt*).

kradne, kradna társ, czimbora.

kremse- megkarmolni, körmei közé fogni B.

kristegas keresztyén.

kron korona (sv. *krona*).

kroppe test.

krudd, krudda fűszer; méreg.

kruse agyagedény (sv. *krus*).

krusse kereszt: *krussi-naulete-* keresztre feszíteni.

garden major; kert (sv. *gård*).
gården, gård bekerített hely, kert (sv. *gårde*).

gumpe, kumpe farkas, lupus.

grase fű (sv. *gräs*).

gruopta sír.

gruopte- temetni (pass. *-tove*).

gruoptete- id. (frequ.)

gruoptetem temetés.

haukeste hirtelen elnyelni B.
haddo bosszú, megtorlás.
haddote bosszút állani, megto-
 rolni.
haste kihívni, fölszólítani.
hāpik héja, ölyv B.
hapsite szaglani, illatozni, bűz-
 leni.
habke-, *habketuvve* megfúlni B.
hare hely, táj (*fārtet* *harest* min-
 denünnen), f. *haara* ág.
harjane szokni, assuefieri.
harjete szoktatni (f. *harjoitta*-).
harjetove szokni, assuefieri.
harjetuptum szokott, szokásos.
halane röpülni (ki-, föl-r.-).
hägga lélek, élet (*h.-ašše* föben
 járó bűn), f. *henke*.
häggač id. (dim.) B.
hājo szegény.
hārv, *hārva* dísz, ékesség.
hārlog dicső, pompás, nagyszerű.
hārlogvuot dicsőség.
heite abbahagyni, megszűnni,
 elvetni (f. *heittä*-).
heibme, *heima* ház, otthon.
heive látszat.
hete veszedelem (f. *hätä*).
hednig pogány (sv. *hedning*).
hevet- dicsérni.
hevetus E., L. *hevetes* dicséret.
heves fényes, pompás.
hevesvuot pompa, fény.
herete akadályozni.
herra úr (sv. *herra*).
hite- tagadni, megtagadni.
hoike- Ps., L. *hoikete*- elűzni, el-
 tasztítani; küldeni.

hohkane- elveszni, perire.
hokke-, *hokkete*-, B. *hohkate*-, *hoh-*
kete-elveszteni, megölni (um-
 bringen); *hohketuvve*- pass. B.
hol, *hola*, E. *holo* beszéd.
hole- mondani, szólni, beszélni.
holem beszéd, mondás.
hugso gond.
hveit, *hvete* búza (sv. *hvete*).
jaure tó.
jāke év, esztendő; l. *jāpe*.
jakke- hinni.
jakko hit.
jakkokesvuot hűség.
jakkoles hívő, hű.
jakse- elaludni (tűz).
jaskete- vigasztalni.
jasketes, *jasketus* vigasztalás.
jāpe év, esztendő.
jam tehát, hát, igitur.
jabme- meghalni.
jamete- megölni E.
jabmek halott.
jabmem halál.
jamke- elaludni (tűz) B.
jalok merész, bátor.
jalosikt bátran, bátorságosan.
jalostatte- bátorítani.
jalosvuot bátorság, merészség.
jätte- mondani.
jäskote- kérdezni, kutatni, vizs-
 gálni.
järga kevésé.
järgast után (*vuostak le kidda*
ja tate järgast kese először van
 tavasz és azután [mindjárt
 utána] nyár).

jetanes mesebeli óriás. B.
jette- B. = *jütte*.
jeña nagy (*jeñen adnet* nagyra
 becsülni).
jerbmetes esztelen.
jelem élet.
jokk, *jokka* folyó, fluvius.
jokse- érni, utólélni.
jotte- haladni, költözni.
jorgete- fordítani, megf.- (*erit j.*
 el- v. félre fordítani).
jorgelove- (refl.) megfordulni,
 megtérni.
jorre- esni, dőlni.
jollerte- hengeríteni, gördíteni.
jollertahte- B. id.
jollertahte- B. id. (v. frequ.).
juoke- osztani, elosztani.
juomič iker, kettős.
juolo nyugalom, csönd.
juolke láb (B. com. *juelkin*).
jukke- inni.
judar zsidó.
jubmel (Ps. gen. s. *jum'len*) isten.
jubmelač isteni; *jubmelattes* (Ps.
jum'lattes) istentelen.
čaukat, *čauka* Ps. E., L. *čauk*
 erősen.
čakete- befogadni, helyet adni.
čagñe- bemenni, belépni.
čajane- eltévedni.
čajanés tévedés, eltévedés.
čajanem tévedés, eltévedés.
čajete- elcsábítani, félrevezetni.
čace, B. *čāce* víz.
čadd, *čadda* szén, korom.
časke- vetni, ledobni.

čadne, *čane*- kötni, megkötni.
čanate- id. (v. frequ.).
čabbe, *čabbes*, *čabbak* szép.
čarrem szemrehányás, vádolás,
 (č. *ome* vád, dolog, a melylyel
 vádolnak).
čale- vésni, írni.
čalegote- id. (v. inch.).
čalog irat (*paījelt* č. fölirat).
čalme szem, oculus.
čāhpes fekete B.
čälga, *čälges* tiszta.
čälge- kiderülni, kijózanodni;
 megmagyarázni.
čälgeste- megmagyarázni.
čero- sírni.
čičče, *čiče* anya B.
čoive has.
čoute- fölnyitni (ajtót), megsza-
 dítani.
čoke csoport, gyülekezet.
čoke- összegyűjteni.
čokene-, *čokone*- összegyűlni, ösz-
 szejönni.
čokke- (L. n.) és *čokkahe*- ülni.
čokkedatte- leültetni.
čokkete-, B. *čohkete*- leülni.
čoggane- összegyűlni.
čogge- gyűjteni, szedni.
čoggo- összegyűlni.
čoggolvas gyülekezet.
čoskem hideg, hidegség.
čovore- coactum esse, debere B.
čorge- bízni vmiben, vmire; erő-
 sen állítani; erősödni.
čorgetatte- Kk. (L. n.; de:) *čor-*
gete- erősíteni, meg-e.
čolge- köpni.

čuouke- világítani, fényleni;
 megvilágítani.
čuouketače- (v. inch.) megvilágítani; fényleni (*sabbat juo lei čuouketačemen* szombat már virradóban vala Luk. 23, 54).
čuoukes világos, fényes.
čuoje- hangzani, hangot hallatni.
čuožžate-, *čožžate*-, *čožžete*- megállni, állni.
čuožžele- fölállni, fölkelni.
čuožžo-, *čožžo*- állni (*vuost-č.* ellentállni; *pald-č.* mellette állni, segédkezni).
čuožžote- állatni, engedni hogy álljon; élen állni (*vminek*), igazgatni, kezelni.
čuožžoteje, *čožžoteje* tisztviselő, administrator.
čuoppe- elvágni, metszeni.
čuoppete- id. (v. frequ.)
čuopeste- id. (v. mt.)
čuoco- követni.
čuorvo- kiáltani.
čuorvate- fölhívni, megszólítani, kiáltani vkihez (*invocare*, *appellare*).
čuorvotalle- id. (frequ.)
čuorvom kiáltás.
čuolo görbe, ferde, rézsútos (*č. pelak* feslett erkölcsű, *pravus*).
čuolde- ki-, elválasztani, megkülömböztetni.
čuoldem kivétel, megkülömböztetés (*č. rektotes* megkülömböztető v. ismertető jel).
čuleste- csókolni.

cake- bedugni, betenni.
cakkete- meg-, fölguytani.
cagge támaszték, oszlop, stütze.
cape- szabdalni, apróra vágni.
cappe- vesztegelni, várakozni.
cegge- emelni, fölállítani, építeni (*pass. ceggetove*-).
ceskes szűrő, tövises (*č.-muora* tövis, tövisbokor).
copco- megállhatni.
čuouke- széttörni, összezúzni.

šadde- lenni (fieri), nőni.
šaddo gyümölcs, termet.
šavot csöndesen.
šavotes csendes, hallgatag.
šaljo kerítés, mező.
šätte- illeni, alkalmasnak lenni.
šättes alkalmas, illő.
šättokes alkalmas, illő.
šärat derű, szép idő.
šärgo- megfeddeni, szidni.
šärgote- megbüntetni, megfenyíteni.
šälo lélek.
šeunéd, *šeudnéd* sötétség; 1. B. *seudnéd*.
šeunotove- E. elsötétedni.
šila égő szén B.
šuokenes sóhajtás.
šunate-, *šugnate* megáldani.
šuves kész, készséges.

taidem ismeret, tudás.
taibete- assignare.
taukeste- takarni, rejteni.
takke-, B. *tahke*- tenni, csinálni (*pahatahkeje* gonosztevő).

- takkatove*- pass.
takkamus foglalkozás, dolog, negotium.
takko tett, cselekedet.
takte csont, tetem (B. acc. plur. *täktite*).
tajete- érteni, megérteni.
taste azután.
tass ai, L. *tassan* ai azonfölül; *tassa* ko míg.
tantet, *tanteti* azért.
tappe- bezárni, betenni.
tappes E. bezárt; L. *tappas*.
tabrane- tapadni.
tarbahe- szükségelni, indigere. (pass. *tarbahore*-)
tarbek szükséglet.
tarbes szükséges.
tarbme alkalom.
talko- meggyógyítani.
täva halom, domb.
tärdno szolgáló leány.
tälmo- tiporni, elnyomni.
tällo abrosz; asztal.
teite- találni, eltalálni, elérni.
teute- megtölteni.
teudnahe- szolgálni.
teudnar szolga (sv. *tjenare*).
teudnestem szolgálat (*jubmel-t*. isteni tisztelet).
teudno szolgálat.
teuvas tele.
tete- tudni; l. *tiete*-.
tetete- tudatni.
tempel templom (sv. *tempel*).
tiete = *tete*- (f. *tietä*-).
tidestalle- babonásnak lenni, régi babonás szokásokat tartani.
tipte- engedni, hagyni.
tim óra (stunde): *tima-lakke* fél óra, sv. *tima*.
toje- törni, szegni.
toivo- vélni, hinni; remélni.
toivote- ígérni.
toivotes ígélet.
toššane- elenyészni.
todno hordó B. (sv. *tunna*).
topo- venni, el-v., át-v.
tappe- fogni, megfogni.
toode- érteni, ismerni; érezni.
tol daje- id. (inch.)
tobdeste- vallani.
tobdesvuot ismeret.
tobdem ismeret.
tobdo- (v. refl.) értetni, ismertetni; éreztetni.
tobdo ismeret (*vaimon* t. lelki-i.).
tobdok ismerős, ismert.
tobbele- megfogni B.
tomote- eljárni, cselekedni, magát viselni.
tomotem magaviselet.
toro-, B. *torro*- hadakozni, tusakodni.
toro, B. *torro* háború, harez (*toro-knikt* katona; *toroolma* katona).
torjo-, *torjote*- fenntartani, kormányozni, igazgatni.
torvo remény.
torvosikt bízva, bizalommal.
torvostalle- megbízni vmiben.
torrete- követni, üldözni.
tolvo- vezetni, vinni; utána menni, üldözni (f. *talv*-, *talua*-)
tollo, *tolla* tűz.

tuotte- érinteni, meg-é.
tuoda komolyság, buzgóság, tö-
 rekvés, iparkodás.

tuoste- merni B.

tuosto-, *tuostote*- elfogadni.

tuobbele- = *tobbele*-.

tuomes lassú, tunya.

tuorg ág.

treple folt (flecken) B.

thron trónus (sv. *thron*).

deuras drága (sv. *dyr*).

divvek bizonyos buvó madár
 (buvár) B.

duobmar bíró, judex (f. *tuomari*)

duobme- ítélni, elítélni.

duobmo ítélet.

saije hely (f. *sija*).

saite lándsa, dárda (hasta).

sauc, *sauc*a juh.

sakkarte- megtörölni.

sakkolač bűnös (s. *jabmemi reus*
capitis).

sagge- húzni.

saje- vetni, säen.

sadde- küldeni.

sadna igazság.

sadnes igaz (verus).

sangert E., L. *sangertem*, *sanger-*
tes megbánás.

sappe epe.

sabbat szombat. (sv.)

sabma ugyanaz (*sabmalakai*, B.
sammalahkai azonképen), sv.
samma.

sabme laptság, lapp nép, lapp
 nyelv (többes-sz. B. *säme*' lap-
 pok, lapp emberek).

sare- teremteni, alkotni.

sardno- mondani (f. *saarnaa-*
prédikálni).

sardnote- id.

sardnotem mondás.

sal terem (sv. *sal*).

salog boldog. (sv. *salig*).

salogruot boldogság.

sämošem jelenés, visio.

säva tenger.

salde- választani, ki-v.

särra külön (für sich, allein, be-
 sonders).

sülga méreg.

seipek farkas.

seivele- inteni (winken).

seudnet B. = *šeudnet*.

sebrevuot társaság, község.

sikte- szítálni, rostálni.

signetatte- lepecsételtetni.

sita falu, helység.

site-, *sitte*- akarni.

situd akarát.

sitta végre.

sido oldal, seite.

sisnēmus legbelső.

silba ezüst.

sojote- hajtani, hajlítani.

sorgane-, *sorgene* megijedni B.

suodde, *suedde*- levágni, nyelni.

suorme újj (digitus), f. *sorme*.

suolate- lopni, ellopni.

suolo, B. *suolu* sziget.

suollet titkon.

sühke-, *sühka*- evezni B. (praet.

duál. 3. *sügiken*).

sühkaje- id. (v. inch.) B.

sutte sok.

suddar bűnös, vétkes.

suddo vétek.

supceste- beszélni, elbeszélni.

supceсталle- id. (v. fréqu.)

supceсталlem elbeszélés.

surote- savanyítani; *surotek* sa-
vanyítatlan, kovásztalan.

surgo szomorúság, bánat.

skatte adó, tributum (sv. *skatt*).

skada kár, ártalom (sv. *skada*).

skalas ártatlan, szabad.

skärgele- eszébe adni vkinek,
emlékeztetni.

skelbe- reszketni.

skelbem reszketés.

skiälbma, *skielbma* gazember (sv.
skälm) B.

skure koponya, fej.

staiques állandó.

staučare- összedölni, be-d., le-d.

staura bot.

stad, *stada* város (sv. *stad*).

stade stadium.

städes jelen, jelen való (s. *potet*
megjeleni).

stikko rőf.

stopo kunyhó, szoba.

stuibme csoportosulás, összefu-
tás, zajongás, tumultus.

stuora, B. *stuorra*, *storra* nagy.
(sv. *stor*).

stuores nagy.

stuol, *stol* szék; *duobmo-stol* ité-
lő szék, törvényszék (sv. *stol*).

sturje lázadás.

straffe büntetés (sv. *straff*).

spekke- tenyérrel csapni (*niärab*
s. *pofon* csapni).

speje-Ps., L. *spieje*- elveszteni,
elrontani.

spöhkite- fölbukkanni. B.

spodde- csúfolni, kicsúfolni.

svidnes, *svaines* szolgál.

svaipo spongea.

sverde kard (sv. *svärd*).

slatta, *slatt* silány, közönséges.

slove- ütni, verni.

slovetallem verés.

sluoke ravaszság.

naule szeg (n. *raike* szeg lyuka).

naulete- szegezni.

nagge- szorítani, kényszeríteni.

nannote- erősíteni.

nannos erős.

nannosvuot erősség, erő.

nannoste- erősíteni.

nannostove- erősödni.

namma név.

nalsete- gúnyolni, gyalázni, rá-
galmazni.

neikele- hajtani (*inclinare*), bó-
lintani.

neita leány (f. *neite*).

neuto- gondozni, gondját viselni;
használni, élvezni.

neures gyöngé, kiesiny, hitvány.
(f. *nöyrä*).

neste utazásköltség; köteles
ajándék; kiérdemelt bünte-
tés (n. *-vuosse* uti táska).

nietasturve- szorultságba jutni B.

niära = *nüra*

nikte- élvezni, használni.

nižže emlő; anya (f. *nissä*).

niddo gyűlölet.

nisun asszony, feleség.

nokke-, B. *nohke*- véget érni, vég-
zödni, elfogyni, enyészni, oda-
veszni; elaludni (f. *nukku*-).

nokkem vég (finis)

nokkom E. vég (finis), L. kopott,
elkopott, kimerült, kifogyott.

nokkete- elaludni, elszunnyadni;
elhasználni, elkoptatni.

nuokes elég.

nuor, *nuora* fiatal.

nuole-, *nuolle*- eloldani, le-o.-,
levetni (ruhát).

nuolete- levetkőzni.

nammate- szoptatni.

nalge, *nalges* édes.

nalgast édesen E.

nalme, *nalbme* száj.

näcek lábszár.

näd, *näda* szorultság (nöt).

nära orca, wange; ember.

norkote- ontani, kiontani (pass.
norkotove-).

nuokcem nyelv.

nuorete- részvétre gerjeszteni,
megindítani, meglágyítani.

paike hely (f. *paikka*).

paiken majdnem, körülbelül.

paite- fényleni, sütni, f. *paista*-.

paite- elkergetni, elüzni (*erit p.*).

pako szó, ige.

pakkate- büntetni, feddni; meg-
tanítani (*hüggai p.* halállal
büntetni).

pakčes fájós, fájdalmas.

paha, *pahas* rossz (f. *paha*).

pahavuot rosszszaság.

paje- engedni, hagyni.

pažže- fölbiztatni, ingerelni.

pace- maradni, hátramaradni.

patere-, B. *pahtere*- elfutni,
megszaladni.

passa- mosni.

passate- id. (v. frequ.)

passe szent; ünnep (f. *pyhä*).

passote- tisztelni, ünnepelni.

passotove- id. (pass.)

pareb=*puoreb*.

parge- dolgozni.

pargo dolog, munka.

pardne fiú.

pale, B. *päle* kor, idő; -kor, -szer
(E. *tija palen* a ti jelenléte-
tekben).

palka bér, díj (f. *palkka*).

palhki-, *palhkite*- bérelni, bérbe-
fogadni B.

palkeste- vetni, dobni.

palga út, ösvény,

palde- ijeszteni.

palle- félni; *pallo* félelem.

päggote- említeni.

päse-, *päse*- oldódni, szabadúlni
(f. *pääse*-).

pässač husvét.

pärah rokon (plur. *pärahah*), f.
perhe család, háznép.

pärkel ördög.

pälto E., L. *pälto*, *pälto* szántó-
föld, (f. *pälto*).

peiste- elrontani.

peisto- megromlani, elromlani.

peive nap (f. *päivä*).

peivasac napi (färt p. minden-napi).

peivogote- nappalodni.

peute- fogni (halat, madarat) B. (f. *pyytä*-).

peude asztal (finn *pöytä*).

pekke rész, darab.

pekkač id. (dim.)

pette- csalni; elárulni (f. *pettä*-).

pettokes, *pettoges* csalárd, hamis.

pednik pénz (sv. *penning*).

pele oldal, fél.

piatto- megtiltani, eltiltani.

piavas izzadság.

piäbme- táplálni.

piäbmo éték, eledel.

piäbmotalle- B., L. *piäbmotalle*- étkezni; megenni.

pieje-, *piäje*- odatenni, rakni vhová.

piejete- id. (v. frequ.).

piejetus parancs, rendelet.

pijaije-, *pijaje*- (B. v. inch. *pieje*-).

piko nyilvánosan.

pikote- kinyilatkoztatni.

piktatalle- a tűznél melegíteni; melegedni.

piktas ruha.

piktesac id. (dim.)

pino kín, gyötrelem (sv. *pina*).

pirve- melegen lenni, nem fázni B.

pirso, *birso* puska B. (sv. *bössa*).

pöhte-, *pöte*- B., L. *pote*- jönni (B. praet. s. 3. *püti*).

poddač kis idő (dim. *poddo*).

poddane- szétszóródni, elszéledni.

poddo idő, kor.

podne- fonni.

podne férj B., férfi D.

podve-, *podvote*- bepiszkolni, be-moeskolni, megfertőztetni.

podvotove- (pass.)

posse- E., L. *pose*-, *pusse*- fujni, lehelni.

poskote-, *poskete*- szűrni.

pöres, *porres* öreg, vén B.

port kapu (sv. *port*).

porre-, *porro*- enni.

pollajahte-, *pollejehte*- meggyújtani B.

puoikaldak példa.

puokte- hozni, vinni (B. praet. s. 3. *púeki*, *pukti*).

puoktete- odavinni (a dolgot), boldogulni vmivel.

puošo- megkeményedni; megharagudni, fölbuzdulni.

puozos, *puozot* meztelen; szegény.

puoño- mártani.

puore jó.

puorevuot jóság.

puoristšugnade-, *-ate*- megáldani.

puorešugnadus áldás.

puorettem megtérés, bűnbánat.

puorastatte- üdvözölni.

puorane- javulni, gyógyulni.

puoranem javulás, gyógyulás.

puole-, B. *puölle*-, *puelle*- égni, elégni.

puollajette- meggyújtani B.

puöllegöte- v. inch. *puölle*-.

puoldne- hervadni, fonnyadni.

puolva térd; nemzedék, ember-
öltő (f. *polve*).

pudde font (sv. *pund*).

purs erszény (sv. *börs*).

purpur bíbor (sv. *purpur*).

psalm zsoltár (sv. *psalm*).

prädikostol szószék (sv. *prediko-
stol*).

prästa pap (sv. *prest*).

plassa szikla, szirt.

badde kötelék (sv. *band*) l. *kalač*.
bere-, *beri-*, *berri-* debere, müs-
sen, kell.

bitta falat (sv. *bit*).

biskop püspök (sv. *biskop*).

birre, *pírre* medve B.

bodne, *podne*, fenék B. (sv. *bot-
ten*).

bonda, *bondas* gazdag.

buorde asztal (sv. *bord*).

buda parancsolat (sv. *bud*).

fattate- megfogni, elf.-, festneh-
men (sv. *fatta*).

fatme kebel, öl.

fang, *fanga* fogoly (sv.)

fanga-kote fogház, börtön.

famo, *fabmo* erő.

famokes hatalmas, erős.

faro, B. *fāro*, költözés, kíséret,
társaság.

fale- kínálni, ajánlani.

falskes hamis (sv. *falsk*).

färtahač E., (L. n.) mindenki.

firkete- rázni, schütteln.

fuova nagy embertömeg.

fuolke nép (sv. *folk*).

fläkke folt (flecken) B. (sv. *fläck*).

vaiššelakač állatias.

vaitas engedelmes.

vaino vágy, kívánság.

rainote- kívánni, kíváncozni.

raive fáradság, kínlódás (f. *vai-
va*).

raives fáradságos, nyomorúlt,
szegény.

vaivastove- kínlódni, kint érezni.

vaimo szív.

vaimok szívű (*kalses* v. hideg
szívű).

vakote- inteni, meginteni.

vakotes intés, buzdítás.

vakt őrizet; ör (*hügga-v.* testőr),
sv. *vakt*.

vaja gyász, szomorúság.

vajes szomorú.

vajesvuot szomorúság.

vašše gyűlölet, harag.

vaššote- gyűlölni.

vazze-, *vaze-* járni, menni (B.
praet. s. 3. *väzi*).

vazeste- id. (v. mt.)

vazzegöte id. (inch.) B.

vadde- adni (*paijel-v.* átadni,
átszolgáltatni, földadni).

vaddete- id. (frequ.)

vaddeste- id. (mt.)

vaddele- id. (frequ.)

vaddes ajándék, adomány.

radnas csónak, sarka.

vase- elmúlni (*praeterire*).

vasso- bírni, képesnek lenni
(vermögen).

vastete- felelni (f. *vastaa*-).

vane hiány, szükség.

vanone-, *cadnone*- hiányozni.

vanékāte- szaladni, ugrani B.

vabmet szerencsétlenség.

vare, B. *vāre* hegy.

varjele- oltalmazni, óvni (pass.

varjelove-), f. *varjele*-.

varjote- fölfegyverezni (pass. *var-jotove*-).

vartahe- megnézni, szemlélni.

varte- E., L. *varrte*- vérezni.

varra vér.

varras, B. *varres* friss, egész-
ges.

varreste- szaladni (dim. *varre*-).

valde- venni (nehmen; — B.
praet. s. 3. *vāldi*).

valjo jó, jámbor.

vallje bőség (f. *vilja*).

valljes bőséges.

vākka nagyon, igen, sokkal (v.
parebeh sokkal jobbak).

vāna, dim. *vānak*, *vānek* barát
(sv. *vān*).

vānekesvuot barátság.

vārald világ (sv. *verld*).

vāraldač világi.

vāro adó, tributum.

vārote-, *viārote*- áldozni (pass.
vārotove-).

vārr rosszabb; rosszabbúl (sv.
vārr).

vālkokesvust adósság; köteles-
ség.

vālje testvér, atyafi (f. *velje*).

vāljetēh (plur.) fratres.

vālde hatalom, jog (sv. *vālde*).

vāllahe- heverni, feküdni.

ve jaj.

vekke segítség.

vekkete- segíteni.

vekketem segítség.

vekkele Ps. (frequ.) segíteni.

vekses erős, izmos (*kaik* v. min-
denható).

veholač ellenség f. *vihollise*).

veje- birni, erővel lenni, valere.

vejem tehetség, erő.

vejelesvuot erő, erősség.

veše, *vešes* gyöngé.

veššēl serény, szorgalmas.

veddeh (plur.) hatóság, fő urak.

vere hiba; mint melléknév:
igazságtalan (v. *vittenah* ha-
mis tanuk).

verte díj, ár.

verte- E., L. *virte*- kénytelen
lenni, necessum habere (müs-
sen).

verrek nemzetség, eredet, szár-
mazás.

vele továbbá, még (f. *vielä*)

velkes fehér.

velkolač adós.

velde, l. *vālde*.

viäke-, B. *viähke*- futni, szalad-
ni (B. praet. s. 3. *viägi*).

viäkele- id. (frequ.).

vieihke- alámerülni, alábujni B.
vieso- élni.

vikkalač hibás, bűnös, vétkes.

vikke ok. véték, bűn (f. *vika*).

vikketak bűn nélkül, ártatlanul.

rigge- törekedni, iparkodni,
igyekezni.

riholač, l. *veholač*.

vittes bizonyos.

vittast bizonyosan.

vitten tanú (sv. *vittne*).

vittenaste tanuskodni, tanuságot tenni.

vittenastem tanúság, tanuskodás.

vittenus bizonyosság, tanúság.

vidane kiszélesedni, kiterjedni.

vidne győzni, nyerni.

vidno foglalkozás, dolog (negotium).

vísesvuot bölcsesség (sv. *vis*).

visses bizonyos (sv. *viss*).

vin, *vina* bor (sv. *vin*).

virde B. = *verte*-, *virte*-.

vilkes B. = *velkes*.

viljo akarát (sv. *vilja*).

viljokes készséges, önkénytes.

voiñen lélekzet B. (*voiñenapta* lélekzet nélkül).

voiñaste lélekezni; pihenni B.

voidne látni.

voidnaje id. (inch.) B.

voidnos látható, meglátszó B.

vostalloste, ellent állani, ellentörni B.

vuehče-, *vuohče*- löni B. (praet. s. 3. *vueči*).

vuencis, *vuonca*, *vonca* tyúk B. (*vuoncan orres* kakas).

vuoiġen, *vuoiġenes* lélek, lehelet, l. *voiñen*.

vuoiġñaste = *voiñaste*-

vuoiġñelač lelki (geistig, geistlich).

vuoitás kenőcs.

vuoidne = *voidne* (B. praet. s. 3. *vuini*).

vuoidnaje = *voidnaje*-.

vuoidnete mutatni (sehen lassen).

vuoidno látszani, láttatni.

vuoidno látás, tekintet, conspectus.

vuoidnos látható.

vuokas illő, alkalmas; érdemes, méltó.

vuokšoi -ra nézve.

vuojjo elmerülni (B. praet. s. 3. *vuojoi* és *vojoi*).

vuodote alapot rakni, alapítani.

vuosete mutatni (f. *osoitta*-).

vuosse, L. *vuossa* zsák.

vuoppa ip, schwiegervater.

vuobde eladni.

vuobdne kályha, kemenceze.

vuorde várni (B. praet. s. 3. *vuerdi*).

vuordno esküdni.

vuordnote megeskütni.

vuoras, -res öreg.

vuor'vuot Ps. öregség.

vuorbate sorsot vetni, sorsolni.

vuorbe sors, szerencse.

vuolak sör; részegség.

vuolo öröm, gyönyörűség.

vuolge menni (B. praet. s. 3. *vuelgi*).

vuollekač alacsony, alázatos.

vuollekes id.

vuollemen lent, alatt.

mai ugyan (quidem).

mainetes ártatlan, büntelen.

maino dicséret.

mainok dicsért, híres.

mainote- dicsérni.

makke E., L. *makk* scilicet.

makse- fizetni.

mah kérdő szócska (*mah juo jab-mam le* vajjon meghalt-e már?).

mace- térni, visszatérni.

macestatte- megtéríteni, visszaadni.

matte-, B. *mahte*- tudni, bírni, posse (B. *praet. s. 3. māti*).

matteles lehetséges.

madde- kérni, kívánni.

maddo eredet, származás.

mastete- keverni.

mastetes keverék.

mana, B. *māna* gyermek (*manatebme* gyermektelen).

manje meny.

manne- menni.

manneje-, *mannaje*-, *mannaije*- id. (inch).

mallas étkezés (ebéd, vacsora: *ekkedes-m.*)

mädde-, *medde*- tévedni, vétkezni.

mäddo hiba, bűn, véték.

mäddokes vétkes.

mästar mester (sv. *mästare*).

märke- jegyezni, jelenteni (sv. *märka*).

mälkat sok (satis multum).

mehce erdő, vadon B.

mese borju.

merra tenger; tengermellék B.

miädo- beleegyezni.

miäla ész; kedv.

miälga mell (brust)

miera tenger B.

mingeles, nőstény.

mirrha, *mirrham* mirha.

moive por.

mokke ügy, negotium.

mokse- magán segíthetni, boldogolni; bírni magát.

moddelakač sokféle.

monne tojás.

morraha gond.

morrote- gondozni, gondot viselni.

molsotekes változatlan.

muitele- emlékezni.

muito emlék, emlékezet.

muitolas emlékezet.

muode aggodalom (anxietas); fáradság.

muodastove- aggódni, nyugtalankodni.

muodeles fáradságos, terhes.

muone- nevezni; eltalálni.

muora fa (*vina-muora* szőlőtő).

mutke- széttörni, összezúzni.

muddo mérték, mértékletesség; (*tanka muddon* körülbelül ezen időben; *matne muddon peivest tije tasa potite* a napnak mely órájában jöttetek ide).

muddotes mértéktelen.

raike lyuk, nyílás (f. *reikä*).

raikete- átlukasztani.

raines tiszta (sv. *ren*).

raje határ.

raje- küldeni.
rade tanács (sv. *råd*).
radohe- tanácskozni.
radohem tanácskozás.
radotalle- tanácskozni.
raddokvuot dorbézolás, torkos-
 ság.
rassohe- sietni.
rappase- nyílni, megnyílni.
rappasove- id.
rabme medvetalp (tatze) B.
rafe béke.
rampe- dicsérni.
rampo dicséret.
rägate- szülni.
räगतove- születni.
reide- elkészíteni.
reinohe- legeltetni, őrizni (nyá-
 jat stb).
reinoheje pásztor.
rekt, rektes helyes, igaz; jobb
 (dexter), sv. *rätt*.
rektesfärdog becsületes (sv. *rätt-
 färdig*).
rektesfärdogvuot becsületesség.
rektas törvény, törvényszék.
rekto helyesen.
rektok egyenes, igazságos.
rektotes szabály, irány (richt-
 schnur); tudósítás.
revar rabló, tolvaj.
reve- rabolni, elrabolni.
revem rablás.
rike ország (sv. *rike*).
rito pör, czivakodás (f. *riita*).
route vas.
rokkole- könyörögni, kérni (f.
 rukoile-).

rokkogote- id. (inch).
rokkoles könyörgés, kérés.
rokkolvas könyörgés, imádság.
rosso- kelteni, föl-k.
ruoko nád (f. *ruoko*).
ruškis rőt, riska B.
rubmaha, rubme test.

laiko adósság.
laita-, laite- megszűnni, fölhagy-
 ni (vmivel), abbahagyni.
laide- vezetni (sis-l. belevinni).
laido út (iter).
laipe kenyér (f. *leipä*).
laire agyag (sv. *lera*).
laulo- dalolni, énekelni (f. *lau-
 la-*).
laulom dalolás, éneklés, ének.
lake mód (*holem-lake* beszéd-
 mód).
lakka közel.
lakkane- közeledni.
lakke fél (dimidium).
laga törvény (sv. *lag*).
lače- elkészíteni (*sängob l.*
 ágyat vetni; *peudeb l.* asz-
 talt teríteni).
lačo ágy.
lado csűr, horreum (sv. *lada*).
ladde falu, helység.
lassane- gyarapodni.
land, landa ország, vidék (sv.
 land).
landsherra ország feje (sv. *lands-
 herra*).
lane bokor; hajtás, vessző.
lahpe- hagyni, hátrahagyni, el-

- veszteni (B. praet. dual. *läh-piken, läh-piken*).
lappete- elveszteni, elfeledni.
lāggeste- pihenni, nyugodni.
le- lenni (esse).
legion légión.
leggaste-, *lāggaste*- heverni (egy kicsit) B.
liko- tetszeni (placere).
likokes kedves, kellemes, tet-szős.
likko szerencse (sv. *lycka*).
*litte*edény (*lairelitte* agyagedény, cserépedény; *lairelitte-takkeje* fazekas).
litto szövetség (f. *liitto*).
line len, gyölcs (sv. *lin*).
libba bárány.
lilje lilium (sv. *lilja*).
lbide- lépni.
loideste- id. (mom.).
loutuk takaró, sátorfedő (pony-va).
lokke- számlálni, olvasni.
lokk'tek Ps. számtalan.
lokkotove- pass. *lokke*-.
lokko számadás; — *ib mon tuste*
- lokkob adne* nem törődöm veled.
logñes magas (l. *kiälin* hango-san).
lojes szelíd.
lodde madár (B. plur. acc. *lud-dite*).
lodneste- megváltani, fölszabadítani.
lodnesteje megváltó.
loske- ütni (caedere, percutere).
lossane- nehezeden, megnehezedeni.
lossanadde- id. (frequ.)
lopte- elvégezni, elfogyasztani (f. *lopetta*-).
loppe engedelem.
luoitade-, *-ate*- leereszkedni, le-szállni.
luoite-, *luite*- ereszteni, bocsátani.
luoitetove- pass.
luoddene- megrepedezni.
luobbe- kibonyolítani; kiteríteni.
luoves szabad, kötötetlen.
luovesvuot szabadság.
luddite, l. *lodde*.
lulle keleti.

Szótár-pótlék

(az 5—8. számú szövegdarabokhoz).

aija öregatya; örkö (háló-sülyesztő kö: *a. kedge*).

aija-tak medvebőr (tkp. az erdők öregatyjának bőre); *aija-röude* vas horog, eisenanker (L. n.).

aijačis öregatyácska (L. n.).

aijuv unoka, L. *ajov*.

aigu- szándékozni, L. *aiko-* (f. *aiko-*).

aimu kor, élet, *aevum*, L. *aimo*.

akkuna ablak, L. *ikkon* (f. *ikkuna*).

akti egybe, össze.

āčā = *ačče*.

aḏnale- = *adnele-*

aṭneliste- egy kissé tartani, oda-tartani (L. *adnele-*, dim. *ad-nalaste-* retinere).

āse halom, domb.

arve terhes állapot, schwangerschaft (L. *auve* cingulnm — *arvë viölen* teherben, tkp. öv alatt).

āra, *ārek* kőhatár, körakás (*juova ārek* id.; *āra-haute* kincses

gödör, kincs (ered. kőgödör; = f. *aarneen hauta*).

āre, *āren* tűzhely, L. *aren*.

aremust először, primum, l. *aret*.

alta fényes (L. n.).

altagās villám, L. *aldekes*.

āldu réntehén, L. *aldo*.

allehahte- fölemelkedni, L. *allete-* fölemelni, magassá tenni.

ālu nyáj, L. *ālo*.

ēḏne = *edne*.

elme regio, terra.

ikkuna, l. *akkuna*.

ōijade-, *ōijude-* megnyugtatni, L. *ojote-*.

oitu valóban, L. *oito*.

okte eső, záporosó.

ohco = *oce-*.

orje szolgál (f. *orja*).

olmaitüve- emberkedni.

unnekačče kicsiny, L. *unnekač*.

-*k* kérdő particula.

kaise szikla, sziklás hegy, L.

kaisse.

kaudnaše- frequ., l. *kaudne*-.

kaudnote-, l. *kaudnete*-.

kakíel könny, L. *kadíel*.

kaggi, l. *kagge*.

kāju- kiáltani, L. *kaje*- (ellenben:

L. *kajo*- segíteni).

kaza köröm, pata.

kaze- szörpölni, kanállal enni,
hörpögetni.

kaska- (tollob *k.* tüzet csiholni;
altagāsait k. villámokat csi-
hol, szór).

kaskestahk harapás, falat (L. n.,
de v. ö. *kaske*- és mom. *kas*-
keste- harapni).

kāne- megölelni, L. *kanele*-.

kārehtūve-, *kārehtuve*- megke-
ményedni (L. *karrete*- megke-
ményíteni).

karves kész, fertig.

kalgate- önteni, leönteni (L.
kollete-):

kalba sisak (L. n.).

kāhče-, l. *kāče*-.

kāsačatte- huzogatni, L. *kese*-
húzni.

kārdutalle- ismételni, L. *kerdo*-
te-.

kārbma kígyó (*soðòì-k.* mérges
kígyó, *vipera*; — f. *kärme*).

keācade- föltúrni, aufschürzen
(L. *kācalde*-).

keārek vízszín, L. *kārrek* csúcs
(különösen fa csúcsa).

keure varázsdob (L. n.).

kēče = *keče*.

kēta = *kāte*.

kēðe- összeilleszteni (L. n.).

keðkam bölcső, L. *kätkem*.

keðge = *kedke*.

kēpme üst, L. *kebne*.

kerast kedvesen, szeretve.

kerreg = *kerrev*.

kiet, *kieta*, l. *kēta* (*kietpel* az
egyik kéz; *kietpels-nāra* segéd,
sekundant).

kiese nyár, L. *kese* (f. *kesä*).

kiela hurok, tör, L. *kiāla*.

kīke- fényleni.

kīle- ragyogni, fényleni (L. n.,
de v. ö. *kīlase*- tüzesedni, me-
legedni).

kīlte- id. (f. *kiiltä*-).

kouka kampó (f. *koukku*).

koura marok, kéz; újj (L. n.,
finn *koura*).

koppel nőstény fajd.

kovve kép, L. *kove* (f. *kuva*).

koru = *koro*-.

korkuhte- csavarni, facsarni, L.
korkote- kiönteni.

korče ömlő víz (L. n.).

kolle hol van.

kolle arany, L. *golle* (sv. *guld*).

kuóime = *kueibme*.

kuódda magzat, gyermek, L.
kueddo.

kuóððam id.

kuóðde = *kuedde*-.

kuoŕe = *kuele*.

kuh mint, a mint, L. *ko*.

kūra csorba, repedés (L. *kora*).

kurhte torok (L. n. — f. *kurkku*).

krappuk bőrkeztyű, L. *krappok*.
gahpade- táncolni, L. *kappete*-.

haute gödör, f. *hauta* (l. *āra*).
haste- kihívni, *provocare*.
hankahe rénszarvaslegelő (L. n.).
hartu váll, *humerus*, L. *hardo*.
haltie birtokos, úr (f. *haltia*).
halpete-, l. *albete*-.
hāje lakodalom (f. *hää*).
hurre nyírfajd (hím).

jaukase- oda lenni, oda maradni,
 távol lenni, L. *jauke*-.

jāta ígéret, fogadás, L. *jato*.

jāhta hír (L. n., v. ö. *jätte*-).

jahna vízi szellem (L. n.).

jasketis kedves, L. *jasketes* vi-
 gasztalás.

jabme- tombolni (v. ö. fönt
jabme-).

jāmem = *jabmem*.

jalle- le- v. szétvágni.

jāča más, L. *āča*.

jāhte = *jätte*.

jāhtan, *jehtanas* = *jetanes*.

jāre- kérdezni (L. n.).

jotku hozzácsatolás, hozzáadás,
 folytatás, pótlék.

joste- hirdetni? (*jātan josteje* hir-
 dető, herold), L. *joste*- tapodni,
 zúzni.

jostiste- kissé taszítani, L. *jos-
 teste*-.

jorrele- forogni.

jūoige- dalolni, L. *juoike*.

juoku osztalék, osztás, L. *juoko*.

juokse íjj.

juova köhatár (j.-*ārek* id.).

jūólge = *juolke*.

jūkamus ital, L. *jukkemas*.

juēce- hangozni, dörögni, L.
juče-.

čauges erős, L. *čaukes*.

čahketahte- helyet engedni vagy
 adni, L. *čake*-.

čāñge = *čagñe*-.

čadnes kötelék, csomó.

čappis = *čāhpes*, L. *čappes*.

čabbudalle- tisztogatni, szépi-
 teni, L. *čabbote*-.

čālače- karczolni, fölkarzolni.

čalmetahte- vakítani, L. *čalme-
 tatte*-.

čalmetas, *čalmetes* vak.

čānga rugó (feder, L. n.).

čekče- rúgni, szétrúgni, tiporni,
 L. *čäkče*-.

čehčer kis ujj, L. *čečer*.

česke- lövellni? hervorleuchten
 D. = *časke*?

čouke = *čuouke*-.

čuougačas világtalan, vak (v. ö.
čuoukes).

čogganadde- összegyűlni.

čožute = *čuožžote*-, *čožžote*-.

čolkusahte- veregetni, csapkodni,
 L. *čolkese*-.

čüöihka szúnyog, L. *čuoik*.

čüöuge pillantás, tekintet, L.
čuouka, *čuoukes* fény, vilá-
 gosság.

čüöžžetahte- állítani, odaállítani,
 L. *čuöžžadatte*-.

čüöčele = *čuöžžele*-.

čuone pillantás, tekintet, L. *čuona*, *čuonem* szikra.

čuőppe- vágni, metszeni.

čuölma csomó, nodus, L. *čuolma*.

čuölmade- csomót kötni, csomózni, L. *čuolmete*-.

čukče fájdkakas.

čūde újj, digitus, L. *čute*.

cahke = *cakke*.

cāpmačahte- csapkodni, vergetni? (L. n.)

cegge-, mt. *ceggeste*- emelni, fölállítani.

cuópki- letörni, eltörni (L. n., de v. ö. *cape*- apróra vágni).

cumma csók (L. n.).

šaḍḍe = *šadde*-.

šila parázs, égő szén, L. *šila*, *šill* (f. *hüle*).

šile- ragyogni, fényleni (L. n., de v. ö. *šila* és *šilahe*- izzani).

šielē szikra?

šüöpis hajlékony, L. *suopes*.

šūgač kívánság, vágy (L. n., de v. ö. *šuokenes* sohajtás és *šuokete*- sóhajtani).

taudḡa hím, férfi, L. *teudo*.

tarvelen mögött, L. *tabbelen* innen, ezen az oldalon, cis.

tālu major, ház, L. *talo* (D. «abrosz»-nak fordítja = *tällo*), f. *talo*.

täkčaste- nyomni, szorítgatni (L. *täpče*- premere, torquere).

täḍḍe- nyomni, le- vagy megnyomni, L. *tädde*-, *tedde*-.

täḍḍale- id. frequ.

täve jávor szarvas (nöstény)?

tärve szurok (L. *tarve*, f. *terva*).

tälsse- igen kérni, faggatni? (L. n.)

teäva = *täva*.

tietu tudat (*aimun t.* öntudat, *bewusstsein*), L. *tieto*.

tievas = *teuvas*.

tőjaladde- küzdeni, birkózni (L. nines; v. ö. *toje*-).

tuoke (*tuokasemen* kettőnk ölének v. ölébe) öl, schooss.

tuostutalle- kapni, nyerni, elfogadni, L. *tuostote*-.

tuone halál (f. *tuone*).

tuolge ajándék, jutalom, bér, L. *tuolgo*.

tuolge- ajándékkal megvesztegetni, jutalmazni, L. *tuolgo*-.

tuölje bőr (f. *talja*).

tuḍno = *todno*.

tülen azelőtt, hajdan, L. *tuole*.

dihče- kérdezni (L. n.).

saimahe szempilla? (L. n., de v. ö. *seima* lószőr).

sakke- nemzeni, L. *sakkete*-.

sāga monda, L. n. (sv. *saga*).

saddu fővény, homok, L. *sadde* (sv. *sand*).

sabbek hóczipő, L. *sappek* (f. *sapikka*).

sāvu kívánság, L. *savo*.

sāre- teremteni, alkotni.

sarkka ing, L. *sark*.

särnu = *sardno*.

sarva rénika.

sālaha fogás, halfogás.

sälgate- megmérgezni, L. *sül-
gete*.

siunite- megáldani, L. *siunate*.

silpa = *silba*.

soijaltatte-, *soijaldatte*- meghajlí-
tani, meggömbíteni, L. *sojote*-.
soijeles hajlékony.

soijole- meggömbülni (L. n.).
söke nyirfa.

soðði mérég, L. *soðem*, *sudem*.
suojale- oltalmazni (L. n.).

suódde- elvágni, levágni.
súona ideg.

súongo leánykérés, L. *sogño*.
supmaise entzückung D.

suru ital (L. n., de v. ö. *suro*-
savanyodni és *suress* savanyú).

surgokes szomorú.

skerru karika, kerék, korong, L.
skerro.

skerruska id.; kormánykules
(L. n.).

staina meddő nőstény rén-
szarvas, L. *stainak*.

stālu mesebeli óriás, L. *stalo*.

ströpe- peregni (dobról), dröh-
nen (L. n.).

snottu nyirfajd (nőstény), L.
snutto.

spaggak, -ka kopja, lándsa, L.
spaggok.

pižžaste- félre ütni (tkp. kigú-
nyolni), L. *spečate*- kigú-
nyolni.

spohke- hajtani, úzni, L. *spakke*-.
spöhhete- eltörni (frangi).

spohku küzdelem (L. n.).
svaiter, (= lpF. *spaidar*) fáklya.

smalde lpF. nőstény medve.

nīson = *nīsun*.

nore- összehalmozódni, össze-
gyülni, L. *norre*-.
nuigu szúnyog (L. n.).

nuoru- leszegezni (L. n.).
nuoratum leszegezett (n. *naste*
éjszakesillag).

ńammate- szoptatni.
ńammamusse szopni való, nya-
láncság, saugebissen (L. n.,
de v. ö. *ńamme*- szopni).

ńammos emlő (L. n., de v. ö.
ńamme-).
ńabbudalle- le- v. megtörölni
(L. n.).

ńalkutalle- édesíteni, D. reiz ver-
leihen, L. *ńalgo*- édesedni.
ńižže = *nižže*.

ńöruhte- csöndesen kiönteni, ki-
öblíteni, L. *ńörote*-.
ńuosatüve- eltompúlni, L. *nol*-
sate- ütni, odaütni.

ńüönne orr, hegye vminek, L.
ńuonne.

ńüörenahte- megindíttatni, meg-
indúlni, permoveri, commi-
serescere, L. *ńuorane*-.
ńulčüdejē szöcske, sáska (L. n.,
de v. ö. *ńulčote*- ugrálni, szök-
delni).

paijanahče- (inch.) emelkedni,
dagadni, L. *paijanače-*.

pahka, pakkas meleg, L. *pakas*.

pahkastalle- tüzesedni, melegé-
nek lenni, L. *pakeste-*.

pakčas fájdalom, L. *pakčes*.

pātertahte- előre vinni v. hāj-
tani, L. *patertatte-*, *paterdatte-*
subducere, remove.

pastate- szűrni, L. *pastete-*.

paste- élesnek lenni.

passé- sütni.

pāne fog, dens.

para pár (p. *pele* házastárs).

parke- = *parge-*.

pāru hab, hullám, L. *paro*.

pāives dim, l. *peive*.

pākkale- botorkálni, mászkálni?

(L. n., de v. ö. *pāke-* csúszni,
mászni).

pāgga szél, ventus, L. *piägga*.

pessa- = *passa*.

pesse nyirfakéreg.

pēvastalle- nagyon izzadni, L.
piüvastalle-.

piāju vadállatoknak barlangja,
lyuka, L. *piāju*.

piägga- = *pägga*.

piägge- fujni, lehelni, L. *piägge-*.

piēpme- táplálni, L. *piübme*.

piškastatte- morogni hagyni (L.
nincs.).

pitka sorozat, kapcsolat; rész,
L. *pirka*.

pīra = *birre*, *pirre*.

poššu a lapp kunyhónak legbel-
seje, átellenében az ajtónak,

(egyszersmind a házieszközök
helye), L. *poššo*.

potke- le-, el-, szét- v. kiszakí-
tani.

poθθo = *poddo*.

poddus szétszórt, szétvált, ritka,
L. *poddos*.

possuhte- fölfujni, ráfujni, föl-
duzzasztani, L. *pussote-*.

porjos vitorla, L. *porjes*.

polltur gát, akadály? (L. n.).

polpe gát, akadály.

puoñña kebel, busen (L. *puoñña*
sinus).

pridda jávorszarvas (hím)?

bālastalle- valakivel tartani, vki-
nek pártján lenni, L. *pēlo-*
stalle-.

fagge- szerezni.

faθmata ölelés, birkozás (L. n.,
de v. ö. *fatme-* ölelni).

fāmu = *famo*.

fāla bálna, ezethal, L. *fala*, *fales*.

fidnal hófajd, gatyás fajd (nős-
tény), L. *fidnel*.

vairems (7. sz., nyilván hibából,
e h. *vaires*).

vaimu = *vaimo*.

vahze- = *vazze-*.

vaðnas = *vadnas*.

vatme öl, schooss (L. *fatme*).

vānes hiányzó.

vamče- pezsegni, forrni (L. n.).

vārute- inteni, figyelmeztetni,
L. *vahröte-* (*vārote-*).

varram véresöpp (L. n.), l. *varra*.

varre = *varra*.

varrek cipők, melyekkel gyorsan lehet futni (L. n., de v. ö. *varre*- szaladni.

valje- választani, kiválasztani.

valte = *valde*-.

valtu elesett (v. *uāra* az elesett eltakarítója [tkp. embere] sírásó), L. n.

valdum házasság. L. *valdom*.

vānakvuot barátság.

vehke = *vekke*.

vedde gyökér, gyökérszál (v. *kare* gyökerekből font kosár).

vellja = *välje*.

vieke = *viäke*-.

vierasasj (dim.) idegen, L. *vieras*.

viere- henteregni, sich wälzen, L. *viäre*- eldőlni, lefordulni; *viärrate*- hengergetni, hengeríteni.

vidne- győzni.

vibe medve (hím), L. n.

vīmak végre.

vīlutalle- ránézni, vetni (tekintet), L. *vilete*- gyorsan ránézni.

vuōinum látás, pillantás, L. *vuoinom*.

vuoja vaj, kövérség, háj.

vuoje- hajtani (f. *ajaa*-).

vuojete- id.

vuoče = *vuehče*-, *vuohče*-.

vuočote- csöpgtetni.

vuōtne szerencse, sors, L. *vuodne* (f. *onne*).

vuōssta = *vuoste* ellen (v. *lahke* balsors), f. *vasta*.

vuōrde erdő, L. *vuorde*.

vuore hó, L. *vuora* mély hó (vagy talán sajtóhiba e helyett: *vuorbe* sors; boldogság, szerencse).

vuōrkke- elrejtteni, eltetni, eltemetni, L. *vuorke*-.

vuōrgale- id.

vuōrdnu- esküdni, L. *vuordno*-.

vuōrdnus eskü, L. *vuordnes*, *vuordnas*.

vuolatuove- megrészegedni, L. *vuolatove*-, *-tue*.

vuolle, *vūöle* dal, L. *vuole*.

vüölin alatt, L. *vuolen*.

vüolu öröm, gyönyörűség, L. *vuolo*.

vüölge = *vuolge*-.

vühüi (indulatszó) ó, jaj!

māka sógor, L. *mak*.

māču- forgatni D.

maððer eredet, törzsök, L. *maðder*.

maðdek törzsök, gyökér.

maddu = *maddo*.

maðtatalle- összekeverni.

mašte- keverni, vegyíteni.

mānu hold, L. *mano*.

mānus id. (dim.), L. n.

mannjučāsi v. *mangečāsi* végre (L. n.).

māre- zajongni, zúgni, bögni.

māle vér.

māra = *miera*.

meide- keverni, vegyíteni (L. n.).

meddele- nem találni, elhibázni, l. *mädde*-.

melke tej.

mellas kormány, gubernaculum,
L. *mele* (f. *mela*).

mece = *mehce*.

mieta kedvező (tkp. *secundus*,
pl. *ventus*), L. *mete* (*mieta-*
lahke szerencse).

mietite felelni, L. *metete* el-
engedni, megengedni, bele-
egyezni.

mieda méz.

miälaž (dim.) érzés, gondolat, l.
miäla.

moije nevetni, mosolyogni, L.
mojote.

mōču megtörni, félbeszakítani,
L. *močo*.

modduse fölfordulni, forogni,
keringeni, L. *moddo* megfor-
dúlni, visszatérni.

moskune bezáratni, bezáródni
(L. n., de v. ö. *moskote* be-
zární).

morre harag, L. *more*.

múoto arcz, alak (f. *muoto*).

muore, *müre* morogni (L. n.,
de v. ö. *murgeste* id.).

muhatalle átváltozni (L. n., de
v. ö. *muttote* átváltoztatni).

murgestatte morogni hagyni, v.
caus.

radde szél, margo (sv. *rand*).

rapase = *rappase*.

rapma tenyér, marok, kéz (= L.

rabme medvetalp, *pes ursi-*
nus; v. ö. *rabmak* *lacertosus*).

rabda szél, part.

riéksak hófajd (hím).

röuča izzó (L. n.).

röüde = *route* (*aija-röüde* vas-
horog).

rohte megragadni; tépni, czi-
bálni, L. *rotte*.

roggoste ásni, kaparni; fogóval
megragadni, L. *roggeste*.

ruoude = *röüde*, *route*.

ruópsahahte vörösleni, vörösen
fényleni, L. *ruopsahe*.

laipu kenyeret sütni, L. *laipo*.

laive hajó (f. *laiva*).

lauge fürösztetni, L. *laugo*.

laulote megénekelni, l. *laulo-*
lahke mód, L. *lake*.

lāje mód (L. n.), f. *lai*.

lafferdatte röpíteni? (D. *lafferd-*
«wird vom lauf eines vogels
gesagt»; L. *lafe*, *laffe* ugorni
mint a bolha).

leike önteni, kiönteni.

leikele id.

leikiste id., L. *leikeste*.

leulak nehéz (L. *leulok*).

loddac (dim.), l. *lodde*.

luote = *luoite*, *luite*.

luotu' (csak többes - számban)

pusztaság, sivatag, L. *luotoh*.

luode golyó, ólomgolyó, L. *luod*.

lūlat keleti (keleti szél).

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

kiadásában megjelent és saját könyvkiadó-hivatalában (Budapest, Akadémia épületében) valamint a könyvtárusoknál kapható:

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR.

Az 1531—1711 megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve.

Irta

SZABÓ KÁROLY.

Nagy 8-rét, 47 iv. Ára füzve 4 frt.

E monumentalis munka nemzeti irodalmunk történetére nézve rendkívüli fontossággal bír. Csaknem húsz évi kitartó buvárkodás és adatgyűjtés eredménye az. Szerző, az ország egyik szélétől a másikig néhány száz könyvtárban nem csak a czimtarakat, hanem magukat a könyveket is gondosan átforgatta. Nem egyedül a czimmasókat adja, hanem pontosan közli a nyomtatás helyét, évét, a könyv alakját, a levelek vagy lapok számát a lehetőség szerint, kinyomozza névtelenül vagy álnév alatt kiadott könyvek szerzőit, kideríteni törekszik a hely és név nélkül megjelent munkák nyomtatási helyét és idejét stb. A hol szükségét látja, leírásaihoz jegyzeteket csatol, sok jellemző és érdekes idézetet közöl, utal a forrásokra, honnan az illető munkáról részletesebb felvilágosítás merithető, **szóval nem egyszerű czimtárt, hanem példás szorgalommal és ritka szakismerettel földolgozott vezérkönyvet ír az 1531—1711. évek között nyomtatásban megjelent egész magyar irodalomhoz.** Hirdeti, hogy nemzeti életünk leggyászosabb kora is mily erőteljes és virágzó irodalmat tudott teremteni, s szembetűnővé teszi irodalomtörténeti ismereteink örvendetes gyarapodását. Mert míg e század elején Sándor István, hasonló irányú munkájában, ugyanazon időszakból csak 990 magyar nyomtatványt sorolt fel, Szabó Károly fáradhatatlan és szerencsés kutatásai e számot majdnem megkétszerezték.

E munka nélkülözhetlen minden könyvtárban, akár magányos, akár nyilvános legyen az, s nélkülözhetlen minden oly művelt vagy szakemberre nézve, ki nemzeti irodalmunk tanulmányozásával komolyan foglalkozik.

RÉVAI MIKLÓS ÉLETE ÉS MUNKÁI.

Irta

BÁNÓCZI JÓZSEF.

Ára 2 frt 60 kr.

Az akadémiai könyvkiadó vállalat pártolói számára (diszkötésben) 1 frt 80 kr.

Ezen irodalomtörténeti monographia az Akadémia utolsó nagygyűlésén a Horváth Mihály és Fraknói Vilmos által kitűzött 100 arany pályadíjjal jutalmaztatott. A hivatalos jelentés így szól:

„Minden tekintetben jeles mű. Egyaránt biztos kézzel iajzolja Révaiban az embert, költőt és nyelvészt. Sok új adatot hoz napfényre, nem egy elfogadottat megczáfol; fejtegetései alaposak s a tényeket és eszméket gyakran helyezi új világításba. Különösen sikerült részek Révai nyelvtörténeti és nyelvhasonlító irányának jellemzése, viszonya a nyelvújításhoz, Verseghy méltatása stb. A kornak nagy vonásokkal rajzolt politikai, társadalmi, irodalmi és tudományos háttéréből plasztikailag emelkedik ki Révai alakja, s úgy szólva előttünk fejlődik. Szerző ritka tárgyilagossággal leplezi föl hőse erkölcsi és szellemi bensőjét. Oly kevéssé pusztá dicsőítője, mint kritikusa. Nagy mérséklettel és biztos tapintattal vegyíti alakján a fényt és árnyat s elevenen tünteti föl legjellemzőbb sajátságait. Előadása vonzó, compositiója természetes és művészi: egyszóval a tartalom alaposságával a forma művészete egyesül a siker nem közönséges fokán, s így **túlzás nélkül elmondhatni: e mű irodalmunknak valóságos díszére válik.**»

A M. T. AKADÉMIA NYELVÉSZETI KIADÁSAI.

Kaphatók a M. T. Akadémia könyvkiadó hivatalában Budapesten (Akadémia-épület) s minden bazai könyvárusnál:

NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK. Kiadja a M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkeszti Hunfalvy Pál, I—XIV. köt. 42 füzetben, 1862—1878. (8-adrét 420 iv.) Ára egy 14 kötetből álló teljes példánynak 24 forint. Egy-egy kötetnek különvéve 3 frt. Az I-ső és X-dik kötet külön nem adatik.

NYELVEMLÉKTÁR. Régi Magyar Codexek és Nyomtatványok. Kiadja a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkesztik: Budenz József, Szarvas Gábor és Szilády Áron. I—VI. kötet, 1864—78. 8-adrét. Együtt megrendelve Ára 10 frt.

Egyenkint:

- I. kötet. Bécsi Codex. Münchener Codex. Közzéteszi: Volf György (XXX. és 381 l.) Ára 2 frt.
- II. kötet. Weszprémi C. — Peer C. — Winkler C. — Sándor C. — Gyöngyösi C. — Thewrewk C. — Kriza C. — Bod C. Közzéteszi: Volf György. (XVIII és 406 l.) Ára 2 frt.
- III. kötet. Nagyszombati C. — Szent Domonkos C. — Virginia C. — Közzéteszik: Komáromy L. és Király P. (IV. és 345 l.) Ára 2 frt.
- IV. V. kötet. Érdy Codex 2 kötetben. Közzéteszi Volf György. 1876—77. I. fele. XIX és 487 lap. — II. fele. 532 lap. Ára 4 frt.
- VI. kötet. Tihanyi Codex. Kazinczy Codex. Horvát Codex. Közzéteszi: Volf György. 1879. XVIII és 359 lap Ára 2 frt.
- RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉKEK.** I. Halotti Beszéd. Régi Biblia. Buda, 1838. 5 fit. — II. Kinizsi Pálné imakönyve. Vegyes m. iratok. Buda, 1840. 2 frt. — III. Tatrosi Biblia. Vegyes m. iratok, 1842. 2 frt. — IV. 1. Guary-codex. Buda, 1841 Ára 1 frt.
- RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA.** (Corpus poetarum.) Szerkeszti Szilády Áron. I. kötet. Codexbeli versmaradványok Ára 2 frt.
- RÉGI MAGYAR NYELVÉSZEK** Erdősitől Tsétsiig. (Corpus Grammaticorum linguae Hungaricae veterum.) Kiadta Toldy Ferencz Ára 2 frt.
- REGULY ANTAL HAGYOMÁNYAI.** A Vogul föld és nép. Kidolgozta Hunfalvy Pál. Ára 2 frt.
- A KONDAI VOGUL NYELV.** Irta Hunfalvy Pál. (Nyelvtudom. Közl. IX. köt.) Ára 3 frt.
- ERDEI- ÉS HEGYI-CSEREMISZ SZÓTÁR.** (Vocabularium cseremicium utriusque dialecti.) Budenz József. (A Nyelvt. Közlemények IV. kötetéből) Ára 50 kr.
- MAGYAR-UGOR ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÓTÁR.** Irta Budenz József. I.—IV. füzet. (1—46 iv) 1873—79. 8-adrét. Egy-egy füzetnek Ára 1 frt.
- A MAGYAR IGEIDŐK.** Irta Szarvas Gábor. Ára 1 frt.
- A HELYES MAGYARSÁG ELVEI.** Irta P. Thewrewk Emil. Ára 1 frt.
- A MAGYAR NYELVUJÍTÁS** óta divatba jött idegen és hibás szólások bírálata. Irta Imre Sándor Ára 1 frt 50 kr.
- KALEVALA.** A finnek nemzeti eposza. Fordította Barna Ferd. Ára 1 frt.
- ABUSKA.** Csagatájtörők szógyűjtemény. Vámbéry Á.-tól. Ára 40 kr.
- KAZÁNI-TATÁR NYELVTANULMÁNYOK.** Irta Sz. Bálint Gábor. I. füzet. Kazáni-tatár szövegek. 8-rét. 1875. 170 lap. II. füzet. Kazáni-tatár szótár 8-rét. 1876. 178 lap. III. füzet. Kazáni-tatár nyelvtan 8-rét 1877. Egy-egy füzetnek Ára 1 frt.
- ÉRTEKEZÉSEK A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.** Kiadja a M. Tud. Akadémia. Az I. osztály rendeletéből szerkeszti Gyula Pál, osztálytitkár.
I. k. (1—11. sz.) 1867—68. Ára 2 frt 20 kr. V. k. (1—10. sz.) 1875—76. Ára 3 frt — kr.
II. k. (1—12. sz.) 1869—72. Ára 1 frt 80 kr. VI. k. (1—10. sz.) 1876—77. Ára 2 frt 50 kr.
III. k. (1—11. sz.) 1872—73. Ára 1 frt 80 kr. VII. k. (1—10. sz.) 1877—78. Ára 1 frt 90 kr.
IV. k. (1—10. sz.) 1873—74. Ára 2 frt — kr. VIII. k. (1—10. sz.) 1879. Ára 5 frt.